

श्रीपूर्वतनाचार्यवर्यहितं—

॥ श्रीप्रब्रज्याविधानकुलकम् ॥

श्रीचन्द्रगच्छाम्बरतिलकश्रीप्रद्युम्नसूरीश्वरसूत्रितवृत्तियुतं ।

मुद्रयित्री—श्रीमालवदेशान्तर्गतश्रीरत्नपुरीय श्रीऋषभदेवजकिशारीमलजी इत्यभिधाना श्वेताम्बरसंस्था ।

मुद्रकः—इन्दौरनगरे श्रीजिनवन्धुद्विद्रणालयाधिपतिः श्रेष्ठीः जुहारमल मिश्रीलाल पालरेचा.

वीरसंचत् २४६४ विक्रमसंचत् १९९५ काइष्टसन् १९३८ प्रतयः ५०० पण्यं २--८--०

॥ श्रीप्रवज्याविधानकुलकस्य सटीकस्य विषयक्रमः ॥

मूलगाथा	विषयः	पत्रांकः	मूलगाथाः	विषयः	पत्रांकः	मूलगाथाः	विषयः	पत्रांकः
जिननमस्करणं		१	चक्रदृष्टान्तातिदेशः	७-३७	३ प्रवज्यादुरापस्वस्	३८		
शुचिनिर्माणहेतुः		१	चर्म	८ (६) ३७	सुकृतपुण्यस्य प्रवज्या	३८		
ग्रंथदशाधिकाराः		२	युग	९ (३) ३८	प्रवज्या दुष्प्रापत्वे निहवाः	६४		
१ मनुष्यदुर्लभता		२	परमाणु	१० (७) ३८	१ क्रियमाणं कृतमिति न साधु	६४		
संसारविषमता		२	२ पौषितुष्पोपता		इति मतस्थापकः जमाली	(४२)		
नृचदीर्घस्ये दृष्टान्तदशकं		२			२ अन्त्यप्रदेशवादी			
तत्र-चोद्धते १ नलदत्तचूचं		२	२ १००	वोधिजिनधर्मे दुष्प्राया	(विष्यगुप्तः २१)	६७		
पाशकदष्टांतः २ (२६१) १७		२		वोधिदोने क्रमचरित्रं	३ अब्यक्ताः (आपाढाचार्य-			
धान्य		२२		(त्रयोदशमसम्बद्धं	शिक्ष्याः २२)	६८		
घृत		२२		अप्राप्तौ बोधेरुंदायिदृष्टपमारक-	४ सासुच्छेदिकः (कौडिन्यः १७) ६९			
रत्न		२३		चरित्रं (२३)	५ द्रुपुपयोगः (गंगदेवः १८) ७०			
स्वप्न		२३		अर्हदुंदत्तचरित्रं (१२७) ५०	६ त्रैराशिकः (रोहगुप्तः ५६) ७१			

मूलगाथाः	विषयः	पत्रांकः	मूलगाथाः	विषयः	पत्रांकः
७ अरद्धामाने	२ औदेशिक	२	१३ मालोपहृत	विषयः	८८
(गोष्ठासाहिलः ५६) ७४	३ पृत्तिकर्म	३	१४ आच्छेद्य	," गोपदृष्टान्तः	८९
८ दिग्मन्तरः (सहस्रमल्लः ४५) ७७	४ मिश्रज्ञात	४	१५ अनिसृष्ट	," मित्ररूपा	८९
उपसंहारः	५ स्थापना	५	१६ अध्ववपूरक	," तद्व्याख्या	९०
३ तः ९ ४ प्रवज्यास्वरूपप्रकाशनं	६ प्राभृतिका	६	उत्पादनादोषाः	१६	
गाथापट्टकं	७ प्रादुष्कार	७	१ घानीपिण्डः	तद्व्याख्या	
३ क महाव्रतपंचकं	८ क्रीत	८	तत्रोदाहरणम्	९१	
४ ख रात्रिभोजनविरतिः	९ अपमित्य	९	२ दूर्तीपिण्डः	तद्व्याख्या	९३
ग देहे निर्गमचं	उदाहरणं	८६	३ निमित्तपिण्डः	,"	९४
घ आहारदोषरहितः पिण्डः	१० परिचरित	१०	४ आर्जीविकापिण्डः	,"	९४
तत्र उद्गमदोषपोडशकं	द्वयस्य कथा	८१	५ वनीपूरुपिण्डः	,"	९४
तद्व्याख्या (संक्षिप्तार्थः) ८१	११ अभिहृत	११	६ चिकित्सापिण्डः	,"	९४
१ आधाकर्मदोषे श्राद्धदृष्टान्तः ८२	१२ उद्भिन्न	१२	७ क्रोडघर्षिः	," तत्रऊ.	९५

मूलगाथाः	त्रिपयः	पत्रांकः	मूलगाथाः	विषयः	पत्रांकः	मूलगाथाः	विषयः	पत्रांकः
८ मानपिंडः	"	९५	४ पिहितः	"	"	५ शुद्धवेदनादिदोषः	विषयः	"
९ मायापिंडः	"	९८	५ संहृतः	"	"	५ पंच समितयः	विषयः	११२
१० लोभपिंडः	"	१०२	६ दायकः	"	"	गुप्तयः	विषयः	११२
११ पूर्णप्रथात्संस्त्वः	"	१०३	७ उन्मिश्रः	"	"	तपोविधानोपदेशः	विषयः	११२
१२ विद्याप्रयोगपिंडः	"	१०४	८ अपरिणतः	"	१०८	साधुवैयाच्ये वासुदेववृत्तं	विषयः	११३
१३ मन्त्रप्रयोगपिंडः	"	१०४	९ लिप्तः	"	"	तपसि हरिकेशिवृत्तं	विषयः	१२०
१४ चूर्णप्रयोगपिंडः	"	१०४	१० छदितः	"	"	क्षमागुणे गजसुकुमारवृत्तं	विषयः	१२२
१५ गोगपिंडः	"	१०६	दृष्टान्तः	"	१०८	अममत्वं	विषयः	१२२
१६ मूलप्रयोगपिंडः	"	१०७	ग्रसैपणादोषपंचकं	"	"	अकिंचनत्वं	विषयः	१२२
एषणादोषदशकं तद्व्याख्या	"		१ संयोजना तद्व्याख्या	"	११२	गुणसदावासः	विषयः	१२३
१ शंक्तिः	"	१०७	२ प्रमाणदोषः	"	"	द्वादश प्रतिमाः तद्व्याख्या	विषयः	१२४
२ प्रक्षितदोषः	"	"	३ अंगदोषः	"	"	अनेकधाभिग्रहाः	विषयः	१२५
३ निक्षिप्तदोषः	"	"	४ धूम्रदोषः	"	"	तत्र श्रीवीरप्रमोद्वृत्तं (२३३)	विषयः	१२५

मूलगाथाः	विषयः	पत्रांकः	मूलगाथाः	विषयः	पत्रांकः
श्रीवीरस्योपसर्गसहने	श्रीवीरस्योपसर्गसहने	१२५	४ उष्ण	अर्हन्नकवृत्तं	१५९
यावज्जीवमस्तानं तत्र	यावज्जीवमस्तानं तत्र	१३४	५ दंश	श्रमणभद्रवृत्तं	१६१
समरादित्यचरितसाक्षी	समरादित्यचरितसाक्षी	१२४	६ अचल	सोमदेवस्य	१५१
अनघरतभूमिशय्या	अनघरतभूमिशय्या	"	७ अरति	अर्हद्दत्तस्य	१६७
केशोद्धरणं	केशोद्धरणं	"	८ स्त्री	श्रीस्थूलभद्रस्य	"
निष्प्रतिकर्मस्त्रं	निष्प्रतिकर्मस्त्रं	१४४	९ चर्या	संगमस्थविरस्य	"
तत्र सनत्कुमारवृत्तं (१२२)	तत्र सनत्कुमारवृत्तं (१२२)	"	१० नैपेधिकी	कुरुदत्तपुत्रस्य	१५७
गुरुकुलवासः	गुरुकुलवासः	१५१	११ शरणा	आतृद्वयस्य	१५८
विनये बंदनवालावृत्तं (७८)	विनये बंदनवालावृत्तं (७८)	"	१२ आक्रोश	ज्वलनस्य	"
परिपहाः	परिपहाः	१५५	(अञ्जनस्य)		
सुधापरिपहे हस्तिमित्रवृत्तं	सुधापरिपहे हस्तिमित्रवृत्तं	१५५	१३ वध	स्कन्धस्य	१७१
पिपासा	पिपासा	१५७	१४ याचना	चलदेवस्य	१७३
श्रीत	श्रीत	१५८	१५ अलाम	ढंढर्णपः	१७२

मूलगाथा:	विषयः	पत्रांकः	मूलगाथा:	विषयः	पत्रांकः
११ नः १४ पंचमं प्रयत्नगाथा	अविश्रामः	२२०	धर्मसर्वस्ववेदानाख्यं दशमं द्वारं	स्थिरीकरणेऽभयकुमारकथा	२३८
११ नः ११ गुरन्द्रवृत्तकथा (७१)	शीलमरदुष्करचं	२२०	२६	क्षणभंगुरे संसारे धर्मे	२३८
११ नः १६ पञ्चं धर्ममन्त्रदर्शनाख्यं द्वारं	सद्यगिरिसिद्धवृत्तिकथा	२२१	२२१	यतनीयं	२३८
१७ नः २१ प्रथमनिर्वाहकृत्यं	२२४	२२२	२२२	अभयकुमारदृत्तं	२४०
१७ नः २१ प्रथमनिर्वाहकृत्यं	२२४	२२३	२२३	कलिकुण्डपार्थनाथः	२६१
१७ नः २१ प्रथमनिर्वाहकृत्यं	२२४	२२४	२२४	कुक्कुटेश्वरपार्थः	२४२
१७ नः २१ प्रथमनिर्वाहकृत्यं	२२४	२२४	२२४	प्रशस्तिः	२४६
१७ नः २१ प्रथमनिर्वाहकृत्यं	२२४	२२४	२२४	प्रवज्याविधानप्रकरणावचूरिः	२४६
१७ नः २१ प्रथमनिर्वाहकृत्यं	२२४	२२४	२२४		

श्रीप्रव्रज्याविधानस्योपक्रमः

अर्हन् यः परमो यमर्यमसमज्योतिर्मयं मन्यते, चक्रे येन च कर्ममर्ममथनं यस्मै नतोऽहं प्रभो ! ।
यस्माद्विस्यति गगमुल्यरिपथो यस्यामलं केवलं, यस्मिन्निवृत्तिनायिका कृतरतिः स स्ताञ्जिनः श्रेयसे ॥ १ ॥

व्यवहारप्रव्रज्या—विपश्चिद्वरा दृष्टुतैतत्प्रव्रज्याविधानकुलकं तदाभेधेयानुष्ठानद्वारेण चेतसती सर्माहा सनातनस्थानस्था-
स्तुतायां, न हि गतो विना प्रव्रज्याविधानममृतानन्दमयी सनातनपदस्थास्तुता, यद्यपि मरुदेवाप्रभृतीनामतीर्थीसद्धानां भरता-
धिपमरतचक्रथादीनां गृहस्थलिंगस्थत्वेन गार्हस्थ्यव्यवहारवतां च निःश्रेयसकैवल्यमावावु भवत एव व्यग्रहारप्रव्रज्यां विनापि निः-
श्रेयसकैवल्ये, परं यथा देवानां विनापि कवलान् नृपैः संभवस्तथा केषांचित् तथाभव्यत्वस्य तथाविधत्वेन स्यातामपि तथा
निःश्रेयसकैवल्ये, परं मनुष्यादयो न तादृशसतोदयवंत इति तेन देवादीन् अनुकृत्य जिजीविषुभिः कावलिकाहारः प्रतिक्षेप्तुं शक्यः,
एवमेव तथातथाभव्यत्ववतो मरुदेव्यादीन्निरीक्ष्य निःश्रेयसकैवल्यप्राप्तिसमतो विना व्यावहारिकप्रव्रज्यां नोदासितव्यं स्वप्नेऽपि
प्रव्रज्यायां व्यवहाराऽनुगतायां, न च विना चारित्र्य विना च तपः सिद्धिं जानानैस्तीर्थकृत्पादैरपि न न चीर्णं व्यवहारचारित्र्यं, न च न
तप्तं कठिनकर्मन्धनहुताशनसदृशं दुस्तर्प तप इति, यदि श्रीमतां जिनानां न तथा तथाभव्यत्वं तर्हि के परे तत्कृतिमनुकृतुमपि सर्व-
थाऽऽशक्तास्त्वदुपदेशलवमाश्रलब्धसद्देशनादिलाभाः?, किंच न युक्तमेवेदं धर्मश्रवणाद्यपि तेषां कादाचित्कमावावलंबनपट्टनां, यतो न
श्रीजिनेश्वरैरन्यैश्च प्रत्येकस्सयंबुद्धैः श्रुतो बुद्धानां पार्थे धर्मः, तत्रतस्ते न धर्मश्रवणतपश्चरणव्यवहारचारित्र्यपराङ्मुखाः, ततो

निःश्रेयसमिलपद्धिः कार्यमेव व्यवहारप्रव्रज्यादि, तत एव सार्थकं वचनमिदं निर्युक्तिगतं ध्रुत सम्यग्दृष्टयो देशविरताथैकगतिकाः श्रमणनिर्ग्रन्थास्तु स्वर्गापमर्गगतिद्वययुताः, किंच- 'जस्सट्टाए कीरइ नग्गभावे' इत्यादिकमाचक्षाणा जिनेन्द्रा अपि निःश्रेयसाधिनां व्यवहारप्रव्रज्यायाः कर्तव्यतामेवाहुः ।

प्रव्रज्यारूढिः— सत्स्वल्पनेकेषु चारित्रदीक्षाप्रव्रज्यापरिव्रज्यातपस्यानियमस्थितिप्रभृतिषु चारित्रवाचकेषु पर्यायेषु जैनशास्त्रकर्ता प्रव्रज्याशब्दस्य विशेषत उपादेयता, अत एव 'अगाराओ अणगारियं पव्वइए' 'पव्वज्जाठाणमुचमं' 'पव्वइएण य अणगारेण' 'पव्वज्जाविहाणसुत्तं' 'प्रव्रज्यां प्रतिपन्नो यः' 'पव्वज्जापड्विच्ची' इत्यादि, अत एव च दीक्षाशब्दं देशविरतानां स्वयंसेवकभावांगीकारविधावाख्यातवन्तः ख्यातकीर्तयः श्रीहरिभद्राचार्याः श्रीपंचाशके, पंचवस्तुके चाख्यायापि प्रव्रज्यायाः पर्यायान् 'पव्वयणं पव्वज्जे' 'त्युत्तना आरंभपरिग्रहयोस्स्यागमेव प्रव्रज्याया वाच्यतयोक्तवन्तः पूज्याः, एवं चास्य प्रव्रज्याविधानकुलकस्य पूर्वतनाचार्येण कृतिरतिशयेन युक्तैवेति मन्तव्यं,

यद्यपि नात्र मूलशब्दे प्रव्रज्याविधानेत्यभिधाया निर्देशस्तथापि 'दुलहा होइ पव्वज्जा' 'सा पुण दुप्परियह्हा' 'अहव पव्वज्जा' इत्यादीन्येनेकानि वाक्यान्वस्य प्रव्रज्याविधानमित्यभिधां व्यञ्जयन्ति, वृत्तिकारास्तु भगवन्तः 'श्रीप्रव्रज्याविधानेऽर्थमहती'त्युत्तना स्पष्टमेवास्य कुलकस्याभिधानं प्रव्रज्याविधानमित्याचरन्त्युः, 'श्रीप्रव्रज्याविधानप्रकरणतिलकस्यास्य वृत्तिविधौ' त्युत्तनासंहारेऽप्याख्यान्तः ख्यातिं निन्दुरस्य प्रव्रज्याविधानेत्यभिधां, अवचूर्णिकारास्तु वृत्तिकृतामनुकारिणस्तेऽपि समाप्तौ प्रव्रज्याविधानापचूर्णीत्युक्तवन्तः ।

कुलकाभिधानं—यद्यपि वृत्तेः समाप्तौ ' इति प्रज्याविधानकुलकवृत्तिः समाप्ता ' इति लिखितमेव स्पष्टतया, वृत्ति-
काराश्च ' प्रज्याविधानप्रकरणतिलकस्ये ' त्यप्यभिदधुः, परं छन्दोवशात्तत्रातिसंभवहीनं, महद्ग्रन्थस्यावतारणार्थकं हि प्रक्रि-
गते न चासौ तथा, किंतु अभव्यस्वरूपानुगतं यथा अभव्यकुलकं संबोधप्रकरणे जीवस्वरूपादिनिरूपकं ' जीवकुलकं ' श्रीप्रवचन-
सरोद्वारवृत्तौ तथेदं श्रीप्रज्याविधानस्य मुख्यत्वेन निरूपकमिति यथार्थानुगतं प्रज्याविधानकुलकमिति नाम, महाग्रन्थस्या-
वतारकत्वाभावेऽपि व्युत्पादनार्थत्वात् प्रकरणस्य प्रकरणत्वेऽपि न क्षतिः, तथा च प्रकरणार्थोपसंहार इत्युक्तावपि न क्षतिः ।

चाव्यविचारः—यद्यप्यत्र मानुष्यदुर्लभत्वादीनि धर्मसर्वस्वान्तानि द्वाराणि गदितानि, परं मनुष्यादिदौर्लभ्ये सप्तमीनिर्दे-
शात् अन्त्ये च धर्मशब्देन सर्वविरतेरभिप्रेतत्वात् युक्तमेव सर्वस्यापि प्रकरणापराभिधानस्य कुलकस्येदं प्रज्याविधानाभिधानं,
यद्यपि व्याकरणकोशादिषु विधानशब्दो विध्वये संशब्दितस्तथापि विधिशब्दस्य धर्मशास्त्रेषु ग्रहणादिविधौ रूढत्वात् विहाय
विधिशब्दं विधानशब्दोऽधिकृतः साधन्तस्वरूपाख्याकतया, एवं च विधानशब्दस्य गुरुता परिहृता ज्ञेया,

क्रमविचारः—मनुष्यस्यादिषु दशसु द्वारेषु क्रमप्रयोजनं तथा लाभादि स्वयमभ्युदय एव, परं प्रज्याद्वारे तद्द्रुक्करताद्वारे
यदेभिः प्रकरणकृद्भिरभिहितं तदपि तथाक्रममेव भगवद्भिः श्रीहरिभद्रस्यरिभिरनेकाख्यायिकास्वान्तराख्यायिकायुतायां श्री-
ज्ञाताधर्माख्यायिकापाख्यायिकाप्रतिबिम्बभुतायां श्रीसमरादित्यकथायां न्यवेदि, तथा च तद्ग्रन्थः -

समराइच्चकहा तद्दो भवो-एत्य खलु सव्वकालमेव समसतुमित्तमावेण पाणाइवायविरई, अप्पमत्तयाए अणलियभासणं,
दन्तसोहणेत्तससवि अदिन्नस्स वज्जणा, मणवयणकाएहिं अवम्भचेरनिरोहो, वत्थपत्तोवगरणेदिपि निम्ममत्तपा, चउव्विवहराइ-

भर्तावरि, उगमुप्यायेणसणाविमुद्धपिण्डगहणं, संजोयणाइपञ्चदोसरहियमियकालभोयणं, पञ्चसभियत्तणं तिगुत्तया, ईरियासभि-
याइभाषणाओ, अणसणपायच्छिचविणयाइसवाहिरब्भित्ततवोविहाणं, मासाइया य अणेगाओ पडिमाओ, विचित्ता य दंवा-
दओ अभिग्गहा, अण्हाणं भूमिसयणिज्जं केसलोओ निप्पडिकम्मसरीरया. सव्वकालमेव गुरूणं निदेसकरणं, खुहापिवासाइप-
रिसद्दाहियासणं दिव्याइउवसग्गविजओ लद्धावलद्धविचिया, किं बहुणा?—अच्चन्तदुव्वहमहापुरिसवूढअड्डारससीलञ्जसहस्सभर-
वहणमरिस्तामंति । ता तरियव्वो खलु अयं बाहाहि महासमुदो, भक्खियव्वो निरासाय एव वालुगाकवलो, परिसक्कियव्वं
निसियकरवालधाराए, पायव्वा सुहुयहुयवहजालावली, भरियव्वो सुहुमपवणकोत्थलो, गन्तव्वं गंगापवाहपडिसोएणं, तोलियव्वो
तुलाए मन्दरगिरी, जेयव्वमेगागिणा चाउरङ्गवलं, विधेयव्वा विवरीयभमन्तट्ठचकोवरि धिउल्लिया, गहियव्वा अगाहियपुव्वा
विहुयणजयपडागा । एओचमं दुकरं समणत्तणंति ॥

अत एव समरादित्यस्य संक्षेपकाः पूज्यपादाः श्रीप्रद्युम्नधरयः समरादित्यसंक्षेपेऽप्येवमेवाहुः प्रयज्याविधानक्रमं, तथा
च तद्रन्यः—

श्राद्धयुक्तमिदं किं तु, आमण्यमतिदुष्करम् ॥ १८१ ॥

सर्वत्र समता कार्या, धार्या पंचमहाव्रती । निश्याहारो न कार्यश्च, ग्राह्यः शुद्धो दिवाऽप्यसौ ॥ १८२ ॥

अपञ्चदोषं भोक्तव्यं, ध्येयाः शासनमातरः । धार्याश्च प्रतिमा भाव्या, भावनाः पंचविशतिः ॥ १८३ ॥
द्रव्याथभिग्रहाः कार्या, भूशय्या स्नानवर्जनम् । लोचो निष्प्रतिकर्मत्वं, गुर्षादिशविधायिता ॥ १८४ ॥

परीपहोपसर्गाश्च, सख्याः किं बहुनाऽथवा । धार्याऽष्टादशशीलाङ्गसखी दुर्वहा सदा ॥ १८५ ॥
 मरुद् वखेण धार्योऽयं, तार्या गंगा विलोमतः । जेषमेकाकिना सैन्यं, मेरुस्तौल्यस्तुलाधृतः ॥ १८६ ॥
 राधावेधो विधेयोऽसावगृहीतः पुरा क्वचित् । निरन्तरं ग्रहीतव्यो जगत्रयजयध्वजः ॥ १८७ ॥
 कुलकालुकरणं—भगवाङ्गिः श्रीहारिभद्रस्वरिभिः कुलकमभव्यस्वरूपोपदर्शकमादौ कृतं, तदनु श्रीअभयदेवस्वरिभिश्चन्द्रगच्छ
 मंडनैर्वन्दनकुलकादीनि कृतानि, तदनुकरणेन कैश्चित् पूर्वस्वरिभिः प्रव्रज्याविधानाभिर्घमेतत् कुलकमकारि, यद्यपि श्रीभद्रप्रद्युम्न-
 स्वरिभिरपि नैतत्कुलककारीणामैतिलसुपलब्धं तेन ' प्राच्यसाधुप्रवरविरचिते ' इति श्रोत्रुः ते तथापि श्रीमद्भिः प्रद्युम्नसखीणां पितृ-
 व्यगुरुभिः श्रीपरमानन्दस्वरिभिः एतत्कुलकालुकारेण संस्कृते प्रव्रज्यास्वरूपमात्रप्रदर्शनपरं कुलकं कृतं, एतच्च श्रीईर्यापथिकीपद्-
 निशिकायां मुद्रितमपि मन्वावबोधाय दर्शनीयतामेति, तच्चेदम्—

त्वं धन्योऽसि महात्मन् ' येनासौ पारमेश्वरी दीक्षा । लब्धा सम्प्रति यदसावतिदुष्प्रापाऽऽगमेऽभिहिता ॥ १ ॥ तथाहि-
 पञ्चैन्द्रियत्वनृत्वाऽऽर्धेशकुलकल्पताऽऽयुषां भावे । सद्गुरुस्सगथवणश्रद्धासु च सर्वविरतिः स्यात् ॥ २ ॥ तदिमां चिन्तामणिका-
 मधेनुकल्पद्रुमोपमां लब्ध्वा । दीक्षा क्षुणमपि कार्यो न हि प्रमादस्त्वया तस्याम् ॥ ३ ॥ ग्रहणाऽऽसेवनशिक्षाविषये यतितव्य-
 मविरतामिदानीम् । धर्मतरुमूलकन्पे विनयेऽभिरतिविधातव्या ॥ ४ ॥ पञ्चमहाव्रतत्नानि नित्यमेवानुशीलनीयानि । पञ्चविध-
 जीवन्तिकायो हि रक्षणीयः स्वजीववत् ('इव) ५ ॥ वाक्यं मृषा न वाच्यं परपीडाहेतुकं च सावधम् । नैरादत्तं स्तोत्रमपि
 वस्तु परकीयमादेयम् ॥ ६ ॥ चरणीयं ब्रह्मत्रयमनघं श्रीस्थूलभद्रमुनिनेव । मूर्च्छार्पणग्रहोऽपि च वरिहार्योऽनेकदोषनिधिः ॥ ७ ॥

रज्यं च चतुर्भङ्गयापि सर्वदा रात्रिमोजनं सर्वम् । विद्वानाराधनयोर्यतितव्यं चरणकरणानाम् ॥ ८ ॥ दशविधदश-
 धासामाचार्योः कार्यस्तथाऽऽदरः परमः । सद्यकालसामाचारी चाहर्निशं सेव्या ॥ ९ ॥ अष्टावप्याराध्या मातर इव मातरः
 प्रयत्नस्म । शीलज्ञानामष्टादशसाहस्री च वोढव्या ॥ १० ॥ कार्यो च पिण्डशय्याकर्षटयात्रादिविषयिणी शुद्धिः ।
 ग्रामकुलस्वजनादिषु परिहरणीयं ममत्वं च ॥ ११ ॥ गुणशुद्धिमूलहेतुगुरुकुलयासो न जातु मोक्तव्यः । कर्त्तव्या
 द्रव्यादिप्रतिपद्दाऽभिग्रहजिघृषा ॥ १२ ॥ विकृतित्यागः पष्ठाष्टमादिकष्टं तपश्च चरणायम् । जेया परीपहचमूर्मेहोपसर्गाश्च
 मोढव्याः ॥ १३ ॥ अनियतवासो भिक्षाटनं च तलिकोपभोगपरिहारः । शीतातपदंशाद्याहितपीडाविषहणं कार्यम् ॥ १४ ॥
 स्नानविलेपनभूषणभिलाषथेतसाऽपि नो कार्यः । भूर्मा शयनं केशोब्धुचनमपि दुष्करं सक्षम् ॥ १५ ॥ प्रतिमाभ्यासः कार्यो-
 त्सर्गो नानाविधासनविधानम् । इत्यादिरनेकविधः कायकेशो विधातव्यः ॥ १६ ॥ क्षान्तिक्षमैश्च भाव्यं क्रोधाहङ्कारनि-
 कृत्विलोभाश्च । शक्तय इव निग्राह्या दमनीयः करणहयनिचयः ॥ १७ ॥ अन्यच्च चरेत्तिष्ठेदासति तथा शयीत भुञ्जीत ।
 भाषेत शान्तचित्तः सदैव किल यतनया साधुः ॥ १८ ॥ मानापमानलाभालोभेष्वविकारमानसैर्भाव्यम् । सोढव्या
 दूर्जनयचनरुष्टकाहितमहापीडा ॥ १९ ॥ दण्डत्रितयं शून्यत्रयं च विक्रथास्त्रपरपरिवादः । ऋद्धिरससातगौरवमदविषया
 दूरवस्त्याज्याः ॥ २० ॥ किं चहुना पैशाचिकमाह्वानं कुलवधूकथां श्रुत्या । नित्यं संयमयोगैर्धीर्थ्यात्माऽधुनिक एव
 ॥ २१ ॥ एतत्समुद्रतरणं पाहुभ्यां श्रोतति प्रतिश्रोतः । गमनं सिक्ताकयलस्य चर्बणं शिखिखिखापानम् ॥ २२ ॥ मेरो-
 स्तुलया तोलनीपदं तु नितिशि निशितरत्नरसपारायाम् । चंक्रमणं शत्रुबले युद्धं वैरुक्त्तिनधीतत् ॥ २३ ॥ प्राह्या च ज्यपताका

राधावेधं विधाय नन्वेपा । इत्यादिभिरुपमानैः सुदुष्करा भवति जिनदीक्षा ॥ २४ ॥ अथवेपं प्रव्रज्या सुदुष्करा भवति कातरनराणाम् । वीराणां मोक्षसुखाभिलाषिणां हन्त सुकरैव ॥ २५ ॥ अपरं च सर्वमपि धर्मकृत्यमिह भावतः कृते सफलम् । स्यादिति भावविशुद्ध्या परिपाल्याऽसौ सदा भद्रैः ॥ २६ ॥ इति दीक्षाविधिमेतं यो भव्यजनः करोति भावेन । स भवेत्परमानन्दः स्वरिः सज्ज्ञानचारित्रः ॥ २७ ॥ अथ तस्मिन्नेव भवे भवान्तरे वा मनुष्यसंबद्धे । इत्या मोहं लब्ध्वा च केवलं शिवपदं लभते ॥ २८ ॥ इति प्रव्रज्याविधानं समाप्तम् ॥

किंच-यान् पद्मचन्द्रसूरीन् श्रीमन्तः समरादित्यसंक्षेपे ' क्लृवडग्रामविश्रामं ' इति प्रोच्यस्तापुस्तच्छिष्याः श्रीलक्ष्मचन्द्राः अनेककुलकानां श्रीसर्वज्ञाष्टकादीनां फिद्ब्रत्राणि चक्रुः, यानि च त्रयोदशशताब्दीयताडपत्रानुसारेणैर्यापथिकीपट्टिप्रशिकायां मुद्रितानि, तदनुसारेणानुमातुमिदमहं यदुत प्रत्नकाले विशेषेण कुलककृतौ प्रवृत्तिरभूदिति ॥

टीकाकृत्पारंपर्यादि—यद्यपि श्रीमद्भिः समरादित्यसंक्षेपे आख्यायि गुरुरारंपर्यं परंतत् श्रीमद्भ्रथंद्रप्रभाचार्येभ्यः पुरस्तादेव, अत्र तु श्रीमन्महावीरप्रमोदारभ्य तदुक्तं, उभयमपि पारंपर्यमेवं—

संक्षपोक्तम्-चन्द्रप्रभः प्रसुरभूदिह चन्द्रगच्छे, तस्माद् गुरुश्च समयूपुरिपद्रदेव्याः । श्रीमान् धनेश्वर इति प्रथितोऽस्य शिष्यः, श्रीशान्तिसूरिरिति तस्य च देवभद्रः ॥ १ ॥ अक्षावलिप्रवरपुस्तकधर्मीचह्वंशताम्बुजस्वरविपश्चि करे चंदीपे । शुब्दानुशासनविर-
श्चरितः स देवानन्दप्रभुः पुरुषरूपगिरीश्वरोऽभूत् ॥ ३ ॥ श्रीरत्नप्रभदेवानन्दौ कनकप्रभः प्रभुश्चास्मात् । श्रीपरमानन्दविभोजिय-
सिंहः स्वरिरुदियाथ ॥ ३ ॥ शिष्यः श्रीकनकप्रभस्य सुकविः श्रीबालचन्द्रानुजो, ज्यायाब् श्रीजयसिंहतः प्रतिभया श्रीवस्तुपाल-

स्तुतः । विश्वाह्लादनठक्कुरान्वयगुरुर्मत्या सतां संमतः, धुरीणां सुकवित्वशोधनविधौ प्रद्युम्नस्ररिः कविः ॥ ४ ॥ वर्षे चारिधि-
पक्षयक्षगणिते (१३२४) श्रीवर्धमानस्थितश्चक्रेशुं प्रथमं लिलेख तु जगच्चन्द्रः सुधीः पुस्तके । प्राग्वाटान्वयमन्त्रिवाहड-
सुतश्रीराणिगस्याङ्गलौ, ग्रन्थार्थे रणमल्लसेगसचिवौ स्वं प्रार्थयेतां गुरुम् ॥ ५ ॥ यावद् ग्रन्थरथाश्चतुर्दशशती श्रीहारिभद्रा इमे,
वर्चन्ते किल पारियानिकतया सिद्ध्यध्वयानेऽङ्गिनाम् । तावत्पुष्यरथः स एष समरादित्यस्य मन्त्रिमितः, संक्षेपस्तदनुस्तवः प्रचरतु
क्रीडाकृते धीमताम् ॥ ६ ॥ यस्मिंश्चक्राणि रत्नत्रितयमपिगृहिश्रेयसी चोद्धियुग्मं, कारुण्य स्थालमुच्चैरितरयमचतुष्काष्टिकागाढवद्धम् ।
सवेगस्वच्छभावां शिखरकलशकौ शुद्धबुद्धिः पताका, साधुश्राद्धौ च धुर्यौ जयतु शमयुतः स्यन्दनः सैप शास्त्रम् ॥ ७ ॥

अत्रत्यं श्रीदेवानन्द शिव्यश्राकनकप्रभश्लिष्यकः । समरादित्यसंक्षेपकर्ता वृत्तिमिमां व्यधात् ॥ १ ॥ वादीन्द्रदेवसूरेर्वशे
श्रीमदनचन्द्रगुरुश्लिष्यः प्रथमादर्शेऽदर्शयेदनां मुनिदेवमुनिदेवः ॥ २ ॥ श्रीप्रब्रज्याविधानप्रकरणतिलकस्यास्य वृत्ति विधाय,
प्राप्तं किञ्चिन्मया यत् सुकृतमकृतं यौगशुद्ध्या विशुद्धम् । तेनायं भव्यलोको भवतु भवभवभ्रान्तिशीतोपशान्तौ, धर्मं जैनेन्द्रधर्मं
विशदलविशदस्वान्तवृत्तिप्रवृत्तिः ॥ ३ ॥ किञ्च-आकिञ्चन्ययतापि याचकजनो येन स्वतुल्यः कृतः कारुण्यं विविधोपसर्गजननेऽप्यु-
च्चैर्बुधे दुर्जने । एकेनाप्याखिला परीपहचमूः साऽपि द्रवाद् द्राविता, श्रीसिद्धार्थनरेन्द्रनन्दनजिनोऽव्याद्धः स वीरस्त्रिधा ॥ ४ ॥
श्रीद्वीरजिनेन्द्रस्य, विबुधानां सदास्पदम् । सुधर्मायाः सधर्मा श्रीसुधर्माऽभूद्रणाधिपः ॥ ५ ॥ अनम्बूकतवाग्जम्बूस्तस्य
श्लिष्यः प्रशस्यधीः । नान्योऽस्मान्मुक्तिकामिन्या, कामितोऽस्मिन्ननेहसि ॥ ६ ॥ जम्बूकथाप्रबंधयः, स्तेनो न्यायेन संयतः ।
सोऽभूत्प्रभवः पूयप्रभवः श्रुतकेवली ॥ ७ ॥ शय्यम्भवो भवोदन्वत्तारणे तरणीनिभः । दशचैकालिकग्रन्थं, निर्ग्रन्थोऽपि

व्यधाद्य ॥ ८ ॥ यशोभद्रं वितन्नां, यशोभद्रं विभुं स्तुमः । कर्मसंग्रामनामभ्यां, सम्भूतविजयं तथा ॥९॥ श्रीभद्रबाहु-
पदेभ्यो, नमो यैर्महिता हिता । आचक्षुष्कादिग्रन्थानां, निर्युक्त्युक्तसंगता ॥ १० ॥ नमः श्रीस्थूलभद्राय, यो गार्हस्थ्ये
व्रतेऽपि च । निजद्वयी बद्धयन् कां, कां कौशाप्रियाहृदि ॥ ११ ॥ श्रुतकेवलभिः पद्भिर्मनैः सदाऽऽचरणेरियम् । नास्त्यस्ति-
पक्षा जैती वाक्, भ्रमरीनाम्रमद् भुवि ॥ १२ ॥ दशभूर्भृतामाद्यो, जयत्यार्यमहागिरिः । यस्योन्नतिरुच्छ्रयाऽन्यैः सचरण-
चारिभिः ॥१३॥ श्रीसुहृती सुहृस्तीच, जिनराजस्य शासने । चित्रं त्वेनेन भूपालो, निजद्वारि नियन्त्रितः ॥ १४ ॥ श्रीसुस्थित-
गणाधीशः, स्वनामसदृशं जनम् । श्रीमान् सुमतिबुद्ध्या, चक्रतुर्देशनावशात् ॥ १५ ॥ अथ गणः कोटिकनामकोऽभू-
त्तेनस्मिन्सहस्रदुदयाद्रितुत्यः । यत्रेन्द्रदत्तो रविराविरासीद्भव्याभ्युजन्मप्रतिवोधकत्वा ॥१६॥ शिष्यः सिंहगिरिस्तस्य, श्रीरोह-
णगिरिप्रभुः । यत्र वज्राकः वज्र, इव वज्रोऽभयद्विष्टः ॥ १७ ॥ वज्रस्वामी नवो वज्रो, ब्रह्माष्टादशकोणभृत् । रुक्मिण्यूर्मिरुया
नेय, यः कथंचिन्नियंत्रितः ॥ १८ ॥ उदामधामववधाम वभुव नाम, श्रीचञ्जसेन इति तस्य विनेयरत्नम् । यद्यन्द्रमुख्यसमिति-
प्रपरवमाभृन्मौलिभ्रवाप वसतिं दुरवापरूपाम् ॥ १९ ॥ नागेन्द्रचन्द्रनिवृत्तिविधाधरसंज्ञकाश्च चत्वारः । शिष्यास्तस्याभूवन्
मर्यादायां तदीनालाः ॥२०॥ संज्ञाकपायविकथानरकादिकायुर्वन्धात्तौद्रमधेदचयं नियेष्टुम् । ये द्रव्यकर्मचरधर्मकथानुयोगास्ते
जतिरे किन्तु चतुर्मितमूर्तिमाजः ॥ २१ ॥ श्रीवज्रसेनदृढमूलकृतप्रतिष्ठशयां सदा विदधात्यतिरम्यरूपाम् । पुष्पेश्वि प्रसुमरैः
सुरभिर्गेशोभिथन्द्राण्यया विजयवानयमसित गच्छः ॥ २२ ॥ तत्र श्रीनलवाटसन्दिरमहाराजालुकस्पाग्रतो, वादं सप्रतिपक्षगक्ष-
ततमं कुर्वन् सदस्यैः समम् । संजातैरुपदः समैरभिहितः प्रद्युम्नधरिः प्रभुः, सूर्योऽयं जयताञ्जलेऽपि रुचिगद्यन्नामविष्मं मथि ॥२३॥

तस्माद्वेत्तेष्वथ च भूरिपु स्वरिपु श्रीचन्द्रप्रभः प्रभुरभूद् गुणरत्नभूमिः । जिह्वाङ्कुशीभिरनिशं कविभिः खनद्भिः, प्राप्तानि
 तानि न यतः परिनिष्ठितानि ॥२४॥ पट्टे तस्य घनेश्वरः प्रभुरभूच्चारित्रलक्ष्मीपुष्पा(सुमा)कल्पोऽनल्पविकल्परम्यविहृतिः शुद्धाहृतिः
 प्राच्ययत् । श्रीमत्पापुल(भूमि)वित्त समयूपुयां तु देवी(व्याः पुरो,) देवीभृतगुरुप्रदत्तमिव यो मन्त्रं फलाढ्यं व्यधात् ॥२५॥ तेनोहितं
 पतनतो विरताप्रबोधं, वक्ति स्वयं हि समयूपुरपट्टेदेवी । किं ब्रूमेहे मनुजबोधविधौ वयं तु, श्रीमद्भनेश्वरगुरोर्गोरिमाणमस्य ॥२६॥
 शिष्यास्ताग्याथ चचारस्तचारब्धमुचेतसः । श्रीवीर?शान्तिरेद्रेवेन्द्र३३ देवपूर्वाल्यद्वारयः ४ ॥ २७ ॥ श्रीशान्तिस्वरिर्निज-
 शान्तवावयामृतेन तत्कालजनानपुष्यत् । वंशेषु तेषां सुमनस्त्वमद्याप्यस्तीति चित्रं हृदि कस्य न स्यात् ? ॥ २८ ॥ ज्ञानिन
 रूपेण च देवभद्रस्ततो गणाधीश्वरदेवमद्रः । श्रुतामृतं पीतमनन्तमन्तःसभं शुभं यः शुभमुज्ज्वगार ॥ २९ ॥ हस्ते
 पुस्तकमस्ति शस्तमुदयत्पद्मश्च धर्मध्वजः, कीर्त्तिर्योपवती सदापि विशदा यस्याक्षमाला प्रभोः । देवानन्दगुरुल्लयत्य-
 यमितः पुंरूपभृद्भारती, शब्दानामनुशासनं तदुदितं न्यायेन सारस्वतम् ॥ ३० ॥ शिष्यास्तस्याभूवन्नाद्यो रत्नप्रभाभिधः
 स्वरिः । परमानन्दः स्वरिः स्वरिः कनकप्रभस्तदनु ॥ ३१ ॥ अतुल्यशल्यत्रयवत् त्रयस्ते, चारित्रभूर्भक्तरे विरेजुः । विराधनागौरव-
 दण्डशल्यत्रिराणि भेतुं समकालमेव ॥ ३२ ॥ आद्यस्तु विद्यमानेषु, श्रीदेवानन्दस्वरिषु । जगाम ह्युसदा धाम, तद्बोधनचिकीरिव
 ॥ ३३ ॥ भूयैदार्यविशेषतोऽपि परमानन्दप्रदानोद्यतः, स्वरिर्नैष्ठिकशेखरः स परमानन्दः प्रभुः प्राणिनाम् । यस्य श्रीजयसिंह-
 स्वरिजननि ख्यातो विनेयाश्रणीः, सिद्धान्तार्थविचारसारसरणिः सर्वोपकारक्षमः ॥ ३४ ॥ वन्दे श्रीकनकप्रभस्य समतां यन्नाम-
 वर्णत्रयी, पौरस्त्या विपरीतवाद्यपि निजं रूपं न मुंचत्यलम् । किं चोपश्रुतिनिःश्रितोऽप्यरतिदः कार्ये शुभे सर्वदा, मध्यस्थत्वमुपा-

गमद्गमोनिधौ यस्मिन्नकारोऽप्यसौ ॥३५॥ शिष्यः श्रीकनकप्रमस्य युक्तविः श्रीपालचन्द्रानुजो, ज्यायान् श्रीजयसिंहतः प्रतिभया श्रीवस्तुपालस्तुतः । विश्वात्वादनठयकुरारान्वयगुरुर्मत्या सतां सम्मतः, धरीणां सुकवित्वशोधनविधौ प्रद्युम्नसुरिः प्रभुः ॥ ३६ ॥ वृत्तिकृद्ग्रन्थविचारः—इमे एत पूज्यपादाः प्रस्तुतेऽपि विवरणे स्वं तत्संक्षेपकर्तृतया व्यापयन्ति, एतच्च निम्नप्रद-दितीहोखात् स्पष्टतरं श्रेयुषीभृतां—

पृष्ठं १ 'वृत्तिं प्रद्युम्नसुरिः प्रथयति समरादित्यसंक्षेपकर्त्ता'—
 . पृष्ठे १४४ "यदुक्तमुक्त्या युक्तं श्रीहरिमद्रगुरोर्मया । समरादित्यसंक्षेपे, यतिस्नानोद्भनक्षणे ॥ १ ॥ कृते स्नाने क्षणं शौचं, रागमानौ च चेतसि । स्त्रीजनप्रार्थनीयत्वं, ब्रह्मचर्यस्य दूषणम् ॥ १ ॥ घातो जलस्थजीवानामन्यसत्त्वविवाधनम् । क्षीरखालन-मंगार, इवाज्ञानाकाशनम् ॥२॥ अस्ताने तु न दोषास्ते, मत्वेति मुनिपुंगवैः । वर्ज्यं स्नानं ततः सिद्धिवधूमंगमसस्पृहः ॥ ३ ॥ पृष्ठे २४२ श्रीदेवानन्दशिष्यश्रीकनकप्रमशिष्यकः । समरादित्यसंक्षेपकर्त्ता वृत्तिमिमा व्यधात् ॥१॥ एवं च श्रीमतां कृतिद्वये न कोऽपि विवादः, न च चित्रयितव्यं तेषां समरादित्यसंक्षेपकर्त्वोपाधौ, यतः कथा हि समरादित्यस्य तथाविधा चैव यतो यथावद्भावाथ तस्या व्यवस्थाप्य न संक्षेप्तुं शक्या प्राकृतैः, किंच-ग्रन्थकृत्पूर्वजश्रीचन्द्रप्रभधरीणामपि गुरुपादाः श्रीप्रद्युम्नसुरय इति स्पष्ट-निर्णयं स्यात् पार्थक्यं तेभ्य इति योग्य एवोपाधिः, अन्यच्च-तत्र श्रीसमरादित्यसंक्षेपे यथा पूर्वतनधरीणां नमनादि आसन्न-स्वापकारिणां नमनादि च विदधिरे तथा नात्रातोऽप्येककर्तृत्वोक्तौ द्वयोः प्रयोजनं स्यादपि, किंच-श्रीसमरादित्यसंक्षेपे व्यस्तसम-स्तनिर्देशेन गूढचतुर्थीदिना च यथाऽऽराध्यगुरुवरणां स्पृष्ट्यादि न च तथाऽनेत्यपि हेतुत्वेन स्यादेव, मंगलमपि तत्र विस्तरेण,

अत्र तु विभक्तिसप्तक्रमेण सामान्याहस्तुतिरेव संगलतयां, समरादित्यसंक्षेपे संगलपूर्वतनाचार्योपकार्याचार्यस्तुतिक्रियैर्न, अत्रत्या तु स्तुतिः शिरोधृता या सैव ।

चित्रभानुसुधाभानुचण्डभानुप्रभाधिकम् । शाश्वतं जयति ज्योतिः, परमं परमंगलम् ॥ १ ॥
 आदिषोधिद्रमहन्तं, वृषभं कनकप्रभम् । प्रणौमि यदनुध्यानं, स्तम्भनं मोहभ्रूपतेः ॥ २ ॥
 शान्त्याचर्हन्त्रयं नौमि, यत्पदाधोनिधिव्रजः । नवहेमाम्बुजव्याजात्, पलित्कोऽपि नात्यजत् ॥ ३ ॥
 जेताऽपि जगतामेप, विपमास्त्रो यत्तल्लसत् । सुशुधां भूयनेऽनेशत्, स नेमिः पातु वः प्रभुः ॥ ४ ॥
 श्रीमतः पार्श्वनाथस्य, स्तुमस्तां गतरागताम् । यत्र प्रभावती मूर्तिः, सत्त्रं सर्वत्र दृश्यते ॥ ५ ॥
 अन्तस्थाशीर्षिवर्गान्त्यानापि पूज्यपदं नयन् । वर्धमानमहावीरनामभ्यां पातु वो जिनः ॥ ६ ॥
 विदितस्फूर्तयः शुद्धसंयमस्येव मूर्तयः । जिनाः सप्तदशान्येऽपि, श्रेयो विश्राणयन्तु वः ॥ ७ ॥
 षतुर्धुल्लभ्यां धंसगामिनीसर्थदीपिकाम् । स्फुरत्प्रकीर्णकामङ्गोपांगपूर्णां गिरं स्तुवे ॥ ८ ॥
 श्रीमतं गोपसुहृताय, गौतमस्वामिने नमः । परितश्चागिता येन, त्रिपद्यपि जिनस्य गौः ॥ ९ ॥
 स सुधर्मसधर्मा श्रीसुधर्मा गणभृद्द्वरः । सशृन्दारकशृन्देन, वक्षिणा सेवितः श्रये ॥ १० ॥
 जम्भूजित्वा जनीव्याजाच्चमूः कर्ममहीभूजाम् । तानेकांगाल्लिगायाष्टावप्यकष्टात्किमद्भुतम् ? ॥ ११ ॥
 वैरिणामन्तरंगाणां, पणामपि निषेधकाः । पद् सन्तु पद्भ्रताधाराः, श्रुतकेवलिनः श्रिये ॥ १२ ॥

बभ्रोऽयं नचतत्र्यास्त्रो, नधो धनगिरावभूत्। चारुमिकायां रत्रिमण्यां, यो घात्राऽपि न यन्त्रितः ॥ १३ ॥
 तामंवार्यां स्तुये यस्या, धर्मपुत्रो धृपासनः। गणेशो हरिभद्राख्यश्चित्रं भवार्थयोगभूः। ॥ १४ ॥
 चतुर्दशशतीं ग्रन्थान्, सदालोकात् समावहन्। हरैः शतगुणः श्रीमान्, हरिभद्रविभुमुदे ॥ १५ ॥
 तम स्तोमं स हन्तु श्रीसिद्धसेनो दिवाकरः। यशयोदये स्थितं सूकैरुल्लूकैरिच वादिभिः ॥ १६ ॥
 सिद्धव्याख्यातुराख्यातुं, महिमानं हि तस्य कः। समस्त्युपमितिर्नाम, यस्यानुपमितिः कथा। ॥ १७ ॥
 वादं जित्वाऽऽल्लुकधमापसभायां तलपाटके। आचैकपट्टो यस्तं श्रीप्रद्युम्नं पूर्वजं स्तुवे ॥ १८ ॥
 वल्लप्रतिष्ठाचार्याय, नमः श्रीदेवसूत्रये। यत्प्रसादमिवाख्याति, सुखप्रक्षेपु दर्शनम् ॥ १९ ॥
 नृपतिर्षोधिर्तोऽमारिवारिणा हेमसूत्रिणा। चित्रं तु चेतना जन्तुजाते जातेह भूतले ॥ २० ॥
 श्रीदेवानन्दसूरिभ्यो, नमोऽस्तु यदुपज्ञतः। सिद्धसारस्वतादीहृक्, कुर्वेऽहं बालचापलम् ॥ २१ ॥
 तद्बुधनेयं नमामि श्रीरुनकप्रभसद्गुम्भम्। पदार्थमर्थितो ज्ञात्वा, येन पोतोऽप्यहं पितुः ॥ २२ ॥
 श्रीमते नरचन्द्राय, नमोऽस्तु मलधारिणे। ददे मेऽनुत्तरा येनोचराध्ययनवाचना ॥ २३ ॥
 विशुं विजयसेनं तं, नौभिः येन जनेऽखिले। न्यस्तो विकस्वरो न्यायस्तदीया कलिका मयि ॥ २४ ॥
 क्लृयडग्रामविभ्रामं, पद्मचन्द्रप्रभुं स्तुवे। चातुर्विधेन मे दत्ता, येनावश्यकवाचना ॥ २५ ॥
 पद्मप्रबन्धकर्तुः श्रीपालचन्द्रस्य का स्तुतिः। मन्श्रीशिवस्तुंपालेन, यः स्तुतः कवितागुणात्? ॥ २६ ॥

गूढचतुर्थादौ-प्रद्युम्नस्य कवेर्लेक्ष्मीजानिः किमभिधः पिता ? ॥ ५० ॥
 कुमारसिंह इत्युक्ते, कुमाररेणापरः सुहृत् । विशालबुद्धिनामाऽध, पपाठाभिनवं कविः ॥ ५१ ॥
 प्रकाशा कीदृशी यात्तीऽऽशीवदि च किमुच्यते? । किं च योग्यं सतां यासे?, भवात्कः स्याद्विवेकिनाम्? ॥ ५२ ॥
 - आभिष्टायकः शंखेश्वरपार्श्वजिनेश्वरे? । कुमारेण विचिन्त्योक्तं, भूतानन्दपुरंदरः ॥ ५३ ॥
 अहो मतेरतिशयो, भाषित्वेत्यथ भूपणः । ग्राह देव ! मयाऽप्यस्ति, कृतं स ग्राह तत् पठ ॥ ५४ ॥
 वेद्यानां फ नरे प्रीतिर्नरसं कीदृशं फलम्? । उपक्षये च को घातुर्वाजिनां किं प्रशस्यते ? ॥ ५५ ॥
 प्रद्युम्नस्य कवेरस्य, गुरूणां श्रीमतामिह । कनकप्रभसूरीणां, गुरवः के च विद्युताः? ॥ ५६ ॥
 पाठयित्वा पुनस्तं च, श्लाघित्वा कविताशुणान् । मैत्री बलात्मजः ग्राह, श्रीदेवानन्दसूरयः ॥ ५७ ॥
 श्रीमन्तो देशनावारानंतदशितमूर्तयः । जयन्तु मद्गुरोरर्थाः, कुमारोऽपाठयत् पुनः ॥ ८९ ॥
 ततः प्रोचे परिज्ञानं, श्रीदेवानन्दसूरयः । अथ चित्रमतिः ग्राह, निजं गूढचतुर्थकम् ॥ ९० ॥
 सज्ज्ञानसूक्तयः कर्मनिकरप्रभविष्णवः । श्रेयसे सन्तु नः पूज्याः, पुनरूचे च पाठतः ॥ ९१ ॥
 कुमारोऽथावदज्ज्ञानं, कनकप्रभसूरयः । प्रोचेश्च भूपणः पर्पद्भूपणो गूढतुर्यकम् ॥ ९२ ॥
 धर्मवीरत्वसकलः, श्रितयान्भवतां श्रितः । श्रीप्रद्युम्नकवेर्नन्यात् कुमारोऽपाठयत्पुनः ॥ ९३ ॥
 क्षणं विचिन्त्य च ग्राह, धर्मयान्धववीकलः ।

वृत्तिकरणं गार्हस्थ्यसंपेक्ष-श्रीमन्तः प्रद्युम्नसूरयः श्रीमत्या लक्ष्मीरूपाया लक्ष्म्याख्याया रमणीजनगणालंकार-भूतायाः कुक्षिसरसि सरसिजायमानाः, श्रीमतां च बहुलदेवानां प्राग्घाटान्वयविभूषणानां कुलालंकरणस्य श्रीकुमारसिंहाभिधानस्य कुलस्योद्योतका इति प्रशस्तेरत्रत्यायाः 'प्राग्घाटान्वये'ति (२४५) काव्यादवसीयते, यद्यप्यत्र श्रीमतो घन्धस्य श्रीकुमारसिंहापत्यत्वमात्रं संद्वयंति परं श्रीघन्धव्यवहारी श्रीमतां सहजो घान्ध इति 'सहजेनार्थितो घन्धनाम्ने'ति प्रस्तावनाद्वितीयकाव्यात् स्पष्टतरमवशीयत एव, ततश्च श्रीमतामपि त एव जनयितारः, श्रीसगरादित्यसंक्षेपे तु 'प्रद्युम्नस्य कवेर्लक्ष्मी-जानिः किमभिधः पिता ॥ ५० ॥ कुमारसिंह इत्युक्ते, कुमाररेण'ति वचनात् स्पष्टमेव स्वजनकस्य कुमारसिंहेत्यभिधानमुक्तं, यद्यपि 'धर्मवीरत्वसकल०' इत्यादिश्लोकोक्ते गूढचतुर्थेके 'धर्मर्षाधववीकल' इति वंशुनाम स्पाष्टितं, परं श्रीवीकलस्य धर्मर्षाधवत्वेन श्री-घन्धस्य च सहजवान्धवताख्यानं संगतमेव, अनेन धर्मवत्यादयः शब्दा नाभिधातुषुचिता इति चेन्निर्यायते नानुचितं स्यात् ।

ग्रन्थानां कर्तृत्वं शोधकत्वं च 'मत्या सतां संमतः, सरीणां सुकवित्वशोधनविधौ प्रद्युम्नसूरिः कविः' इति श्रीसगरा-दित्यसंक्षेपे अत्र च स्पष्टमुक्तत्वात् अपरसुकविकृतानां शोधकत्वं ज्ञायते चाञ्जयानां, तच्चन्द्रन्थकृद्भिरपि स्पष्टमेव स्वस्वग्रन्थानां श्रीप्रद्युम्नसूरिभिः शोधनमनुमतं, तथा च श्रीबालचन्द्राचार्या उपदेशकन्दल्यां विवेकमंजरीवृत्तौ च श्रीदेवेन्द्रसूरयः उपमिति सारोद्धारे श्रीउदयप्रभसूरयः श्रीउपदेशमालाकर्णिकावृत्तौ श्रीयुनिदेवसूरयः श्रीशान्तिनाथचरित्रे श्रीप्रभाचन्द्राः प्रभावकचरित्रे भीरत्नप्रभ-सूरयः कुवलयमालाकथासंक्षेपे श्रीधर्मकुमारसुधियः श्रीशालिभद्रचरित्रे श्रीविनयचंद्राचार्याः श्रीमल्लीनाथचरित्रे श्रीमानतुंगसूरयश्च श्रीमुनिसुप्रतचरित्रे स्पष्टतरं श्रीमतां प्रद्युम्नसूरीणां तत्तद्ग्रंथशोधकतागाचरव्युः

रचनाकालः—यद्यपि अनेकानि ग्रन्थरत्नानि श्रीमद्बुद्धिरत्नाकरादुन्मुद्रितानि भविष्यन्ति परं तल्लाभाभावात् तत्तद्ग्रन्थ-
रचनायाः कालो निर्णेतुं न शक्यः, परं श्रीसमगदित्यसंज्ञेपे ' वर्षे चारिधिपक्षयधगणिते ' इत्युक्तेः, अत्र च ' वर्षेऽष्टपक्षयध्याख्ये ' इत्युक्तेः आद्या कृतिः चतुर्विंशत्याधिकायां त्रयोदशशताब्द्यां परा च अष्टाविंशत्यधिकायां त्रयोदशशताब्द्यां चाकारीति निस्संदि-
ग्धमेव, १६९८ तः १३३३ पर्यन्ते ग्रन्थानां शोधनस्योल्लेखादवसीयते एतद्यदुत कर्तृताशोधकते श्रीमतां सहैव, एते सहभाविन्यौ
कचिदेव, परं श्रीमत्सम्भयमप्यविशेषेण ।

शोधनमस्या वृत्तेः—वादीन्द्रेदवसूत्रेण श्रीमदनचंद्रगुरुशिष्यः । प्रथमादर्शेऽदर्शयदेनां मुनिदेवमुनिदेवः ॥ १ ॥ (२४२)
इत्युक्तेः 'लिखने शोशने सज्जा, मुनिदेवो गुर्नाथरः' (२४५) इत्युक्तेश्च स्पष्टमस्याः शोधने लिखने च श्रीवादिदेवसूत्रिवंशीयश्री-
मुनिदेवाभिधाः सज्जाः सुधियः, अनेन विचक्षणतमा अपि पूर्वसूत्रीन्द्राः ग्रन्थानां ग्रन्थने शोधने लिखने चापि सज्जा एव चभूवुरिति
निस्संदेहं, अनुकरणीयं चैतददंयुगीनानामपि महात्मनां, श्रीसमरादित्यसंज्ञेपोऽपि श्रीमद्भिर्जगच्चन्द्रसूरिभिरशोधीति 'प्रथमं लिलेख
तु जगचंद्रः सुधीः पुस्तके ' इति तदन्त्यलेखादेव स्पष्टं ।

पुराकदुर्लभता—यद्यपि प्राचीनतरोऽयं ग्रन्थः प्रत्ना च वृत्तिरपि तथापि न द्वित्रान् पुस्तकालयानन्तरेण काप्यनयोः सत्ता,
न च केनापि मुद्रितपूर्वे उपयुक्तरे चातिशयेन प्रवृत्तितानां प्रवित्रजिपूणां चेति मुद्रणमनयोरारब्धं, पुस्तकालयाश्चाधुना विशेषेण
जैनाभाषानामेवाधीना इति न नूतनं, ततः पुण्ययत्नीयादशोऽल्लेखकृतादादर्शादेव केवलात् मुद्रिते एते इति कृते शोधनश्रमे
धन्तव्यं सुष्णं धर्माधरैरित्यर्थयो आनन्दसागरः श्रीसिद्धेश्वरे आपाढशुक्लप्रतिपदि २४६४ ॥

प्राचीनतराचार्यविरचितं समरादित्यसंक्षेपकृत्श्रीप्रद्युम्नाचार्यप्रणीतवृत्तियुतं
 नमः वीतरागाय ।
श्रीप्रवज्याविधानकुलकम् ।

अर्हन् यः परमो यमर्गमसमज्योतिर्मयं मन्वते, चक्रे येन च कर्ममर्ममथनं यस्मै नतोऽहं प्रभो ! ।
 यस्माद्विभ्यति रागमुल्यंरिपवो यस्यामलं केवलं, यस्मिन्निवृत्तिनायिका कृतरतिः स स्वांज्जनः श्रेयसे ॥ १ ॥
 अर्थेन द्वादशांगीविदखिलसमयेष्वहतां तुल्यरूपे, सूत्रेण प्राच्यसाधुश्रवणविरचिते ग्रन्थतः स्वल्पमाने ।
 श्रीप्रवज्याविधानेऽर्थमहति सहजेनार्थितो धन्वनाम्ना, वृत्तिं प्रद्युम्नस्तूरिः प्रथयति समरादित्यसंक्षेपकर्त्ता ॥२॥

तत्र च दशाधिकाराः, तद्यथा-दुर्लभत्वं मनुष्यत्वे १, बोधेदुष्प्रापता २ ततः । प्रव्रज्याया दुरापत्वं ३, तत्स्वरूपप्रकाशनम् ४
॥ १ ॥ तस्या विपमताख्यानं ५, धर्मस्य फलदर्शनम् ६ । व्रतनिर्वाहकत्वं च ७, श्लाघा निर्वाहकर्तृषु ८ ॥ २ ॥ मोहक्षितिरुहो-
च्छेदो ९, धर्मसर्वस्वदेशना १० । इत्थं प्रकरणेऽमुष्मिन्, दशद्वारविवेचनम् ॥ ३ ॥ तत्र प्रकरणस्यास्य महार्थस्यापि सूत्रेण
स्वरूपत्वान्मनसैवेष्टदेवतां नमस्कृत्य प्रथममाथया परमपदसौख्यमुख्यनिबन्धनमनुष्यत्वस्यैव दुर्लभतामाह—

संसारविसमसायरभवजलवडियाण संसरंताणं । जीवाण कहवि जइ होइ जाणवत्तं च मणुअत्तं ॥ १ ॥
संसार एव विपमः पोतप्राप्तावपि दुस्तरत्वात् सागरः—समुद्रः तत्रापरापरजन्मजले पतितानां संसरतां—परिभ्रमतां
जीवानां कथमपि-महता कष्टेन यानपात्रामिव मनुष्यत्वं यदि भवति, यतो महाभीष्मं मोहदुर्दिनं प्रबला विपयकुचाता वेला
इवाधिरोहति नवनया मनोरथाः महायाद इव दुर्वारो मकरध्वजः आवर्त्तो इव दुस्तराः कपायाः नागदन्ता इवोत्कटा रागेद्वयाः
महोर्भय इव दुःखपरम्पराः और्वानल इवापध्यानं वेत्रवल्लीव स्खलनेहेतुर्भमता नेत्रचक्रमिव कुविकल्पजालं महामत्स्या इव
व्याघयः सर्वरपि पोतभंगहेतुभिरन्वितो विपमः संसारसमुद्रः, अत एव मनुजत्वपोतस्य दुर्लभत्वेन दृष्टान्तदशकं सूचयति,
ते चामी—

सुल्लग १ पासग २ धन्ने ३ जूए ४ रयणे य ५ सुमिण ६ चक्के य ७ । चम्म ८ जुए ९ परमाणू १० दस दिट्ठंता मुणेयव्वा ॥ १ ॥
तत्र सुल्लगशब्देन देशपरिभाषया भोजनमुच्यते, तत्र दृष्टान्ते श्रीव्रह्मदत्तचक्रिकथा, तथाहि-साकेतस्वामिचन्द्रावतंसस्य
तनयो व्रतम् । पुराऽऽदान् मुनिचन्द्राख्यो, मुनेः सागरषण्ड्रतः ॥ १ ॥ सार्थोद् अष्टोऽन्यदाऽटब्ध्यां, ग्लानो गोपैः स वीक्षितः ।

चतुर्भिरन्नपानाद्यैः, प्रतिचर्य पट्टकृतः ॥२॥ प्रबोध्यादीक्षयत् सैप, चतुरथदुरोऽपि तान् । तन्मध्याद् द्वौ पुनर्दग्ध्मे, जुगुप्सां चक्रु-
 तुर्मुनी ॥ ३ ॥ तौ गत्वा स्वस्तवश्रुत्वाऽभूतां शंखपुरे सुतौ । दास्यां शाण्डिल्यविप्रस्य, सर्पदष्टौ च तौ मृतौ ॥ ४ ॥ कालि-
 ङ्गराद्रौ व्याधेन, हतौ तौ युग्मजौ मृगौ । हंसी गंगतटे बद्ध्वा, जालिकेन निपातितौ ॥ ५ ॥ वाराणस्यां ततो भूत्वा, दत्तमा-
 तंगनन्दनौ । चित्रसम्भूतसंज्ञौ तावभूतां स्नेहलौ मिथः ॥ ६ ॥ तत्र शंखमहीशेन, नमुचिः सचिवो निजः । कृतागा भूतद-
 त्तस्य, प्रच्छन्नं हन्तुमिष्यता (मर्षितः) ॥ ७ ॥ तेनोचे नमुचिः पुत्रौ, यदि पाठयसे मम । तद् त्वां रक्षामि तद्वाक्यं, स तथैव
 व्यधादथ ॥८॥ पाठयंस्तौ स तन्मात्रा, विप्लुतः सन् जिघांसितः । भूतदत्तेन ताभ्यां तु, गुरुरित्यपसारितः ॥९॥ ततो निःसृत्य
 नमुचिर्हीस्तनापुरमागतः । चक्रे सनत्कुमारेण, वक्रिणा सचिवो निजः ॥ १० ॥ इतश्च चित्रसम्भूतौ, मिलितावश्विनाविव ।
 सद्गीतिगानतो हाहाहूहूप्रतिकृती इय ॥ ११ ॥ सर्वगन्धर्वसर्वस्वमपूर्वाविश्वकार्मणम् । ताभ्यां प्रकाशयद्भयो च, न जग्मे
 कस्य मानसम्? ॥ १२ ॥ चित्रसम्भूतचर्चर्या, गीतनृत्यमनोज्ञया । अन्यदा पौरचर्चर्यैः, सर्वा अपि विजिग्यिरे ॥ १३ ॥
 राज्ञाऽथ प्राविशती तौ, पुरस्यान्तर्निपेधितौ । राजाऽऽज्ञाभंगमादाय, प्रविष्टावन्यदा पुरे ॥ १४ ॥ गायन्तावुपलक्ष्यतौ, लोष्टयष्टया-
 दिभिर्हृतौ । आरक्षेण च लोकैश्च, दूराद् दूरतरीकृतौ ॥ १५ ॥ निन्दन्तौ स्वं स्वगीतं च, रूपं तारुण्यमेव च । मृत्यवे पर्वतारूढौ,
 यावद् क्षम्यां प्रदास्यतः ॥ १६ ॥ तावच्च मुनिना मृत्योर्निपिध्याथ प्रबोध्य च । तौ व्रतं ग्राहितौ तत्रिं, तपेते दुस्तपं तपः
 ॥ १७ ॥ अन्यदा विहरन्तौ तावागतौ हस्तिनापुरम् । सम्भूतर्षिश्च भिक्षार्थं, ग्राविशन् नगरांतरम् ॥ १८ ॥ राजमार्गगतः
 सोऽथ, दृष्टो नमुषिमन्त्रिणा । साशंकचित्तस्तन्निर्वासने पचीन्न्ययुक्त सः ॥ १९ ॥ ताडितस्तेरपक्रामन्नपि यावन्न मुच्यते । तावत्

क्रोधान्मुनिस्तेजोलेश्यामुदगिरन्मुखात् ॥ २० ॥ तत् ज्ञात्वा सपरिवारश्चक्री पौरजनावृतः । तत्राभ्येत्य मुनिं दक्षः, क्षमयामास
सामभिः ॥ २१ ॥ चित्रोऽप्यत्रान्तरे ज्ञात्वा, सम्भूतमुनिमभ्यगात् । वाक्यैः श्रुतानुगैस्तस्य, सुधीः क्रोधमरोधयत् ॥ २२ ॥
सम्भूतः शान्तकोपोऽथ, चित्रेणानायि तद्वनम् । नृपप्रभृतिको लोको, वन्दित्वाऽगान्निजाश्रयम् ॥ २३ ॥ चित्रः प्रोवाच संभूतः,
आसमात्रैर्णिगोरपि । एवं भवेच्चिरस्कारो, नाहारस्तद् वरं हि नौ ॥ २४ ॥ इत्यालोच्य मुनी एतौ, द्वावप्यनगने स्थितौ । अहंप्रवि-
क्या लोकस्तयोरिति विबंदिषुः ॥ २५ ॥ चक्री ज्ञात्वा च नमुचिं, पराभवकरं मुनेः । बद्धं चतुष्पथेनोर्ध्वनानयत् साधुसन्निधौ
॥ २६ ॥ तौ वन्दित्वा महाभक्त्याऽदर्शयन्नमुचिं तयोः । मोचितः शोचिताचारोऽप्याभ्यां राज्ञो न कर्मणः ॥ २७ ॥ सपत्नी-
भिश्चतुःपष्टिसहस्रैः परिवारिता । वन्दनाय मुनन्दाऽऽगात्, स्त्रीरत्नमपि तौ मुनी ॥ २८ ॥ तस्याश्च वन्दमानाया, अलकस्पर्शतः
पदोः । सम्भूतसाधोः सम्भूतः, सर्वाङ्गपुलकोद्गमः ॥ २९ ॥ अप्यलर्केविपादेतदलकस्पर्शजं विषम् । दुःसहं यद्विपाकानुभवो
भावी भवान्तरे ॥ ३० ॥ तपसाऽनेन भूयासं, स्त्रीरत्नपतिरित्यपम् । गते सान्तःपुरे राज्ञि, निदानमकरोन्मुनिः ॥ ३१ ॥ चित्रस्तं
प्राह किं मौलिमेवं योजयसि क्रमे ? । मुक्तिदानप्रभृणु त्वं, विषयार्थे व्ययैस्तपः ॥ ३२ ॥ ते नेत्युक्तोऽपि सम्भूतो, न मिथ्यादु-
ष्कृतं व्यधात् । मृत्वा द्वावपि सौधमैऽभूतां देवी महद्विकी ॥ ३३ ॥ च्युत्वा चित्रस्य जीवोऽथ, प्रथमस्वर्गलोक्तः । पुरे पुरिम-
तालाख्ये, महैम्बस्तनयोऽभवत् ॥ ३४ ॥ च्युत्वा सम्भूतजीवोऽपि, काम्पित्ये ब्रह्मभूपतेः । भार्यायाश्चुलनीदेव्याः, कुक्षौ सम-
वतीर्णवान् ॥ ३५ ॥ चतुर्दशमहास्वमद्युचितगाभिचक्रितः । स्वर्णवर्णोऽभवत् द्युस्तस्याः सप्तधनुर्ध्रयः ॥ ३६ ॥ ब्रह्ममग्न इवा-
नन्दाद्, ब्रह्मभूपतिरस्य च । ब्रह्माण्डविश्रुतामाख्यां, ब्रह्मदत्त इति व्यधात् ॥ ३७ ॥ मित्राणि वदनानीव, चत्वारि ब्रह्म-

नोऽस्य च । क्लेशदत्तो दीर्घश्च । कटकः पुष्पगूलकः ॥३८॥ ब्रह्मदत्तस्य पूर्णेषु, पूर्णेषु द्वादशस्थय । परलोकगति भेजे, ब्रह्मराजः
 शिरोरुजा ॥ ३९ ॥ दीर्घः पंगिमिस्रातुं, तस्य राज्ये न्ययुज्यत । अर्दीर्घेषुद्विदीर्घिभ्यम् ॥ ४० ॥
 रदो मन्थमालय, बुलन्या मह नर्मठत् । रतिधर्म क्रमालंजे, मिश्रस्नेहस्य मर्मभिव् ॥४१॥ दुर्बुधमेतयोर्वति, गणरात्रि पवित्रधीः ।
 विरेद च धनुर्मन्त्री, ब्रह्मराष्ट्रदयं परम् ॥ ४२ ॥ अश्यायच धिगेताभ्यां, कुलं शीलं धृतिर्मतिः । लज्जा कुलस्य मर्यादा, त्यक्तमेक-
 पदेऽगितम् ॥ ४३ ॥ मा भूदेतरुतोऽनर्थः, कुमारस्येति सोऽमुषत् । निजं परधनुं नाम, ब्रह्मदत्तान्तिके सुतम् ॥ ४४ ॥ तेन
 ज्ञापितृजान्तो, ब्रह्मभूः काककोकिले । मृगेमभद्रहस्तिन्योर्षटुकस्यैव युग्मके ॥ ४५ ॥ मेलयित्वाऽथ शुद्धान्ते, गत्वा साऽऽकृत-
 ममयीत् । व्यपा एते (व्यधुरेवं) हनिष्याम्यन्यमप्यन्यायकारिणम् ॥ ४६ ॥ तत्तद्वाक्यप्रचारेण, क्रकचेनेव द्युवभृत् । बुलन्याः
 पुत्रपालत्यदारु दीर्घो न्यदारयत् ॥ ४७ ॥ उद्बालिनं जतुगृहे, निशि ज्वाल्यो हुताशनः । उभाभ्यां मन्त्रयित्वैयं, पुष्पचूलसुता
 प्रता ॥ ४८ ॥ तत्र ज्ञात्वा धनुर्मन्त्री, दीर्घराजं व्यजिज्ञपत् । घृद्धोऽहमधुना धर्म, दिदधे त्वदनुज्ञया ॥ ४९ ॥ दूरस्थो नैव
 भव्योऽन्यमिति स्यात्वाऽवदत् स तम् । राज्यश्रीस्त्वा विना मन्त्रिन्, यामिनीव विना विधुम् ॥ ५० ॥ ततो गङ्गातटेऽवैव, धर्म
 सत्रादिना कुरु । तथा चक्रे स तत्रं चानवच्छिद्यमवाहयत् ॥ ५१ ॥ दानमानोपकारात्तः, स प्रत्ययितपूरुषः । चक्रे सुरंगो
 द्विक्रोना, ततो जतुगृहायधिः ॥५२॥ ज्ञापितः पुष्पचूलस्तन्मन्त्रिणा दुहितुः पदे । प्रैषीहासीसुतां सा चोपयेमे ब्रह्मसुतुना ॥५३॥
 अहो महत्सदस्येऽपि, भाविन्यन्तःपुरे वरं । व्यूढा प्राग्भयदासत्वादिव दासीसुताऽऽदितः ॥ ५४ ॥ बुलनी सस्युपं प्रयात, कुमारं
 जतुरेदमानि । स मन्त्रियसुतुना चात्मतृतीयस्त्वनु जग्मिवान् ॥ ५५ ॥ गते यामयुगे वासगृहे ज्वलति मन्त्रिणः । घृष्टः किमेतदित्याह,

धुलनीदुषेचिष्टम् ॥ ५६ ॥ त्वामाक्रुण्डं सुरंगाऽस्ति, च्छन्ना तातेनं दापिठा । पाष्णिघातात् प्रकाश्यतां, ततो निःसर गम्यते ॥ ५७ ॥ इत्युक्त्वा ब्रह्मदत्तेन, तथा कृत्वा रसातले । मातृदुश्चित्तेनैव, लज्जितः प्राविशत् स तु ॥ ५८ ॥ क्रोशद्वितयमानेन, दीर्घरूपाऽपि साऽद्भुतम् । दत्तं रंगा सुरंगाऽभूत्, तयोर्जावितदानतः ॥ ५९ ॥ धनुर्धृतौ सुरंगात्स्तुरंगवधिरुह्यती । पञ्चाशद्योजनी यातावथाश्वी मृत्युमापतुः ॥ ६० ॥ ततः पद्भ्यां गतौ श्रामं, कोष्ठकं ब्रह्मदत्तुना । प्रोक्तो वरधनुर्मित्र !, बाधते क्षुद्रपा च माम् ॥ ६१ ॥ प्रतीक्षस्वेति स प्रोच्य, समानीय च नापितम् । वपनं कारयित्वा च, चूलामात्रमधारयत् ॥ ६२ ॥ कषायवस्त्रो यज्ञो पवीती च ब्रह्मनन्दनः । सत्योऽभूत् पिदधे सद्यः, श्रीवत्सं पट्टकेन च ॥ ६३ ॥ ग्रामे च प्राविशन्तौ तौ, विप्रवेपाबुभावपि । निमग्न्य भोजितौ भक्त्या, विप्रैर्णकेन सादरम् ॥ ६४ ॥ भोजनान्ते द्विजेनोक्तः, कुमारो गणिकेन मे । पुराऽऽख्यायि समित्रो यः, पटुच्छन्नभुजान्तरः ॥ ६५ ॥ भुंक्ते तव गृहे तस्य, पटुखण्डपृथिवीशितुः । त्वया वन्द्युमती देया, स्वसुता तां तदुद्दह ॥ ६६ ॥ तामुद्बह्य निशां स्थित्वा, ग्रातः प्रास्थात् समंत्रिष्ठः । ततः श्रुत्वा पथो रुद्रानुत्पथेनाटवीमितौ ॥ ६७ ॥ कुमारं तृपितं सुत्त्वा, घटाधो वारिणेऽगमत् । मंत्रिस्त्रुद्वर्षियोधैश्च, रुद्रो बद्ध्वाऽथ दस्युवत् ॥ ६८ ॥ ब्रह्मदत्ते व्यधात् संज्ञां, पलायस्वेति सोऽप्यगात् । वनाद् वनान्तरं प्राणवृत्ति चक्रे कलैर्जलैः ॥ ६९ ॥ तृतीयादिवसे वीक्ष्य, तापसं तेन संयुतः । गत्वाऽऽश्रमं कुलपतिं, ववन्दे तेन मापितः ॥ ७० ॥ ब्रह्मभूः सत्यमेवाह, प्रोचे कुलपतिस्ततः । दिष्ट्या भ्रातृव्य ! दृष्टोऽसि, सुखं तिष्ठात्र मेऽन्तिके ॥ ७१ ॥ तेनेत्युक्तश्च तत्रैव, द्विजेनैकेन सख्यभाक् । शस्त्रशास्त्रकलाम्यासप्रतः प्रावृपमत्यगात् ॥ ७२ ॥ शरधत्तौ गतः सार्द्धं, तापसैः समिदाहरेः । गजस्यादौ सकृन्मूत्रं, वीक्ष्यास्यानुपदं ययौ ॥ ७३ ॥ न्यायाध्वनीनः सोऽध्वानमतीतः पंचयोजनीम् । ददर्शेभं च निर्भे-

रस्य, त्रिदधे चात्मसन्मुलम् ॥ ७४ ॥ कृतशुण्डाफटाटोपं, सकोपं चाभिधायितम् । शिक्षावित् खेदयामास, चिरं नागं नरेन्द्रजः ॥ ७५ ॥ तदा कुमारपशुस्यो, गलिस्पद्धीद्विपं द्विपम् । धाराधरोऽम्बुधाराभिर्व्यद्रावयदुपद्रवन् ॥ ७६ ॥ कुमारोऽपि च दिग्मूढो, नदीमेकां सुदुस्तराम् । उत्तीर्यास्यास्वटेऽपश्यत्, पुराणं पुरमुदसम् ॥ ७७ ॥ कुमारः प्रविशैस्तत्रापश्यत् खड्गवरात्न्यताम् । वंश-
जालीं स चिच्छेद, च्छेदच्छेकोऽसिना च ताम् ॥ ७८ ॥ तदन्तःस्थस्य कस्यापि, धूमपस्य शिरः पृथक् । कान्धं च पृथग् वीक्ष्य,
वीधापन्नोऽञ्चतप्पत ॥ ७९ ॥ गच्छन्नग्रे महोधाने, आसादं सप्तभूमिकम् । दृष्ट्वाऽऽरूढो ददर्शिकां, स्त्रीं निपण्णां सुदुःखिताम् ॥ ८० ॥ अपृच्छतु स तां का त्वं?, किमेकाकी च शोचासि ? । सा प्राह कथय त्वं स्वं, कः ? किमर्थं समागतः ? ॥ ८१ ॥
सत्ये प्रोक्तं कुमारेणोत्थाप सा प्राणिप्रत्य च । ऊचे ते पुष्पचूलस्य, मातुलस्य सुताऽस्म्यहम् ॥ ८२ ॥ दत्ता ते पुष्पवत्याख्या,
नाट्योन्मत्तामिधेन तु । ऐचरेण हृत्वा विधां, साधयत्येव धूमपः ॥ ८३ ॥ कुमारः प्राह तं शत्रुं, साधयित्वाऽहमागतः । साऽथ
द्विगुणमुत् तेनोपयम्य रमिताऽनिशम् ॥ ८४ ॥ प्रातश्च शब्दमाकर्ण्य, स आहूतां कुतो ध्वनिः ? । सोचे खण्डाविशाखाख्ये, कन्ये
ज्ञान्यां तव द्विपः ॥ ८५ ॥ तन्निमित्तं विवाहोपस्करहस्ते समागते । त्वं दूरे भव ज्ञानेऽहं, त्वय्यभिप्रायमेतयोः ॥ ८६ ॥ रागे
रक्तां विरागेऽन्यां, चालयिष्ये पताकिकाम् । इति संकेतमाधाय, गता साऽभ्यर्णमेतयोः ॥ ८७ ॥ क्षुण्णान्तरे च स श्वेतां, पताकां
वीक्ष्य चालिताम् । प्रियानुरागादुल्लंघय, वनमेकं सरोऽव्रजत् ॥ ८८ ॥ तत्र स्नात्वा स पीत्वाऽऽपस्तचीरवनमागतः । विधेवि-
ज्ञानसर्वस्वं, कन्यामेकामलोकत ॥ ८९ ॥ सा दास्या सह जल्पन्तो, तं पश्यत्यन्यतो ययौ । वस्त्रभूणतांबूलभुहासौ चाययौ
घणात् ॥ ९० ॥ स्वामिन्या मे भयचोग्यं, प्रेपीत्युत्त्वा समर्प्य च । सोचे नाथ ! तदादेशात्, त्वां नेष्ये मंत्रिमंदिरं ॥ ९१ ॥

पदोज्वधार्यतां वनेत्युक्तः सोऽगात् तथा समम् । सा प्रोचे मंत्रिभूः त्रैपीत् , श्रीकान्ता राजपुत्र्यमुम् ॥९२॥ मन्त्रिणोपास्यमानोऽयं,
निनाय क्षणदां क्षणात् । प्रातश्चोपनृपं यावः, कुमारो मंत्रिणा सह ॥ ९३ ॥ नृपेण सत्कृतः कन्यां, तदचां परिणीतवान् ।
ब्रह्मदत्तस्तथा साद्धं, गणरात्रमतीतवान् ॥९४॥ ब्रह्मदत्तोऽज्यदा क्रीडन् , रहस्येनामुवाच च । एकस्याज्ञातवंशादेः, पित्रा दत्ताऽसि
मे कुतः? ॥९५॥ श्रीकान्ता प्राह तत्कान्ता, वसन्तपुरपत्तने । राज्ञः शबरसेनस्य, सुनुर्मम पिता प्रभो ! ॥९६॥ पर्यस्तो राज्यतः
क्रूरगोत्रिभिः पृष्टिमाश्रितः । स सद्योग्रामघाताद्यैः, पुष्पाति च परिग्रहम् ॥ ९७ ॥ अहं चतुर्णां पुत्राणां, पश्चाज्जातेति ब्रह्मभा ।
पित्रोक्ता वत्स ! कथ्यो मे, यस्ते कोऽपि मतो वरः ॥ ९८ ॥ वीक्षमाणा सरस्तीराध्वन्यध्वन्यव्रजं सदा । त्वां समासादयं नाथ !,
मनोरथपथाविगम् ॥ ९९ ॥ स पृष्टीयतिरन्येष्टुश्रीमघातकृते ययौ । कुमारोऽपि समं तेन, क्षत्रियाणां क्रमो ह्ययम् ॥ १०० ॥
ग्रामेऽथ लुट्यमाने द्राक्, कुमारस्य सरस्तेटे । नत्वा वरधनुः कण्ठे, लगित्वा चारुदद् भृशम् ॥ १ ॥ आशवासितः कुमारेण, स
स्वष्टृचान्तमभ्यधात् । वटाधस्त्वां तदा सुत्वा, गतोऽहं नाथ ! पाथसे ॥ २ ॥ प्राप्तो दीर्घमटै रुद्धो, बद्धः पृष्टश्च दस्युवत् ।
अरे वरधनो ! ब्रह्मदत्तः केति ? मयोदितम् ॥ ३ ॥ व्याघ्रेण भक्षितः स्थानं, दर्शयेति च तेऽवदन् । इतस्ततो भ्रमंशकं, तव संज्ञो
पलायने ॥ ४ ॥ परिव्राड्दत्तां गुटिकां, सुखे निक्षिप्तवानथ । तत्प्रभावाच्च निःसंज्ञो, मृत इत्युज्झितोऽस्मि तैः ॥ ५ ॥ गतेषु तेषु
चाकृष्य, गुटिकां त्वां गवेषयन् । ग्रामे क्वापि परिव्राजमनम् तेन मापितः ॥ ६ ॥ अहं वरधनो ! मित्रं, धनोरास्मि पितुस्तव ।
वसुभागो महाभाग!, ब्रह्मदत्तः क्व वर्तते? ॥७॥ मया च कथिते सत्ये, म्लानास्यः स पुनर्जगौ । तदा जतुगृहे दीर्घो, धीक्ष्य चैकं
करङ्कम् ॥८॥ सुरङ्गां तत्र चापश्यत्तदन्तेऽध्वपदानि च । रुद्धवान् युवयोर्मर्गं, कुपितो धनवे तथा ॥ ९ ॥ नष्टो धनुस्ते माता तु;

धिष्ठा भाग्नपादके । युत्वेत्यहं गतस्त्वय, ऋष्यरूपासिंहोऽभवम् ॥ १० ॥ प्रतिवेश्य अमन् पृष्टस्तौर्धिघासायनं जगी । मैत्री
 वारधेनाभृचन्मुवाच निरेदिवम् ॥११॥ मातस्त्वत्पुत्रमित्रस्ते कुरुते पादवंदनम् । गत्याऽन्येषुः स्वयं वीजपूरं सगुटिकं ददौ ॥१२॥
 मति ज्ञा(दीवाशां)श्रीं मृतां मत्ताऽऽरथो राज्ञ्येदयव् । स च संस्कारकान् प्रेषीन्, मया तेऽभिहितास्तदा ॥ १३ ॥ ठतेऽपुना-
 ऽस्याः संस्कारे, न राज्ञो न च यः शुभम् । गतेषु तेषु स्वरथानमारथकमहं जगी ॥ १४ ॥ भवान् भवेत् सहायथेचद्विधां साध-
 याम्यहम् । गुपेन सम्मते तस्योत्पाद्या नीतः शयो वहिः ॥ १५ ॥ मण्डलं मण्डयित्वाचैरचित्वाऽऽरथकं दतः । दिक्पूजाछयना
 प्रेष्य, स्वर्वां शुटिक्रयान्यया ॥१६॥ ठत्वा सचेतनां स्वं च, ज्ञापयित्वा निवार्य च । रुदतीं तां तातमित्रदेवशर्मगृहेऽमुचम् ॥ १७ ॥
 पुमम् ॥ अमन्नागामितो दिष्टया, दृष्टस्ये पुण्यराशिम् । तत्पृष्टथ स्मृत्तान्तं, कुमारोऽपि न्यवेदयव् ॥ १८ ॥ दीर्घातङ्कं पुनः
 युत्वा, तौ वीशार्थी समीयतुः । तत्र सागरदत्तस्य, श्रोष्ठिनो बुद्धिलस्य च ॥१९॥ उद्यानेऽपरयतां लधं, पणन्ती कुक्कुटाह्वयम् । तत्र
 जात्योऽप्यजात्येन, मग्नः सागरकुक्कुटः ॥ २० ॥ मन्त्रिभूः सागरं प्राहाजात्यं त्वजात्यमद्भदम् । पश्यामि त्वदनुज्ञातोऽहं तं बुद्धि-
 तदृष्यदम् ॥२१॥ तन्मुक्तोऽयोमययुत्वादिम कुक्कुटं विदन् । निषिद्धो बुद्धिलेनार्धलधदानस्य संज्ञया ॥ २२ ॥ मित्रसङ्केततो
 मद्भदचोऽयःशुचिकाः पदोः । आठुप्यायोषयत्तौ द्वौ, भद्रो बुद्धिलकुक्कुटः ॥ २३ ॥ सागरो रथमारोप्यानयत्तौ सुहृदौ गृहे ।
 इन्जाप्रधानगोर्गापिस्त्रतौ तस्वतुः सुतम् ॥२४॥अन्यदा किञ्चिदाख्याय, गते बुद्धिलकिङ्करे । मन्त्री लक्षार्थलञ्चाया, लब्धं हारम-
 दर्शयन् ॥ २५ ॥ कुमारं निजनामिकं, लेपं तत्र च पश्यति । मूर्च्छं वाचिकमस्येत्य, तावत् सा स्वास्यतो युदा ॥ २६ ॥ मन्त्रिणे
 किञ्चिदाग्न्याय, गताऽऽरयात्पथ मन्त्रिभूः । तवः कुमाराय लेसप्रतिलेखार्थमदसौ ॥ २७ ॥ मयोक्ता ब्रह्मदत्तस्य, कस्य लेखोऽय

साऽवदत् । धनप्रवरपुण्यस्ति, रत्नचत्यत्र सादरा ॥ २८ ॥ अथैतया वरार्थिन्याऽऽराद्धो यक्षो वरं ददौ । चक्रिणं ब्रह्मदत्ताख्यं, श्रीवत्साङ्गं सुलक्षणम् ॥ २९ ॥ आख्यतु यक्षः स ज्ञेयः, स्वभ्रात्रोः कुक्कुटाह्वे । त्वया समित्रोऽप्यायातस्तेन सार्धं च सङ्गमः ॥ ३० ॥ पूर्वं मन्मन्दिराऽऽसन्ने, भावि तद्यक्षमापितम् । ध्यायन्त्या रत्नवत्याऽसौ, कुक्कुटाजौ विलोकितः ॥ ३१ ॥ प्रैपि बुद्धिल-
दासस्य, हस्ते लेखत्र तच्छ्रुते । तत्तस्य ब्रह्मदत्तस्य, प्रतिलेखं त्वदीयं चार्पयित्वा प्रैपि सा मया ।
कुमारः सानुरागोऽभूद्रत्नवत्यां तदाद्यपि ॥ ३२ ॥ अष्टमिः कुलकम् ॥ दीर्घोपरोधात् कौशाम्बीभूषतौ शोधयत्यलम् । सागरो भृगु-
हान्तस्तौ, क्षिप्त्याऽरक्षान्निधानवत् ॥ ३३ ॥ तौ निर्जगमिषू रात्रौ, रथमारोह्य सागरः । कियन्तमपि पंथानं, नीत्वाऽथाचालयत्
स्वयम् ॥ ३४ ॥ तौ गच्छन्तौ च यक्षस्योद्याने नारीमपश्यताम् । अल्लपूर्णथारूढां, तयाऽऽहूतौ च नामतः ॥ ३५ ॥ गत्वा द्रुतं शु-
भे । का त्वी, साऽऽह या कथिता पुरा । तापस्या भवतोः साऽस्मि, रत्नवत्याख्यया शुभौ ॥ ३६ ॥ कुमारोऽथ समारोहत्तद्वचः-
श्रणोन्मदः । मनोरथं रथं चाग्रे, स्थिते घञुषुते सति ॥ ३७ ॥ क्व गम्यमिति तेनोक्ता, सोचेऽस्ति मगधे पुरे । धनावहः
पितृव्यो मे, प्रेर्यतां चाजिनौ ततः ॥ ३८ ॥ नम्रां गुणवतीं तन्वीं, स तां शार्ङ्गलतामिव । आकृष्यारोह्य चोत्सङ्गे, मित्रेणावाहयत्
हयान् ॥ ३९ ॥ रथेनास्यादतोऽटव्यां, कण्टकथ सुकण्टकः । चौरसेनापती सेनायुतौ तं रोद्धुमुद्यतौ ॥ ४० ॥ तौ दूरापातिना
श्रीघ्नवेधिना ब्रह्मदत्तानुना । मधुकैटमवद् दूरीकृतौ निजित्य जिष्णुना ॥ ४१ ॥ रणश्रान्तो रथे सुप्तोऽनुज्ञया मन्त्रिजन्मनः । प्रेयस्या
सह तौ रथ्या, तस्यतुस्तटिनीवटे ॥ ४२ ॥ जागति ब्रह्मभूर्यावत्, तावन्नैवास्ति सारथिः । तत्पदं वीक्ष्य रक्ताकं, मूर्च्छितो न्यप-
तद्रथे ॥ ४३ ॥ स्वाञ्चलेन चलेनायं, रत्नवत्याऽथ वीजितः । ससंज्ञः क्वचि मित्रेति, विललाप स बालवत् ॥ ४४ ॥ विलपन् रत्न-

परयाऽसौ, धोधितो नाथ ! कानने । बह्वापदि तव स्यातुं, शोचितुं चापि नोचितम् ॥ ४६ ॥ गत्वाऽथ वसतिग्रामे, शुद्धिः कार्यो
 स्वमन्त्रिणः । जीवत्यसौ ध्रुवं धन्य !, त्वत्प्रवापेन रक्षितः ॥ ४७ ॥ तयेत्युक्तस्तुदत्तचेप, रथ्यौ ग्रामं समासदत् ॥ ग्रामेशेन निजावासे,
 नीत्वा पृष्टौ च कारणम् ॥ ४८ ॥ कथिते तेन संप्रेष्य, नरान् संशोध्य चाटवीम् । शरं सरक्तं तैर्लेब्धं, कुमारस्य पुरोऽभुवत् ॥ ४९ ॥ मृतं
 मित्रं विनिश्चित्य, कुमारः शयितो निशि । यामयुग्मेऽपतन् ग्रामे, चौरास्तेन विजिग्यिरे ॥ ५० ॥ ग्रामेशश्चानुगो निन्ये, प्रातस्तं मगधेश्वरे ।
 यस्याश्रमे प्रियां मुञ्चवा, कुमारोऽविद्यदन्तरे ॥ ५१ ॥ वीक्ष्य हर्म्यगवाक्षस्थस्त्रीयुग्मेनेति मापितः । प्रेमभाजं जनं त्यक्त्वा, गन्तुं
 ते युज्यते कथम् ? ॥ ५२ ॥ कोऽहं? केवा युवां? त्यागः, कः? चेति ब्रह्मभूदिते । ते प्राहतुः प्रसीदैहि, विश्राम्य प्राणनायक! ॥ ५३ ॥
 इत्युक्तेऽतः प्रविष्टस्य, कृतस्नानाशनस्य च । ब्रह्मदत्तस्य ते स्वाख्यानिकामित्याख्यतां मुदा ॥ ५४ ॥ वैताड्यदाक्षिणश्रेण्या, नगरे
 शिष्यमन्दिरे । विद्याधरेन्द्रज्वलनशिखविद्युच्छिखसुते ॥ ५५ ॥ नाट्योन्मत्तानुजे आर्वा, नाम्ना खण्डाविशाखिके । तातोऽस्ति
 चान्यदा सख्याऽग्निशिखेन समन्वितः ॥ ५६ ॥ गच्छतोऽष्टापदे वीक्ष्य, सुरान् यात्रार्थमुद्यतः । आवां चाग्निशिखं चैव, मित्रं
 तात ! सहानयत् ॥ ५७ ॥ मानवर्णीन्वितां रातनीं, चतुर्विंशतिमर्हताम् । अर्चयित्वा च वन्दित्वा, वाचन्दामहि चारणौ ॥ ५८ ॥
 देशनान्ते शुनी चैतौ, पप्रच्छाग्निशिखोऽनयोः । कन्ययोः को वरो ? आवृषातीति प्राहतुश्च तौ ॥ ५९ ॥ तातश्चावां च तदा
 स, ग्लाना आवां विशेषतः । गत्वा सहोदरे यत्नं, कुर्वीमहि तदाद्यपि ॥ ६० ॥ स नौ आताऽन्यदा पुष्पचूलपुत्रीं जहार यत् ।
 जानात्यतः परं सर्वमार्थपुत्रः स्वयं हि तत् ॥ ६१ ॥ तदा च पुष्पवत्यावां, सम्बोध्यवोचदुचकैः । ब्रह्मदत्तो युवां भर्ता, भवतु
 स्वयमागतः ॥ ६२ ॥ मतेऽपि नौ तयौत्सुक्याच्छुभ्राऽचालि पताकिका । गते त्वय्यनुयान्त्यौ त्वां, आमं आममिहागते ॥ ६३ ॥

गतिस्त्वमेको नी पुण्यैराकृष्टोऽसि समागतः । उद्वहायां ततो ब्रह्मदत्तस्त्वे परिणीतवान् ॥ ६४ ॥ रंत्वाऽऽनिशं समं ताम्भ्यां, पुष्पव-
त्पान्तिकेऽथ ते । आराज्यलाभं सम्प्रेप्त्यान्विव्यद् रत्नवतीं स्वयम् ॥६५॥ अदृष्ट्वा तां रजनेवापृष्टो ब्रूचं न वेदुम्यहम् । दृष्ट्वा स्त्री
कापि दिव्यांगी, कुमारं स्वगृहेऽनयत् ॥ ६६ ॥ रत्नवत्याः पितृव्येन, कारितोपयमोत्सवः । ब्रह्मदत्तुस्त्वयां सार्द्धं, भोजे विपयजं
सुरम् ॥६७॥ घृतकार्येऽन्यदाऽऽरब्धे, मन्त्रिष्टनोद्विजन्मसु । घसत्सु विप्रवेपो द्रागेत्य प्रोचि स मंत्रिद्वः॥६८॥ मद्भक्तं भोजने तृप्तिः,
साधाद्वरधनोर्भवेत् । तच्छ्रुत्वा ब्रह्मभूरेनमाश्लिषत् साधुलोचनः॥६९॥ नीत्वाऽतः स्नपयित्वा च, भोजयित्वा च मंत्रिभूः । पृष्टोऽवो-
पचदा सुप्ते, त्वयि रुद्धोऽस्मि तस्करैः॥७०॥ हृतोऽहं पत्रिर्णकेन, दस्युना पतितो भुवि । लतान्तरे तिरोधाय, गतेष्वेषु च निःसृतः
॥ ७१ ॥ ग्रामे ग्रामेशतः शुद्धि, ज्ञात्वा त्वामागतः प्रभो । दृष्ट्वा त्वां दृष्ट्वांश्चन्द्रं, कैरव इव पार्वणम् ॥ ७२ ॥ ब्रह्मदत्तोऽव-
दत् छीर्वरिव स्थेयं कियच्चिरम् ? । विना पौरुषमस्माभिर्वसन्तोऽथ तदाऽऽगमत् ॥ ७४ ॥ तदा च राहो मंचभः, स्तम्भमुन्मील्य
निर्ययी । कन्यां स्खलद्भृति कांचित्, कराग्रेणाग्रीह्व सः ॥७५॥ हाहारं कुमारश्च, श्रुत्वाऽभीष्टं प्रधापितः । तां विमोच्य वशी-
कृत्य, नागं स्तम्भेऽनयत् धणात् ॥ ७६ ॥ राजाऽपृच्छत्तदाकारविक्रमाचारविस्मितः । कोऽयं कुतस्त्यस्तं चारुयाद्रत्नवत्याः पितृ-
व्यकः ॥ ७७ ॥ राधा कन्यास्ततो दत्ता, ब्रह्मदत्तः प्रतीष्टवान् । परिणीय च तास्ताभिः, समं रेमे चिरं सुखम् ॥ ७८ ॥ अन्यदैत्य
जरत्येका, तं प्रोचि आमितांचला । अस्ति वैश्रवणेभ्यस्य, श्यामित्याख्या सुता त्वया ॥७९॥ पीलोः कस्यहात् त्राता, सेच्छति त्वत्क-
रग्रहम् । एतावद्रूपसद्रूपजितकामावकामतः ॥ ८० ॥ तयेत्युक्तः कुमारस्तं, परिगिन्ये शुभे दिने । सुबुद्धिमन्त्रिणः पुत्री,
नन्दाख्यां मन्त्रिभूः पुनः॥८१॥ ब्रह्मदत्तस्ततो वाराणस्यां कटकभूपतेः । पुत्री कटकवत्याख्यां, लेभे स्वंगं चमूंमपि ॥ ८२ ॥

तत्सैन्यैः सहिताः सैन्यैर्नृपैश्च षडुमन्त्रियुः। दीर्घे दीर्घपथे नेतुं, प्रस्थितो ब्रह्मराजभूः॥८३॥ ब्रह्मदत्तौ स्वदत्तैश्चैत्य, कटकं कटकं नृपम् ।
 मैत्री ते दीर्घराजेन, साद्धं लक्षुं न युज्यते ॥ ८४ ॥ कटकः प्राह कर्णेऽतिधपचं यस्य दुर्वचम् । मैत्रीकालुष्यकृत्तेन, साद्धं
 गच्छति त वद ॥ ८५ ॥ काम्पील्य ब्रह्मभूर्गता, सदीर्घं लक्ष्मणे ततः । दीर्घः सर्वागिसारेण, निःसंसार रणोन्मुखः ॥ ८६ ॥ पाप-
 पूर्णाऽपि सा पूर्णा, प्रवर्तित्यन्तिके यतिः । बुलनी दुस्वपं तपत्या, तपः सिद्धिं क्रमादगात् ॥ ८७ ॥ ततो नासीरवीराणां, संगरः
 कृतसंगरः । दारणोऽभूत्तयोर्दं, दीर्घश्रीब्रह्मदत्तयोः ॥ ८८ ॥ संगरे चतुरंगेण. निजाङ्गेन, तयोरथ । ब्रह्मदत्तकरं चक्रमाक्रा-
 मत् प्रक्रमं ततः ॥ ८९ ॥ प्रतितं स तेन दीर्घस्य, दीर्घरत्नोऽरिवाकरोत् । स्तुवन्तः पुष्टदृष्टिं च, ब्रह्मदत्ते व्यधुः सुराः ॥ ९० ॥
 प्रविश्य स्वपुरं पत्नीः, सर्वोऽधानीय सर्वतः । स्त्रीरत्नं कुरुमत्याहयाविव्यातं प्रत्यतिपिपत् ॥ ९१ ॥ चक्री चक्रानुगो गत्वा, साध-
 यित्वा च भारतम् । काम्पिन्यपुरमभ्येत्य, प्रविवेश सविस्तरम् ॥ ९२ ॥ सञ्चतुर्देशरत्नाधीशितुर्नघनिधीशितुः । राजनिर्विदधे
 तस्याभिषेको द्वादशाब्दिकः ॥ ९३ ॥ तपोवने सखा तस्य, द्विजः सोऽथ तमागतः । विधायोपानहां मालां, वंशायञ्चकारकः
 ॥ ९४ ॥ तं दृष्ट्वा वैशिणं राजाऽपृच्छत्कोऽर्थः? स चावदत् । द्वारस्थो द्वादशाब्दानि, देवां सेवामयं व्यधात् ॥ ९५ ॥ राजाऽथ
 प्राह किन्त्येतत् ? सोऽथाह भवता समम् । आम्यतो मेऽथ संदृष्टा, एतावत्य उपानहः ॥ ९६ ॥ तथापि न प्रसन्नस्त्वं, प्रत्यभि-
 ज्ञाय तं नृपः । हसन्नस्सलितं चक्रे, सेवायामन्यदाऽवदत् ॥ ९७ ॥ तुभ्यं ददामि राजाद्यं, किमित्युक्ते द्विजोऽवदत् । राज्येऽपि
 भोजनं सारं, सदाऽवारं प्रयच्छ तत् ॥ ९८ ॥ अहं हि राज्यराजानां, मंदिरेषु ततोऽखिले । युत्वा च भरतेऽभ्येत्य, मोक्षेये तं
 गृहे पुनः ॥ ९९ ॥ एवमस्त्विति राज्ञोक्ते, तथा कुर्वन्वाप सः । मृत्युं न चक्रिमोज्यं तु, दुर्लभं मर्त्यजन्मवत् ॥ १०० ॥

अपि नाम लभेतासी, पुनश्चक्रिगृहेऽशनम् । न तु मानुष्यकभ्रष्टो, मानुष्यं लभते पुनः ॥ १ ॥ इति नृत्वदुरापत्वे, दृष्टान्तोऽयं
निवेदितः । प्रसङ्गादागतं चक्रिकथाशेषं तु कथ्यते ॥२॥ अन्यदा नाद्यसंगीते, प्रपश्यन् पुष्पगेन्दुकम् । मूच्छां गतः स्मरन् जाति,
प्राग् भवान् पश्च सोऽस्मरत् ॥ ३ ॥ ज्ञातुं प्राक्सोदरं श्लोकस्यार्द्धं स ग्रथितं व्यधात् । आस्व दासी मृगौ हंसौ, मातङ्गावमरौ
तथा ॥४॥ अघोपयज्ञ यः कोऽपि, श्लोकार्द्धं पूरयिष्यति । राज्यार्द्धं तस्य दास्यामि, न चापूरिष्ट कश्चन ॥५॥ एतच्चावालगोपालं,
कण्ठस्थं पठ्यते जनैः । चित्रजीवोऽन्यदा तत्राऽऽगादेको विहरन् व्रती ॥ ६ ॥ तं चारघटिकात् श्रुत्वोद्याने श्लोकमपूरयत् । यथा
नौ पष्टिका जातिरन्योऽन्याभ्यां विद्युक्तयोः ॥ ७ ॥ तत् पठित्वा मुनेः पार्श्वे, स राज्ञोऽग्रे पपाठ च । पृष्टश्च चक्रिणा तस्य, क्वचि
व्यशययन्मुनिम् ॥ ८ ॥ तुष्टिदानं स दत्त्वाऽस्मै, सोत्कण्ठो मुनिमभ्यगात् । वन्दित्वा साश्रुदृक् पूर्वस्नेहात् पार्श्वे उपाविशत् ॥ ९ ॥
धर्मलाभं मुनिर्दत्त्वा, कारुण्यधीरसागरः । देशनामित्युपाक्रंस्त, चक्रयनुग्रहकाम्यया ॥ १० ॥ राजन्नसारे संसारे, सारो धर्मो
जिनोदितः । शरीरलक्ष्मस्वाम्यादि, सर्वमेव चलाचलम् ॥ ११ ॥ पट्खण्डं भरतं धीर !, त्वयाऽसाधि यथा श्रिये । पङ्जीय-
कायर्धां त्वे, तथा साधय सिद्धये ॥ १२ ॥ ब्रह्मदत्तोऽवदद्राज्यं, मुद्गुक्ष्वैतत्तपसः फलम् । सिद्धां हित्वा कृपिं नव्यां, कर्तुं हल्यपि
नेच्छति ॥ १३ ॥ मुनिः प्रोवाच सत्योऽपि, मया त्यक्ताः श्रियः स्त्रियः । तन्नाशे वा स्वनाशे वा, तत्सम्बन्धो हि न स्थिरः
॥ १४ ॥ दासत्वे दंदशूक्रस्य, दशनान्मरणं स्मरन् । मृगत्ये व्याधेवेषाच्च, हंसत्वे कण्ठमोटनात् ॥ १५ ॥ मातङ्गत्वे स्मर चक्रिन् !,
लोप्येष्टयादिताडनम् । इयत्यामपि सामर्थ्यां, प्राप्तायां किमु मुह्यसि ? ॥ १६ ॥ इत्थंमुक्तोऽपि नैयायमबुध्यत ततो मुनिः । तमसा-
प्यतमं शात्वा, हित्वाऽगात् क्रमतः शिवम् ॥१७॥ भूशक्र इव चक्री तु, चक्रितां पालयत्यलम् । जवद्वेनान्यदा तस्य, प्राभृते प्रहितो

हयः ॥ १८ ॥ जिज्ञासुस्तस्य वेगं स, तमारूढोऽश्वसेनया । समं पुराद्ब्रह्मिहोतः, कशया तमताडयत् ॥ १९ ॥ विजित्य निजवाजेन,
रथ्यसादिनिगादिनम् । तार्क्ष्यस्ताह्यं इयोत्पत्य, स विवेश महाटवीम् ॥ २० ॥ श्रान्तादध्यात् समुत्तीर्योत्तार्थं पर्याणमार्यधीः । पाय-
यित्वा सरस्यम्बस्तमवघ्रात्तरौ नृपः ॥ २१ ॥ स्वयं स्नात्वा पयः पीत्वा, तीर्त्वा तीरमुपागतः । अर्द्धतरूपलावण्यां, लुलोकै नाग-
कन्यकाम् ॥ २२ ॥ यावता वीक्षते तावदुत्तीर्णो गोनसो नगात् । सा भूत्वा नागिनी तेन, सह प्राप रहो रत्तिम् ॥ २३ ॥ अहो
नीचि रतिः स्त्रीणां, नोपेक्ष्यो वर्णसंकरः । ध्यात्वेत्याहत्य कशया, शान्तरोषोऽमुचत् स ताम् ॥ २४ ॥ काकं पिक्या समं नाहं,
सहं चात्येऽपि योऽत्रदत् । चक्रित्वे ब्रह्मदत्तोऽयं, तत्तादृक् सहते कथम् ? ॥ २५ ॥ चक्री चाथ समायाते, पदपङ्क्तयनुसारतः ।
सेन्ये वनं शनैः स्वस्थाभृग तेन समं ययौ ॥ २६ ॥ गत्वा च नागकन्याऽऽख्यदुदती नागमीहसम् । स्त्रीलोलो ब्रह्मदत्तो मामटव्यां
स्थां सखीयुताम् ॥ २७ ॥ रत्नानोत्तीर्णो निरैक्षिष्ट, रथैवात्यर्थमार्थयत् । अनिच्छन्तीं च तेनाहं, कशाभिस्ताडिताऽस्मि च ॥ २८ ॥
ततो नागकुमारोऽसौ, नृपं शोषयितुं रयात् । आययौ वासवेऽमान्तः, स्त्रीनीकारो हि दुःसहः ॥ २९ ॥ तदानीं ब्रह्मदत्तं च, पट्ट-
राश्रेवमृशुषी । यदध्यापहृतैः स्वामिन् !, भवद्भिः किञ्चिदैक्ष्यत ? ॥ ३० ॥ नागनारीदुराचारचारणो कथयत्यथ । राक्षि नागकुमा-
रस्तत्, सर्वमन्तर्हितोऽप्युणोत् ॥ ३१ ॥ विज्ञाय स्वप्रियादोषं, शान्तरोषोऽथ सोऽभवत् । आगाच्छरीरचिन्तार्थं, बहिर्वीसगृहान्तपः
॥ ३२ ॥ नागमैक्षत सोऽवोचत्, ब्रह्मदत्तो जयत्ययम् । पातालंऽपि दुराचाररक्षिता ब्रह्मनन्दनः ॥ ३३ ॥ तद्विरा कुपितो दग्धुकाम-
स्त्वामहमागमम् । श्रुत्वा च त्वद्भ्रूचः शान्तस्तुष्टस्तेऽस्मि वरं वृणु ॥ ३४ ॥ राज्ञोचि मम राज्ये कोऽप्यन्यायी मा स्म भूदिति ।
नागः प्राह पुनस्तुष्टः, स्वार्थं पाचस्य सम्प्रति ॥ ३५ ॥ विश्वस्य राजाऽयाचिष्ट, सर्वप्राणिगिरो मम । विदिताः सन्तु नागोऽथ,

प्रोचं संपत्स्यते हृदः ॥ ३६ ॥ परं कथयतोऽन्यस्मै, शिरस्ते भावि सप्तधा । गते नागे महिष्याऽसौ, समं वासगृहं स्थितः ॥ ३७ ॥
शुश्राव चैकदा पत्नीं, पत्युरिस्त्यूचुर्षी पुरः । राजांगरागाच्छ्रीखण्डं, देहि दोहदपूर्त्तये ॥ ३८ ॥ गृहोलः प्राह मे कार्यं, जीवितव्येन
नास्ति किम् ? । राजा ज्ञात्वा तयोर्भाषां, हसन्तुक्तः स्वभार्यया ॥ ३९ ॥ हासस्य कारणं किं ? ते, कथितं मृत्युदायकम् । तेने-
त्युक्ते पुनः प्राहः, तद्वाक्याग्रत्पया प्रिया ॥ ४० ॥ ममापि गोप्यमित्यात्थ, मृत्योरपि च दुस्सहम् । तदावयोः समं मृत्युरस्तु
प्रेमप्रपन्नयोः ॥ ४१ ॥ ततः सान्तःपुरो वेलोचित्तर्गौरवितैः सह । स्त्रीग्रहेऽपि ततो राजा, श्मशाने मृत्यवेऽचलत् ॥ ४२ ॥ सवल्लभस्य
तस्याय, गजारुढस्य गच्छतः । आजकं सम्भुत्वं छागी, छागं प्रोचे स्वभाषया ॥ ४३ ॥ जवपूलमितो राशेर्दोहदं देहि मे प्रिय ! ।
छागोऽवादीद्यवादाने, मृत्युर्मे चक्रिपत्तितः ॥ ४४ ॥ छागी प्रोचे त्यजत्येप, भार्यथै जीवितं नृपः । सस्नेहस्त्वं तु निःस्ने-
हः, पशुर्मूर्खं चर्त्तते ॥ ४५ ॥ छागोऽवदन्न मूर्खोऽहं, मूर्खोऽयं पशुरप्ययम् । अनेकस्त्रीपतिः प्राणांस्त्यजत्येकस्त्रियः
कृते ॥ ४६ ॥ चक्री तद्वाक्यमाकर्ण्य, तं चानाव्यान्तिके छगम् । कण्ठेऽस्य न्यस्य सौवर्णमालां वेदम निजं ययौ ॥ ४७ ॥
सशन्दोऽवाडशती पौडशानामि (यत्तां स, स्थिता शान्ते) त्यगान् नृपः । पालयैश्चक्रवर्तित्वपदं प्राच्यनिदानतः ॥ ४८ ॥ अन्यदा
मित्रचिप्रेण, प्रार्थितः स्वान्नभोजनम् । ब्रह्मदत्तोऽवदद्विप्रोन्मादकृद् दुर्जरं हि तत् ॥ ४९ ॥ कृपणोऽस्यन्नदानेऽपि, वायदूकमिति
द्विजम् । रसवत्या स्वया चक्री, सकुटुम्बमभोजयत् ॥ ५० ॥ ततस्तस्य सपुत्रस्य, तीव्रकामादभून्निशि । अज्ञातज्ञातिसम्बन्धः, पशु-
धर्मैः पशोरिव ॥ ५१ ॥ हियोपितः कुटुम्बस्य, नास्यं दर्शयितुं क्षमः । अचिन्तयद् द्विजो राज्ञा, पापेनाहं विगोपितः ॥ ५२ ॥
द्विजो वहिर्धर्मनेकं, पशुपालमलोक्त । कर्करैस्तरुपत्राणि, काणयन्ते यथेहितम् ॥ ५३ ॥ उपचर्य च तं प्रोच, द्विजः प्रक्षिप्य

वारु ॥१०॥ सोमेदस्विनीं दृष्ट्वा, पृष्ठा खेदनिघन्धनम् । न किञ्चिदपि सा प्राह, चाष्पाविलिविलोचना ॥ ११ ॥ सा निःश्वास-
यती पत्युर्निघन्धेनातिपृच्छतः । आख्यद्दरिद्रितोद्भूतमपमानं पितुर्गोहे ॥ १२ ॥ स दध्वीं धिगिदं नैःस्व्यं, स्वकुलेऽप्यपमानदम् ।
मानदं घनवत्त्वं स्यादपवादविवक्षितम् ॥ १३ ॥ घनिता हि जनो गर्जत्यसत्येनापि सर्वदा । सत्येनापि च निःस्वेन, सञ्जलञ्जः
प्रजायते ॥ १४ ॥ किञ्च कार्यं विना स्नेहमर्थहीने च गौरवम् । प्रतिपन्ने च निर्वाहं, विरलाः केऽपि कुर्वते ॥ १५ ॥ ध्यात्वेति
लिप्सया सोऽगात्, पाटलीपुत्रपत्ने । प्राग्न्यस्तेष्वासंन्वाद्यासने च विनिविष्टवान् ॥ १६ ॥ आद्यमाचक्रमे तेन, चाणक्येन
यदामनम् । तदलंङ्कुरुते नन्दः, एव भद्रासनं यतः ॥ १७ ॥ नन्देन सममायातः, सिद्धपुत्रोऽवदत्तदा । वाडवो निपसादप,
च्छायामाक्रम्य भूसुजः ॥१८॥ उक्तो नृपस्य दास्याऽथ, चाणक्यः शमवाक्यतः । द्वितीयस्मिन्निपीदास्मिन्नासने द्विजसत्तमः ॥१९॥
इत्युक्तः स तथा प्राह, स्थास्यत्यत्र कमण्डलुः । न्यास्थञ्च तत्र तत्पूर्वं, नात्यजञ्च नृपासनम् ॥ २० ॥ इत्थमुत्थाप्यमानोऽयमा-
सनान्यपराण्यपि । दण्डयज्ञोपवीताक्षमालाद्यैरुधद् बुधः ॥ २१ ॥ दासी प्राह त्यजत्येप, न शठः पीठमादिमम् । रुणाद्धि द्रुष्ट-
युद्धिथ, विष्टराण्यपराण्यपि ॥ २२ ॥ तत् किं वातकिनैतेन, घृष्टेनेति श्रुतिष्यया । विप्र उत्थापयांचक्रे, क्रमघातेन विष्टरात् ॥ २३ ॥
तत्क्षणं चगिनः द्युसुर्दारुणः प्रतिघारुणः । प्रतिज्ञामकरोदित्थं, सर्वलोकस्य पश्यतः ॥ २४ ॥ कोशभृत्यमहामूलं, मित्रपुत्रशिफा-
कुलम् । नन्दमुन्मूल्यप्यामि, ययुर्दृढ इव द्रुमम् ॥ २५ ॥ विम्वान्तरितमात्मानं, स जानन् माविन्नं नृपम् । निर्गत्य मार्गे-
यामास, नरं राज्यधरं चिरम् ॥ २६ ॥ अन्यदा यत्र नन्दस्य, मयूरपरिपोषकः । तद्ग्रामे गतवानेष, परित्राजकवेपथुत् ॥ २७ ॥
तन्महत्तरपुश्याथ, तत्र गर्मानुभावतः । दोहदश्नन्द्रपानेऽस्ति, भिक्षार्थां प्राविशत् स तु ॥ २८ ॥ तत्पृष्टः प्रोचिचान् पुत्रं, यदि मे

दत्त निश्चितम् । तदहं दोहदं पुञ्या, दोहदं पूरयाम्यहो ॥ २९ ॥ पुत्री च पुत्रीगर्भश्चानेशतां मेति चित्तयन् । उक्तं चाणक्यवाक्यं
तदमन्यत महत्तरः ॥ ३० ॥ अथ राकारजन्यन्तर्विवरान्तरसंयुतम् । चाणक्यो विदधे बुद्धिप्रकटः पटमण्डपम् ॥ ३१ ॥ तस्याः
सितायुतक्षीरपूरितं रौप्यभाजनम् । सविम्बितेन्दुचिम्बं सोऽदीदृशत् तन्मृगीदृशः ॥ ३२ ॥ उक्ता विवेन्दुचिम्बं तत्, साऽपिचच्च
यथा यथा । तथा तथा नरः पूर्वं, संकेताद्विवरं पिधात् ॥ ३३ ॥ चाणक्येऽथ गते पूर्णश्रद्धा सुतमसूत सा । स दत्तचन्द्रगुप्ताख्यः,
क्रमशस्तत्र वर्द्धते ॥ ३४ ॥ चाणक्यो घातुवादेन, कृत्वा किंचन कांचनम् । तत्रैतो राजरीत्या तं, रममाणमलोकयत् ॥ ३५ ॥
देशं कस्यापि कस्यापि, ग्रामं क्षेत्रं च कस्यचित् । ददतं तं द्विजः प्रेक्ष्य, श्रोत्रे किंचिद्दस्व मे ॥ ३६ ॥ गां गृहाणेति बालोक्ते,
स श्रोत्रे कोऽपि हन्ति माम् । बालः श्रोत्रे वाच भूरेषा, वीरभोज्या गृहाण तत् ॥ ३७ ॥ तुष्टस्तदुक्तिविज्ञानान्नां गृहाणेति तद्वचः ।
पृथिव्यर्थे विचिन्त्यैष, शकुनग्रन्थिमादधे ॥ ३८ ॥ कस्यायमिति तत्पृष्टे, परिव्राजकपुत्रकम् । तमाख्यद्वालकाः सोऽइमाह
तं च चणिग्रहः ॥ ३९ ॥ ऊचं च चन्द्रगुप्तं त्वां, सत्यभूषं करोम्यहम् । स तेन सह यातश्च, चाणक्योऽमेलयच्चमूम् ॥ ४० ॥
अरुहत् पाटलीपुत्रं, नन्देनाभाजि सोऽचमूः । सचन्द्रगुप्तश्चाणक्यः, प्राणेशत् त्राणवर्जितः ॥ ४१ ॥ पृष्ठे च सादिन्यायाति, मौष्ये
न्यस्य सरस्ययम् । कुर्वन् रजकतां पृष्टस्तेनाख्यतं सरःस्थितम् ॥ ४२ ॥ तत्रस्थं वीक्ष्य तं सादी, चाणक्यायाश्चमार्पयत् ।
मुक्त्वाऽसिं कञ्चुकं मुञ्चन्, चाणक्येनासिना हतः ॥ ४३ ॥ तमाहूयाश्चमारोह, स्वेनारुह्यानशच्च सः । तमपृच्छत् किमध्यायि,
यदा त्वं कथितो मया ? ॥ ४४ ॥ स ग्राह भविता भव्यमित्यं वेत्त्यार्य एव तत् । चाणक्योऽचिन्तयद्योग्योऽयं न विप्रतिपत्स्यते
॥ ४५ ॥ क्षुधितं चन्द्रगुप्तं च, मुक्त्वाऽन्नाथोऽविशत्पुरे । तत्कालमुक्तदध्यन्नद्विजोदरमदारयत् ॥ ४६ ॥ करम्बं स गृहीत्वाऽस्य,

जठरात्पिठरादिद्य । अमोजयदिमं चालं, कालज्ञथणिनन्दनः ॥ ५५ ॥ निशायां स गतो ग्रामे, भिक्षार्थी स्थविरागृहे । पर्यवेपि
तयाऽर्मोर्णा, तदा चोष्णा विलेपिका ॥५६॥ एकत्र क्षिप्तहस्तोऽन्तः, प्लुष्टः क्रोशस्तयोदितः । मूढ ! त्वमपि चाणक्यतुल्यो भोक्तु
न वेत्सि रे ॥ ५७ ॥ तत्पृष्ठा साऽवदत्पूर्व, सर्वं गृह्येत पार्श्वतः । तद्विचार्य गतो चालं, भिक्षया तमभोजयत् ॥ ५८ ॥ गत्वाऽथ
द्विमवत्याह, मैत्र्या पर्वतकं नृपम् । राज्यं विमज्य सौन्दर्यरीत्या नन्दस्य गृह्यताम् ॥ ५९ ॥ तन्मतः पार्श्वतो देशं, क्रमेणा-
दातुमुद्यतः । पुर्वेकस्यां त्वमंगायां, त्रिदण्डीभूय सोऽविशत् ॥ ६० ॥ मत्वा तदिन्द्रकन्यानां, माहात्म्यं लोकनोदितः । मायया
ताः समुत्थाप्य, तत्पुरं स्वकरेऽकरोत् ॥ ६१ ॥ इति देशं वशीकृत्य, पुष्टोऽर्थेन बलेन च । सोऽरोत्सीत् पाटलीपुत्रं, सर्वतः सह
पार्श्वतैः ॥६२॥ नन्दो मन्दाक्षमन्दोऽथ, धम्मद्वारं विमार्गयन् । गच्छेकन रथेनाथं, गृहीत्वेत्युदितस्ततः ॥ ६३ ॥ भार्याद्वयं च
कन्यां चार्थं व्याधृत्य रथेन सः । निर्यान्मौर्यं प्रपश्यंतीमपश्यचतुर्जां भृशम् ॥ ६४ ॥ नन्देन सा ब्रजेत्युक्ता, यदारोहद्रथे
तदा । भग्ना नवारकाश्चन्द्रगुप्तार्थतां न्यवारयत् ॥ ६५ ॥ त्वद्वंश्या भाविनां भूपा, नवेति चणिसूनुना । श्लोकेऽन्यथमारोप्य, तां
शस्ये न्ययिशत् पुरे ॥ ६६ ॥ अन्तः पर्वतकेऽप्येते, द्विभागं सर्वमाहितम् । तत्र नन्दप्रयुक्ताऽसीत्, कन्या च विपवासिता ॥६७॥
तदिच्छुः पर्वतस्तस्याः, पाणिग्रहमकार्यत । अमन्नभ्याप्रि मूर्च्छार्वाथश्चन्द्रगुप्तमुवाच तत् ॥ ६८ ॥ वयस्य ! त्रियते सोऽथ,
तत्प्रतीकारकारकः । विकटां भृकुटिं कृत्वा, चाणक्येन निषेधितः ॥ ६९ ॥ यदुक्तं तुल्यसामर्थ्यं, मर्मज्ञं व्यवसायिनम् । अर्द्ध-
राज्यहरं भृत्यं, यो न हन्यात् स हन्यते ॥ ७० ॥ चन्द्रगुप्तः स्थितो तूर्णो, संस्थितः पर्वतस्ततः । अभूतां चंद्रगुप्तस्य, राज्य-
मागानुभावपि ॥ ७१ ॥ अन्यदा नंदगृहेषु, देशोपद्रवकारिषु । चाणक्योऽमार्गयच्चौग्रहमुग्रतरं नरम् ॥ ७२ ॥ गतः पुराद्बहि-

वीक्ष्य, नलदामं कुविन्दकम् । ज्वलनं ज्वलयन्तं तं, हेतुं पप्रच्छ सोऽवदत् ॥ ७३ ॥ मत्कोटकेन दुष्टेन, दष्टो मम सुतस्ततः ।
खनित्वा ताद्विलं मूलात्, मत्कोटान् विशसाम्यहम् ॥ ७४ ॥ श्रुत्वेत्ययं गतः स्थाने, तमाकार्यं स कार्यवित् । चक्रेऽसामान्यसेनान्य-
मन्यायिव्ययवद्धधीः ॥ ७५ ॥ तेनोपचर्य भोज्याद्यैः, सकुडुम्या अपि क्रमात् । तस्करास्ते सविश्वासा, विशस्ता एव चक्रिरे ॥ ७६ ॥
कुत्वेत्यकंठकं राज्ञे, कोशार्थार्थं महर्दिकान् । आह्वाय तैः समं मघपानमारन्धवानयम् ॥ ७७ ॥ जिज्ञासुस्तत्तदाकृतं, स्वयं चा-
मघपोऽप्ययम् । उत्थाय नटवन्दृत्यभ्रित्यगायत् स मत्तवत् ॥ ७८ ॥ द्वे वस्त्रे धातुरक्ते मे, त्रिदण्डं स्वर्णकुण्डिका । वशे च नृप
इत्यर्थे, तद्वादयत् हुम्बरीम् ॥ ७९ ॥ श्रुत्वेत्यसहमानोऽन्यः, स्वां प्रागप्रकटां श्रियम् । ऊर्ध्वीकृत्य भुजं नृत्यन्, प्रकाशयितुमुद्यतः
॥ ८० ॥ यतः क्रुद्धातुरोन्मचानुरकव्यसनाश्रिताम् । त्रियमाणस्य च प्रायोऽभिप्रायो यात्यगोप्यताम् ॥ ८१ ॥ स जगौ च
गजे मत्से, द्विगत्यूतिसहस्रगे । लक्षं पदे पदेऽत्रार्थे, तद्वादयत् हुम्बरीम् ॥ ८२ ॥ परः प्राहाशिलक्षेत्रे प्रजाते च तिलाढके ।
लक्षं तिले तिलेऽत्रार्थे, वाघतां मम हुम्बरीम् ॥ ८३ ॥ वत्तन्योऽद्रिनदीपूरस्यैकाहनवनीततः । वभ्रामि पालिमत्रार्थे, तद्वाद-
यत् हुम्बरीम् ॥ ८४ ॥ परः प्राह मदेकाहजातबालाश्वबालकैः । छादयामि नभोऽत्रार्थे, वाघतां मम हुम्बरीम् ॥ ८५ ॥ प्रोचे
परस्तु यन्मेऽस्ति, रत्नभूतं द्वयं गृहे । एकः शालिभिन्नशालिशालिप्रसवशालितः ॥ ८६ ॥ परो गर्दभिकः शालिशिखभरिच्छभः
प्ररोहति । अस्वार्थस्य समर्थत्वे, वाघतां मम हुम्बरीम् ॥ ८७ ॥ ऊचेऽन्योऽस्म्यनुणो नित्यमुगन्धः प्रीतिमित्प्रियः । सहस्रद्रवि-
णभात्र, वाघतां मम हुम्बरीम् ॥ ८८ ॥ तद्दृष्ट्वा द्रव्यमुचितं, याचितं चणिसनुना । मासं प्रत्येकधसस्य, अक्षणं तुरगास्तथा ॥ ८९ ॥
अद्यभ्यनिषिवात्कच, कुशूलाः शालिभिभृताः । तन्मर्मेवेदिना तेन, सर्वमित्थयुषाददे ॥ ९० ॥ अन्यदा देवतादत्तावक्षौ चिन्तित-

पातिनी । प्राप्येकं पुरुषं विष्णुगुप्तो दक्षमशिक्षयत् ॥ ९१ ॥ स जगौ यो विजेता मे, स्थालं गृह्णातु सोऽखिलम् । जये तु मम दीनार, एको देय इति स्फुटम् ॥ ९२ ॥ पणेन तेन दीव्यन्तस्तेनान्ये जिगियरे जनाः । स तु तैर्नेत्यमप्यर्थं, चाणक्योऽमे- लपद्बहुम् ॥ ९३ ॥ अपि नाम स जीयत, कदाचिदपरैरैः । मानुष्यकात् परिभ्रष्टो, मानुष्यं लभते न तु ॥ ९४ ॥ उक्तः पाशकदृष्टांतः ॥

अधुना धान्यदृष्टान्तः, - धान्यानि यवगोधूमवीहिपष्टिकशालयः । कोद्रवाणुककंगुन्यो, शुद्रमापौ वरालकः ॥ १ ॥ तिलतसीक्षुनिष्पावा, हरिमन्यत्रिपुण्ड्रकौ । मद्धरधान्यकाढक्यः, कलायश्च कुलत्थकाः ॥ २ ॥ भरतक्षेत्रसम्भृतान्येतानि निखिलान्यपि । संपिण्ड्य सर्पप्रस्थस्थस्वन्मध्ये च निवेश्यते ॥ ३ ॥ धान्यैः करम्बितं तं च, दृद्धाऽवचयकारिणी । स्वर्पेण सर्पप्रस्थं, पुनः पूरयते कथम् ? ॥ ४ ॥ अपि सा भृशमारोद्धदेवतायाः प्रभावतः । पूरयेन् न तु मानुष्यं, तद्भ्रष्टैर्लभ्यते परम् ॥ ५ ॥ इति ॥

अथ द्यूतदृष्टान्तः, - कांचनपुरे कनकरथो राजा पुराऽजनि । तस्यापि भूपतेः साष्टशतस्तम्भाश्रया सभा ॥ १ ॥ एकैक- स्तम्भके कोणाश्राष्टोत्तरसहस्रशः । नित्यं निविशते तत्र, स जराजर्जरांगकः ॥ २ ॥ तत्पुत्रो राज्यलोभेन, तं जिघांसति मूढधीः । तं चेंगितादिभिर्मत्वाऽमात्यो राज्ञे न्यवेदयत् ॥ ३ ॥ राज्ञाऽथ चिन्तितं लिप्सोर्नाकृत्यं किञ्चिदस्ति हि । नापेक्षते कुलं जातिं, पुण्यं प्रेम यशोऽपि हि ॥ ५ ॥ लोभाविष्टः प्रभुं मित्रं, हन्ति वन्धुमपि दुवम् । ध्यात्वेत्यूचे स तं योऽनुक्रमं न सहते हि नः ॥ ६ ॥ (पर्वराज्यासनस्थेन, द्यूतं स रमते ननु ।) जयिनो द्यूतखेलासु, तस्य राज्यं प्रदीयते ॥ ७ ॥ कथं जेतव्यमित्युक्ते, तेन ग्राह्य महीपतिः । (तवैक एव) दायस्तु, दाया मे सकला अपि ॥ ८ ॥ एकैकः कोणको जेयो, वारानष्टोत्तरं शतम् । तत्सहस्रेषु जितेष्वेषु, स्तम्भ एको

भवेज्जितः ॥ ९ ॥ अष्टोत्तरशतस्यापि, स्वम्मानामपि निर्जयात् । राज्यं तथेति स कथं, दायिनैकेन तज्जयेत् ? ॥ १० ॥ सोऽपि देवतमाहाय्यादेकस्मादपि दायतः । राज्यं लभेत मानुष्यं, न मानुषमभवच्युतः ॥ ११ ॥

अथ रत्नदृष्टान्तः—अथ कश्चिद्भ्रान्तिर्लनं, रत्नसन्दोहरोहणः । परे तत्र पुरे कोटीष्वजाः सन्ति सहस्रशः ॥ ११ ॥ महोत्सवेषु सर्वेषु, स्वस्वकोटीमितान् ध्वजान् । ऊर्ध्वयन्त्यपरे रत्नवणिग् नोर्ध्वयते पुनः ॥ २ ॥ पितरि प्रोषितेऽन्येद्युः, परस्परद्विषुतैः सुतैः । देयायाते वणिगर्गे, विक्रीतो रत्नसंचयः ॥ ३ ॥ ऊर्ध्वीकृताः पताकास्तेर्द्रव्यकोटिमितास्ततः । ते रत्नग्राहकाः स्वस्वदेशान् देस्याः पुनर्ययुः ॥ ४ ॥ अथायातः पिता वीक्ष्य, ध्वजानूर्ध्वीकृतान् सुतैः । चिरत्नरत्नपूगस्य, परिज्ञाय च विक्रयम् ॥ ५ ॥ तान् चाढं वाडयित्वाऽऽह, रत्नान्यानीयतां द्रुतम् । भ्राम्यन्ति यत्नतो रत्नी, याता देशान्तरेषु ते ॥ ६ ॥ रत्नानि न पुनः प्राप्नुः, प्राप्नुवन्त्यपि तानि ते । देवतादिप्रसादेन, मानुष्यं तु सुदर्लभम् ॥ ७ ॥

अथ स्वप्नदृष्टान्तः—पुर्यस्त्युज्जयिनी नाम, जयिनी निजसम्पदा । भोगवत्यमरावत्यलकालीकत्वकारिणी ॥ १ ॥ तत्रास्ति न्यायधवलौ, विचारधवलौ नृपः । सिंधुभूधवलौषोघघशसा धवलौऽवनी ॥ २ ॥ आर्त्तानामार्त्तिविच्छेदं, यः कुर्वन्नपि सर्वदा । स्मरार्त्तपरनारीणां, नार्त्तं हर्त्तुमभूत् धमः ॥ ३ ॥ तत्र च त्रस्तसारङ्गनेत्रा नेत्राऽपि मानिता । कुलं ककाकलापस्यागण्यलावण्यमन्दि-
रम् ॥ ४ ॥ देवदत्ताऽभिधा दत्ताभरनारीविरूपता । गणिका मणिका साऽस्ति, शृङ्गारसवारिणः ॥ ५ ॥ स्वप्नज्ञयाऽचलस्तत्राचल-
नामाऽस्ति विद्युतः । सार्थवाहसुतस्तस्यामत्यन्तमनुरागवान् ॥ ६ ॥ स विचित्राणि ब्रह्मणि, निष्प्रवाणिनियच्छति । भूषणा-
न्त्यपि विश्वस्तदूषणानि सुरदुवत् ॥ ७ ॥ तं निष्कलमपि श्रीभिः, सकलं विकलंकधीः । स सेवते पणस्त्रीणां, पतिरर्थो हि नापरः ॥ ८ ॥

इतथ पाटलीपुत्रे, पवित्रक्षत्रगोत्रजः । मूलदेवः कलाचैत्यमूलदेव इवाभवत् ॥ ९ ॥ विज्ञानभूमिः कुशलः, सकलासु कलासु च । उदारचिन्तः कृत्यज्ञः, प्रतिज्ञातार्थसाधकः ॥ १० ॥ कृतज्ञो गुणरागी च, दक्षः शूरः प्रियंवदः । रूपलावण्यतारुण्यपुण्यकारुण्यमन्दिरम् ॥ ११ ॥ त्रिभिविशेषकम् ॥ नेत्रानन्दप्रदस्यापि, कणस्यापि कलानिधेः । व्यसनं तत्र तन्याज, मित्रमत्या(पत्न्या) दिवारितः ॥ १३ ॥ अन्यदा जनकैर्नैप, सख्या परुषाक्षरम् । उक्तस्तदपमानेन, निरगान्नगरात् ततः ॥ १४ ॥ पृथ्वी पृथ्वी क्रमैर्नैप, क्रामन् चङ्गमणक्रमात् । उज्जयिन्यां समागच्छदत्तुच्छगुणसेवाधिः ॥ १५ ॥ गुटिकायाः प्रयोगेण, तत्र वामनरूपमृत् । निन्दन् पलिमनो याञ्चादेन्यं चक्रे कदापि न ॥ १६ ॥ कथाप्रबन्धगन्धर्वकलाप्रवरकौतुकैः । विस्मापयन्न कस्यैप, वामनो वा मनोऽहरत् ॥ १७ ॥ स कलाकुशलं श्रुत्वा, देवतावत् पणस्त्रियम् । सामान्यनररुच्यासु, दूरमात्माभिमानीम् ॥ १८ ॥ तत्क्षोभाय तदासन्नं, देवस-
पाधयं त्रयम् । अन्यान्यवर्णसम्बन्धरम्यं गान्धर्वमादधे ॥ १९ ॥ युग्मम् ॥ सा तदप्रतिमं श्रुत्वा, पीयूषप्रतिमं श्रुतेः । विषयं नयदा(ना)दीनां, नैव स्वविषयं व्यधात् ॥ २० ॥ माधुर्यधुर्यमेतस्याविगतिं गीतशुचकैः । श्रुतिद्वारा श्रविश्यास्याश्चित्तरत्नमचो-
रयत् ॥ २१ ॥ गतिस्य विश्रमस्थानं, तस्य चित्तापहारिणः । जिज्ञासुरथ सा दक्षं, प्रैर्पति प्रेष्याजनं निजम् ॥ २२ ॥ तेन विज्ञेन विष्णाय, गत्वाऽऽचल्ये यथातथम् । यदयं वामनः कोऽपि, गीतं गायत्यवांमनम् ॥ २३ ॥ मन्ये वामनमूर्तिं तं, माधवं देवदत्तया । विचिन्त्य माधवी प्रेष्या, प्रेष्यस्याह्वानहेतवे ॥ २४ ॥ कुब्जा सा सहजेनेयं, भूत्वा धिनयवामना- । मधुवत् मधुरेणोर्चर्वचसा तं पचस्विनम् ॥ २५ ॥ देवा त्वदीयगीतेन, स्वामिनी मे विमोहिता । देवदत्ताभिधा वेक्ष्या, मृगवन्मृगलोचना ॥ २६ ॥ श्रुतगीतश्रुते-
स्वस्या, रञ्जिते यद्बहुश्रुते । यद्बुद्धे ततो दृष्टी, द्रष्टुं त्वामुत्सुके प्रमो ! ॥ २७ ॥ स्वरेण ते श्रेणेव, मुखचापाच्चरिण्युना । विद्धं तस्य

मनस्तेन, नान्यतो गमनधमम् ॥२८॥ मायामय इरायामः, स्वरस्तत्र तरः दारः । तस्याः कर्णान्तमागत्य, यत्तामेव विभेद सः ॥ २९ ॥ श्रुतिजागरितुं तर्चा, देवदत्तां तवाधुना । वैधस्येवागतिपुक्ताऽष्टांगविद्यकवेदिनः ॥ ३० ॥ ततस्त्वदीयविज्ञप्तिमङ्गमां जंगमां विदन् । पुनीहि मा समागत्य, गृहानस्याः पुनीहि च ॥ ३१ ॥ युक्तियुक्तं तपेत्युक्तं, कर्ण्यमाकर्ण्य वामनः । गुणैरवामनः प्राह, निरुरसाह श्याकृत् ॥ ३२ ॥ गणिकासङ्गमोऽमानमानग्लानिविधायकः । न मानचिचवित्तस्य, मानसे मम रोचते ॥ ३३ ॥ वेदया प्रियस्य कस्यापि, वश्या नो कारयपीव यत् । तान् पुण्यधनसंयुक्तान्, संत्यज्य रमते परैः ॥ ३४ ॥ भास्वदीश्वरलोकेश- इपीनेऽप्रचेतसः । हित्वा परान् कुचेलोऽपि, वेश्यानां धनदः प्रियः ॥ ३५ ॥ न कुलेन कुलीनानां, न कलाभिः कलावताम् । न शुण्णगुणिनां वश्या, वेदया चित्तेन केवलम् ॥ ३६ ॥ सत्काव्यशुद्धिकर्तार, इव साधारणस्त्रियः । अर्थहीनं परित्यज्यपाश्र्वयंते सार्थकं पदं ॥ ३७ ॥ तेनेत्युक्तेऽत्रवीत् कुञ्जा, सत्यमब्जमुत्तदगम् । रज्यते स्वाभिनी नस्तु, कलारति कलावती ॥ ३८ ॥ सगुणेन त्वयाऽऽष्टदं, तस्या निजमनोभृगम् । प्रत्यानेतुमहं प्रैषीत् श्लेषणीयापरं मनः ॥ ३९ ॥ देव ! त्वां देवगन्धर्वगर्व- सर्वस्वतस्करम् । स्वाभिनीचित्तचौरं च, ग्रहीष्यामि बलादपि ॥ ४० ॥ तामित्युक्तभर्ती रुष्टः इवायमनपायधीः । आस्फाल्य सरलीचके, सद्यो विद्याप्रयोगतः ॥ ४१ ॥ सा स्वमन्यादृशं वीक्ष्य, विस्मयस्मयमन्दिरा । मेने जन्मान्तरं प्राप्तं, तद्विज्ञानशु- वेपसः ॥ ४२ ॥ पूजाचिकीरिव न्यस्य, पदस्तस्य शिरोऽम्बुजम् । जानन्दाशुजैलः स्नानं, कुर्वतीवाथ तं जगौ ॥ ४३ ॥ पूर्व- वृद्धो विधाता मां, कुञ्जाङ्गां प्रकरोऽकरोत् । नवेन वेधसाऽहं तु, भयता सरलीकृता ॥४४॥ हन्ताऽहं तादृशा चक्रे, त्वयाऽभिनव- वेधता । प्रत्येपि स्वाभिनी नैव, यथा मे शपथैरपि ॥४५॥ भवन्तं प्रेषिताऽऽह्लाहं, ब्रजन्ती त्वां विनाऽधुना । रूपेणान्यादृशी-

वेद्य !, प्रवेशमपि नो लभे ॥ ४६ ॥ तद्विषयायार्थ ! किङ्कयां, दयामय ! दयां मयि । प्रसद्याथ समागत्य, मां प्रवेशय वेद्यमनि
॥ ४७ ॥ निर्वन्धेन तयेत्युक्तो, न्यस्तवाहुः सुबाहुना । गृहीत्वा स गृहं नीतः, पुरोभूय प्रवेशितः ॥ ४८ ॥ तां वीक्ष्य विस्मि-
ता देवदत्ता प्राह हलेऽसि का ? । साऽथ वामनवृत्तान्तमाख्यान्ती सर्वमाख्यत ॥ ४९ ॥ अगण्यपुण्यलावण्यं, वामनं वीक्ष्य तं
सुदा । तत्राकर्ण्य सकर्णा साऽदापयञ्चारु विष्टरम् ॥ ५० ॥ निविष्टो विष्टरे तस्मिन्नयं सुस्मितया तथा । उक्तस्तां मधुरालापै-
र्हृषीकेशं व्यधात् ॥ ५१ ॥ तदा वैणिक एकोऽत्रागत्य वीणामवादायत् । तुष्टा तुष्टाव तं देवदत्ता त्वं साधु साधु भोः ॥ ५२ ॥
मूलदेवोऽत्रददहो, जानात्युज्जयिनीजनः । अतीवपुण्यनैपुण्यः, सुन्दरासुन्दरतरिम् ॥ ५३ ॥ देवदत्ताऽऽह किं क्षुणमत्र ? प्रोवाच
वामनः । वंशेऽगुद्रे सगर्भायां, तंभ्यां क्षुणं स्त्रियामिव ॥ ५४ ॥ कथं ज्ञायत इत्युक्ते, तथा स प्राह दर्शये । वीणामथार्पयद्वीणा-
वाटकस्तस्य विस्मितः ॥ ५५ ॥ वंशान्तः कर्करं तन्त्रीमध्यात् केशं च सोऽकृपत् । ततः समारचयैषोऽर्षीणयञ्च प्रवीणधीः । ५६ ॥
देवदत्ता तदायत्तचित्ताऽभूत् सपरिच्छदा । करिणीव सदाऽऽरावस्वभावा मौनमाश्रयत् ॥ ५७ ॥ तद् वीक्ष्य स्तब्धकर्णो च, घूर्णमानो
च विस्मितो । गणिकावैणिकौ विश्वकर्माऽयमिति दध्यतुः ॥ ५८ ॥ गणिका वैणिकं प्रीता, सम्पूज्य व्यसृजत् ततः । भोजना-
यसरेऽम्यर्णेऽम्यघाघ निजचेटिकाम् ॥ ५९ ॥ हलेऽह्गमर्हमाह्वय, समे ध्यावायुभाचपि । शरीरसज्जनं सद्यो, मज्जनं कुर्वहे यथा ॥ ६० ॥
अनुमन्यस्य मामेव, यथाऽम्यंगं करोम्यहम् । इत्युक्ते मूलदेवेन, सोचे जानास्यदोऽपि किम् ॥ ६१ ॥ स प्राह नैतज्जानेऽहं, जाना-
नान्ते स्थितः पुनः । अथ चम्पकतेलेनाम्यंगमभ्यंगमादधे ॥ ६२ ॥ सुखयन्नयमंगे तां, छविमांसास्थिरोमसु । चक्रे हतहृदं विचं,
इदन्तः सा त्वनिन्तयत् ॥ ६२ ॥ विजानाति शयोऽस्याहो, करयोर्मुदुताऽप्यहो । छन्वेषस्तदेकः स्यात्, कोऽपि सिद्धः पुमान्

धुवम् ॥६३॥ अचामनं गुणैरेनं, मन्ये कपटवामनम् । ध्यात्वेति देवदत्ताऽस्य, देवस्येवापत्तत् पदोः ॥६४॥ अचोचं च महाभाग!,
गुणैरसदृशैरिमैः । ज्ञातोऽस्त्युत्तममर्त्यस्त्वं, प्रतिपन्ने च वत्सलः ॥ ६५ ॥ दाक्षिण्यावापारथ, तदात्मानं प्रदर्शय । रूपे तवाह-
मुरकाऽस्मि, योगिनीव परात्मनि ॥६६॥ तन्निर्वन्धात्रिजास्यस्थामाकृष्य गुट्टिकामथ । मूलरूपधरो मूलदेवो देवोपमोऽभवत् ॥६७॥
माघाद् वीस्य कलावन्तं, तं भास्यन्तं च तेजसा । दर्शवद्दर्शनीयं सा, प्राज्ञमान्यममन्यत ॥ ६८ ॥ तं यथाकामरूपं च, कामरूपं
च वीधितुम् । सहसाक्षत्त्वमच्छुचापत्तच्च पदयोः पुनः ॥६९॥ महाप्रसाद इत्युक्त्वा, स्वयमभ्यज्य तं ततः । समं स्नात्वा च भुत्वा
च, दुहृले पर्यधापयत् ॥ ७० ॥ अजल्पच्च विनैकं त्वां, नापरेण नरेण मे । केनाप्यरञ्जि दूरज्यं, मानसं मानसंभृतम् ॥ ७१ ॥
तत् सत्यं दृश्यतं कैनेकेन साकं न संकथा ! । विरले मानुषं चित्तस्यामंदानन्दकृत पुनः ॥ ७२ ॥ त्वयोपरोधशीलिन, तन्
मदीयानुरोधतः । रम्ये हर्म्ये समागम्य, विश्रम्यमिह सर्वदा ॥ ७३ ॥ मूलदेवोऽवदद् गुण्ये, गुण्ये गुणरागिणि ! । विदेशे निर्दने
चास्माद्यदि स्नेहो हि न स्थिरः ॥ ७४ ॥ प्रायः कार्यवशादेव, स्नेहः सर्वस्य जायते । कार्यं सर्वं धनेन स्यान्निरर्धनेन न
किञ्चन ॥ ७५ ॥ सोचे देशः परः स्यात् वा, सत्पुंसां नैव कारणम् । न सुञ्चत्यभ्युधित्यक्तं, पाञ्चजन्यं हरिः करात् ॥ ७६ ॥
असारेऽर्धे च दक्षाणां, न रागः स्याद् गुणेषु तु । सद्भावः सज्जनानां हि, कोटिकोटिसुपैति यत् ॥७७॥ प्रार्थनां सर्वथाऽप्ये-
नामनुमन्यस्य मे ततः । तन्मतेऽथ तयोर्ज्ञेज्ञं, संयोगः स्नेहानिर्भरः ॥ ७८ ॥ देवदत्ताऽन्यदा रंगभूमौ नृत्वा नृपात्रतः । पटहं
पटुभिः पार्श्वमूलदेवस्त्यवादयत् ॥ ७९ ॥ पुष्टरंगवशाजुष्टो, विचारधवलो नृपः । अदत्त देवदत्तायै, वर न्यस्तस्तथाऽथ सः ॥८०॥
मूलदेवः पुनर्धृतव्यसनाद्ब्रसनान्यपि । हारयन् प्रियया वाचा, प्रोचे साजुनये तथा ॥ ८१ ॥ तव राकाशशाङ्कस्याङ्क इव व्यसनं

प्रिय ! । निधानं बहुदोषाणां, परित्यक्तुं हि युज्यते ॥ ८२ ॥ इदं हि विधो धर्मस्य, शौचलज्जार्यनाशनम् । सत्यशत्रुः पितृ-
भ्रातृमातृमित्रादिमोपकृत् ॥ ८३ ॥ न देवो न गुरुर्वत्र, विवेको न मनागपि । लोकद्वयप्रणाशश्च, तद् द्यूतं देव ! सा वह ॥ ८४ ॥
इत्युक्तोऽपि न स त्यक्तुं, शक्तस्तदभवद्रसात् । व्यसने ह्युपदेशो न, मन्त्रो विप इवोद्भटे ॥ ८५ ॥ इतश्च निश्चलप्रेमा,
तस्यामचलसार्थपः । मूलदेवोपरि द्वेषं, बहिष्छद्राणि मार्गति ॥ ८६ ॥ तदीयशंकया मूलदेवस्त्ववसरं विना । नायाति सद्ने
तस्याः, परायत्ता हि तेन सा ॥ ८७ ॥ जनन्याऽथ निजन्यायसदृशं शिक्षिता सुता । अचलं श्रीदमादस्त्व, मुञ्चासुं चार्थवर्जितम्
॥ ८८ ॥ सा प्राह नाहमेकान्तादम्ब ! द्रव्यानुरागिणी । गुणानुरागिणी त्वस्मि, सोचे के कितवे गुणाः ? ॥ ८९ ॥ देवदत्ताऽव-
दद्धारी, दाक्षिण्याब्धिः कलानिधिः । प्रियभापी विशेषज्ञः, कृतज्ञो गुणरागवान् ॥ ९० ॥ अतोऽहं न त्यजाम्येनमक्काप्येनाम-
बोधयत् । अनेकविधदृष्टान्तैर्गुरुः शिष्यमिधोत्कटः ॥ ९१ ॥ नियामं यावके प्रान्तमिक्षौ पुने च कृत्तकाम् । सा कदम्बा कदम्बं
च, चन्दने याचिते ददौ ॥ ९२ ॥ प्रत्यूपे प्रेरिता धूपवेला देवानुमानतः । (श्रेष्ठो तमः प्रियतमस्तव त्वं तं तु नोज्झसि ॥ ९३ ॥
दध्यौ च देवदत्तं, वृद्धा गृद्धा गृध्रं धने । स्पष्टास्तानिति दृष्टान्तान्, दत्ते मत्तं च मूढधीः ॥ ९४ ॥ अन्यदा सा तयेत्युक्ता,
याचस्वेषुं किलाचलम् । तदाख्याते च स प्रैपीदिक्षुभिः शकटं भृतम् ॥ ९५ ॥ यत् प्रैपीधुभरस्तेन, तदहं करणी कथम् ? । सुत-
योक्तं जगादाम्बा !, स ह्युदारमनाः सदा ॥ ९६ ॥ सर्वस्य परिवारस्थाचारितप्रसरं हि सा । दास्यतीति धिया तेन, सुधिया
प्रैष्यनो भृतम् ॥ ९७ ॥ ततश्च माधवीमूचे, देवदत्ता हले ! वच । मूलदेवाग्रतः श्रद्धां, मर्दियामिधुमक्षणे ॥ ९८ ॥ तयाऽऽ-
ख्याते गृहीत्वधुयष्टी द्वे तक्षति स्म सः । कृत्वा द्वयंगुलखण्डानि, पर्वाणि प्रोज्झय सर्वथा ॥ ९९ ॥ चातुर्जातकवर्णेन, मिश्री-

कृत्यास्त्रिलान्यपि । कर्पूरेणापिवास्याथ, मन्नाय् भित्वा च कण्टकैः ॥ १०० ॥ शराचद्वयमानीय, कुलालनिलयादयम् । एकं
शुत्वा तदाज्येनान्तरात् तर्पितादिनोरतः ॥ १०१ ॥ विज्ञेयकम् ॥ अचलप्रदित्तानिक्षुन्, भिक्षुनिव गृह्णाङ्गणे । लुठतः स्पृशती
पद्म्या, वेस्मानि प्रविशेत् सा ॥ १०२ ॥ विम्पादियापिवासास्थादुत्सायाच्छादनं ततः । शराचसम्पुटं तस्या, निकटं प्रकटं
व्यधात् ॥ १०३ ॥ बर्जमानमुवाऽऽदाय, पर्जमानद्वयं च तत् । देवदत्ताऽवदत्तामाह्वयाम्बां दर्शयंत्यदः ॥ १०४ ॥ नराणा-
मन्तरे पश्य, ततोऽहं गुणराशिनी । अक्याऽपिन्त्यथात्यन्तप्रीतेयं न त्यजत्यमुम् ॥ १०५ ॥ फरोम्पुपायं तं मेन, फामुको गामुको
भवेत् । रायभेग विदेसाय, ततः स्याद् रुचिरे पिरम् ॥ १०६ ॥ यिषे तिरं विचिन्त्येति, प्रोचे प्रज्ञापलाऽगलम् । गुप्तस्त्वमेधि
मेपाणिन् । कृताऽस्त्रीकप्रवासिताम् ॥ १०७ ॥ पविष्टो मूर्तदेवोऽथ, स्वयाऽभ्येत्य भटैः सह । विमाननीयो देशेऽपि, न गयाऽत्र
पसलसौ ॥ १०८ ॥ तभास्थेऽस्मिन् मूर्तदेवमाहृतं देवदत्तया । कुञ्चिनी कपटे पद्वी, सार्धेऽस्य न्यवेदयत् ॥ १०९ ॥ तस्मिन्न-
कस्मादाचार्येण, स्वभटैः साकमुत्कटैः । साऽतुल्यं दधती शल्यं, पत्यंकाथः प्रियं न्यधात् ॥ ११० ॥ तं विज्ञाय च पत्न्यंके, निःश-
केन दद्यात्पतः । उपाविशद्वयं दक्षः, प्रोचे च गणिकाभित्ति ॥ १११ ॥ कुरुत स्नानसामग्रीं, वेस्या प्रद्वेयमस्त्विति । उत्तिष्ठता-
भ्यक्तुषे, पराशी परिषण च ॥ ११२ ॥ अयोचदत्तलः स्वप्ने, पटोऽस्य यदिभैरहम् । परैः खद्यास्थितोऽभ्यक्तः, स्नातश्चैतत्ततः
दक्ष ॥ ११३ ॥ तर्धे पिनश्गते वेस्याप्रोक्ते प्रोचेऽचलः पुनः । दास्ये तूलीदुल्लाघं, सुचिरं रुचिरं परम् ॥ ११४ ॥ कुञ्चिन्या त्वे-
नान्तरं, तथा एव स्थितोऽपि सः । अभ्यंग्योप्रक्षितः सत्या, स्नपिसध जलैरपि ॥ ११५ ॥ पतिता मूलदेवस्योपरि स्नाना-
नन्तरं ॥ ११६ ॥ अथप वेपदत्तायाः, स्नेहस्येव जलाऽञ्जलिम् ॥ ११६ ॥ अचलः शान्तयामास, स्नाननीरेण तत्प्रियाम् । प्रेमश्रीदेव-

दत्तायास्तत्राशुभ्यत्तदाऽशुभुतम् ॥ ११७ ॥ अधःस्थे मूलदेवेऽथ, भृतेऽखिलमलांभसा । कुट्टिनी संज्ञयाऽभ्येयुर्भटाः प्रकटहेतयः ॥ ११८ ॥ मूलदेवं गृहीत्वा च, व्यालैर्व्याल इव द्विपः । गर्जन्नुवाच पश्यास्ति, कश्चित्ते शरणं यदि ॥ ११९ ॥ सोऽथ स्वं वेष्टितं मत्वा, वैरिभिर्नष्टचेतनः । निराशुभं च प्रोचे तं, कुरु स्वरूचितं ननु ॥ १२० ॥ अचलोऽचिन्तयत् कश्चिदयं हि पुरुषोत्तमः । आकृत्या ज्ञायते कस्य. स्वखिलं न भवे भवेत् ॥ १२१ ॥ उक्तञ्च कः सुखी नित्यं?, कस्य लक्ष्मीश्च निश्चला? । स्वखिलं कस्य न स्यात्? कः, खण्ड्यते नैव दैवतः? ॥ १२२ ॥ ध्यात्वेत्यूचे भवानेवंविधाऽवस्थास्थितो मया । अमोब्यहं त्वया मोब्यस्तद्देवाद् व्यसने सति ॥ १२३ ॥ द्विधाऽप्युत्तीर्णनीरोऽसौ, निर्गतो मन्दिराद् द्विधा । ससनी स्पृष्टात्यजेनेव, सचेलः सरसोऽन्तरे ॥ १२४ ॥ दधौ च मान्ययं मानम्लान्या प्रग्लानमानसः । गत्वोपायं क्वचित् कुर्वेऽष्टुं प्रति प्रतिविप्रिये ॥ १२५ ॥ मित्रेषु नोपकुर्वति, नाप- कुर्वति शत्रुषु । ये नराः केन राजन्ते, ते मानं मानशालिषु ? ॥ १२६ ॥ ध्यात्वेति समयज्ञोऽयं, भिक्षया प्राणवृत्तिकृत् । दुःख- वाद्धितं वेन्नातं प्रत्यचलत्ततः ॥ १२७ ॥ पर्यटंश्चाटवीमेकां, प्राप द्वादशयोजनीम् । विशान्निःशम्बलो निःसहायश्चास्यां व्यचि- न्तयत् ॥ १२८ ॥ यदि कश्चित् द्वितीयः स्यात्, सहायो वचनेऽपि हि । सुखादुत्तीर्यते तेन, सार्द्धं विपदं चाटवीम् ॥ १२९ ॥ इति ध्यायति तत्रागाद्देशेर्नायाकृतिः क्षणात् । ब्राह्मणष्टकजातीयः, शम्बलस्थगिकां दधत् ॥ १३० ॥ पृष्टस्तेन क्व याताऽसि ?, द्विजः प्रोचेऽटवेस्तटे । परे वीरनिधानारव्यं, ग्रामं गन्ताऽस्मि सुन्दर ! ॥ १३१ ॥ त्वं क्व गन्ताऽसीति पृष्टेऽपरो वेन्नातं जगौ । द्विजो जगद तर्होहि, यावोऽथ चलितानुभौ ॥ १३२ ॥ अहो यामयुगं यद्भयां, ताम्भ्यां दृष्टं सरोवरम् । क्षणं विश्रम्यते मार्गं, च्छायायां गतमान्तिके ॥ १३३ ॥ मृष्ट्वा करक्रमं छायाशालिपालिद्रुमिश्रिते । अपरेऽच्छोऽयद्दृक्कवाडवः शम्बलस्थगीम् ॥ १३४ ॥

आकृष्य भस्त्रिकामध्यात्, सक्तुमारक्तमानसः । कांस्यपात्रे जलेनार्द्रकृत्यारंभे च खादितुम् ॥ १३५ ॥ अचिन्ति मूलदेवेन,
 ब्राह्मणा जातिरीदृशी । श्रायः क्षुधाप्रधानैव, पश्चादास्यति मे ततः ॥ १३६ ॥ भट्टस्तु भुक्त्वा बद्ध्वा च, स्यगिकामभवत् पथि ।
 परोऽपराह्णे दातेति, ध्यायन्नजुलगाम तम् ॥ १३७ ॥ तदाप्यदत्ते कल्पेऽसौ, दास्यतीत्याशया व्रजन् । शिष्याते ते निशीथे न्यप्रो-
 धस्यादूर्तोऽप्यनः ॥ १३८ ॥ तथैव प्रस्थितौ प्रातः, पुनर्मध्यंदिने स्थितौ । तथैव बुभुजे टको, मूलदेवाय न त्वदात् ॥ १३९ ॥
 द्वितीयेऽथ दिने दध्नी, मूलदेवोऽथ वाडवः । सत्कून् दास्यति निस्तीर्णप्राया यद्वर्त्ततेऽटवी ॥ १४० ॥ तस्मिन्नपि दिने स्नेन,
 भुक्त्वा भस्त्रामुखं द्विज- । मूलदेवभुलेनामा- वबन्धे दृढबन्धनैः ॥ १४१ ॥ अटव्यां लंघनं चकं, तस्य शीण्यपराण्यपि । न तथा
 दुदुबुधितं, यथा द्विद् मानलम्पटम् ॥ १४२ ॥ भुटितायामथाटव्यामद्रवद् विपथे द्विजः । मम ग्रामस्य मार्गोऽयमयं बेन्नातटस्य
 च ॥ १४३ ॥ मूलदेवोऽवदद्भद्रायातोऽस्मि त्वत्प्रभावतः । मम त्वं सुहृदेवाथ, ममाख्यामपि विद्धि भोः ! ॥ १४४ ॥ तन्मयापि
 कदाचिन्वेत्, कार्यं किमपि सिध्यति । वेन्नातटं तदाऽऽगच्छे, किञ्च ते नाम ? सोऽऽदत् ॥ १४५ ॥ पित्रा सद्धड इत्याख्या,
 दत्ताऽन्येन जनेन तु । मम निर्घृणशर्भोति, मूलदेवः स्मितस्वतः ॥ १४६ ॥ गतेऽस्मिन् मूलदेवोऽथ, ग्रामे वसति कुत्रचित् ।
 भिक्षां प्रविष्टः कुलमापान्, भ्रान्त्वा भ्रान्त्वाऽऽप नापरम् ॥ १४७ ॥ गच्छंश्चाभिसरः शुष्कदेहं गेहं तपःधियाम् । अपश्यन्मुनि-
 मायान्तमेकं मासिकपारणे ॥ १४८ ॥ अचिन्तयच धन्योऽस्मि, यदस्मिन् समये मया । मुनिः कल्पतरुर्दृष्टोऽसमुद्भूततरौ मरौ
 ॥ १४९ ॥ अत्र चैव दरिद्रस्यौकस्यष्टापदवृष्टिवत् । जनेगमगृहे मत्तमतङ्गज इवागतः ॥ १५० ॥ किं चैप दशभिर्घर्मैः, पात्रं रत्न-
 प्रयाऽधिपः । सर्वसंगपरित्यागी, सुपात्रं हि महामुनिः ॥ १५१ ॥ विन्यस्तमीदृशे क्षेत्रे, वस्तुसस्यं कुडम्बिना । सिक्तं भावाम्भ-

साञ्जन्तफलं लोकद्वये भवेत् ॥ १५२ ॥ मातोपवास्यं मेऽद्योपवासत्रयपारणे । पारणायापत्तु भाविकल्याणमणिभिद् ध्रुवम् ॥ १५३ ॥ मापान् ददे तदेतस्मै, ग्रामो हायमदायकः । कतिष्वपि गृहेष्वप, महात्मा हि यतो व्रजेत् ॥ १५४ ॥ अहं पुनःश्रिभि-
ष्येऽस्मिन्, ग्रामोऽस्त्यन्योऽप्यदूरतः । तत्र लप्सेऽर्पयाम्यस्मिन्स्वत् कुल्मापानकल्मषे ॥ १५५ ॥ ध्यात्वेति दशितास्तेन, ते नतेन
मुनिं प्रति । साधुर्द्रव्यादिसंशुद्धिं, ध्यात्वा दध्रे च पात्रकम् ॥ १५६ ॥ प्रवर्द्धमानभावस्तानदादित्यपठत्था । धन्यानां पुरु-
षाणां स्युः, कुल्मापाः साधुपारणे ॥ १५७ ॥ तदा नमःस्थिता साधुभक्त्या देवीत्युवाच तम् । मूलेव ! त्वया साधु, कारिते
साधुपारणम् ॥ १५८ ॥ प्रार्थयस्व ततः श्लोकार्द्धेन यत्तव रोचते । सोऽयाचहेवदत्तां च, राज्यं चमसहस्रभृत् ॥ १५९ ॥ देव्युचै-
वंत्स ! निश्चितस्तिष्ठावस्यं भविष्यति । तवेदमचिरादेव, मुनिपादप्रसादतः ॥ १६० ॥ मूलदेवस्तथेत्युक्त्वा, नत्वा च मुनिपुंग-
वम् । मिदृत्तोऽय मुनिर्गत्वोद्याने पारणकं व्यधात् ॥ १६१ ॥ मुनौ सर्वस्वदानेन, तदाऽनेन समोऽस्तु कः ? । मुनिनाऽपि च यो
मिक्षामादायादात् महीशताम् ॥ १६२ ॥ अमन्नन्यस्तु लब्ध्वाऽन्यभिक्षां विक्षोभमर्जितः । भुक्त्या वेन्नातं प्राप्तः, सुप्तो देव्यकुटौ
स्फुटम् ॥ १६३ ॥ चरमे यामिनीयामे, स्वप्नेऽप्यन्यमुखे विशत् । यामिनीकामिनीस्वर्णकुण्डलं चन्द्रमण्डलम् ॥ १६४ ॥ कोऽपि
कार्पटिकः स्वप्ने, तद्वीक्ष्यान्योऽन्यमाख्यत । ते व्याख्यन् घृतखण्डाम्यां, मण्डकं लप्स्यसेऽद्य यत् ॥ १६५ ॥ परमार्थं न जानन्ति,
स्वप्नस्यैतेऽल्पमेघसः । ध्यात्वेति मूलदेवेन, न स्वस्वमो निर्दिदतः ॥ १६६ ॥ द्रमकस्तु स भिक्षायां, सन्नच्छादनपर्वाणि । लब्ध-
वान् घृतखण्डाम्यां, मण्डितं प्रौढमण्डकम् ॥ १६७ ॥ मूलदेवः पुनर्गत्वाऽऽरामं चारामनायकम् । कुसुमोच्चयसाहाय्यादार्यधीः पर्यतो-
यपत् ॥ १६८ ॥ तस्मादास्यति (दांदाय) पुष्पाणि, फलानि च शुचित्वमाकृ- । स्वप्राप्येतुः सुधीर्धामं, जगाम च ननाम च-

॥ १६९ ॥ तेनैष बहुमानेनाभाष्य पृष्टः प्रयोजनम् । जगाद शंजितकरं, स्वप्नव्यतिकरं च तम् ॥ १७० ॥ उपाध्यायः प्रमुदितः,
प्राह स्वप्नफलं तव । आख्यास्यं सुसुहृत्सैऽहमघास्माकं मवातिथिः ॥ १७१ ॥ इत्युक्त्वा स्नपयित्वा च, प्रवाणी निष्प्रवाणधीः ।
परिधाप्य च दैवज्ञस्त्वं नृपवदभोजयत् ॥ १७२ ॥ उक्तः श्लोकोत्तरं नैमित्तिकेन च स सादरम् । पुत्री प्राप्तवरामेजां, कुलोद्ग्रह !
ममोद्ग्रह ॥ १७३ ॥ मूलदेवस्ततोऽवादीत्, तात ! जामातरं कथम् । अज्ञातकुलशीलं मां, करोपि नीतिवर्जितम् ? ॥ १७४ ॥ नैमि-
त्तिकोऽवददत्स ! ज्ञातं तव कुलादिकम् । आचारेण यदाचारः, कुलमारख्याति देहिनाम् ॥ १७५ ॥ किञ्च कौस्तुभेजोवल्बस्फ-
के सुरभित्त्वत् । सुधामाधुर्यवच्च स्यात्, सतां शीलमकृत्रिमम् ॥ १७६ ॥ निष्कलंकं कुलं कर्तुं, निष्कलंका गुणाः क्षमाः ।
तानृते त्वनृतेनैव, कुलेन विमलेन किम् ? ॥ १७७ ॥ तन्मदीयमिदं सद्यः, प्रतिपद्यस्व भाषितम् । महास्त्वं महतां व्यर्थो, प्रार्थना
हि न जायते ॥ १७८ ॥ इत्युक्त्वा मूलदेवेन, स सुतां पर्यणाययत् । आख्यञ्च सप्ताहोरान्नमध्ये भूपो भविष्यसि ॥ १७९ ॥
देवताऽऽदेशतः स्वप्नस्वप्नपाठकवाक्यतः ॥ निश्चिक्ये स नृपत्वं स्वं, स्वभिव त्रिः परीक्षितम् ॥ १८० ॥ तुष्टस्तत्र सुखं तिष्ठन्,
स स्वप्नाद् सप्तमेऽहनि । पुराद्ग्रहर्षितः सुप्तश्चम्पकस्य तरोस्तले ॥ १८१ ॥ इतश्चोपरते तत्रापुत्रे धात्रीधये रुजा । अमुञ्चन् पञ्च
दिव्यानि, पार्थिवाधिकृताः पुरि ॥ १८२ ॥ तानि भ्रमं भ्रमं पुर्यां, धर्षियुः परिभ्रमम् । सुप्तं चम्पकमूले च, मूलदेवं व्यलोकयन्
॥ १८३ ॥ तं विलोक्यापरानृतच्छायं देवतभावतः । दिव्यानि तत्र पञ्चापि, कौतुकादिव तस्थिरे ॥ १८४ ॥ अप्यूजितं गजो
गर्भेन, ह्यो देपारवं व्यधात् । भृंगारेणाभिपिक्तथ, चामराभ्यां च वीजितः ॥ १८५ ॥ छत्रेण विहितच्छाये, जावे जयजयारवे । गजेन
स्नग्धमारोप्य, स्वयं पुर्यां प्रवेशितः ॥ १८६ ॥ युग्मम् ॥ ऊचे नमःस्थया देव्या, चैवं सर्वकलानिधिः । नाम्ना विक्रमं राजोऽयं, राजा

देवप्रभावमाह ॥१८७॥ दुष्टानां शासकस्यास्य, शासने यो न वर्त्तते । तस्याहं न क्षमामीति, प्रोच्य देवी तिरोदधे ॥ १८८ ॥
 युग्मम् ॥ ततश्च मन्त्रिसामन्तपुरोधःप्रमुखो जनः । सर्वोऽप्याज्ञाविधेयोऽस्याभिपेकं प्रवणो व्यधात् ॥ १८९ ॥ दानेन गृहिरत्नेन,
 सधोऽप्युप्तं फलेप्रदि । राज्यं सेमसहस्रं स, धुनक्ति व्यक्तशक्तियुग् ॥ १९० ॥ सत्यां पाणिगृहीत्यां स, राज्ये प्राज्ये च सत्यपि ।
 नाभृन्मोचयितुं शक्तो, देवदत्ताधृतं मनः ॥१९१॥ विचारधवलाभिल्येनावन्तिपतिना ततः । व्यधादुज्जागरं प्रेमसागरं प्राभृतेन्दुना
 ॥१९२॥ इतश्च तादृशीं दृष्ट्या, मूलदेवविडम्बनाम् । देवदत्ताऽचलेऽवीचीर्णाचिन्ता जगाद ताम् ॥१९३॥ वेश्याऽहं न तु पत्नी ते,
 तथापि हि गृहे मम । यदेवं कुरूपे तन्न, धार्यः खेदो मदर्थिना ॥ १९४ ॥ उक्त्वैति गत्वा नत्वा च, विज्ञा व्यज्ञपयन्नृपम् ।
 वरेण तेन मे नाथ !, प्रसादः क्रियतामिति ॥ १९५ ॥ याचस्वैति नृपेणोक्ते, देवदत्ताऽवदत्ततः । मूलदेवं विना नान्य, आयोज्यः
 पुरुषो मम ॥ १९६ ॥ अचलो गृहमागच्छन्निपेध्यश्च नृपोऽवदत् । भवत्वेवं पुनः कोऽयं, वृत्तान्तः ? कथयस्व मे ॥ १९७ ॥ ऋजु-
 त्वजनकस्याथ, मूलदेवस्य वैरतः । अचलद्वेषिणी सर्वं, वृत्तान्तं माधवी जगौ ॥ १९८ ॥ क्रुद्धो नृपः समाह्वय्यावदद्रत्ने इमे हि
 मे । यत् खलीकुरूपे तत् त्वं, नृपः ? किं वस्तुनिष्कृप ! ॥ १९९ ॥ अधुना शरणं कस्ते, मयि प्राणप्रणाशके ? । वेश्याऽऽह किं
 शुनाऽनेन, हतेनैनं विमुञ्चत ॥२००॥ नृपः प्राह गिराऽभ्युष्या, मुक्तोऽस्यानीय तं त्वया । प्रवेष्टव्यमिहेत्येप, प्रणम्य निरगात् पुरः
 ॥ २०१ ॥ अप्राप्तमूलदेवोऽयं, स्वया न्यूनतया तया । गतः पारसकूलं स, पोतं भृत्वा क्रयाणकैः ॥ २०२ ॥ वृत्तान्तं मूलदेवस्तं,
 चरैर्मत्वा सुसञ्चरैः । प्रेषस्यै प्रेषयच्छेलं, प्राभृतं च नृपं प्रति ॥ २०३ ॥ स्वस्ति बेभ्रातटान्मूलदेवः सर्वसहाऽधिपः । प्रासविक्रम-
 राज्ञारूपो, देवतायाः प्रसादतः ॥२०४॥ उज्जयिन्यां देवदत्तां, प्राणेभ्योऽपि प्रियां प्रियाम् । स्वनोपपीडमारिलव्य, समादिशति

मनुष्य-
 दुर्लभतायां
 स्वप्न-
 दृष्टान्तः

॥ ३४ ॥

प्रज्या०
 श्रीप्रपु-
 त्रीयशो

॥ ३४ ॥

सादरम् ॥२०५॥ कुशलं मे त्वयाऽपि स्वं, विद्वन्मयं कौशलं प्रिये! । कार्यं चाहं पात्रदानाद्भवेऽप्यत्र नृपोऽभवम् ॥२०६॥ यच्च दानं
मुनेर्दत्तं, तद्भक्त्या देवता मम । तुष्टा वरं वृणु ग्राह, याचिता च मयेति सा ॥२०७॥ इमकुम्भस्तनी त्वं च, राज्यं चेभसहस्रयुक् ।
ददौ लातं मया राज्यं, त्वां विना ध्वान्तनुचवत् ॥ २०८ ॥ मत्वेति नृपमापृच्छ्यागत्य राज्यं सनाथय । त्वत्प्रतिज्ञातनिर्वाहार्यैव
राज्यमभूदिति ॥ २०९ ॥ लेखमेषाऽनिमेषाक्षी, वीक्षमाणा क्षणे क्षणे । न नृप्यति स्म सद्गर्णे, साक्षात् प्रियसमागतम् ॥ २१० ॥
स्नानभोजनवस्त्राद्यैः, प्रियसन्देशहारकम् । अमानमानसप्रीतिस्तं सन्मानयति स्म च ॥२११॥ सोऽथ गत्वा नरेन्द्रस्थाप्युपायनद्युपा-
ययत् । स्वस्वामिवाचिकं वाचि, करोति स्म तथेदृशम् ॥२१२॥ देव! श्रीमूलदेवस्त्वां, नृपीभृतो वदत्यदः । देव! प्रसद्य मे देवदत्तां
सत्याकरोत्विति ॥ २१३ ॥ तदीयं राज्यमप्येतद्देवदत्तेति किं नृपः (पुनः) । इत्युक्त्वाऽऽह्वय्य तामार्यद्, दूतसङ्भूतभाषितम्
॥२१४॥ महाप्रसाद इत्युक्त्वा, सां किरीट्यकरोत् करौ । तां नृपः प्रमनाः प्रैषीद्दास्या परिधृतां ततः ॥२१५॥ चेन्नातटं समायाता,
महर्षेया च प्रवेशिता । नराधिपेन यत्तस्य, सर्वस्वं जीवितं च सा ॥२१६॥ तयोर्नरेन्द्रयोः प्रीत्या, राज्यमेकमिवाभवत् । निर्भरं च
प्रेम देवदत्ताविक्रमराजयोः ॥२१७॥ मूलदेवनृपः सार्द्धं, तथा सुखनिमग्नधीः । बभूव चैत्यविभ्यादिविधानार्चनतत्परः ॥ २१८ ॥
इत्थागण्यपण्याढ्योऽचलः पारसकूलतः । चेन्नातटं तटं प्राप्तोऽपृच्छत् पृथ्वीशनाम सः ॥ २१९ ॥ राजा विक्रमराजोऽत्र,
शक्रविक्रमसंक्रमः । ज्ञात्वेति भाजनं रत्नसम्भृतं प्राभृतं व्यधात् ॥ २२० ॥ नत्वा नृपं निविष्टोऽयं, विष्टरे तेन दापिते ।
स राज्ञा प्रत्यभिज्ञातो, नाचलेनाचलापतिः ॥ २२१ ॥ नृपोऽपृच्छत् कुतः श्रेष्ठिन्! सोचि पारसकूलतः । अथ ताम्बूलवस्त्रार्धैर्नृपस्त्वं
बह्वमानयत् ॥ २२२ ॥ स ग्राह प्रेष्यतां देव! , कोऽपि पण्यं निरूप्यते । स्वयमायाभि राजोक्ते, प्रसाद इति सोऽवदत् ॥ २२३ ॥

विद्वेषिकुलकालोऽयं, तत्र पंचकुलान्वितः । गूढकोपो ययो गोपोऽन्तरप्राप्ताशुशक्षणिः ॥२२४॥ चन्दनागुरुमञ्जिष्टाशंखपूगफलादि-
कम् । तेन पञ्चकुलाध्यक्षं, दार्शितं स्वक्रयाणकम् ॥ २२५ ॥ एतदेतामदेवेति ? , राज्ञोक्तं सोऽवदद्बुवम् । राज्ञा पञ्चकुलं प्रोचेऽद्ध-
दानीक्रियतामयम् ॥२२६॥ समक्षं मम सर्वं तनुलायां तोलयतां पुनः । तस्यान्तश्चाल्पमूल्यं च, बहुमूल्यं विभाव्यताम् ॥ २२७ ॥
पदप्रहारतद्भारशल्पवेधैश्च लक्षितम् । मञ्जिष्टास्थानमभ्यस्थं, रूप्यरौचिद्रुमादिकम् ॥२२८॥ तत्पाटने च तद् दृष्टं, सृष्टोऽथ नृपति-
र्जगौ । निजान्निवध्यतां षाढेमप प्रत्यक्षतस्करः ॥ २२९ ॥ वेपमानवपुर्वद्वो, भट्टैरथ मदोत्कटैः । शिक्षामारक्षकेभ्योऽथ, दत्त्वा
सौधमगान्तृपः ॥ २३० ॥ अन्तश्चतुष्पथं सोऽथारक्षकेण नियन्त्रितः । अनुचरीयश्चानीतश्चैरवद्वाक्षितो जनैः ॥ २३१ ॥ गाढबद्धं
घ तं वीक्ष्य, बन्धहीनं विधाप्य च । अयोचदचलानाथस्त्वं मां जानासि वा नवा ? ॥ २३२ ॥ सं प्राह पृथिवीनाथं, को न
वेद? नृपोऽयदत् । ओषेनाल पडु व्रीहि, सोचे सम्यग् न वेद्म्यहम् ॥ २३३ ॥ संज्ञया ज्ञापिता राज्ञा, देवदत्ताऽथ चाययौ । सर्वा-
ङ्गभूषणज्योतिरुद्योतितदिगन्तरा ॥ २३४ ॥ सत्रपस्तत्र पश्यंस्तामभवन्त्यगमुखोऽचलः । नाम्नाऽपि क्रियया चापि, देवदत्ताऽथ
तां जगौ ॥ २३५ ॥ स श्रीमान् मूलदेवोऽयं, यस्त्वया भणितस्तदा । व्यसने पतितो देवोन्मोच्यः शोच्योऽप्ययं त्वया ॥ २३६ ॥
तदेप प्राणसन्देहापन्नं त्वां दीनवत्सलः । राजाऽभुञ्चदिति श्रुत्वा, स विलक्षो ननाम तौ ॥ २३७ ॥ ऊचे च यत्तदा प्रस्तः, श्रुचिः
स्वामी कलानिधिः । तमसेव मया तद्धि, सर्वं क्षन्तव्यमेव मे ॥ २३८ ॥ सुधाकरकरस्पर्शसंसेऽकरवञ्च यत् । देव ! चन्द्रमणौ
हन्त, हन्ताहं तापपीडनम् ॥२३९॥ यन्मूलदेव ! देवस्त्वं, मूलदेवस्तदर्थिसे । तस्याज्ञस्तत्तत्स्त्वां तु, न वेद निजखेदतः ॥२४०॥
देवनामाकितं नाम, प्रत्यक्षं स्वं-दधत्योप । देवी मया न विज्ञाताऽस्मि-यदश्ममयोऽचलः ॥ २४१ ॥ तेनागसा प्रवेशं मेऽन्ती-

शोऽपि ददाति न । तन्ममागतिकस्येव; अमतः स्थानदो भव ॥ २४२ ॥ इत्युक्त्वा भूतलन्पस्तमस्तकः सोऽभवत् पुनः । शृष्टे हस्त-
प्रदानेन, ताभ्यां चक्रेऽथ निर्भयः ॥ २४३ ॥ पंचभिः कुलकम् ॥ अथ संस्नप्य सानन्दं, भोजयित्वा च सादरम् । स देवदत्तया
देवदृष्याणि परिधापितः ॥ २४४ ॥ नृपेण सुक्तशुल्कथ, गतोऽवन्त्यां स तद्विरा । विचारधवलेनापि, सत्कृतः स्वगृहे स्थितः
॥ २४५ ॥ अथ निर्घृणश्मर्मापि, श्रुत्वा तं नृपमागतः । दत्तः स एव च ग्रामो, राज्ञाऽस्यादृष्टसवया ॥ २४६ ॥ अथ कार्ष्णिपि-
कोऽश्रीपीन्, मूलदेवं जनश्रुतेः । राजस्वमेन राजानं, जातं चारुविचारतः ॥ २४७ ॥ स दध्मौ तत्र गच्छामि, लभ्यते यत्र
गोरसः । तं पीत्वा स्वपिभि स्वमं, येन पश्याम्यहं पुनः ॥ २४८ ॥ कदाऽपि प्रेक्षते स्वमं, सोऽपि देवनियोगतः । न तु जन्तुर्म-
नुष्यत्वभ्रष्टो मानुष्यकं पुनः ॥ २४९ ॥ इति स्वप्नदृष्टान्तः--स च "राहावेहविणिम्मिय." इति गाथायां
उपरि भणिष्यते ।

अथ चर्मदृष्टान्तः, इद एकोऽस्ति विस्तीर्णो, योजनानां सहस्रकम् । चर्मणेव समन्तात्तु, शैवलेन पराश्रुतः ॥ १ ॥
कूर्मप्रीवाप्रवेशानुमानेन-च्छिद्रमत्र च । प्रसारयति स ग्रीवां, हायनानां श्रुते ॥ २ ॥ एकदा कौमुदीरात्री, तेन ग्रीवा प्रसारिता ।
छिद्रेण निःसृता तेन, ज्वोतिश्चक्रं स दृष्टवान् ॥ ३ ॥ स वीक्ष्य कौमुदीवल्लेस्तत्पुष्पफलसन्निभम् । दध्मौ च स्वकुटुम्बस्य, निखिलं
दर्शयाम्यदः ॥ ४ ॥ ध्यात्वेति स्वकुटुम्बेन, स सार्द्धं यावदाययौ । तावत्तद् विवरं नैव, विलुलोके कथंचन ॥ ५ ॥ कदापि
सोऽपि तच्छिद्रं, पुनरेव निरीक्षते । न तु मानुष्यतो भ्रष्टो, मानुष्यं लभते पुनः ॥ ६ ॥

अथ युगदृष्टान्तः—देवः कोऽपि युगं प्राच्यां, प्रतीच्यां समिलां पुनः । स्थापयेदथ सा मृष्टा, जले तत्रातलस्पृशि ॥ १ ॥
स्यारे वा मटारेव (अस्थिरे च तटादेव) परितोऽपि चलाचला । युगे चलाचले योगं, लभते न कथंचन ॥ २ ॥ युगमम् ॥
प्रण्डवावतीचीभिः, प्रेरिता सा कथंचन । युगे प्रविशेन् न तु देवान्, नृत्वाद्भ्रष्टाः पुनर्नृताम् ॥ ३ ॥

अथ परमाणुदृष्टान्तः—तथाहि त्रिदशः कश्चिदारसेन दृपन्मयम् । स्वम्भं महान्तमुच्चूर्य, दृग्निक्षेपनिभं व्यधात् ॥ १ ॥
तच्चूर्णं स समादाय, तूर्णं गत्वा सुराचले । चूलिकायां चटित्वा च, नलिकां स्वकरेऽकरोत् ॥ २ ॥ तच्चूर्णं परितो लोकं, [द्राक्] कुरुपु चतसृष्वपि ।
कृत्कृत्य पातितं वाति, महावाते सुपर्वणा ॥ ३ ॥ सुपर्वपर्यतभ्रष्टैस्तेरेव परमाणुभिः । स सुपर्वापि नो कर्तुं, समर्पस्त्वं पुनर्यथा ॥ ४ ॥ दुष्कर्मवशतो भ्रष्टस्तथा मानुषजन्मतः । निस्तुपं मानुषं जन्म, जन्मी न लभते पुनः ॥ ५ ॥ इति मनुष्यभवस्य दुरापता, पशुनिदर्शनदर्शनतः कृता । समधिगम्य च सम्यगिदं बुधाः !, सफलताकलितं कलयन्तु तम् ॥ ६ ॥ इत्यस्यां विष्टतौ श्रीमत्प्रद्युम्नस्य कवेः कृतौ । नृत्वदुर्लभताद्वारं, प्रथमं पर्यपूर्यता ॥ ग्रन्थाग्रं ६७८ ॥ इति मनुजत्वदुर्लभतानाम् प्रथमं द्वारं समाप्तम् ॥

अथ बोधिदुष्प्रापता नाम द्वितीयं द्वारं गाथाप्रथमार्द्धेन तृतीयं प्रत्रज्यादुरापत्वद्वारं चोत्तरार्द्धेन द्वात्रकृतीं प्रथयति—
तत्थचि बोधी जिणदेसिगंभि धम्मंमि निफलंकम्मि । पच्चज्जापरिणामो सुकयपुद्गस्स जइ होइ ॥ २ ॥

वप्रापि—मनुजत्वे प्राप्ते आर्यदेशशुभजातिसकलेन्द्रियपाटवर्जावितव्यस्नमनोवासनावासापु(श्रमणोपासकावासादि) सामग्री-
तापुमन्निश्रयणेन्यपि सत्सु बोधिजिनदेशिते-यिजितरागद्वेषदेषताप्ररूपिते धर्मे-दुर्गतिपतज्जन्तुजातसमुद्धरणसमर्थे निरुल्लंके-
सकलमलकलकविकले, दुर्लभेति गम्यते, प्रव्रज्यापरिणामस्तत्र बोधिप्राप्तावपि सुकृतपुण्यस्य यदि स्यादिति गार्थः ॥ तत्र
बोधिद्वारं प्रथमं विप्रियते-इह हि भरतपञ्चके एरवतपञ्चके चोत्सस्पिण्यवसस्पिणीरूपकालद्धये दशदशसागरोपमकोटिकोटि-
प्रमाणे एकमेव सागरोपमकोटाकोटिप्रमाणं किञ्चिदनुं यावज्जिनधर्मः प्रवर्तते, प्रथमे आरकत्रये युगमधर्मित्वात्, पष्ठे बिल-
यादित्वात्, तृतीयारम्भान्वाप्त्यारकं पञ्चमारकं च यावज्जिनधर्मप्राप्तिसिरित्यत्यंतदुर्लभत्वमस्य भरतधेन्नापेक्षया, स च जिनधर्मः
प्रथमस्यामरसस्पिण्यां प्रथमतीर्थकृता श्रीश्रयमेण प्ररूपितः, ततस्तचरितं लेशतः प्रोच्यते, आस्तेऽपरविदेहोर्ब्वीविभूषणनिभं
पुरम् । धितिप्रतिष्ठितं तत्र, धनो नाम्ना महाधनः ॥ १ ॥ सार्थवाहोऽधिनां वन्धुः, स वसन्तपुरं प्रति । वणिज्यार्थं प्रभृतार्थं,
साथं कृत्याज्यदाञ्चलत् ॥ २ ॥ वहिरावासितायास्मै, समस्य सं सहागमम् । सूर्यो धर्मघोषारूपा, आख्यन् सोऽप्यन्वमंस्त
नान् ॥ ३ ॥ तदा तस्योपदां पक्काऽऽग्नाणि कश्चिदुपानयत् । स चोपनिन्ये सूरिम्यस्तेऽभ्यधुस्तमिति स्फुटम् ॥ ४ ॥ संसिद्धमन्नं
निर्बीजं, फलं च प्रायुक्तं जलम् । अकृताकारिताकीतमप्यन्नं परिकल्पते ॥ ५ ॥ सार्थवाहस्ततः प्राह, मध्येसमभिदं वचः । अहो
निर्लोभताऽमीपामहो दुष्करकारिता ॥ ६ ॥ प्रशस्यैवं च दास्ये वः, कल्प्यमेवेत्सुदीर्ये सः । प्रणम्य प्रेष्य तान् प्रातः, प्रयाणमक-
रोदतः ॥ ७ ॥ वृषभैः फरभैर्योनैरश्वैरश्वतैरनैः । जडा तस्य क्रयाणाली, धनवातैरिवावनिः ॥ ८ ॥ सूरिश्रीधर्मघोषश्च, व्रजन्
गापुत्रजान्वितः । कृत्वे क्विचमालीव, स्वकैः संहरंस्तमः ॥ ९ ॥ तदा श्रीष्मार्कतापेन, शरीराणि शरीरिणाम् । चित्तं चन्द्रादिता-

पेन, तापमापुरनर्गलम् ॥ १० ॥ तमेव ग्रीष्मजं हत्वा, कर्तुं स्वाभिव सर्वतः । विश्वंभरां नवाम्भोदपयः पूरैरपूरयत् ॥ ११ ॥ रथ-
पादैश्च पादैश्च, धुण्णा इमा यानमानवैः । पुरा तान् सम्यं प्राप्यापातयत् पंकसंकटे ॥ १२ ॥ सप्तार्थः सार्थयो रुद्रपथः पाथोदपा-
सा । कार्यं विचार्यारण्येऽपि, अरण्यः अरणं व्ययात् ॥ १३ ॥ कुटोरे माणिभद्रेण, तृणच्छन्ने निजेऽपिते । शुद्धायां धूरयोऽप्यु-
र्यामणात्सुः सपरिच्छदाः ॥ १४ ॥ सार्थेऽथ क्षीणपाथेये, सार्थदोःस्थं पुनः स्मरन् । तं प्रासुकाचारं धूरि, स्मरघस्रमस्मरत्
॥ १५ ॥ ततोऽथ माणिभद्रेण, सत्वं धूरीन् मुनीनपि । ननाम धर्मलामाशीर्लोभेऽपि स्वं निर्निद च ॥ १६ ॥ बोधितः धूरिभिर्देत्तबोधिः
भोधितमानसः । तानामन्य मुदाऽऽज्येन, प्राज्येन प्रत्यलाभयत् ॥ १७ ॥ पृतेन तेन संसिक्तं, बोधिबीजं तथा यथा । यशः प्रखन-
नीर्हृत्पं, फलं तस्य भविष्यति ॥ १८ ॥ अन्वहं धूरिपादवस्थः, सोऽथ सुश्रावकोऽभवत् । तच्चित्तवृत्तित्स्कर्म्मसुचाऽथ अरदाऽऽम-
मत् ॥ १९ ॥ प्रास्थितोऽथ सखरीशः, श्रीमसन्तपूरं गतः । विक्रीवक्रीवमाण्डः सन्, धनः पश्चात्ततोऽवलत् ॥ २० ॥ क्षितिप्र-
विष्टितं प्राप्य, प्राप्तविश्वमतिष्ठितः । सफलं दानभोगाम्बां, विधत्त स्म धनं धनः ॥ २१ ॥ पूर्णायुः कालतो युग्मधम्मोत्तरकुरु-
व्यभूत् । स्वच्छबुद्धिरसौ धर्मे, सौधर्मेऽतः सुरोऽजनि ॥ २२ ॥ अथापरिधिदेहेऽस्ति, विजयो गन्धिललावती । तद्वैताल्यस्थगान्धा-
रदेशे गन्धसमृद्धके ॥ २३ ॥ विद्याधरपुरे राज्ञश्चन्द्रकान्तोऽभूरभूत् । च्युत्वा शतबलस्यैप, पुत्रो नाम्ना महाबलः ॥ २४ ॥
युग्मम् ॥ तमधीतकलं लब्धयौवनं च पिता न्यधात् । राज्ये प्राज्येन भात्रेन, स्वधं तु व्रतमग्रहीत् ॥ २५ ॥ महाबलं रूपं भोगा-
सक्तं संगतिकेऽन्यदा । निविष्टं न्यगदन्मन्त्री, स्वंबुद्धोऽस्य बोधकृत् ॥ २६ ॥ देवायं नृमवो दिव्यो, यदि संगीतकादिभिः ।
हार्पिते हार्पितेऽकस्मात्, मवः कल्याणसुचसम् ॥ २७ ॥ राज्ञोचे समयो नायं, मन्त्र्याद् समयो एतयम् । तवायुर्मोसमात्रं यन्मत्पृष्ट-

ज्ञानिनाऽऽञ्जन्त ॥२८॥ अन्यच्च राजा स्वप्ने स्वप्नं धितं कृपेज्यमन्त्रिभिः । त्वयोष्टुतमपश्यच्च, तत् त्वं यात्वा प्रबोधय ॥२९॥
 पुमन् ॥ आठप्रतीनिसद्रात्रये, कृताष्टाहमहोत्सवः । द्वाविंशतिदिने भूपो, प्रती भूत्वाऽनन्त्यभूत् ॥ ३० ॥ ईशाने ललिताङ्गा-
 स्तो, देवो देवी स्वयंप्रभा । तस्यासीत् प्रेमचन्द्राऽपि, सा च्युता तत्पुंसः सह ॥ ३१ ॥ स्वयम्बुद्धोऽप्यनशानाद्, दृढधर्ममभिधः
 गुरः । तत्र तं दुःखिनं मत्याऽस्याः कथां तत्पुरोऽजदत् ॥ ३२ ॥ जज्ञे सा धातकीखण्डप्रग्विदेहैकमण्डने । नन्दिग्रामे दरिद्रस्य,
 नागिलभ्रेष्टिनः गुणा ॥३३॥ अग्रेऽपि पुत्र्यस्तस्यासन्, सप्त तस्यास्तु जन्मनि । नाम्यकृतेऽभिधाहीना, सोक्ता निर्नामिका जनैः
 ॥ ३४ ॥ प्रौढापि नोढा केनापि, दुर्भगा सा गताऽन्यदा । आनेतुं समिधां भारं, नमस्तिलकपर्वते ॥३५॥ युगन्धरपि वीक्ष्यात्र,
 नत्वा स्रं दुःखमूर्तुपी । चतुर्गतिजदुःखानि, जल्पता तेन बोधिता ॥३६॥ गृहीतानशना साऽस्ति, मुनेस्तस्य पुरोऽधुना । तस्या-
 स्तं दर्शयामानं, यथा सा स्यात् स्वयंप्रभा ॥ ३७ ॥ इत्युक्ते दृढधर्मेण, ललितांगस्तथाऽङ्करोत् । साऽपि तद्गतचित्ताऽभूत्,
 पुनरेत स्वयंप्रभा ॥ ३८ ॥ भूयस्तथा तमं गौर्गते भूयस्यनेहसि । तस्य व्ययनचिह्नानि, ललितांगस्य जज्ञिरे ॥ ३९ ॥ तदे-
 शानेन्द्रनिर्देशं, यात्रां नन्दीररादियु । दृढधर्मोऽयदत्तस्य, तथा कुर्वन्च्युतश्च सः ॥ ४० ॥ जम्बूद्वीपविदेहेषु, शीतानंशुत्तरे
 तटे । त्रिजये पुष्कलावत्या, लोहागर्गलपुरेशितुः ॥ ४१ ॥ सुवर्णजंघभूपस्य, लक्ष्मीकुक्षिभयोऽभवत् । वज्रजंघारुयया पुत्रः,
 क्रमात् प्राप्तश्च यौवनम् ॥ ४२ ॥ युग्मम् ॥ स्वयंप्रभाऽपि तत्रैव, विजये पुण्डरीकिणी । पुरी तस्यां वज्रसेनतीर्थकृच्चक्रवर्तिनः
 ॥ ४३ ॥ युगाञ्जुष्णीमवी नाम्ना, जज्ञे चान्यूनयौवना । तत्स्वयंवरणे पित्राऽऽहूता दूर्तैर्नृपात्मजाः ॥ ४४ ॥ युग्मम् ॥ श्रीमत्यां
 च पुरोपास्ये, केसव्यन्तिक्रमागवान् । देवान् वीक्ष्य स्मृता जातिः, स्मृताः पूर्वभवा निजाः ॥४५॥ सखीमुखेन विज्ञप्तं, राज्ञः स्वच-

रितं तथा । ललितांगात् परो नैव, वरो मे चिन्त्य इत्यपि ॥ ४६ ॥ ततो निर्नामिकाद्यन्तवृचं चित्रपटस्थितम् । च्यवनान्तं समं
 षाच्या, स्थापितं राजवर्तमानि ॥४७॥ कुमारैर्वहुभिर्दष्टं, निर्व्यूढास्ते तु तत्र न । वज्रजंघस्तु तद् दृष्ट्वा, मूर्च्छया न्यपतद् भुवि ॥४८॥
 चन्दनव्यजनाद्यैः स, स्वस्थो जातिस्मरोऽञ्जनि । श्रीमतीसाक्षिकं पृष्टो, धाच्या किमिदमब्रवीत् ॥ ४९ ॥ नमस्तिलकनामायं,
 गिरिरित्यादिकं वदन् । श्रीमत्या स वृत्तो वृत्तविवाहः स्वपुरं ययौ ॥ ५० ॥ पिता प्रमुदितश्चक्रे, क्रमाद्राज्याश्रिया वधूम् । सपत्नी-
 सहितां सां तु, समुत्तानमिता तथा ॥५१॥ अन्यदाऽऽचत्रते वज्रसेनार्हत्येतदंगजः । राजा पुष्कलपालोऽस्य, सामन्तैः सह
 विग्रहे ॥ ५२ ॥ साहाय्यं श्रीमतीजानिः, कर्तुं सदयितो ब्रजन् । हृग्विपोऽत्राहिरित्यन्यवर्त्मनाऽनायि मन्त्रिभिः ॥५३॥ युग्मम् ॥
 तं च प्रणतसामन्तमापृच्छय पुनरापतन् । विज्ञप्तो मन्त्रिभिर्देवो, देवाः केवलिनोर्मेहे ॥ ५४ ॥ आजग्मुस्तत्तनूद्योतात्, प्रहृतं
 दृग्विपे विपम् । तौ च स्तस्तत्र तद्यात्, ऋजुनैव पथा प्रभुः ॥ ५५ ॥ युग्मम् ॥ तत्रैत्य तौ प्रणम्याथ, तयोराकर्ण्य देशनाम् ।
 सुतं राज्ये निधास्यामीति ध्यायन् स्वपुरं गतः ॥५६॥ राज्यलोभात्तनूजेन, विपयूमाद्विनाशितः । रात्रौ सुप्तः सभार्योऽपि, युग्मी-
 भूत्वा सुरोऽभवत् ॥ ५७ ॥ वज्रजंघस्य जीवोऽथ, जम्बूद्वीपविदेहजे । क्षितिप्रतिष्ठितपुरे, च्युत्वा सौधर्मकल्पतः ॥५८॥ वैद्यस्य
 सुविधेः पुत्रो, जीवानन्दाभिधोऽञ्जनि । बभूव श्रीमतीजीवः, श्रेष्ठिपुत्रस्तु केशवः ॥ ५९ ॥ तत्र चेशानचन्द्रस्य, राज्ञः स्रु-
 र्मेहीधरः । गुणाकरः सुशुद्धिश्च, श्रेष्ठिमन्त्रिसुतावुभौ ॥ ६० ॥ सार्थवाहसुतः पूर्णभद्राख्यः पद् च ते युताः । रेजुः परोपकाराय,
 रसा इव रसातले ॥६१॥ विशेषकम् ॥ सर्वेष्वप्युपविष्टेषु, जीवानन्दगृहेऽन्यदा । गुणाकराभिधो भिक्षाकृते राजर्षिरागमत् ॥ ६२ ॥
 दृष्ट्वा सकृमिक्षुष्टं तं, भिषजं प्रत्यवोचत । कलाभृत्वं सुनीशेऽस्मिन्नियोजय निजां कलाम् ॥ ६३ ॥ स प्राह चिन्ते गोशी-

र्पचन्दनं रत्नकम्बलः । लक्षपाकं चिकित्सार्थमस्य तैलं गृह्णस्ति मे ॥६४॥ ते श्रुत्वेति द्वयं क्रेतुं, महेश्वरिणी ययुः । तत्पृष्टो
 भूपभूः ग्राह, कार्यं मुनिचिकित्सितम् ॥६५॥ महेश्वरोऽचिन्तयच्छाभो, यः पात्रामयदानयोः । ततोऽनन्तगुणः साधुनीरो गत्वप्रदानतः
 ॥ ६६ ॥ ध्यात्वेति स ददौ तेषां, गोशीर्षं रत्नकम्बलम् । निःसंगश्च तयोर्भुञ्ज्यं, परं पदसुपाददे ॥६७॥ तेऽप्यागत्य समं जीवा-
 नन्देन मुनिमभ्ययुः । अनुशाप्य च तं तस्मिन्निभिरं ते प्रतिक्रियाम् ॥ ६८ ॥ जीवानन्दः स्वयं लक्षपाकेनाभ्यज्य तं मुनिम् ।
 यत्नादान्छादयद्रत्नकम्बलेन समंततः ॥ ६९ ॥ तैलतापेन निःसृत्य, निर्लीनास्तत्र शीतले । कृमीन् कृती प्रचिक्षेप, कृपालुर्गोशवे
 श्नैः ॥ ७० ॥ तैलतापाकुलं साधुशरीरं चन्दनद्रवैः । विलिप्य शीतलं चक्रे, कैरैरिव सुधाकरः ॥ ७१ ॥ त्रिभैषजत्रयेणैवं, त्वग्मां-
 सास्थिगतान् कृमीन् । आकृष्य मुनिमुच्छ्रायं, विधायाक्षमयन्नमी ॥ ७२ ॥ वितीर्णधर्ममलाभेऽस्मिन्नन्यत्र विहृते मुनौ । मिलितेन
 धनेनैते, चैत्यं चक्रुः समुन्नतम् ॥ ७३ ॥ पडप्यंते परिव्रज्य, तपस्तप्त्वा सुदुस्तपम् । जहिरं पूरयित्वाऽऽयुः, सुरा युगच्युतश्रियः
 ॥ ७४ ॥ प्राग्द्वीपप्राग्निदेहेषु, पंच तेष्वच्युताच्युताः । विजये पुष्कलावत्यां, पुण्डरीकिण्यधीशितुः ॥ ७५ ॥ धारिण्यां वज्रसे-
 नस्य, तीर्थकृद्भूपतेः सुताः । जाताः केशवजीवस्तु, सुयशा राजपुत्रकः ॥ ७६ ॥ युग्मम् ॥ तेभ्यश्चतुदशख्यातस्वमद्यचित-
 चक्रितः । जीवानन्दस्य जीवोऽभूद्रज्जनाभाभिधोऽगजः ॥ ७७ ॥ जीवाः पुनर्नृपामात्यश्रेष्ठिसार्थेशजन्मनाम् । बाहुः सुबाहुः
 पीठश्च, महापीठोऽभयन् क्रमात् ॥ ७८ ॥ सुयशा वज्रनाभेन, संश्रितः सारथिः कृतः । प्राग्भवस्नेहतः सोऽपि, सहोदर इवाजनि
 ॥ ७९ ॥ वज्रसेनोज्यदा राज्ये, नियोज्य ज्येष्ठनन्दनम् । बोधितस्त्रिदशैर्दानं, दत्त्वाऽब्दं व्रतमाददे ॥ ८० ॥ राज्यं पालयतो
 वज्रनाभस्य सहजैः सह । चक्रमायुधशालायामभूद्रप्तुश्च केवलम् ॥ ८१ ॥ स्वामिनो महिमानं स, कृत्वा दिग्विजयोद्यतः । विजयं

साधर्षाचक्रं, चक्री चक्रानुगो ब्रजन् ॥ ८२ ॥ चतुर्दशलसद्रत्नस्वामी नवनिर्धाश्वरः । साम्राज्यं स व्यधात् साधुचिकि-
त्सावयवं समम् ॥ ८३ ॥ श्रीवज्रसेनतीर्थेशं, नन्तुं चक्री गतोऽन्यदा । विभोर्वैराग्यसंवेगमयीं शुश्राव देशनाम् ॥ ८४ ॥ प्रयुद्ध-
स्वनयं राज्ये, न्यस्य सम्राट्साराधिः । आत्तत्रतोऽभवद्ब्रजनाभर्षिः श्रुतकेवली ॥ ८५ ॥ एकादशाग्निः शेषा, वज्रनाभस्तदाऽऽज-
यत् । विश्रुत्या स्थानकैः कर्म, तीर्थकृन्नामनामकम् ॥ ८६ ॥ वैयाघ्रत्पेन साधूनां, बाहुशक्तिवमर्जयत् । बाहोर्विलं सुबाहुस्तु,
तद्विश्रामणया मुदा ॥ ८७ ॥ तयोर्गुरुकृतां श्लार्षां, श्रुत्या त्वीर्ष्यालघू लघू । अनालोचनया कर्म, स्त्रीत्वहेतुं वबन्धतुः ॥ ८८ ॥
पालयित्वा व्रतं पद् ते, पूर्वलक्षांश्चतुर्दश । सर्वार्थसाधकाः सर्वार्थसिद्धे मरुतोऽभवन् ॥ ८९ ॥ इतोऽस्ति जम्बूद्वीपस्य, विदेहेऽपरपू-
र्वके । ईशानचन्द्रह्माचन्द्रत्राता पूरपराजिता ॥ ९० ॥ तस्यां चन्दनदासस्य, श्रेष्ठिनस्तनयोऽश्रुठः । नाम्ना सागरचन्द्रोऽस्त्यशो-
कदचश्च तत्सखा ॥ ९१ ॥ समित्रेणान्यदोधाने, तनया तेन मोचिता । चौरैर्म्यः पूर्णभद्रेभ्यकन्यका प्रियदर्शना ॥ ९२ ॥ मिथ-
स्त्वन्मियुनं हृद्यं, सद्यो हृद्योगमागतम् । अंगनैत्रांगयोगेषु, स्वं स्वं सदनमागमत् ॥ ९३ ॥ तज्ज्ञात्वा सागरः पित्रा, रहस्येवम-
शिष्यत् । युज्यते वणिजां वत्स !, न क्वचिद्विक्रमक्रमः ॥ ९४ ॥ मैत्री चाशोकदत्तेन, धूर्त्तेनानेन नोचिता । पितरं धमयामास,
स्वमागः सागरस्ततः ॥ ९५ ॥ पिता सागरचन्द्रं द्राग्, भावज्ञः कन्ययाऽनया । व्यवाहयत् तयोः प्रीत्या, मिथः कालोऽप्यगाद् बहुः
॥ ९६ ॥ अशोकानान्यदैकान्ते, प्रार्थिता प्रियदर्शना । आक्रोशन्ती सती सा तु, तं गृहान्निवासायत् ॥ ९७ ॥ दृष्टः स दुर्मनाः
पृष्टः, सागरेण च कारणम् । त्वत्पत्न्या प्रार्थितो नन्द्या, निर्गतोऽस्मीति सोऽवदत् ॥ ९८ ॥ सागरस्त्वं ततः प्राह, विपादं
मा कृथा वृथा । स्त्रियो हि चलचिचाः स्युर्वयस्य ! त्वं तु निर्मलः ॥ ९९ ॥ प्राग्वत्तौ स्तः श्लथस्नेहः, सागरोऽभूत् प्रियां प्रति ।

मा भूद्धेदोऽन्योर्मनः, सेति भर्त्रे शशंस नो ॥ १०० ॥ कालेन सागरो मृत्वा, प्रियदर्शनया सह । तृतीयारेऽवसर्पिण्याः, शेष-
पत्याष्टभागके ॥ १०१ ॥ जम्बूद्वीपस्य भारतक्षेत्राद्धे दक्षिणेऽजनि । सिन्धुगंगान्तरावन्यां, युग्मी तपनतुल्यरूक् ॥ १०२ ॥ माय-
याऽशोकदत्तोऽपि, तत्रैवमः सुरभरूक् । अभूदन्योऽन्यवीक्षातो, जाता जातिस्मृतिस्तयोः ॥ १०३ ॥ अनिच्छन्नपि तेनैष, निज-
स्वन्धेऽधिरोपितः । अमन् मुच्छालिभिर्गीतो, नाम्ना विमलवाहनः ॥ १०४ ॥ तथा यत् स्वल्पदुष्कृते, कृते विचदतां मिथः । युग्मिनां
कथितस्तेन, राजधर्मस्ततश्च तैः ॥ १०५ ॥ स एव विहितो राजा, हा त्वया दुष्कृतं कृतम् ? । ब्रूत्वा नयाद् ऋच्छुत्वेन, तान्य-
न्यायात् न्ययेधयत् ॥ १०६ ॥ तस्य चन्द्रयशोनाम्नी, पत्नी युग्ममजीजनत् । चक्षुष्मांश्चन्द्रकान्ता च, ताम्यां नाम कृतं
तयोः ॥ १०७ ॥ युग्मं प्रपाल्य पण्मासानभूद्विमलवाहनः । सुपर्णेष्वथ नागेषु, तत्पत्नी हस्तिना समम् ॥ १०८ ॥ चन्द्रका-
न्ताऽथ चक्षुष्मत्कान्ता युग्ममसूयत । यशस्वी च सुरूपा च, तयोर्नामि पिनिर्ममे ॥ १०९ ॥ सुपर्णनागयोर्जाता, पिताऽम्बा च यथाक्रमम् ।
यशस्विराज्ये साकारनीतिर्जाता द्वितीयका ॥ ११० ॥ अभिचन्द्रः प्रियंगुश्च, तयोर्युग्ममजायत । यशस्वदुधिषु प्रान्ते, जज्ञे
नागेषु तत्प्रिया ॥ १११ ॥ अभिचन्द्राद्भूधुग्मं, चक्षुष्कान्ता प्रसेनजित् । धिकारनीतिस्तद्राज्ये, तत्पित्रोः पितृवद्गतिः ॥ ११२ ॥
श्रीकान्तं मरुदेवं च, प्रसेनजिदजीजनत् । स्वयं द्वीपकुमारेषु, कान्ता नागेषु चाभवत् ॥ ११३ ॥ मरुदेवादभून्नाभिर्मरुदेवी च
युग्मकम् । सोऽपि द्वीपकुमारेषु, जज्ञे नागेषु तत्प्रिया ॥ ११४ ॥ नाभिः स्वर्णसनाभिश्च, मरुदेवाऽऽमगर्भरूक् । ऊर्मिकेयं नवा-
दित्या, (दीप्ता) तस्य कालस्य मण्डनम् ॥ ११५ ॥ अथ प्रभुत्वं विभ्राणे, श्रीनाभौ युगधर्म्मिणाम् । सपञ्चाशीतिपक्षेषु, तृतीयारकवर्षिषु
॥ ११६ ॥ चतुःसमन्वितार्शीतिपूर्वेलक्षेष्वाशेषतः । शेषेष्वापाढतुर्धेऽह, श्यामां वैश्वीं गते विधी ॥ ११७ ॥ जीवः श्रीवज्रना-

भस्य, व्युत्वा सर्वार्थसिद्धितः । कुक्षौ श्रीमरुदेवायाः, स्वामिन्याः समवातरत् ॥ ११८ ॥ ध्रुपभसिहश्रीदामेन्द्रकष्वजघटान् सरः ।
अर्द्धि विमानरत्नौघवह्नीन् स्वमानवैक्षत ॥ ११९ ॥ सुखमस्यावतारेऽयूत्रारकाणामपि क्षणम् । प्रयुद्धा नामये स्वमान्, मरुदेवा
न्यवेदयत् ॥ १२० ॥ तद्विचारप्रवृत्तस्य, नाभेः शक्रादयस्तदा । एत्य नत्वा जिनोत्पत्तिमाख्याय च दिवं ययुः ॥ १२१ ॥ काले
चैत्रासिताष्टम्यामुत्तरापाठया युते । विधौ युगलधर्माणां, देवी सुतमसत सा ॥ १२२ ॥ अभूद् दुन्दुभिनिर्घोषो, मुदितं नारकैरपि ।
आसीद्विश्वत्रयोद्योतो, वातो वाति स्म शीतलः ॥ १२३ ॥ अथासनप्रकम्पेन, प्रयुक्तावधयस्तदा । पट्यंचाशद्दिवकुमार्यः, स्रुति-
कर्मार्थमभ्यगुः ॥ १२४ ॥ अष्टाधोलोकवासिन्यः, संमार्जनकपाणयः । अष्टोर्ध्वलोकवासिन्यो, जलवृष्टिपरायणाः ॥ १२५ ॥
पीरस्त्यरुचकादायुरष्टौ दर्पणपाणयः । अपाच्यरुचकादष्टौ, भृङ्गौरैरुपशोभिताः ॥ १२६ ॥ प्रतीच्यरुचकादष्टौ, तालवृन्तस्फुर-
त्कराः । उदीच्यरुचकादष्ट, श्रोष्ठसञ्चामरैः करैः ॥ १२७ ॥ विदिग्भ्यो दीपिकाहस्ताश्चतस्रो दिक्कुमारिकाः । रुचकद्वीपतथेयु-
श्चतस्रः शस्त्रपाणयः ॥ १२८ ॥ एताश्च मिलिताः सर्वाः, स्रुतिकासदनान्तरे । याम्यपूर्वोत्तरस्थेषु, रम्भागेहेषु कुर्वते ॥ १२९ ॥
अभ्यङ्गं स्नपनं रक्षां, जिनस्य जननीयुजः । पश्चात्तिष्ठन्ति गायन्त्यस्तद्गुणान् गणनातिगान् ॥ १३० ॥ युग्मम् ॥ अथासनप्र-
कम्पासु, घण्टानादादनाहतात् । शक्रादयो जिनोत्पत्तिमधेश्च विजानते ॥ १३१ ॥ अथ प्रथमकल्पेन्द्रशक्रसिंहासनासनः । विमुच्य
पादुके दत्त्वा, सप्ताष्टानि पदानि च ॥ १३२ ॥ सन्मुखान्यर्हतो भक्त्या, पञ्चांगस्पृष्टभूतलः । योजयित्वा करौ शीर्षे, स्तुत्वा शक्र-
स्त्वेन च ॥ १३३ ॥ लक्षयोजनमानेऽथ, विमाने पालकाभिधे । आरुह्य सपरीवारो, गत्वा नन्दीधरेश्च ॥ १३४ ॥ संक्षिप्य
तद्विमानं द्रागु, जिनजन्मगृहादथ । ईशानकोणे संस्थाप्योर्चिर्य चानमति प्रभुम् ॥ १३५ ॥ कलापकं ॥ ततः प्रदक्षिणीकृत्य,

भगवंतं समातरम् । मूर्ध्नि वद्धाञ्जलिं स्तौति, जिनस्य जननीमिति ॥ १३६ ॥ अज्ञानध्वान्तविध्वंसध्वान्तारातिसमाकृतिम् ।
जिनं जनयितुं देवि !, पूर्वाशामन्निभे जय ॥ १३७ ॥ इति स्तुत्वा प्रतिच्छन्दं, देवीपार्श्वे विमुच्य च । अवस्वापनिकां दत्त्वा, पंच-
रूपधरोऽभवत् ॥ १३८ ॥ जिनमेकं रूपेण, विशत् छत्रं परेण च । द्वाभ्यां च चामरे गृह्णन्, पञ्चमेन पविं धरन् ॥ १३९ ॥
गत्वा मेरुं ततः स्नात्रशिलायां पाण्डुके वने । सिंहासनमलंचक्रे, शक्रोऽङ्कस्थापितप्रभुः ॥ १४० ॥ युगम् ॥ अन्येऽपि नव ख्येन्दु-
विशतिर्भुवनाधिपाः । द्वात्रिंशद् व्यन्तरेन्द्राश्च, चतुःषष्टिः पुरन्दराः ॥ १४१ ॥ सौवर्णे राजते रत्नैः, स्वर्णरूप्यमयैरपि । स्वर्णर-
त्नरूप्यमयै, रूप्यरत्नमयैरपि ॥ १४२ ॥ स्वर्णरत्नमयैरित्थं, कलशैर्मृन्मयैरपि । तेषोत्तरसहस्रेण, प्रत्येकं स्नपयन्ति च ॥ १४३ ॥
विशेषकम् ॥ आरणाच्युतकल्पेन्द्रः, पूर्वं स्नात्रं विलपनम् । आरात्रिकं च कुरुते, द्वापष्टिर्वासवास्ततः ॥ १४४ ॥ सौधर्म्येन्द्रस्त-
धेशानेन्द्रोत्संगस्थितं प्रभुम् । चतुर्धुपमश्रुगैस्तत्क्षरत्पयोभिरष्टभिः ॥ १४५ ॥ कृत्वा स्नात्रं चिरं गात्रं, प्रमार्ज्यं च विलिप्य
च । वस्त्राद्यैः पूजयित्वाऽऽरात्रिकं कृत्वा च तुण्डये ॥ १४६ ॥ युगम् ॥ परमात्मन् ! नमस्तुभ्यं, परमज्योतिषे नमः । नमोऽस्तु
ब्रह्मरूपाय, नमोऽस्तु परमेष्ठिने ॥ १४७ ॥ सर्वार्थसिद्धे पृथ्वीं च, तुलायां विधृते हृदा । आया लघूच्चरन्त्याधो, गुरुस्त्वदवतारतः
॥ १४८ ॥ दोषत्रयमुपे तुभ्यं, ज्ञानत्रयमुपे नमः । विधैकविदुषे नित्यं, रत्नत्रयमुपे नमः ॥ १४९ ॥ चिन्तामणिर्नग्माऽसि, कल्प-
शाखाव वंगमः । अपशुः कामधेनुस्त्वं, कामकुम्भः सचेतनः ॥ १५० ॥ द्युमंसंचयसंकाशं, गतप्रद्युम्नमर्थये । सदैव देव ! मे
भूयाददुष्टेभ्यः (भ्रमः शुभ) वति त्वयि ॥ १५१ ॥ स्तुतैवं पञ्चरूपः सन्, प्रभुमातुरुपानयत् । अवस्वापनिकां हृत्वा, प्रतिच्छ-
न्दमपानयत् ॥ १५२ ॥ विमुच्योच्छीर्षिके क्षौमयुगलं रत्नकुण्डले । प्रभोर्दृष्टिविनोदायोपर्यधाद्रत्नगेन्दुकम् ॥ १५३ ॥ स्वर्णरत्ना-

दिकं सारं, वस्तु श्रीदो न्यघाद् गृहे । सुधां सुधांधसां नाथोऽस्तन्यपस्यांगुले प्रभोः ॥ १५४ ॥ जिनस्य जिनमातुश्च, योऽवमं
चिन्तयिष्यति । तस्यार्यमञ्जरीवाशु, सप्तधा भेत्स्यते शिरः ॥ १५५ ॥ इत्युक्त्वाऽप्सरसः पञ्च, धात्रीत्वे न्यस्य सोऽगमत् । सर्वे
नन्दीश्वरे यात्रां, कृत्वा जगुर्गथाऽऽजातम् ॥ १५६ ॥ तमिन्द्राद्यागमं नाभैरुदेवा न्यवेदयत् । प्रातश्च श्रुदितो नाभिर्नृपो जन्मो-
त्सवं व्यधात् ॥ १५७ ॥ पूर्वं दृष्टो घृपः स्वप्ने, प्रभूर्बोलाञ्छने च सः । ध्यात्वेति घृपभो नाम, पितृभ्यां विदधे प्रभोः ॥ १५८ ॥
सुमंगलेति कन्याया, युग्मजायास्तु निर्मितम् । न्यूनवर्षे विभाविक्षुपाणिः शक्तोऽन्यदाऽऽगमत् ॥ १५९ ॥ शैत्यमेतद्रसः कर्तारं,
तपस्वप्तस्य मे तदा । श्यात्वार्थं च त्रिकालज्ञः, स्वामीशुं स्वकरेऽकरोत् ॥ १६० ॥ वंशेऽस्येक्ष्वाकुरित्थाख्यां, कृत्वा शक्रो दिवं
ययौ । पीडिता अपि यद्वरया, मधुरत्वेऽधिकाधिकाः ॥ १६१ ॥ उत्तरेभ्यः कुरुभ्यश्च, प्रत्यहं स्वामिनः कृते । फलानि क्षीरवा-
द्वेद्य, जलान्यानिन्यरे सुराः ॥ १६२ ॥ रूपेणाप्रतिरूपस्य, प्रतिरूपं प्रभोरभूत् । दर्पणस्य जगन्नृत्या, दर्पणेनापरत्र तु ॥ १६३ ॥
अकाले चान्यदा तालफलपातदते नरे । अन्ययुग्मैः सुनन्दाख्या, तन्नारी नामयेऽर्पिता ॥ १६४ ॥ ज्ञात्वा भोगफलं स्वस्य, कर्म
शक्रुत्वोत्सवः । सुमंगलाहुनंदे ते, पर्यणैपीज्जिनस्ततः ॥ १६५ ॥ न्यूनपदपूर्वलक्षाऽधात्, गर्भे देवी सुमंगला । सर्वार्थसिद्धितः
प्राप्तौ, जीवौ तौ बाहुपीठयोः ॥ १६६ ॥ सुनन्दाऽपि च सानन्दा, तत एवागतौ दधौ । तौ सुबाहुमहापीठजीवाबुदरकन्दरे ॥ १६७ ॥
आद्या चतुर्दश स्वमान्, प्रेक्ष्य स्नाम्युक्तेचक्रितम् । भरताख्यं सुतं ब्राह्मीं, पुत्रीं युग्ममख्यत ॥ १६८ ॥ सुनन्दा बाहुवलिनं,
सुन्दरीं च सुमंगला । पुनरेकोनपञ्चाशत्सुतयुग्मान्यस्यत ॥ १६९ ॥ अथ कल्पद्रुमाभावात्, युग्मैः कलहर्नैर्मिथः । स्वामी
व्यस्यपि स ग्राह, राजा शास्ति प्रजो ननु ॥ १७० ॥ स याचतां च थीनाभेस्तानि गत्वेत्य तं जगुः । दत्तो देव । नृदेवस्त्वमेव

सेवकवत्सलः ॥ १७१ ॥ तदाज्ञयाऽभिपेकार्थं, युग्मानि पयसे ययुः । शक्रोऽप्यासनकम्पेन, तज्ज्ञात्वा प्रभुमभ्यगात् ॥ १७२ ॥
तस्य सिंहासने कृत्वाऽभिषेकं तीर्थनारिभिः । विभुं व्यभूषयद्दत्तैर्भूषणैश्च ऋशुप्रशुः ॥ १७३ ॥ युगमान्यपि विचारार्थम्बु, स्यामिनः
पदगोर्न्यधुः । शक्रेण तद्विनीतत्वात्, पूर्वनितीति कारिता ॥ १७४ ॥ नवयोजनविस्तारा, दैर्घ्ये द्वादशयोजना । धनदेन
विधायैषा, धनैर्धान्यैश्च पूरिता ॥ १७५ ॥ विद्यतां पूर्वलक्षणां, जातायां जन्मतः प्रभुः । अयोधेत्यपराख्यायां, तस्यां पुर्यम्बव-
न्नुपः ॥ १७६ ॥ कालस्य स्निग्धरूढत्वाद्, दुर्मेघनीं समुत्थिते । कारवः कुम्भकाराद्याः, स्यामिना चक्रिरे ततः ॥ १७७ ॥ मर-
ुस्य कला साहुबलेरश्वादिलक्षणम् । लिपीमोक्ष्याथ सुन्दर्या, गणितं चादिशद्विभुः ॥ १७८ ॥ तथा चारक्षकानुग्रान्, भोगान्म-
रित्तनियोगिनः । राजन्यान् त्वमि (देश) खण्डेशान्, क्षत्रियान् पत्तिमात्रकान् ॥ १७९ ॥ चतुर्धैवं विधायैतान्, कृत्याऽध्यभादि-
संग्रहम् । विपष्टि पूर्वलक्षणि, राज्यं प्रभुरपालयत् ॥ १८० ॥ एकदा च वसन्तर्तुयुधानं गत्वान् विभुः । जनं प्रमादिनं वीक्ष्य-
निज्वत्तस्यचिन्तयत् ॥ १८१ ॥ विपयेषु कपायेषु, निद्रासु विकथास्वपि । मधे च निरतो लोको, माघत्युन्धैः प्रमाद्यति ॥ १८२ ॥
अप्रेसंगतारुण्यवीवितादि चलाचलम् । जानन्नपि न जानाति, जनो मोहविमोहितः ॥ १८३ ॥ व्यवहारः स्फुटीचक्रे, यथा
मोहमयो मया । मोहब्रह्महकरं तद्वत्, परमार्थे प्रकाशये ॥ १८४ ॥ ध्यायन्नेत्रं च विद्यतो, विशुलोकान्तिकागरे । अयोध्या-
नागके चक्रेऽनिच्छतं मरुतं बलात् ॥ १८५ ॥ देहलीदिशमातक्षशिलं बाहुबलेरदात् । शेषाणामप्यशेषाणां, सुतानां नीधुतः
प्रभुः ॥ १८६ ॥ आर्षेण प्रातरारभ्य, प्रातराशाद्दशौ विभुः । कोटीमेकां सुवर्णानां, लक्षाण्यष्टौ च नित्यशः ॥ १८७ ॥
जन्मश्रेष्ठिनयोः स्वामी, वनंगामी जताय सः । याष्वयानाधिःरूढः सन्, स्तुतः सुरनरेश्वरैः ॥ १८८ ॥ दिव्यातोद्यरवैः सिंहनदि-

घरणेन्द्रतः ॥ २०६ ॥ कृत्वाऽथ दक्षिणश्रेण्यां, पुरीः पंचाशतं नमिः । विनमिथोत्तरश्रेण्यां, पाष्टे राज्यं प्रचक्रतुः ॥ २०७ ॥
युगम् ॥ पारणार्थी प्रभुश्रीम्यन्नयाद्रजपुरेऽन्यदा । यत्र बाहुवलेः पुत्रो, राज्ञा सांमग्रमाभिधः ॥ २०८ ॥ श्रेयांसिनास्य पुत्रेण, प्रातः
स्वप्ने विलोकितः । मेरुः श्यामः सुधाकुंभैः, प्रक्षाल्य प्रोज्ज्वलीकृतः ॥ २०९ ॥ प्रातः स्वप्ने सहस्रांशोर्गोसहस्रं परिच्युतम् ।
सुबुद्धिश्रेष्ठिनाऽथैधि, श्रेयांसिनात्र योजितम् ॥ २१० ॥ दृष्टः सांमग्रमेणापि, स्वप्ने रुद्धो महाभटः । द्युभिस्तान् विजिग्येऽसौ,
साहाय्यान् मत्तनूयुवः ॥ २११ ॥ श्रीसांमग्रमुराजस्य, सौधे ते मिलितास्त्रयः । द्यचारयैथिरं चारु, श्रेयांसस्थास्ति किञ्चन
॥ २१२ ॥ अथ स्वस्त्राश्रयस्थेषु, तेषु श्रेयांसिवेष्मनि । आयन्नुपायनस्येशुरसकुम्भाः सहस्रशः ॥ २१३ ॥ तानालोकयता तेन,
दूरात् स्वामी पुरो भ्रमन् । अगृह्णन् स्वर्णरत्नादिदानादिज्ञैर्जनैर्नृतः ॥ २१४ ॥ श्रेयांसिन गत्राधस्थेनेक्षितो निष्परिश्रहः । तन्मुद्रो
ध्यायतथास्य, जातिस्मृतिरजायत ॥ २१५ ॥ युगम् ॥ तदुत्थावधिना सोऽथ, पश्यन् पूर्वभवान्निजान् । वज्रसेनजिनेशाभमेन
निरचिनोञ्ज् जितम् ॥ २१६ ॥ ततः परिहृतच्छत्रोपानहः स पितामहम् । अभ्येत्याभ्यासमानम्यानयद्वित्तवदोक्तसि ॥ २१७ ॥ ततः
पूर्वभवज्ञातकल्पाकल्पविचारवित् । प्रमोदरसपूर्णात्मा, रसकुम्भं करोऽधृत ॥ २१८ ॥ पाणिपात्रे सुपात्रेणाशुना च निधृते सुधीः ।
उपर्युपर्ययं तत्र, कुम्भं कुम्भानलोठयत् ॥ २१९ ॥ प्रभोः स्नात्र इवाशुत्र, पारणे पुण्यकारणे । देवाश्च मानवाथेयुः, कुम्भस्त्वन्यस्य
नो करे ॥ २२० ॥ रसस्य विन्दुरेकोऽपि, नापतत् प्रभुपाणितः । श्रेयांसस्यापतन् श्रेण्या, दृग्भ्यां त्वानन्दचिन्दवः ॥ २२१ ॥ श्रेयांस-
मेव श्रेयांसं, मन्महेऽस्मिन्ननेहासि । यदुपज्ञमभृद्दानधम्मो धम्मोत्तरः स्फुरन् ॥ २२२ ॥ श्रेयांसं किं समस्तं यः, पुरो विश्वगुरोरापि ।
दानधम्मोपदेशेन, गुरुः श्रद्धावतामभूत् ॥ २२३ ॥ आघार्हतः प्रपौत्रोऽयं, पौत्रश्चाधस्य मानिनः । पुत्रिष्याद्यं व्यधात् सोमं, स्वं

संयत्तयस्वर्तः । शब्दाद्विद्वेषरःशक्रशृदत्तेनक्षणः क्षणम् ॥ १८९ ॥ भरतादियुक् सिद्धार्थवनेऽशोकतरोरधः । विमुच्य
 शिथिकां वस्त्रभूषणाद्यमुचद्विभुः ॥ १९० ॥ विशेषकम् ॥ शक्रो दृष्यं निधायशे, ल्हेने मुष्टिचतुष्टये । केशानां पंचमीं मुष्टिं, प्रमु-
 पाधे व्यमोचयत् ॥ १९१ ॥ प्रतीक्ष्य देवदृष्येण तच्च मुष्टिचतुष्टयम् । क्षिप्त्वा क्षीरणत्रेऽभ्येत्य, तुमुलं च न्यवारयत् ॥ १९२ ॥
 कृत्तिसिद्धनमस्कारः, कृतपट्टतपाः प्रभुः । सावधं व्युत्सृजन् सर्वं, चारित्रं प्रतिपन्नवान् ॥ १९३ ॥ नारकाणामपि मनः, प्रीतिरंग-
 तरंगितम् । कुर्वन्नादिलिनो ज्ञानं, मनःपर्ययमासदत् ॥ १९४ ॥ तदा कच्छमहाकच्छमुख्यया स्वामिना सह । चतुःसहस्र्या
 भूयानां, प्रतमप्राहि साग्रहम् ॥ १९५ ॥ नत्वा गते सुतस्वर्गिन्नाते विहरता वने । पारणे प्रापि नो लोकाद्, भिक्षा भिक्षानभि-
 प्रतः ॥ १९६ ॥ अमे तथाप्यनार्त्तेन, प्रभुणा क्षुत्तृपातुराः । प्रभोरनुचरास्ते तु, गंगान्तेऽस्थुः फलाशनाः ॥ १९७ ॥ अथ कच्छमहा-
 कच्छात्मजौ प्राग वि(क क्वापि)निर्गतौ । तदा नमिचिनम्याख्यां, पित्रोरन्तिकमागतौ ॥ १९८ ॥ कथयित्वाऽखिलं ताम्ब्यां,
 ग्राहिती भरतं प्रति तावृचतुर्न नाभेयादपरं कुर्वहे प्रभुम् ॥ १९९ ॥ इत्युदित्वा च गत्वा च, नत्वा स्वामिनमूचतुः । धरित्रो
 धेत्रमात्राऽपि, नाथ! दत्ता कथं न नौ ? ॥ २०० ॥ विज्ञप्येति भुवं नीरैः, सिकत्वा पुष्पैः प्रपूज्य च । कृष्टासियथी तौ देवदेवसेवां
 विवेनतुः ॥ २०१ ॥ कलापकम् ॥ स केवलिसमुद्घाताद्विःसप्तसमयक्रियाम् । संज्ञयेवादिशन् रेजे, मध्यस्थस्तत्कृपाणयोः ॥ २०२ ॥
 धरणोऽधान्यदाऽऽयातो, विभुं नत्वा जगाद तौ । कौ युवां ? हेतुना केन जिनं निष्क्रिचनं श्रितौ ? ॥ २०३ ॥ तावृचतुरये !
 स्वामिमृत्त्यावाचां संसंगम् । सेव्योऽयमेव नान्योऽत्र, जन्मन्यस्यांगभूरपि ॥ २०४ ॥ दृक्नेशस्तदाकर्ण्य, तत्प्रतिज्ञां प्रशस्य
 च । स्वामिसेवाफलं पिधाधेन्द्रत्वं तयोरादात् ॥ २०५ ॥ रोहिण्याधट्चत्वारिशत्सहस्रमवाप्य तौ । विधानां पाठसिद्धानां, वैताल्ये

धरणेन्द्रतः ॥ २०६ ॥ कृत्वाऽथ दक्षिणश्रेण्यां, पुरीः पंचाशतं नमिः । विनमिश्रोत्तरश्रेण्यां, षष्टिं राज्यं प्रचक्रतुः ॥ २०७ ॥
युग्मम् ॥ पारणार्थी प्रभुर्भ्राम्यन्नयाद्रजपुरेऽन्यदा । यत्र बाहुवलेः पुत्रो, राजा सोमप्रमाभिधः ॥२०८॥ श्रेयांसिनास्य पुत्रेण, प्रातः
स्वप्ने विलोकितः । मेरुः इयामः सुधाकुंभैः, प्रक्षाल्य प्रोज्ज्वलीकृतः ॥ २०९ ॥ प्रातः स्वप्ने सहस्रांशोर्गोसहस्रं परिव्युतम् ।
सुषुद्धिश्रेष्ठिनाऽथैक्षि, श्रेयांसिनात्र गोजितम् ॥ २१० ॥ दृष्टः सोमप्रभेणापि, स्वप्ने रुद्धो महाभटः । शत्रुभिस्तान् विजिग्येऽसौ,
साहाय्यान् मत्तनूभुवः ॥ २११ ॥ श्रीसोमप्रभुराजस्य, सौधे ते मिलितास्त्रयः । व्यचारथैश्चिरं चारु, श्रेयांसस्यास्ति किञ्चन
॥ २१२ ॥ अथ स्वस्वाश्रयस्थेषु, तेषु श्रेयांसिसेवस्मिनि । आयन्तुपायनस्येशुरसकुम्भाः सहस्रशः ॥ २१३ ॥ तानालोकयता तेन,
दूरात् स्वामी पुरो भ्रमन् । अगृह्णन् स्वर्णरत्नादिदानादिर्ज्ञैर्जनेर्दृतः ॥ २१४ ॥ श्रेयांसिन गवाक्षस्थेनेक्षितो निष्परिग्रहः । तन्मुद्रो
ध्यायतथास्य, जातिस्थितिरजायत ॥ २१५ ॥ युग्मम् ॥ तदुत्थावाधिना सोऽथ, पश्यन् पूर्वभवान्निजान् । वज्रसेनजिनेशाभमेनं
निरचिनोज्जिनम् ॥ २१६ ॥ ततः परिहृतच्छत्रोपानहः स पितामहम् । अभ्येत्याभ्यासमानम्यानयद्वित्तवदेकसि ॥२१७॥ ततः
पूर्वभवज्ञातकल्पाद्यल्पविचारवित् । प्रमोदरसपूर्णता, रसकुम्भं करेऽधृत ॥ २१८ ॥ पाणिपात्रे सुपात्रेणामुना च निधृते सुधीः ।
उपर्युपर्ययं तत्र, कुम्भं कुम्भानलोठयत् ॥ २१९ ॥ प्रभोः स्नात्र इवागुत्र, पारणे पुण्यकारणे । देवाश्च मानवाश्चेयुः, कुम्भस्त्वन्यस्य
नो करे ॥२२०॥ रसस्य विन्दुरेकोऽपि, नापतत् प्रभुपाणितः । श्रेयांसस्यापतन् श्रेण्या, दृग्भ्यां त्वानन्दविन्दवः ॥२२१॥ श्रेयांस-
मेव श्रेयांसं, मन्महेऽस्मिन्ननेहसि । यदुपज्ञमभूद्दानधर्म्मो धर्म्मोत्तरः स्फुरन् ॥२२२॥ श्रेयांसं किं समस्तं यः, पुरो विश्वगुरोरापि ।
दानधर्म्मोपदेशेन, गुरुः श्रद्धावतामभूत् ॥ २२३ ॥ आर्थाहितः प्रपौत्रोऽयं, पौत्रथाधस्य मानिनः । पुत्रिष्याधं व्यधात् सोमं, स्वं

चाद्यं पात्रदानिषु ॥ २२४ ॥ पितृतर्पणकृत् सत्यमपत्यमयेव हि । पूर्वजोऽतर्पि येनाद्यभिधुरिक्षुरसैरसौ ॥ २२५ ॥ गृहि-
ष्येव भवेद्भर्तुर्भाविर्ना भोजनक्षणे । तत् प्राग्भवप्रिया मन्ये, श्रेयांसस्तमभोजयत् ॥ २२६ ॥ तदा पुष्पोत्करञ्चलोत्क्षेपो दुन्दुभिनिः
स्वनः । गन्धाम्बु च वसुष्टुष्टिः, पञ्च दिव्यानि जज्ञिरे ॥ २२७ ॥ वर्षान्तं पारणं यस्यां, तिर्यौ वैशाखमास्यभूत् । पवाक्षयवृती-
येति, साऽद्यापि प्रथिता भुवि ॥२२८॥ कथं ज्ञातं जनैः पृष्टः, श्रेयांसः प्राग्भवान्नय । स्वस्याख्यत् स्वामिना सार्द्धं, तेभ्यो दान-
विधिं च सः ॥ २२९ ॥ मेरुः श्यामः कुशःस्वामी, क्षालनं चास्य पारणम् । प्रभुः शिष्यैर्युतो भार्वा, सहस्रांशुरिवांशुभिः ॥२३०॥
स्वामी पारणकाद्वीरोऽरीन् जेता च परीपहान् । स्वमार्थमित्थं श्रेयांसः, सर्वेषामग्रतोऽगृणात् ॥ २३१ ॥ युग्मम् ॥ विधाय पारणं
याते, विभौ तत्र व्यधादयम् । आदिकृन्मण्डलाभिर्यं, स्तूपं भूपतिनन्दनः ॥२३२॥ विशुस्तु विहरन् देशे, बहलीनामकेऽव्रजत् ।
तत्र तक्षशिलापुर्या, बहिः प्रतिमया स्थितः ॥ २३३ ॥ निशि ज्ञातागमस्तक्षशिलां तक्षशिलापतिः । तेने बाहुबलिर्मञ्चातिमञ्च-
चयरोचिताम् ॥२३४॥ प्रभुः प्रातः पुरीमेत्यातक्षच्छीलां विधास्यति । इति बुद्ध्या मनःशुद्ध्या, तस्थौ बाहुबलिर्निशि ॥२३५॥
निःससार च सर्वद्वर्या, प्रभातेऽभिमुखः प्रभोः । प्रभुस्तु विहृतोऽन्यत्र, न लिप्यन्ते हि तादृशः ॥ २३६ ॥ अथ बाहुबलिः खेद-
मेदस्विहृदयोऽधिकम् । अश्रुपूर्णक्षणो वाचमित्युवाच सगद्गदम् ॥ २३७ ॥ हां हा मे मन्दभाग्यस्य, पादशुद्धिं प्रकुरुवतः । विमूढ-
मनसो वाढमगच्छद् ग्रहणक्षणः ॥ २३८ ॥ हा हा वैवाहिकातिथ्यव्याकुलस्य ममाधिकं । न पाणिपीडनकृतिः, स्मृतिगोचरता-
मगात् ॥ २३९ ॥ यदहं पितरं तीर्थकरं स्वपुरमागतम् । हृदशोभादिषु व्यग्रो, नानमं ध्यानमन्दिरम् ॥ २४० ॥ बहली बहुली-
भूतं, खेदं पितनुतेऽधुना । अदाहृदस्य मे तक्षशिला मनसि लाघवम् ॥ २४१ ॥ संशोचन्नित्यमात्येन, प्रत्यबोधित सादरम् ।

चंद्रं । देवदेवः स, नेकत्र कापि तिष्ठति ॥ २४२ ॥ पातिनां कर्मणामपे, पातकानामविश्वसन् । यतते तद्विघाताय, स्वसंघाताय
न त्यजम् ॥ २४३ ॥ तदमुद्रां प्रभोः पादमुद्रां प्रभुमिव प्रभो! । अभिवन्दस्व नन्दस्व, समृद्धयोज्ज्वलखेदितः ॥२४४॥ तेनेत्युक्तः
रथे पीप, गिणारचतुरो नृपः । ननाम क्रममुद्रो ताममुद्रो भक्तिगादपत् ॥२४५॥ प्रभुक्रमप्रतिच्छन्दक्रमं ग्रातुं मर्णमयम् । चक्रे
चक्रं सहस्रारं, सहस्रांशुभिषापरम् ॥ २४६ ॥ विहृत्य नानादेशेषु, मौनयान् भगवानपि । मोहादिभिरयोष्योऽयमयोष्यायां समा-
गमत् ॥ २४७ ॥ तत्र च पुरिगतालोघानेऽशोकतरोरथः । कृताष्टमतपाः स्वार्मा, प्रतिमायामवास्थितः ॥ २४८ ॥ तत्रास्य फाल्गु-
नश्यागैकाक्षरयामुचरर्शंगे । विधौ केतलमुत्पेदे, पातिकर्मक्षये विभोः ॥ २४९ ॥ तत्र पर्वणि सर्वेऽपि, सुपर्वेशाः समाययुः ।
अंशे समपसारणं च, पप्रन्नितयचन्पुरम् ॥ २५० ॥ एकयोजनमाना भूर्भृष्टा वायुकुमारकैः । सिक्ता मेघकुमारैः सा, सलिलैश्च
सुगन्धिभिः ॥ २५१ ॥ ज्यन्तैः कुङ्किमं चक्रे, स्वर्णरत्नमर्णीमयम् । तैः पुष्पप्रकरैः सोऽधोमुखदृन्तो विनिर्ममे ॥ २५२ ॥ कल्प-
ज्योतिर्भंपनशिवशा मणिरत्नकनककणिकशीर्षः । रत्नस्वर्णश्वेतैः समुजुर्वप्रत्रयीं मध्यात् ॥ २५३ ॥ अन्तस्त्रिकोशचैत्यद्रोरथः सिंहा-
सानानि च । देपच्छन्दो द्वितीयस्य, यप्रस्याम्यन्तरे तथा ॥ २५४ ॥ चद्विश्चक्रं च पद्मस्थं, विचक्रुर्व्यन्तरामराः । द्वाःस्थाः स्वर्गि-
पनज्योतिर्भयनाः प्राकृक्मात् स्थिताः ॥ २५५ ॥ यतिस्वःस्त्रीयतिन्योऽग्नौ, त्रिधा देवास्त्वरक्षसः । तत्रार्यो मरुतोऽत्रेऽस्थुरी-
साने स्तर्गिनः सिंगः ॥ २५६ ॥ वयुपंचपु नवसु, न्यसत्रंघ्री ततः प्रभुः । चतुर्द्वेवनिकायानां, कोटीभिः परितो वृतः ॥ २५७ ॥
प्रशिरप पर्वत्रारेण, चैत्यगुधप्रदक्षिणाम् । कृत्वा च प्राङ्मुखः सिंहासने स समुपाविशत् ॥ २५८ ॥ व्यन्तराः प्रतिकरूपाणि, दिक्-
पणे गीणि पल्पुः । प्रातिहार्याणि तर्वाणि, प्रकाशानि च जज्ञिरे ॥ २५९ ॥ सौधम्मन्द्रः समेत्याथ, स्तुत्वा शक्रस्त्वेन च ।

ग्रणम्य च नृदेवानां, पुरतः समुपाविशत् ॥ २६० ॥ इतोऽपि च विनीतायां, विनीतो भरतो नृपः । प्रातरेव समायातः, ग्रणन्तुं
स्वां पितामहीम् ॥ २६१ ॥ तां पुत्रविरहात् श्रान्तां, प्रोदुभूतेक्षणनीलिकाम् । ज्येष्ठः पौत्रः प्रणमतीत्युक्त्वाऽग्रे समुपाविशत् ॥ २६२ ॥
मरुदेवी प्रयुज्याथ, श्वासमाश्लिष्यमूर्धुषां । तरङ्गितोऽतिनिर्वेदुःखैः कवचितस्तथा ॥ २६३ ॥ अतुच्छाभिश्च मूर्च्छीभिर्युतोऽरतिचिप-
ञ्चितः । अन्तर्दाहयतैर्मिश्रान्तकैः कलुषीकृतः ॥ २६४ ॥ प्रव्रज्य व्रजिते पुत्रे, ममान्धतमसाश्रयः । एकोऽपि वासरोऽतुच्छवत्स !
मे वत्तरोपमः ॥ २६५ ॥ एवं वदन्त्यां स्वामिन्यां, यमकः शमकः समम् । समेतौ पुरुषौ दण्डप्रणामेन नतौ नृपम् ॥ २६६ ॥
कलापकम् ॥ आद्येन केवलोत्पत्तिर्निन्द्रस्य निवेदिता । द्वितीयेनात्र शालायां, चक्रोत्पत्तिः प्रमोदतः ॥ २६७ ॥ तौ पारितोषिकं
दद्या, प्रेष्याथ स्वामिनीं जगौ । दिष्ट्या संवर्धसे देवि !, हृनोः केवलवैभवात् ॥ २६८ ॥ हृद्याऽपि चिन्तनीया या, वचना-
नामगोचरा । कापालिकोत्तरा सिद्धिरभूच्चचनुजन्मनः ॥ २६९ ॥ उत्त्वेति तां गजं राजवाह्यमारोह चोत्सुकः । सर्वद्वर्षो चलितो
नन्तुं, जिनेशं भरताधिपः ॥ २७० ॥ वीच्य रत्नध्वजं दूरादेप प्राह पितामहीम् । श्रूयते त्वत्सुतस्याग्रे, देवदेवीजयध्वनिः ॥ २७१ ॥
देवदुन्दुभिनादथ, गीतगन्धर्वनिर्मितः । स एष च विमानानां, किंकिणीगणनिष्कणः ॥ २७२ ॥ तच्चदित्यादि शृण्वत्या, दिव्य-
हर्षोत्सुसम्भ्रवैः । विलोना नीलिका शोकाश्रुजा किल निरोधतः ॥ २७३ ॥ विशेषकम् ॥ यथा क्षाराम्बुजो जीवः, स्वादुनीरे न जीवति ।
तथा शोकाश्रुजा नीली, नानन्ददहपत्राप्यतः ॥ २७४ ॥ अर्द्धलक्ष्मीं तवः स्पष्टं, दृष्ट्वा संवतनुजन्मनः । अत्यन्तत्यक्तमोहाग्रे, सुते
मोहं मुमोच च ॥ २७५ ॥ पश्यती चार्हती लक्ष्मीं, तन्मयत्वमवाप सा । आरूढा क्षपकश्रेणिं, गजारूढाऽपि भावतः ॥ २७६ ॥
कुन्दाञ्ज्या त्रिजगद्भर्तुर्देवतावृत्तिमंतुना । दुष्टान्यष्टापि कर्मणि, मन्ये युगपदच्छिनत् ॥ २७७ ॥ अन्तर्कृतं कवलीभूय, भूयःसुख-

मयं पदम् । जगाम प्रथमः सिद्धोऽवसत्पिण्णामभृदयम् ॥ २७८ ॥ भ्रान्त्या यंपसहस्रेणालितं क्लेशेन केवलम् । भक्तैव वृषभो मातुर्नि-
 मृतं प्राभृतं व्यधात् ॥ २७९ ॥ कृतां केवलद्वेन, सिद्धिं रसवतीं पराम् । अम्यामभोजयद् ब्रह्मा, प्रथमं प्रथमो जिनः ॥ २८० ॥ सर्व-
 संगपरित्यागं, मरुत्रो यत्कृतेऽकरोत् । सा सिद्धिः कीदृगस्तीति, द्रष्टुं साऽग्रे गता किल ॥ २८१ ॥ सम्पूज्य च वपुस्तस्याः,
 शिषं धीरार्षये सुरैः । पूजा ततःप्रभृत्येव, प्रवृत्ता मृतवर्ष्मणः ॥ २८२ ॥ तद्भक्तिलीनस्तत्सिद्धिगतैश्च भरतो नृपः । खेदेन प्रमो-
 देनापि, ज्ञानशे मानसे समम् ॥ २८३ ॥ अथ सन्त्यज्य राज्यस्य, चिह्नान्यह्वाय भृपतिः । मध्येसमवसरणं, स द्वारोत्तरयाऽविशत्
 ॥ २८४ ॥ प्रदक्षिणाऽयं दत्त्वा, स्तुत्या नत्वाऽपि च प्रभुम् । निपसाद स शक्रस्य, पृष्ठे शक्र इवापरः ॥ २८५ ॥ पंचत्रिंशदतिशयशुभा
 बोऽपुषा व्यधात् । सर्वभाषानुगामिन्या, भारत्या देशतां प्रभुः ॥ २८६ ॥ पुरा न प्रापि न प्राप्योः भवे भाविनि यो जनेः ।
 स कर्मविवशः कर्मैः, प्राप्तः किं न विपरीयते ॥ २८७ ॥ स च धर्मो द्विधा सर्वसंयमो देशसंयमः । सम्यक्तत्वमूल एवायं, द्वेषाऽपि
 सफलो भवेत् ॥ २८८ ॥ देवेऽईति सुरी साधौ, धर्मं सर्वशदेशिते । यायुर्द्विनिश्चिता तद्धि, सम्यक्तत्वमभिधीयते ॥ २८९ ॥ द्रुम-
 स्येन दृढे मूलं, धाम्नो द्वारभिवामलम् । पोतस्येप प्रतिष्ठानं, श्रेयं मोक्षस्य दर्शनम् ॥ २९० ॥ सम्यक्तनस्यास्य कः स्तौति, महि-
 मानं मक्षीतले । यद्विनाऽल्पफलं ज्ञानं, चारिणे पातितुष्करम् ॥ २९१ ॥ सम्यक्तमूलं तत् सर्वसंयमं देशसंयमम् । भव्या ! गृह्णीत
 नृपस्य, फलमेतन्मयोदितम् ॥ २९२ ॥ युग्मम् ॥ साधवः पुण्डरीकाद्याः, साध्व्यो ब्राह्मीपुरस्सराः । श्रावका भरताद्याश्च, आविकाः
 पुण्डरीपुताः ॥ २९३ ॥ वरा (संपो) यः स्थापितः सोऽयं, तथैवाद्यापि विद्यते । पुण्डरीकादिसाधूनामादिदेश पदत्रयीम् ॥ २९४ ॥
 ॥ ५५ ॥

लकरे हरी । अर्धघटतदुभयैः, सद्रव्यगुणपर्ययैः ॥ २९६ ॥ द्वाचानुयोगानुज्ञा च, गणानुज्ञा च सर्वथा । क्षिप्ताः शक्रादिभिर्वासा,
दुन्दुभिर्घनिपूर्वकम् ॥ २९७ ॥ युग्मम् ॥ सम्पूर्ण्यां च पौरुष्यां, बलिक्षेपादनन्तरम् । देवच्छन्दं श्रिते नाथे, गणेशो देशनां
व्यधात् ॥ २९८ ॥ अथ च गोमृत्सुष्णप्लवनेन चान्तिकजुपा च सदाऽप्रतिचक्रया । विहरति स्म विभुः सपरिच्छदो, भविकलोक-
विबोधनेहेतवे ॥ २९९ ॥

प्रथमवीधिदश्रीयुगादिजिनचरितमभिधायाभव्यत्वात् सदाऽप्यप्राप्तवोधेरुदायिनृपमारकस्य दृष्टान्तः प्रोच्यते, तथाहि-पुरा
राजगृहेयस्य, श्रेणिकस्यांगभूरभूत् । कोणिकः कोणितारातिजातिश्चम्यापुरीपतिः ॥ १ ॥ उदायिनामार्हेद्धर्मोऽत्रचण्डांशुरमण्डयत् ।
तरुत्रः प, टलीपुत्रपुरं चैत्यालिमालितम् ॥ २ ॥ जिगीषुः स च जागर्त्ति, राजद्वादशके यथा । व्रतद्वादशकेऽप्येवं, चतुर्दानाद्यु-
पायवित् ॥ ३ ॥ गृह्णन् पर्येतिधिष्येप, पौषधं दुरितौषधम् । शृणोति खरीनाकार्यं, स्वस्यावासे च देशनाम् ॥ ४ ॥ न स्फुरन्ति च
तद्गुप्तसंवासरस्तमानसाः । पाप्मानः प्राज्यराज्यस्य, प्रबला भूमिपा इव ॥ ५ ॥ तेन चाच्छिन्नराज्यस्यान्यदा कस्यापि नन्दनः ।
अवन्तीं श्रितोऽवोचत् सातंकमुदायिनः ॥ ६ ॥ यदि त्वं मम साहाय्यं, विधत्से तत्तव द्विपम् । हन्मि तस्यानुमत्याऽसौ, ययौ
पाटलिपुत्रकम् ॥ ७ ॥ उपायान् सुबहूनेप, हननार्थमुदायिनः । पश्यन्नपश्यदायातोऽथातः खरींस्तदौकासे ॥ ८ ॥ घातायोदा-
यिनो मानी, तद्युपायं विचिन्तयन् । खरीन् साश्रष्टगभ्येत्य, वन्दित्वा याचितं व्रतम् ॥ ९ ॥ मायिको मायिकीं चेष्टां, वाचिकीं च
विपंचयन् । सुन्दरां खरीभिः सोऽथ, दीक्षितः शिषितः क्रियाम् ॥ १० ॥ छन्नमन्यपदे शृण्वन्, वाप्यविलविलोचनः । खरि-
व्याख्याक्षणे कस्य, चित्तमाद्रं न स व्यधात् ? ॥ ११ ॥ इत्थं मायाविनस्तस्य, परिपालयतो व्रतम् । जज्ञिरे द्वादशाब्दानि, न तु

केनापि लक्षितः ॥ १२ ॥ दूरिभिः पर्वसु क्षमापगृहे कथयितुं कथाम् । यद्विनीतो विनीतोऽपि, न स द्वादशशतसरीम् ॥ १३ ॥
अन्यदा चलिते दूरा, नृपीकसि स दाम्भिकः । उत्थायोपधिमादायावदत् पादौ वधार्यताम् ॥ १४ ॥ प्राक्रामन् स मायावी, समं
राज्ञा च दूरिणा । तयोर्मनोनिवासान्तरात्मानं समवासरत् ॥ १५ ॥ स चोर्ध्वं यामिनीयामात्, सुप्तो दम्भेन दाम्भिकः । क्रमा-
दवापतुर्निद्रां, नृपो नृपगुरुश्च तौ ॥ १६ ॥ अथोत्थाय स निःशंकः, कंकलोहस्य कर्त्तनीम् । निधायोदायिनो राज्ञः, कण्ठे
कुण्ठशठोऽचलत् ॥ १७ ॥ मुक्तो यतिरित्युदायिमारको यामिकैरयम् । रयादयादवन्तीशं, शशंस च यथातथम् ॥ १८ ॥ विद्ववस्ते
धार्मिकं सुप्तं, द्वादशान्दव्रती भवान् । नृपं हत्वा समागच्छन्नद्रव्यमुखः शठः ॥ १९ ॥ इत्यवन्त्यधिपेनोक्त, उदायिनृगमारकः ।
निर्वासितश्च संसारमनन्तं पर्यटिष्यति ॥ २० ॥ युग्मम् ॥ बुद्ध्वा रुधिरसेकाञ्च, दूरयोऽदृष्टशैक्षकाः । वीक्ष्य तनुच्चेष्टितं दत्तालो-
चनाः सिद्धसाक्षिकीम् ॥ २१ ॥ नान्यः शासनमालिन्यधालनोपाय इत्यमी । स्मृतपञ्चनमस्कारास्तां गले कर्त्तिकां ददुः ॥ २२ ॥
युग्मम् ॥ उपदेशसहस्राणि, शृण्वन्नपि स दुष्टधीः । यथा नाबुध्यतान्येऽपि, पापाः केऽपि स्युरीदृशाः ॥ २३ ॥ इति
दुर्लभयोधित्वमभ्यस्य प्ररूपितम् । अर्हत्तस्य भव्यस्याप्यर्थतत् प्रणिगद्यते ॥ १ ॥ क्षेत्रंश्रैवाचलपुरे, जितशत्रु-
नीरेश्वरः । पुत्रोऽपराजितस्तस्य, युवराजपदस्थितः ॥ २ ॥ द्वितीयः समरकेतुः, कुमारोऽञ्चन्तिनायकः । प्रत्यन्तनृप उद्वृत्तोऽन्यदा
समरकेशरी ॥ ३ ॥ तं संसाध्य समागच्छन्, युवराजोऽपराजितः । धर्मरामनिवेशस्थमाचार्यं राहुमैक्षत ॥ ४ ॥ तं वीक्ष्य जात-
संवेगः, साग्रहो व्रतमग्रहीत् । अन्यदा विहरन्नेप, नगरान्नगरीमगात् ॥ ५ ॥ तत्रावन्त्याः समायाताः, पृष्टाथ मुनयोऽमुना । उप-
सर्गं विना साधुविहारस्त्वन्न वर्त्तते ? ॥ ६ ॥ प्रोचुस्ते भद्रकौ तत्र, पुत्रौ राजपुरोधसोः । उपसर्गयतः साधून्, शुचेत्याख्यद् गुरो-

रयम् ॥ ७ ॥ गतो गुरुगिराऽवन्तीमार्यो राहुगणे स्थितः । भिक्षाकाले ब्रजन्नेप, स्थापितस्तैरुवाच च ॥ ८ ॥ अहं स्वलब्धिक-
स्तन्मे, दर्शयतां स्थापनाकुलम् । प्रेषितः क्षुल्ल एकस्तैः, कुलदर्शनेहतवे ॥ ९ ॥ प्रत्यनीकगृहं गच्छन्निषिद्धः क्षुल्लकेन सः । निवृत्ते
क्षुल्लकेऽविषत्, कुमारस्यैव मन्दिरे ॥ १० ॥ शब्दं न महता धर्मलाभितेऽन्तःपुरीजनः । गच्छेति संज्ञया ग्राह, तमवाजगणत्तु
सः ॥ ११ ॥ धर्ममलाभवचः श्रुत्वा, कुमारौ तु तमागतौ । द्वारं पिधाय वन्दित्वा, श्रोचतुर्नृत्य भिक्षुका ॥ १२ ॥ स ग्राह गीत-
वादित्रे, विना नृत्यं कुतो भवेत् ? । तावृचतुर्गीतवाधे, करिष्यावः प्रनृत्यत ॥ १३ ॥ भवत्वेयं मुनिप्रोक्ते, गीतवाद्ये, वितेनतुः ।
ताविषे विषमे क्रुद्ध, इव साधुरभापत ॥ १४ ॥ विज्ञानेनामुना गोपपुत्रौ मां नर्त्तयिष्यतः ? । श्रुत्वेति कुपितौ साधुवधायैतावधाव-
ताम् ॥ १५ ॥ नियुद्धकुशलः सोऽथ, साधुस्तौ सर्वसन्धिषु । वियोज्य प्रययौ द्वारमुद्घाट्य ध्यानमास्थितः ॥ १६ ॥ तौ निश्चैष्टौ
द्रवैः सिक्तौ, बह्व्यो वारा न तूचतुः । तत्पित्रोः साधुवृत्तान्ते, कथिते तावुपागतौ ॥ १७ ॥ वीक्ष्य राजा ययौ छरिमार्यराहुं ननाम
च । ऊचे च भगवन् ! बालापराधः क्षम्यतामयम् ॥ १८ ॥ छरिणोचे न जानामि, तदैवास्य च साधुभिः । मुनिनाऽऽगन्तुना
स्याच्चेत्, कृतमित्यथ ते जगुः ॥ १९ ॥ तं दर्शयत राज्ञोक्ते, दर्शितो ध्यानवानसौ । राज्ञाऽथ प्रत्यभिज्ञातः, सत्रपेण ततश्च
संः ॥ २० ॥ चित्तीर्य धर्ममलाभं स, ग्राह श्रावक ! युज्येते । त्वद्राज्ये चेदमशीणमुल्लण्ठत्वं कुमारयोः ? ॥ २१ ॥ नृपः ग्राह प्रमो !-
ऽनेन, प्रमादेनास्मि सत्रपः । विधायानुग्रहं तौ तु, संयोजयतु सन्धिषु ॥ २२ ॥ मुनिरूचे व्रतं चेतौ, गृह्णीतां योजयामि तत् ।
राज्ञोक्तं सम्मतं मेऽदः, प्रष्टव्यौ तु कुमारकौ ॥ २३ ॥ वक्तुं न शक्तौ तौ साधुरूचेऽहं जल्पयामि तौ । गत्वा गीर्मात्रतः सज्जीकृ-
त्योक्तौ मुनिना स्वयम् ॥ २४ ॥ साधुवाधालतापुष्पमेतद्वां दुर्गतिः फलम् । समस्ति पश्चात्तापश्चेत्, तद् गृह्णीतं व्रतं युवाम् ॥ २५ ॥

तावृत्तुथ नो पश्चात्तापत्राप्राप्ताऽस्ति च । प्रतिपत्स्यावहेऽश्वथं, प्रयज्यां गुर्वनुज्ञया ॥ २६ ॥ गुरुभ्यस्तावनुज्ञाती, योजितो साधुना ततः । अङ्गैरपि व्रतं दत्तं, चरतो विधिना व्रतम् ॥ २७ ॥ द्विजस्तु ज्ञाततत्त्वोऽपि, बलात् प्रयाजितोऽस्म्यहम् । इति द्वेषं गुरौ विभ्रदनालोल्य दिवं यया ॥ २८ ॥ ईशाने भुंजतस्त्वस्य, भोगांधिहानि जज्ञिरे । च्यवनस्य विषण्णोऽसी, देवीपरिव्रजान्वितः ॥ २९ ॥ त्यक्तमोहोऽथ गत्वा द्राक्, स विदेहे जिनेश्वरम् । नत्वाऽपृच्छत् पद्मनाभं, कोत्पत्स्येऽहं दिवश्च्युतः ॥ ३० ॥ सुप्रापयो धिर्वा नो वा ? तर्धिनाथस्त्वोऽवदत् । जम्बूभरतकौशाम्ब्यागुत्पत्तिस्ते भविष्यति ॥ ३१ ॥ भावी दुर्लभवोधित, गुरुप्रद्वेषतो भवान् । तस्य ग्राभभवृत्तान्तं, कथयामास तीर्थकृत् ॥ ३२ ॥ स दध्यावल्पके द्वेषे, विपाको दारुणः पुनः । स्वाम्याह बहुमान्यः स्यादिहलोकोपकार्यपि ॥ ३३ ॥ गुरुस्तु मिथ्याज्ञानानि, निगन् शुद्धक्रियां दिशन् । भवान् कृन्तन् शिवं यच्छन्, परलोकोपकारकः ॥ ३४ ॥ तद्द्विषा जनितं कर्मनिल्पमल्पमपीरितम् । स दस्यौ कर्मणः प्रान्तः, कदा मेऽस्य भविष्यति ? ॥ ३५ ॥ भगवानाह ते माविभवे मूकाऽपराभिधात् । वन्धेरशोकदत्ताख्याद्, बोधिलाभो भविष्यति ॥ ३६ ॥ सुरः प्राह कुतो हेतोरस्य नामद्वयं ? प्रभो ! । भगवानाह कौशाम्ब्यां, श्रेष्ठ्यासीचापसामिधः ॥ ३७ ॥ स सवित्तोऽपि सारम्भः, सदारोऽपि प्रमादवान् । नागदत्तः सुतस्तस्य, स्तुपा वद्युमतीति च ॥ ३८ ॥ स चार्चध्यानदोषेण, मृत्वा शूकरतां गतः । पूर्वमुक्तप्रदेशावलोकनाज्जातिमस्मत् ॥ ३९ ॥ अन्यदा नागदत्तेन, प्रारब्धे दिवसे पितुः । परिवेषणवेलायामोतुनाऽपहृते पले ॥ ४० ॥ द्यपकार्या गृहपतेर्वेलातिक्रमभीतया । छत्रं विशसितो मृत्वा, मुद्दोऽजनि भुजङ्गमः ॥ ४१ ॥ तत्रापि हि भवे तस्य, जातिस्मृतिरजायत । अकपाय्यनुकम्पावान्, कर्मवैचित्र्यवस्तु सः ॥ ४२ ॥ तं निरीक्ष्यान्यदा दग्धा, सर्पः सर्प इतीरिते । एतय कर्मकरैरात्तमुद्दरैर्विनिपातितः ॥ ४३ ॥ अकामनिर्जरायोगात्,

स्तुपा गर्भे सुतोऽभवत् । जातस्य तस्य चाशोकदत्त इत्याह्वयाऽऽनि ॥४४॥ तस्य चैकान्ददेश्यस्य, पश्यतो जनकादिकम् । अचि-
न्त्यकर्मसामर्थ्याज्जाता जातिस्मृतिः पुनः ॥ ४५ ॥ दध्वौ च तनयं तातं, स्तुपामपि च मातरम् । कथं वक्ष्यामि ? मूकत्वमेव
श्रेयस्त्वो गम ॥ ४६ ॥ उतः स लोकत्राक्येन, मूकनाम्नैव पप्रथे । द्वादशाब्देऽथ तत्राऽऽगाच्चतुर्दशानी महाछुनिः ॥४७॥ मेघना-
दामिधः संप, नागदत्तगृहे शुनिम् । प्रावाचं प्रेषयांचक्रे, शैशा दत्ता गतथ सः ॥ ४८ ॥ तमूचे कुहनामूकं, कुमारक ! गुरुर्मम ।
प्रेपीत्तव सर्मीपे मां, मन्मुखेनेति वक्ति च ॥ ४९ ॥ अलं तापसा! मौनेन, ज्ञात्वा घर्मं समाचर । मृत्वा कोलश्च सर्पश्च, जातः
पुत्रस्य पुत्रकः ॥ ५० ॥ नत्वा हित्वा च मूकत्वं, स ग्राह क्नु ते गुरुः ? । शक्रावतारचैत्येऽस्ति, ऋषिणोक्ते सहैदसौ ॥ ५१ ॥
गुरुं नत्वाऽवदद्दार्त्ता, वेत्सि मे भगवन् ! कथम् ? । ज्ञानेनेति गुरुप्रोक्तेऽशोकदत्तो विसिम्पये ॥ ५२ ॥ घर्मेऽथ कथिते बुद्धः,
पूर्व्यात्तनया तु सः । मूक इत्युच्यते लोकैर्द्वितीयं नामतस्ततः ॥ ५३ ॥ देवो व्यज्ञपयन्नाथमहं मोत्स्ये कथं? प्रभो ! । भगवानाह
वैताढये, स्वकुण्डलयुगेक्षणात् ॥ ५४ ॥ देवोऽथ गत्वा कौशार्म्बी, स्वबोधे मूकमार्थयत् । यतिज्येऽहं यथाशक्ति, तेनेति गदिते
सति ॥५५॥ वैताढयं तं सुरो नीत्वाऽवदद् द्वे एव वल्लभं । सिद्धायतनकूटं च, कुण्डलद्वितयं च मे ॥ ५६ ॥ इदं रत्नावतंसारुख्यं,
कुण्डलद्वितयं मम । दर्शनीयं तदा नाहं, यदा बुध्ये कथंचन ॥ ५७ ॥ उत्थेति तत्र तन्व्यस्य, चिन्तारत्नं समर्प्ये च । आख्यद्य-
दिहलोकस्य, कार्यस्यैकस्य कार्यदः ॥ ५८ ॥ तदेतेन त्वया कार्ये, वैताढ्यगमनं सखे ! । प्रतिपन्नमनेनेदं, कौशार्म्बी च समागती
॥ ५९ ॥ दिवं देवो गतरच्युत्वा, वसुमत्युदरेऽभवत् । बभूव च शरधस्याः, सहकारेषु दोहदः ॥ ६० ॥ अप्राप्तौ सा संगर्भोऽपि,
व्यथिताऽथ जनोऽवदत् । न जीवेति ततो मूको, मातृस्नेहविमोहितः ॥ ६१ ॥ दध्वौ जिनीक्तेः सत्यत्वादन्वयाऽपि भविष्यति ।

वेताल्यगमनं मातुर्दोहदं पूरयामि तु ॥ ६२ ॥ ध्यात्वेत्यचिन्तयच्चिन्तारत्नादास्रफलानि सः । श्रद्धामपूरयन्वास्याः, क्रमेण तन-
योऽजनि ॥ ६३ ॥ नागदक्षपिता तस्यादत्त नाम कृतोरसयम् । अहङ्कृतः स चाशोकदत्तस्यातीव वल्लभः ॥ ६४ ॥ अर्पकदेश्यं
तं वन्द्युर्निन्द्येऽहङ्कृतोऽहङ्कृतः । तान्न नाम ननामैप, रुरोद तु हतोदरः ॥ ६५ ॥ अस्य द्विः कथितो धम्मो, वन्द्युना नाबुधत्त्वयम् ।
गुरुद्वेषस्फुरत्कर्मपरिपाकाविपाकतः ॥ ६६ ॥ अप्रजेन ततः प्राच्यभये संकथिते सति । स प्राह प्रलपस्युच्चैः, किमसंबद्धमीदृशम् ?
॥ ६७ ॥ ज्येष्ठस्तत्कर्मसामर्थ्यं, चिन्तयन्नजनि व्रती । अनुजेनेभ्यपुत्र्यस्तु, चतस्रः परिणिन्यिरे ॥ ६८ ॥ अथो विपयप्रस्तस्य,
गते काले कियत्पि । विपन्नेऽशोकदत्तर्षो, श्रुते शोकः प्रत्रुर्यभूत् ॥ ६९ ॥ तस्यैर्ध्वेदहिकं चक्रे, स तु ज्येष्ठस्तु पञ्चमे । स्वर्गे स्वर्ग्य-
मपत् तस्य, बांधोपायमाचिन्तयत् ॥ ७० ॥ चक्रे जलोदरव्याधिं, ततः सोऽजनि तत्क्षणात् । परिशुक्कशुद्धः शून्यपदः प्रस्नानहो-
वनः ॥ ७१ ॥ गजजिह्वा विनिद्रधाराविमान् गाढवेदनः । प्रत्याख्यातोऽगदंकारैर्विधुज्वलनेऽभवत् ॥ ७२ ॥ युगम् ॥ श्रुत्वेति स्वजना
स्त्वाना, मूर्च्छिताः प्राणयच्छभाः । खिन्नः परिजनः सर्वो, विलापं विदधेऽधिकम् ॥ ७३ ॥ तदा शबरवैद्यत्वं, वनदेवस्तदोक्तसः ।
उदपोपयदासभं, सर्वज्याधीन् हराम्यहम् ॥ ७४ ॥ स्वजनैर्भणितो भद्रापनयास्य महोदरम् । दध्यौ यथेष्ट स प्राह, धम्मवैद्योऽस्म्यहं
ननु ॥ ७५ ॥ अभ्यधात् कृच्छ्रसाध्योऽस्य, नापयाति यथा तथा । निदानं परिहर्त्तव्यं, सेव्यस्तत्परिपन्थकः ॥ ७६ ॥ निदानं द्विविधं
पपेत्किामुष्मिकभेदतः । ऐहिकं त्यज्यतेऽपथ्यं, घातुक्षोभस्य कारणम् ॥ ७७ ॥ आमुष्मिके तु मिथ्यात्वं, हेयं सेव्ये च सर्वदा ।
पिण्डे दर्शनज्ञाने, सौगार्थो पौरुषीक्ये ॥ ७८ ॥ त्रिधाऽथ पञ्चवती पात्या, वर्जनीयाः क्षुदादयः । अम्यमप्रतियद्धेन, स्यातव्यं
पामपादिपू ॥ ७९ ॥ कुर्वाणस्येति किन्त्वेतद्, यतो भव (साध्यं तव) जलोदरम् । ततः परिजनेनोचे, मरणाद् रुचिरं हृदः ॥ ८० ॥

स मृत्योराधिकं ह्येतत्, ध्यात्वेत्पूचे भवत्स्विदम् । वैद्यः प्रोचेऽथ शक्तिं मे, पश्य क्लेशापहां क्षणात् ॥ ८१ ॥ निश्चितेन त्वया भाव्यं,
मोहो हेयश्च सर्वथा । न कर्तव्यः कुसंसर्गो, नाज्ञा खण्ड्या च मे क्वचित् ॥ ८२ ॥ ततो मण्डलमालिख्यार्हद्दत्तं न्यस्य तत्र च ।
अभिमन्त्र्यैषधं दत्तं, छन्नश्च श्वेतवाससा ॥ ८३ ॥ दिव्यशक्त्याऽथ तस्याङ्गाद्, विमुक्ताक्रन्दभैरवः । अंगयोगमहामंगपूर्वं रूपेण
भीषणः ॥ ८४ ॥ दुर्गन्धोऽथव्यगीरात्मतुल्यश्चाष्टशतान्वितः । मूर्त्तौ व्याधिः समाकृष्टस्तेन पापविपाकवत् ॥ ८५ ॥ युगमम् ॥
विस्मितोऽथ जनः सर्वस्तस्य निद्रा समागमत् । प्रबोध्य भिषजा प्रोक्तो, व्याधिस्तेऽपगतो ननु ॥ ८६ ॥ तत्तथा भवता कार्यं,
यथा नायं पुनर्भवेत् । क्रमेणाप्राप्तपूर्वं चारोग्यसौख्यमवाप्स्यसि ॥ ८७ ॥ अनेन व्याधिना ग्रस्तोऽहमप्यस्मि भवानिव । काचि-
न्मात्राऽपनीता च, रोगस्यास्य मयाऽपि हि ॥ ८८ ॥ शेषापनयनोपाया, वक्तुं(कर्तुं)मे नाधुनोचिताः । ततस्त्वमुचमोपायं, कुर्वीथ
मम चेष्टितम् ॥ ८९ ॥ उत्तमः क उपायोऽत्र?, लोकपृष्टो भिषजगौ । जैनीदीक्षाग्रहस्तस्माद्, व्याधिः सर्वोऽप्यैतयम् ॥ ९० ॥
मज्जातौ तु न दीक्षा स्यात्, त्वं तु जात्युत्तमान्वितः । दीक्षां गृहाण वा सार्द्धं, मया वा विहरान्वहम् ॥ ९१ ॥ लोकः प्रोवाच ते
प्राता, पूर्वं प्रत्रजितोऽभवत् । तदिदं सुन्दरं कर्तुमुचितं च कुरुष्व तत् ॥ ९२ ॥ अनिच्छन्नपि चित्तेन, प्रतिपेदे स तद्गिरा । कस्मि-
न्नप्यागते सार्धौ, जग्राह द्रव्यतो व्रतम् ॥ ९३ ॥ गते शरपर्येषोऽसौ, समुत्पन्नारतिः पुनः । द्रव्यलिङ्गं परित्यज्य, निजं गृहमुपा-
गतः ॥ ९४ ॥ गतैश्च दिवसैः कैश्चिदवधेरुपयोगतः । ज्ञात्वा देवेन स व्याधिः, कृतो लोकेन निन्दितः ॥ ९५ ॥ तद्वन्धुभिस्तु
सोऽन्विष्टो, वैद्यः प्राप्तः कथंचन । उक्ते प्रशमने व्याधेर्व्रतमग्राहयत् पुनः ॥ ९६ ॥ पुनस्त्यक्तव्रते तस्मिन्, महाव्याधिं सुरीऽकरोत् ।
उक्तोऽथ बन्धुभिर्वैत्सि, नात्मानमपि मूढधीः? ॥ ९७ ॥ त्रियस्य तस्य दा वाक्यं, कुरु स ग्राह साम्प्रतम् । तं प्रेक्षे यदि तत्तस्य,

वचनं विदधाम्यहम् ॥१८॥ गवेपितोऽथ स दृष्टो, वैद्यः प्रोक्तश्च सत्रपैः । तदेव तव पुत्रेण, कृतं व्याधिर्महानभूत् ॥ १९ ॥ ततः
कोऽप्यस्त्युपायोऽत्र ? वैद्यः प्राहैप लम्पटः । अपौरुषश्च दौर्गत्ये, बह्वीः प्राप्स्यति देदनाः ॥ १०० ॥ आयुष्मतां तु युष्माकष्टुपरो-
धाचमेकदा । तच्चिकित्सामि चेत् सार्द्धं, मयैव हि स हिण्डति ॥ १०१ ॥ प्रतिपद्य तदैतैश्चाहं हत्ताय निवेदितम् । नान्या गति-
रिति ध्यात्वा, प्रत्यपघत सोऽप्यदः ॥ १०२ ॥ तैरानीतो भिषक् प्राह, क्रीडियं पथिमा न तु । त्वया भव्येन तद् भाव्यं, तत्कार्यं
यत् कृतोम्यहम् ॥ १०३ ॥ अहं न कापि मोक्तव्योऽहं हत्तस्वत् प्रपन्नवान् । चिकित्सित्वा च स प्रोक्तो, मा भूः कापुरुषोऽभ्युना
॥१०४॥ देवेन तस्य चागौणं, गौणत्रितयमर्पितम् । नगरीतो विनिर्गत्य, गतौ ग्रामान्तरे ततः ॥ १०५ ॥ देवः स्वमायया ग्रामं,
प्रज्वलंतमदर्शयत् । विध्यापनाय तृण्यां च, गृहीत्वा स्वं प्रधावितम् ॥१०६॥ अहं हत्तोऽवदहीसं, विध्याप्येत न तृण्यया । किं वेत्सीदं
सुरप्रोक्ते, किं ज्ञेयमिति सोऽयदत् ॥१०७॥ देवः प्रोधाच चेद्वत्सि, तत् क्रोधानलदीपिते । गृहे(व्रतं)गृहीत्वा देहीष, कथं विशसि
बालक ! ॥ १०८ ॥ स्थितस्तूर्णीं न बुद्धस्तु, ततः कण्टकसंकुले । देवः पथि व्रजन् उक्तस्तेन त्यजसि किं समम् ? ॥ १०९ ॥
देवः प्रोधाच वेत्सीदं, यदि तत् किमिवाधुना । रागादिकण्टकाकर्णो, भवमार्गे व्रजस्यहो ? ॥ ११० ॥ स्थितस्तूर्णीं न सम्बुद्धो,
देवेनास्पाथ दर्शितः । ज्वनैः प्रपूजितो यक्षः, पुनः पुनरघः पतन् ॥१११॥ निर्भाग्यो यक्ष इत्युक्तं, तेन देवो जगाद तम् । शंदीदं
वेत्सि तत् किं त्वं, प्रयासि नरकं प्रति ? ॥ ११२ ॥ स्थिते तूर्णीमसम्बुद्धे, तत्र कोलोऽथ दर्शितः । हित्वा धान्यतुपान् स्वादन्त-
ममेध्यममेध्यधीः ॥ ११३ ॥ तेनोक्तं निर्धिवेकोऽयं, सुरः प्राहेति वेत्सि चेत् । तत् किं श्रमणतां हित्वा, विषयान् बहु मन्यसे ?
॥ ११४ ॥ स्थिते तूर्णीमसम्बुद्धे, तत्र देवो वृषं व्यधात् । क्षेत्रमध्याविदूरस्थत्कजुञ्जुमचारिकम् ॥ ११५ ॥ शुष्ककूपैकदेश-

स्थदूर्वालेयाभिलापुकम् । पतितं कूपके चूर्णीभृतांगोपांगदुःस्थितम् ॥ ११६ ॥ युगम् ॥ अर्हद्वत्तस्तु तं वीक्ष्य, प्राहाहो अस्य मूढता ।
देवः प्रोवाच जानाति, यदीदं तत् कथं भवान् ॥ ११७ ॥ हित्वा जुञ्जुमचार्याभं, क्षेत्रस्थं स्वर्गिणां सुखम् । दूर्वाममर्त्यभोगेयु,
लुब्धः पतति दुर्गतां ? ॥ ११८ ॥ युगम् ॥ श्रुत्वेति विगलत्कर्मा, स दध्वी कोऽप्ययं खलु । अमानुषो वदत्येवं, भ्रातेव मयि
वत्सलः ॥ ११९ ॥ ऊच चाशोकदत्तस्य, तुल्यः कोऽसि भवान् मयि ? । स प्राहाहं स एवास्मि, पर्यायान्तरितः पुनः ॥ १२० ॥
कः प्रत्ययोऽत्र तेनोक्ते, देवः प्रोवाच यत्त्वया । भणितोऽहं हि वैताड्ये, स्थगितं कुण्डलद्वयम् ॥ १२१ ॥ दर्शयित्वा प्रबोध्योऽहं,
तस्माच्चदर्शयाम्यतः । प्रत्ययेन किमन्येन ? , तच्च प्रत्यश्रुणोदसौ ॥ १२२ ॥ युगम् ॥ दिव्यरूपेण भृत्वाऽथ, नीतो वेताड्यप-
र्वते । सिद्धायतनकूटे च, दर्शितं कुण्डलद्वयम् ॥ १२३ ॥ स तद्रत्नावतंसारख्यमीक्षित्वा जातिमस्मरत् । प्रतिबुद्धः प्रपन्नश्च, तत्क्षणं
भावतो व्रतम् ॥ १२४ ॥ क्षमयित्वा गते देवेऽर्हद्वत्तः मुनिपुंगवः । प्रपाज्य संयमं शुद्धं, सिद्धिं प्राप क्रमादसौ ॥ १२५ ॥ भव्यो-
ऽप्येवं गणपतिपदाभावितोऽप्यत्र जन्मन्यर्हद्वत्तः पुनरपि पुनः संयमं यन्मुमोच । तन्मन्येऽहं त्रिदिवपदवी सापि सुप्रापरूपा,
संसारेऽत्र ध्रुवमसुमतां दुर्लभं बोधिरत्नम् ॥ १२६ ॥ इत्थस्यां चिद्वृतौ श्रीमत्प्रद्युम्नस्य कवेः कृतौ । बोधिदुर्लभताहारं,
द्वितीयं पर्यभूयत ॥ १२७ ॥

अथोत्तरार्धोक्तप्रज्यादुष्प्रापत्वे जमालिप्रभृत्यष्टनिह्ववदष्टान्ताः कथ्यन्ते, तेषु जमालिदष्टान्तः, तथाहि—

किञ्च केचन बोधिं च, प्रज्यां द्रव्यतोऽपि च । प्राप्यापि निह्ववत्वेन, जमाल्याद्या इवामवन् ॥ १ ॥ श्रीमतो वर्द्धमानस्य,
वर्चमानेऽपि केवले । चतुर्दशाब्धास्तेष्व्वाधो, जमालिनिह्ववोऽजनि ॥ २ ॥ तथाहि क्षत्रियकुण्डग्रामारख्ये नगरे विभोः । श्रीवी-

रस्यामवज्ज्येष्ठा, जामिर्नाम्ना सुदर्शना ॥ ३ ॥ तदग्रजन्मा जामेयो, जमालिर्नाम विथुतः । उपपेभे विभोः पुत्री, जामाताऽपि ततोऽममवत् ॥४॥ सोऽद्भेषाहृदयो द्वेषा, प्रियदर्शनया ततः । क्रीडाभिर्निर्गतान् घस्रान्, बहून् नापि बुधोऽबुधवत् ॥५॥ स्वामिन्यन्येद्युरायाति, विज्ञाते नन्तुमागमत् । जमालिर्मौलितः सादिभिरसादी रसादिभिः ॥ ६ ॥ त्रिध प्रदक्षिर्णकृत्य, प्रणम्य च जगद्गुरुम् । दिशमानं दशविधं, घर्म्मं शुश्राव भावतः ॥ ७ ॥ संवेगसंगतो दीक्षा, जिष्टुः प्रियदर्शनाम् । उवाच व्रतमादास्ये, त्वदास्येन मतोऽयुना ॥ ८ ॥ सा ग्राह प्राणनाथ ! त्वमादास्यसि यदि व्रतम् । तदस्मि प्रियचारित्राऽग्रेऽप्यहं प्रियदर्शना ॥ ९ ॥ श्रुत्वेत्ययं पञ्चशत्या, धर्त्रैः सह ललौ व्रतम् । सहस्रेण च नारीभिः, सहिता प्रियदर्शना ॥ १० ॥ एकादशाङ्गीमर्ध्यैष्ट, विशिष्टमत्तिसंयुतः । अन्यदा स्वाम्यनुज्ञातः, श्रावस्तीनिगरीमगात् ॥ ११ ॥ स तत्र तिन्दुकोधाने, चेत्यै कोष्ठकनामनि । शमवान् समचासापीत्, महर्षीणां शूतेर्धृतः ॥ १२ ॥ दाहज्वरनिरुत्साहः, सोऽन्यदा नासितुं क्षमः । आदिदेश यतीन् कर्तुं, संस्तरं चारुविस्तरम् ॥ १३ ॥ तेन पृष्टाः परिभ्रष्टपटुत्वेन शिशिरके । संस्तरं क्रियमाणं ते, कृतमाहुर्महर्षयः ॥ १४ ॥ समीपमयमायातः, क्रियमाणं विलोकयन् । दध्वौ नैतव समीचीनं, क्रियमाणं कृतं वचः ॥ १५ ॥ यच्चलच्चलितं जीर्यङ्गीर्णं वक्ति जिनोऽपि हि । तन्मिथ्या क्रियमाणोऽप्यमळतः संस्तरो यतः ॥ १६ ॥ यथा संस्तीर्यमाणोऽप्यमरंस्तीर्णोऽस्ति संस्तरः । तथा चलदचलितं, जीर्यमाणमजीर्णकम् ॥ १७ ॥ निर्ग्रन्थानामधान्येषां, तत्तथाऽकथयच्च सः । क्रियमाणं कृतं न स्यात्, कृतमेव कृतं भवेत् ॥ १८ ॥ तस्येत्यं चक्षमाणस्य, केऽपि श्रद्धयंते वचः । केचिन्न मुनयः सा तु, श्रद्धते प्रियदर्शना ॥ १९ ॥ ये श्रद्धयति ते तस्यैवान्तस्था विचरन्ति च । ये न श्रद्धयते ते तं, बोधयन्ति तु हेतुभिः ॥ २० ॥ असद्रहाग्रहात् तं चाबुध्यमानं विहाय ते । श्रीवीरपादानां-

श्रित्य, विहरन्ति हितेच्छवः ॥ २१ ॥ ढङ्कस्य कुम्भकारस्य, सदने प्रियदर्शना । स्थिता जमालिप्रज्ञप्तमार्याणां पुरतो जगौ ॥ २२ ॥
जमालिगदितं ढङ्कस्याग्रतोऽपि वदत्यदः । इयं विप्रतिपन्नैति, ध्यात्वा ढङ्को जगाद ताम् ॥ २३ ॥ एवंविधं विशेषं च, कथ्यमानं
न वेवृम्यहम् । अप्रबुद्धा च मे बुद्धिर्न च बोधाभि चोदितम् ॥ २४ ॥ अन्यदा गुणयन्तीं तामभि चिक्षेप कुम्भकृत् । अङ्गारं तेन
तस्यैकदेशे संघाट्यदहत् ॥ २५ ॥ तयोक्तं मम संघाटी, दग्धा स प्राह मेदृशम् । वदतस्तव महोत्सवं, संघाटी यददहत्
॥ २६ ॥ ऋजुस्रन्नयममेत, श्रीवीरवचनश्रितम् । दहमानं भवेद्गन्धं, वस्त्रं न तु भवन्मते ॥ २७ ॥ तथेति प्रतिश्रुत्यैषा, सत्यमित्य-
भिषाय च । प्रज्ञा प्रज्ञापयामास, जमालि बहुभङ्गिभिः ॥ २८ ॥ जमालिवचनं तस्या, न जग्राह निजाग्रहात् । यदा तदा शेष-
साधुसार्ध्वीयुक् सा ययौ प्रभुम् ॥ २९ ॥ जमालिरपि चम्पायामागत्य स्वामिनं जगौ । छन्नस्था चहवः शिष्या, अपक्रान्ताः
पुरा तव ॥ ३० ॥ अहं तूत्पन्नसज्ज्ञानदर्शिनोऽहं न जिनाऽपि च । केवल्यपक्रमेणैवापक्रान्तः केवली भवात् ॥ ३१ ॥ गौतममन्तं जगा-
दाथ, जमाले ! माऽऽलमालपः । केवलज्ञानिनो ज्ञानं, न खलु सखलति क्वचित् ॥ ३२ ॥ यदि त्वं केवली तद् द्वौ, प्रश्नौ व्याकुरु
मेऽग्रतः । अयं जीवश्च लोकश्च, शाश्वतोऽशाश्वतोऽथवा ? ॥ ३३ ॥ जमालिगौतमेनेति, प्रोक्तो मौनमसेवत । बलं मूर्खस्य
मौनत्वमिति सत्यापयन्निव ॥ ३४ ॥ अथ प्राह प्रभुः सन्ति, च्छन्नस्था बहवोऽपि मे । शिष्याः प्रश्नाविमौ तेऽतिव्याकर्तुं सकलौ
क्षमाः ॥ ३५ ॥ लोको भूतभवद्भाव्यपेक्षया खलु शाश्वतः । उत्सर्पिण्यवसर्पिण्यपेक्षया तु न शाश्वतः ॥ ३६ ॥ जमाले ! शाश्वतो
जीवो, द्रव्यरूपेण सर्वदा । त्रिभिस्त्रिर्यग्नेदेवत्वपर्यायैस्तु न शाश्वतः ॥ ३७ ॥ इत्थं कथयतो देवदेवस्याश्रद्बद्धचः । मर्षुकाम
इवान्नस्यापचक्राम स दूरतः ॥ ३८ ॥ असन्नावोद्भूतभावनाभिर्बहुभिः स्वं परं च सः । मिथ्यात्वाभिनिवेशश्च, व्युदग्राहयदाग्रहात्

॥ ३६ ॥ बहूनि स च वर्षाणि, तपः पष्ठाष्टमादिकम् । विधाय विदधे प्रान्ते, प्रायं पथं च वासरान् ॥४०॥ अनालोच्याप्रतिक्रम्य,
तत्तादृगन्तके दिदि । त्रयोदशपयोदायुर्देवः किल्बिषिकोऽभवत् ॥ ४१ ॥ यामाता च यमथापि, कस्यापि न निजाविति । सत्यं
त्रमालिना चक्रे, श्रीवीरेऽपि विरोधिना ॥ ४२ ॥

अथ पौडशमिर्द्वैतज्ञाने जाते जगद्गुरोः । वाचयन् सप्तमं पूर्वं, द्वितीयो निह्ववोऽभवत् ॥ १ ॥ पुरे राजगृहे पूर्ये, सर्वपूर्व-
विचारकाः । आचार्या घणुनामानः, समवासाशुंरुघताः ॥२॥ तेषां विशिष्टधीः शिष्यस्तिष्यगुप्तोऽभिधानतः । आत्मप्रयादपूर्वन्तिः,
पठत्यालापकं त्विमम् ॥ ३ ॥ भदन्तात्मप्रदेशः किमेको जीवः प्रकार्त्येते? । नायमर्थः समर्थः स्यादेवं द्वावपि तौ तथा ॥ ४ ॥
सद्गयाता अप्यसद्गयाता. अपि जीवो न चोच्यते । अप्येकेन प्रदेशेन, न्यूनत्वे जीवता न हि ॥ ५ ॥ लोकाकाशप्रदेशेस्तु, स
समानप्रदेशवान् । स्याद् वक्तव्यं जीव इति, कृत्स्नः स परिपूर्णकः ॥ ६ ॥ सोऽत्र विप्रतिपन्नो यत्, सर्वे जीवप्रदेशकाः । एकोना
अपि ते जीवव्यपदेशतया न चेत् ॥ ७ ॥ तर्हि पाश्चात्य एवैकः, प्रदेशो जीव इष्यते । यतस्तद्भावभावित्वे, स जीवो व्यपदि-
श्यते ॥ ८ ॥ प्रज्ञापितोऽपि गुरुभिः, स्थविरैरितैरपि । नास्थाद्यदाऽथ द्युत्सृष्टः, कायोत्सर्गेण साधुभिः ॥ ९ ॥ मिथ्यात्वाभि-
नियेयेन, सुगंधं व्युद्गाहयन् जनम् । असद्भावोद्भावनाभिर्ब्रह्मिभ्यश्च चचार सः ॥ १० ॥ गतशामलकल्यायामाशालवने स्थितः ।
विश्वधीर्नाम तद्वास्ति, श्रमणोपासकः परः ॥ ११ ॥ स चात्मश्रावकः साद्धं, साधुस्तान् वन्दितुं गतः । जानाति निह्ववान्
शाठ्यान्, नटना घर्मं शृणोति तत् ॥ १२ ॥ स तं विवोधयत्युच्चैः, श्रायकस्तु प्रतीच्छति । अन्यदा तद्गृहे जज्ञे, कथनापि
महोत्सवः ॥ १३ ॥ वदन्ति विनयेनेति, पादिराक्रम्यतां गृहम् । निमन्त्रिताथ तेनैते, विहर्तुं च समागमन् ॥१४॥ निवेद्य तिष्य-

गुप्तं च, श्राद्धो महति विष्टरे । प्राप्तुकं फलपक्वान्नाद्यं तस्य पुरो न्यधात् ॥ १५ ॥ सर्वेषामपि वस्तूनामैकैकं खण्डकं ददौ । ते दध्युः पुनरप्येष, सर्वं वस्तु प्रदास्मति ॥ १६ ॥ पपात स च तस्याही, स्वजनानप्यपातयत् । ऊचे च कृतकृत्योऽस्मि, यद्युयं प्रतिलंभिताः ॥ १७ ॥ तेऽदोऽसमंजसं दृष्ट्वाऽऽहुः किं श्राद्ध ! प्रतार्यते ? । भवदीयमतेनान्त्यः, प्रदेशः पूर्णरूपभाग् ॥ १८ ॥ ततः सर्वांशदानेन, भवन्तः प्रतिलंभिताः । न तु श्रीवर्द्धमानस्य, सिद्धान्तात्प्रतिलम्भिताः ॥ १९ ॥ सम्बुद्धास्ते ततः प्रोचुः, सम्यग्यः प्रेरणा ह्यसौ । सर्वथा प्रतिलंभ्याथ, द्राग् मिथ्यादुष्कृतं कृतम् ॥ २० ॥ इति ते बोधिताः सर्वे, सुश्राद्धेन महात्मना । आलोचितप्रतिक्रान्ता, विहरन्ति महीतले ॥ २१ ॥

चतुर्दशोचरे वीरसिद्धेरब्दशतद्वये । गते सति तृतीयोऽथ, निह्वयोऽऽभिनवोऽभवत् ॥ १ ॥ श्वेतवी श्वेतवीहारहारिण्यस्ति पुरीधरा । उद्यानमस्ति पोलासं, सविलासं पतत्रिभिः ॥ २ ॥ आर्यापाढाभिधास्तत्राचार्योश्चाचारवेदिनः । स्थिराः स्थिराशयास्तस्थुर्वहुसाधुपरिच्छदाः ॥ ३ ॥ आगाढयोगिनस्तस्य, शिष्याश्चाधीयते श्रुतम् । गुरोर्विद्वच्चिका जज्ञे, प्राणसन्देहद्व्यचिका ॥ ४ ॥ न कोऽप्युत्थापितस्तेन, ततः कालगतोऽभवत् । सौधम्मं नलिनीगुल्मे, विमाने प्रवरः सुरः ॥ ५ ॥ विज्ञायावधिना कायं, तमेवानुप्रविश्य सः । साधूनुत्थापयामास, वैरात्रिकविधेः कृतौ ॥ ६ ॥ योगानां परिपूर्णत्वे, क्षमयामास तानयम् । क्षमध्वं यन्मया युयं, नमिताः संयता अपि ॥ ७ ॥ अमुकग्निन् दिने देवीभूतोऽहं भुवमागतः । भवदीयागाढयोगपरिपूर्णत्वहेतवे ॥ ८ ॥ इत्युक्त्वा क्षमयित्वा च, गते देवे सुरालयम् । तच्छरीरं परित्यज्य, सर्वे विप्रतिपेदिरे ॥ ९ ॥ इयंतं समयं यावत्, वन्दितोऽयमसंयतः । न ज्ञायते ततः कोऽपि, सुरो वा श्रमणोऽथवा ? ॥ १० ॥ नाचार्यमपि वन्दन्तेऽव्यक्तत्वं चिन्तयन्ति च । सर्वमव्यक्तमेवैतद्वाच्यं देवोऽथवा यतिः ॥ ११ ॥

व्यक्तां कृते मृषा वाक्यं, न विद्वस्य क्वचित्ततः । संयता वाऽथ देवा वा, उवाप्यप्रत्ययो महान् ॥ १६ ॥ एवंविधैरसद्भाषैर्वैश्वपन्तः
 परानपि । यो धितास्तेऽप्य संत्यक्ताः, कायोत्सर्गेण साधुभिः ॥ १३ ॥ अव्यक्तास्ते च विख्याता, जग्मू राजगृहं ज्यदा । सौर्यवंशोऽ-
 मयं स्वत्र, बलमद्राभिषो नृपः ॥ १४ ॥ तेन सुश्रावकैर्णते, ज्ञातास्वत्र समागताः । भटान् प्रेष्य गुणशीलचत्त्यादानायिताश्च
 ते ॥ १५ ॥ कटान् करटिनश्चैप, समानाख्यादिशुद्धान् । यदमून् कटमर्देन, मर्दतां शीघ्रमेव हि ॥ १६ ॥ ते प्रोचिरे वयं विद्यः, प्रसिद्धं
 त्वायुपासकम् । पुनरेतावतः साधूननाथान् घातयिष्यासि ॥ १७ ॥ निष्कृपोऽथ नृपोऽत्रोचत्, के यूयमिति वेत्ति कः ? । वैरिणः
 तस्करा वाऽथ, नृपावकराः किमु ? ॥ १८ ॥ ते प्रोचिरे महाराज, निर्ग्रन्थाः श्रमणा वयम् । स प्राह यूयमव्यक्ताः, को वेत्ति
 श्रमणा न वा ? ॥ १९ ॥ श्रमणोपासकोऽहं च, भवामि न भवामि वा ? । मतं चेत् प्रतिपद्यध्वं, व्यवहारनयं ततः ॥ २० ॥ तेऽथ
 बुद्धाः समंदाक्षा, निःशङ्कमिति मेनिरे । श्रमणाः स्मो वयं ते च, ताडिता वचनैस्वतः ॥ २१ ॥ उक्ताश्च युष्मत्सम्बोधहेतवेऽदः
 कृतं मया । एवमुक्ताश्च श्रमणाः, क्षमिताश्च गताश्च ते ॥ २२ ॥

श्रीचीरस्तामिनः सिद्धि, गतस्याब्दशतद्वये । विश्रत्याऽभ्यधिके जाते, जातस्तुर्योऽथ निह्ववः ॥ १ ॥ समस्त्यशिथिला लक्ष्म्या,
 मिथिला नामतः पुरी । दशपूर्वभृदाचार्यस्वत्रायासीत् महागिरिः ॥ २ ॥ शिव्यस्तस्य च कौडिन्यः, सुमित्राख्योऽस्ति तत्र च ।
 चेत्ये लक्ष्मीगृहाभिरुये, साशिव्याः सन्ति सूरयः ॥ ३ ॥ अनुप्रवादपूर्वोऽसौ, वस्तुनैपुणिकाभिधम् । पठत्यालापकस्तत्रास्त्युच्छेद-
 नयवाच्यगः ॥ ४ ॥ प्रत्युत्पन्ननैरयिका, ध्युच्छेत्स्यन्त्यखिलाः किल । एवं भवनपत्याद्या, जीवा वैमानिका अपि ॥ ५ ॥ तस्यै-
 वमर्धापानस्य, विचिकित्साऽजनीदृशी । ध्युच्छेत्स्यन्ति मुनयोऽपि, सर्वोच्छेदो भविष्यति ॥ ६ ॥ जज्ञे तस्यास्थिरं चित्तं, स्थविरैः

प्रतिबोधितः । यदा नास्थात्ततो निर्वासितो निह्वव इत्ययम् ॥ ७ ॥ समुच्छेदमयं वादं, सर्वत्र व्याकरोत्ययम् । यदयं सकलो लोकः, शून्य एव भविष्यति ॥ ८ ॥ स्वशिष्यसहितः सोऽधान्यदा राजगृहं गतः । तत्र चारक्षकाः शुल्कपालाः श्रावकपुङ्गवाः ॥ ९ ॥ ते च तान्निह्ववान् झाल्या, इन्तुं प्रारोभिरतराम् । ते भीताः प्रादुरस्माभिः, श्रुतं यूयमुपासकाः ॥ १० ॥ तत्कथं संयताने-
तावतो हंथ तथाऽपि हि? । परे प्रोचुर्व्यवच्छिन्नाः, संयताः सकला अपि ॥ ११ ॥ यूयमन्येऽधुना केऽपि, तस्करा यदिवा चराः । विनैक्ष्यथ स्वयं चैव, कः परो पातयिष्यति ? ॥ १२ ॥ भवतामेव सिद्धान्ताद्वयमप्यपरेऽधुना । जिनागमात्तु ते यूयं, वयं ते पातकाश्च वः ॥ १३ ॥ यतस्त्वेव कालादिसामग्रीं प्राप्य नश्यति । वस्त्वैकसमयेत्येनोत्पद्यते तद्द्विकत्वतः ॥ १४ ॥ तदेक-
समयत्वेन, व्यवच्छिद्याथ नारकाः । सन्ति द्विसमयत्वेन, ततस्त्रिसमयाश्च ते ॥ १५ ॥ ततः क्षणिकतावादे, श्रावकैः सुप्ररूपिताः । सम्यक् शिक्षा तथेत्याहुर्मुनयो नयचक्षुषः ॥ १६ ॥ इति संबोधितास्तैस्ते, मुक्ताश्च धमितास्तथा । आलोचितप्रतिक्रान्ता,
विहरन्ति यथाविधि ॥ १७ ॥

अथाष्टाविंशत्यधिके, जाते वर्षशतद्वये । सिद्धिं गणस्य वीरस्य, निह्ववः पंचमोऽजनि ॥ १ ॥ उल्लुका नाम नद्यस्त्युल्लुका-
तीराभिधं पुरम् । तस्यास्तीरेऽस्ति चैकस्मिन्, खेटस्थानं द्वितीयके ॥ २ ॥ तत्रास्ति धनगुप्ताख्यः, शिष्यः श्रीमन्महागिरेः ।
धनगुप्तस्य शिष्यस्तु, गङ्गदेवाख्यया गुणी ॥ ३ ॥ स प्राच्येऽस्त्युल्लुकातीरे, तद्गुरुः पश्चिमे तटे । शरदि स्वं गुरुं नन्तुं, सोऽद्या-
लीदनलीकधीः ॥ ४ ॥ एतदेतस्तस्य च स्रोतस्विनीमुत्तरतो भृशम् । तापः शिरसि शीतं च, जलं लगति पादयोः ॥ ५ ॥ स
दध्प्यी भणितं यज्ञे, वेद्यते न क्रियाद्विक्रम् । अहं तु वेदयामि द्वे, तन्मन्ये वेद्यते कथम् ? ॥ ६ ॥ ततो गतो नमस्कृत्य, गुरुं

श्रोत्रात् तद्यथा । गुरुः श्रोत्राच्च यत्सर्वं, मा प्ररूपय नास्त्यदः ॥ ७ ॥ नैकत्र समये क्वापि, वेद्यते हि क्रियाद्वयम् । स तदश्रद्धयत्
 तं च, परं श्रापंचयच्छु ॥ ८ ॥ एकदा स मुनीन् प्रज्ञापयन्नाकर्णिं स्मरिणा । निष्क्रासितः स यातोऽथ, पुरे राजशुहाभिधे ॥ ९ ॥
 तत्र महाउपस्तीरप्रभे पार्श्वेनेऽस्ति च । नागो मणिनामधेयस्तस्य चैत्येऽस्ति स स्थितः ॥ १० ॥ तत्र मध्येसभं चवमाख्ययति
 एतन्नु जन्तवः । एकेनापि समयेन, द्वे क्रिये वेदयंति यत् ॥ ११ ॥ ततस्तेन स नागेन, तस्या एव हि संसदः । मध्ये शुद्धरसु-
 द्भिर्, श्रोत्रः श्रोत्रोद्भूताधरम् ॥ १२ ॥ इमां प्रज्ञापनां प्रज्ञापय मा सुष्ठु नो यतः । प्रज्ञापनेयं ते दुष्टा, शैश्व ! दुष्टु त्वोदितम् ॥ १३ ॥
 त्पिरं कालमदं धीमन्महावीरपदान्विके । निविष्टः श्रुतवानेका, क्रिया यत् किल वेद्यते ॥ १४ ॥ त्वं विशिष्टतरो जातोऽसि किं
 तत् त्वञ्च कुप्ररम् । नाम्नाविष्यामि ते दोषादन्यथा शुद्धराहतेः ॥ १५ ॥ अत्रैव समवष्टुर्वीरपादैरिदं यतः । व्याकृतं वेद्यते नैक-
 तन्नेन किंचान्नम् ॥ १६ ॥ एवं प्रज्ञापितस्तेन, तद्भयाचोदनाच्च सः । तदङ्गीकृत्य मिथ्या मे, दुष्टु त्वं तदुवाच च ॥ १८ ॥

एवमेव तदुवाच श्रुत्वाऽसिदग्नेः समाश्रितः । वीरं सिद्धिं गते पष्टोऽभूत् त्रैराशिकनिह्वयः ॥ १ ॥ पुर्यामन्तरंङ्गिकायां, चैत्ये भूत-
 शुभानिधे । श्रीशुला नामतत्तस्युः, स्वरयः पुण्यभूतयः ॥ २ ॥ बलिश्रीनीर्मतस्तत्र, बलिश्रीहारको नृपः । बलिश्रीमञ्जानानदी,
 बलिश्रीरुद्रिहानतः ॥ ३ ॥ अस्मि श्रीशुभश्रीणां, रोहगुप्तः सहोदरः । शिष्यः स चान्यतो ग्रामात्, पुरीमेत्यन्तरंङ्गिकाम् ॥ ४ ॥
 पर पात्राजकंधके, शन्त्रि त्म भुवस्मयः । जम्बूशालाकरः कालायसपट्टिसतोदरः ॥ ५ ॥ पृष्टो वक्ति च विधाभिः, स्फुट्यते
 यत्र मम । जम्बूशाला च शन्त्रुदीपे नास्ति समो मम ॥ ६ ॥ शून्याः परश्रवादास्तत्, प्रतिवादी न कोऽपि मे । पडुना पटहेनेति,
 ॥ ७ ॥ गणपोपपत् ॥ ७ ॥ इत्येवं ज्ञमतां नित्यं, चतुष्के चत्वरे त्रिके । पंडुशाल इति नाम, नाम लोकेन निर्ममे ॥ ८ ॥

श्री
 प्रयन्त्या०
 श्रीप्रदु-
 श्रीपशुलो

रोहसुप्तः गमगच्छन्, रोहचिचोन्नतिस्तरुम् । निषेध्य पटहं ग्राह, वादं दास्याम्पहं त्वया ॥ ९ ॥ कृत्वैवं स गतः क्षीरं,
 वंक्षित्वाऽन्तोपयन् तन् । आचार्याः प्रोचिरे द्रुष्टु, कृतं विद्यावली हि सः ॥ १० ॥ चादे पराजितः सद्यो, विद्याभिरपि हौकते ।
 मन्त्रमननन् तस्य, गत विद्या हि दुस्तराः ॥ ११ ॥ ताद्य वृथिकसर्पास्तुमृगयकरवायसैः । विद्याशुचिन्तिकाभिश्चोपद्रवन्ति जितेऽपि
 हि ॥ १२ ॥ इतरः प्राह किं तर्हि, नम्यद्भिन्नुद्यते क्वचित् ? किं वा प्रारब्धमुज्झाद्भिः, श्रोतसामपि लज्ज्यते ॥ १३ ॥ अथ गुरुः
 पुरो विद्याप्रतिपद्यतया म्बिद्याः । शठासिद्धा ददौ विद्याः, सप्त तस्य नयावहाः ॥ १४ ॥ मयूरो नकुला चौतुर्व्याघ्री सिंहदिवा-
 न्भिरा । श्येनी चेति महाविद्या, नाम्नास्वाः परिकीर्चिताः ॥ १५ ॥ युगम् ॥ अभिमन्व्य गुरुस्वस्रै, रजोहरणमप्यदात् । ऊचे
 प सिद्धिदुषिण्णन्, परं यदि मयंरुम् ॥ १६ ॥ तद्रजोहरणेनाथु, तद्रजोमत्र संहरः । शंक्रणापि न शक्योऽसि, जेतुं किमपरैर्नरैः ?
 ॥ १७ ॥ सोऽप्य विद्याः समादाय, गतो भूपसभं प्रति । ऊचे च किमयं वेत्ति ? पूर्वपथं करोतु तत् ॥ १८ ॥ परिव्राट् चिन्तया-
 नके, पक्षेण मनसाऽथ सः । एषामेवादेदं पथं, सिद्धति निष्पुणा तर्मा ॥ १९ ॥ ध्यात्वेत्युवाच ही राशी, जीवोऽजीवश्च मे मती ।
 रोहसुप्तोऽप्य दृष्यो मे, सिद्धांतो समनाऽऽदे ॥ २० ॥ ध्यात्वेति प्रातिभं तस्यामभिभूषमभापत । जीवा अजीवा नोजीवा, इति
 एव तादृशमयः ॥ २१ ॥ तत्र मंसारिणो जीवा, अजीवाथ षटादयः । नोजीवाश्च गृहगोधादिब्रह्मपुच्छादयो मताः ॥ २२ ॥
 प्रादिर्मस्यं तथाऽन्तश्च, दण्डस्य स्यात् त्रिधा यथा । कालोऽजीवो वर्त्तमानोऽनागतश्च यथा त्रिधा ॥ २३ ॥ किं बहूक्तेन ? सर्वेऽपि,
 माया भवदियार्चिनः । निर्धयेति स निष्पिष्टश्च भव्याकरणः कृतः ॥ २४ ॥ निधितो यत्रने तस्य, सोऽयुचत् यामिहोस्ततः ।
 तत्रैवयज्जानन्यो, मयूरानमुचन्तुनः ॥ २५ ॥ तर्थास्तदयमर्णाय, परित्राडमुचत् ततः । उरगानाकुलीकृतं, नकुलान् यद्यचे

बुद्धिः ॥ २६ ॥ सुमोच मृगकनिंघं, द्रव्यमुज्जिनश्यागने । युगे रथिरिवोत्तस्मी, शिवोऽन्यो वृषदंशरान् ॥ २७ ॥ परिव्राजः कुरङ्कोऽ-
 श्विन, कुरङ्गानसुषणलः । ते हि तीक्ष्णरिषाणाभ्यां, दारयन्त्युदरं रिषां ॥ २८ ॥ आम्नायप्रविधौ व्याप्तान्, योरान व्याप्ताननान्
 परः । रिषकार एतङ्गोऽयं, कुरङ्गाश्चकारं च ॥ २९ ॥ निःशकः चक्रुरानस्य, परिम्राट् सुमुचं ततः । सुनिषक्ताननः पञ्चाननानय
 निनिषिधे ॥ ३० ॥ तस्मै गीममुत्तान् श्यामान्, पद्यदृत्कारकारिणः । परिम्राडमुचद्वानागतानिय पायसान् ॥ ३१ ॥ तद्विगं-
 धातके पूरान्, योरपूरकारकारकान् । निर्ममे निर्ममेगोऽयं, कृतप्रतिष्ठवौ कृती ॥ ३२ ॥ निरुपायोऽप्युपायपी, शकुनान्ताः शकु-
 नितकारः । परिमाश्च हृष्टुधे तस्मै, मुनेयं कुनेयं स्थितः ॥ ३३ ॥ तस्मान्नमनाः स्मेनतानामपममर्षणः । विदधे विदधे चास्य, परि-
 म्राजो मनोरथम् ॥ ३४ ॥ त र्वा गुरुपापारपथिः तस्मैपितम् । मुमोच शमणो धर्मभ्यजेन तामताडयत् ॥ ३५ ॥ सा चोपरि
 परिम्राजकस्य तस्य मुतं चकृत् । विमुच्य नश्यति स्मोनेर्धने पश्यति कीतुकात् ॥ ३६ ॥ परिम्राजोऽस्य बालस्य, मुते बालत्य-
 कातयन् । रथ रारी गुरीपस्वाक्षणे मरुगश्चित्तरम् ॥ ३७ ॥ शमन्दं निन्ममानोऽथ, निरपासि नुंषेण तः । एवं तेन परांगिग्ये,
 परिम्राजकपालनः ॥ ३८ ॥ गतोऽय रोहगुप्तोऽपि, श्रीगुप्ताचार्यशशिष्यौ । तपथाऽल्लोचनार्थक्रे, गुरपोऽथ पमागिरे ॥ ३९ ॥
 परिम्राजकस्य तस्या किं न, प्रोक्त यत्राशयस्यः । न तन्ति तत्परभृत्ये, मया प्रक्षापिता मुषा ॥ ४० ॥ मत्वा तद्विदुनाऽप्येवं, भणति
 मुप नेण्णति । मा मेऽपभ्रान्ता भूयादिति भेतसि विन्तयन् ॥ ४१ ॥ पुनः पुनरपि प्रोक्ते, गुरुभिः प्रोचियानयम् । को दोषः ?
 मुप नेण्णति । मा मेऽपभ्रान्ता भूयादिति भेतसि विन्तयन् ॥ ४२ ॥ गुरुणोक्तमसञ्जायात्, स्याजिनाशातना तथा । तथाऽप्यमध्यमानोऽयं, शैलपः
 मुप नेण्णति । मा मेऽपभ्रान्ता भूयादिति भेतसि विन्तयन् ॥ ४३ ॥ गुरुणोक्तमसञ्जायात्, स्याजिनाशातना तथा । तथाऽप्यमध्यमानोऽयं, शैलपः
 मुप नेण्णति । मा मेऽपभ्रान्ता भूयादिति भेतसि विन्तयन् ॥ ४४ ॥ गुरुणोक्तमसञ्जायात्, स्याजिनाशातना तथा । तथाऽप्यमध्यमानोऽयं, शैलपः
 मुप नेण्णति । मा मेऽपभ्रान्ता भूयादिति भेतसि विन्तयन् ॥ ४५ ॥ गुरुणोक्तमसञ्जायात्, स्याजिनाशातना तथा । तथाऽप्यमध्यमानोऽयं, शैलपः

विप्रतिपन्नो मेऽस्मद्वादः श्रूयतामतः । नृपेणाङ्गीकृते वादं, स ददौ गुरुणा सह ॥ ४६ ॥ यथैकं दिवसं तद्धन्मासपट्कं तयोर्गतम् ।
राज्ञोचे भवता वादाद्राज्यं सीदति मेऽखिलम् ॥ ४७ ॥ सूरयः प्रोचिरे मिथ्या, विधृतोऽयमियच्चिरम् । तत् प्रातर्निग्रहीष्यामि,
ग्रहीष्यामि जयश्रियम् ॥ ४८ ॥ प्रातः प्राह ततः सूरिः, परीक्षा कुत्रिकापणे । क्रियतां तत्र सर्वाणि, वस्तूनि सुलभानि यत्
॥ ४९ ॥ तत्रैत्य राजप्रत्यक्षं, देवताऽमापि सूरिभिः । जीवा अजीवा नोजीवा, अप्यानीय प्रदर्शय ॥ ५० ॥ अथ देवतया जीवा-
शाजीवाश्च प्रदर्शिताः । नोजीवास्तु न सन्तीति, प्राहजीवान् ददाति वा ॥ ५१ ॥ इत्यादिकचतुश्चत्वारिंशदशशतेन सः ।
पृच्छाभिर्निर्गृहीतो द्राग्, घोषितं नगरे तथा ॥ ५२ ॥ जयति श्रीमहावीरो, वर्द्धमानो जिनेश्वरः । इतिचैत्यादिपञ्जातः, सङ्घे
जातः सदुत्सवः ॥ ५३ ॥ रुष्टश्च गुरुर्भव्यस्तं, खेलमल्लकभस्म यत् । तदेवाङ्गीकृतं तेन, स तु निर्वासितो गणात् ॥ ५४ ॥
पण्डोज्यं निह्वयो वैशेषिकयत्राणि निर्ममे । उलूकगोत्रजातत्वादौलुक्यः स च कीर्त्यते ॥ ५५ ॥ पृच्छानां तु चतुश्चत्वारिंशताऽभ्य-
धिकं शतम् । आचक्ष्यकमहाग्रन्थपृच्छैर्ज्यं मनीषिभिः ॥ ५६ ॥

गते चतुरशीत्यग्रे, समानां शतपंचके । श्रीमतो वर्द्धमानस्य, सप्तमोऽजनि निह्ववः ॥ १ ॥ देवेन्द्रवन्दितापदा, आर्यरक्षित-
सूरयः । पुरं दशपुरं जग्मुर्दिशादशकविश्रुताः ॥ २ ॥ उत्थितो मथुरायां च, तथा नास्तिकताक्किः । आत्मा देवो गुरुर्धर्मो, न
सन्तीति लपत्ययम् ॥ ३ ॥ मेलितः सकलः संघस्तत्र वादी च कोऽपि न । तदा युगप्रधानत्वे, सूरयश्चार्यरक्षिताः ॥ ४ ॥ संघेन
सविधे तेषां, प्रेषितौ श्रवणाशुभौ । ताम्यां च कथिते स्वेन, वृद्धत्याद्रन्तुमक्षमाः ॥ ५ ॥ ततस्तैः प्रेषितो गोष्ठामाहिलो वाद-
क्यन्धमान् । तेन तत्रगमेनाशु, नास्तिककथ पराजितः ॥ ६ ॥ तत्रैव श्रावकैः सोऽथ, चतुर्मासीं च कारितः । तदा च सूरयो दध्यु-

गणेशं कं करोम्यहम् १ ॥ ७ ॥ बृहदो गणेशश्चन्दोऽयं, पुरा श्रीगौदमादिभिः । गः स्थापयत्यपात्रे तं, जानन् पापो महान् स हि
॥ ८ ॥ ततो दुर्बलिकापुष्पमित्रं वित्तं समीक्षते । ज्ञातेषु हि न विश्रामो, महतां स्याद् गुणेषु तु ॥ ९ ॥ स्वजनानां तु घरीणां,
भ्रातृत्वात् फल्गुरशितः । मातुलत्वान्मतो गोष्ठामाहिलश्च पदं प्रति ॥ १० ॥ वरयोऽथ सभग्रानप्याहय स्रजनान् विजान् । कुटत्र-
येण दृष्टान्ते, चक्रुः स्वस्य तदग्रतः ॥ ११ ॥ अहं दुर्बलिकापुष्पमित्रं निष्पावकुम्भवत् । रिक्तीभूतः समग्रण, वृत्रार्थिन्यसनेन हि
॥ १२ ॥ तैलकुम्भनिभः फल्गुरशिते किंचनस्थितेः । अहं घृतघटो गोष्ठामाहिले तु बहुस्थितेः ॥ १३ ॥ तदेष घत्रेणार्थेन, युक्तोऽस्याहो
गणेशिता । सर्वैरिति मते वरिः, पुष्पाभिन्नमतोऽबद्धत् ॥ १४ ॥ मधुवृक्ष्या वर्णितव्यं मे, वन्द्यो मम च मातुले । साधुसाध्वीगणेऽन्य
स्मिन्नपि त्वं मद्रदाचर ॥ १५ ॥ तेषामपि ददौ शिखां, दृश्योऽयं सदृशो मया । युष्मत्कृताकृते सोढे, मयाऽयं न सहिष्यते
॥ १६ ॥ शिखां पश्चात्प्रे दत्त्वेत्याहारं परिहृत्य च । सुपर्वनिलयं जम्बुरार्यरश्मितवरयः ॥ १७ ॥ मातुलोऽप्यागतोऽज्ञासीत्, वरि
कालगतं तथा । निष्पापपट्टदृष्टान्तं, ततः पृथग्वास्थितः ॥ १८ ॥ पश्चात् तयागतः सर्वैरभ्युत्थाग च भाषितः । त्रिपुत्येवं न स त्वि-
च्छस्त्रिजयादित्यगर्वितः ॥ १९ ॥ षडिः स्थितः पुनर्भेदपिधानेन विदारितुम् । भेदुं नैयाशक्तं वरिवासितं श्रावकादिकम् ॥ २० ॥
इति भाषार्यवर्णनां, कुर्वन्तमर्थपौरुषीम् । नाकर्णयत्ययं गक्ति, युगं श्रुत साधनः ॥ २१ ॥ निष्पायककुटस्तास्य, समीप इति
व्यपत्तान् । इत्यर्थे तदुभाषितं व्यर्थं; मेनिरे ते निरेनतः ॥ २२ ॥ गुग्मम् ॥ तेषुस्थितेषु वागन्ध्यपुञ्जिर्बन्धोऽनुभाषते । गदा
॥ २३ ॥ गणेशेण, घृष्टेकापुक्तचिन्तया ॥ २३ ॥ पूर्वैऽप्ये तदा कर्मप्रवादाल्ख्ये विचार्यते । जीपस्य फर्मणश्चापि, कथं वन्द्यो भवेदिति
॥ २४ ॥ त्रिपा नामै प्रसीपन्ते, पञ्च स्पृष्टं निकाचितम् । वृत्तीकलापपत्रत्वं, स्पृष्टं वृज्यः सकिष्टुकाः ॥ २५ ॥ निकाषिते

पुनः प्रव्यस्तापयित्वाऽथ पिष्टिताः । वभ्राति जीवः कर्मैरथं, द्राघ्रागेण रुपाऽपि च ॥ ३६ ॥ परिणामममुश्चंथं, पथात् स्पृष्टं करोति तत् । संक्षिप्तपरिणामाद्य, विघत्ते स निकाचितम् ॥ ३७ ॥ तद्यानुपक्रमं वेद्यमवश्यमुदयागतम् । अवेदितस्य नैवास्य, कथंचिदपि मुज्यते ॥ ३८ ॥ श्रुत्येति वारयामास, गोष्ठामाहिलपंडितः । नैवं भवति पूर्वं च, नास्माभिः श्रुतमीदृशम् ॥ ३९ ॥ यथैवं कर्म पदं च, स्पृष्टं वाऽपि निकाचितम् । कदापि भवतो मोक्षस्ताहि नैव भविष्यति ॥ ३० ॥ विन्ध्यः प्राह कथं तर्हि?, स प्रोचे श्रुयतां ततः । यथा हि कंडुकः कंडुकिनं स्पृशति पूरुपम् ॥ ३१ ॥ नतु बद्धोऽस्ति देहेन, कर्मोप्येवं न वन्धयुक् । यस्य जीवप्रदेशेस्तु, कर्मै वद्धं कथंचन ॥ ३२ ॥ कर्मसम्भारविच्छिन्निस्तस्य नैव भविष्यति । इयत् स्मरिभिरसाकमाख्यायि न तु वैश्यम् ॥ ३३ ॥ विशेषकम् ॥ भयाऽन्यथा गृहीतं स्यादित्याशंकासमाकुलः । विन्ध्योऽभिनम्य पप्रच्छ, खरीन् दूरीकृतामतीन् ॥ ३४ ॥ ते प्रोचुस्ते वचः सत्यं, न गोष्ठामाहिलस्य तु । विन्ध्येनेति समाख्याते, तस्यौ संलीन एव सः ॥ ३५ ॥ प्रस्तावेऽहं पुनः धोभयिष्यामीति व्यचिन्तयत् । अन्यदा नवसे पूर्वं, प्रत्याख्यानं विचार्यते ॥ ३६ ॥ तस्मिन् साधुसम्बद्धे, त्रिविधं त्रिविधेन हि । प्राणाविपातं प्रत्याख्याम्याजीवितमितर्यते ॥ ३७ ॥ स प्रोवाचापसिद्धान्तो, भवत्येव, कथं पुनः । प्रत्याख्यानं विधातव्यं?, गृणुवेति समाहितः ॥ ३८ ॥ सर्वं प्राणातिपातं प्रत्याख्याम्यपरमाणकम् । त्रिविधं त्रिविधेनेति, प्रत्याख्यातुं हि युज्यते ॥ ३९ ॥ कृते क्षपरिमाणे स्यादाशंसादोषवर्जनम् । यावज्जीवं तु भणता, परतोऽङ्गीकृतं भवेत् ॥ ४० ॥ प्राणानहं हनिष्यामि, परतो जीवित्वादिति । तस्मादपरिमाणं तत्, विधातव्यं मुमुक्षुभिः ॥ ४१ ॥ कलापकम् ॥ एवं वदन् स विन्ध्येनापोधि सिद्धान्तयुक्तिभिः । विन्ध्योक्ते पुनरुक्तोऽपि, कृते(कलिः)सर्वः सना व्यधात् ॥ ४२ ॥ पृष्टा घटुश्रुताथान्येऽप्येतदेव भणति ते । स प्राह कित्य किं ग्रयभिय-

दर्हन्निरितिम् ॥ ४३ ॥ पुनः पुनर्निषिद्धोऽपि, तस्मिन्नेवं प्रलापिनि । कायोत्सर्गं व्यधुः संघसमवायेन साधवः ॥ ४४ ॥ एत्य-
शासनदेवनादेशं दत्तेति मापिते । तैरूचे त्रज धेगेन, पृच्छ तीर्थकरं तथा ॥ ४५ ॥ पुष्पमित्रादिसंघस्य, किं गोष्ठामाहिलस्य वा ।
सुर्यं वाक्पं ? तथा प्रोचञ्जुबलं दत्तय याम्पहम् ॥ ४६ ॥ कायोत्सर्गं ददौ संघो, गत्वाऽपृच्छज्जिनं च सा । स ग्राह सत्यवाक्
संघो, मिथ्यावागितरः पुनः ॥ ४७ ॥ निहवः सप्तमो ह्येष, सा श्रुत्वेति समागता । संघस्तस्या गिरा सर्वैः, कायोत्सर्गमपारयत्
॥ ४८ ॥ कथितेऽथार्हदादेशे, निहवः ग्राह सप्तमः । एषा गन्तुमशक्ता हि, वराक्यल्यार्द्धिका यतः ॥ ४९ ॥ अथ्रद्धानस्तद्वाक्यं,
पुष्पमित्रेण भापितः । यथार्थं प्रतिपद्यस्वान्यथा निर्वासयिष्यसे ॥ ५० ॥ तथाप्यनिच्छन् संघेनोज्झितो द्वादशघोऽपि यः । श्रुतो-
पच्योर्भक्त्याने चाञ्जलिप्रहरेऽपि च ॥ ५१ ॥ दापनायां निकाये चाभ्युत्थाने वन्दनेऽपि च । वैयाघ्रत्वे च समवसरणे चासने
तथा ॥ ५२ ॥ कथानिमन्त्रणे चापि, सोऽयं द्वादशघा मतः । संभोगः पञ्चकल्पोक्तस्तत्र संघेन वर्जितः ॥ ५३ ॥ इत्युक्त्वा निहवाः
सप्ताल्पविसंवादकारिणः । अथ बहुविसंवादं, वक्ष्ये षोडशकनिहवम् ॥ ५४ ॥

पद्भिर्नवोत्तैरेर्षयशतैर्वीरे शिनं गते । रथवीरपुरे द्वाष्टर्वोटिकानामजायत ॥ १ ॥ रथवीरपुरोपान्त, उद्याने दीपकाभिधे ।
आर्यकृष्णाभिधाचार्याः, समवासापुरेकदा ॥ २ ॥ तत्र प्राक् शिवभूत्याख्यो, भटः प्रकटपौरुषः । सहस्रमल्ल एकोऽपि, नृपं सेवि-
तुमागतः ॥ ३ ॥ राजा ग्राह परीक्ष्याहं, वृत्तिं दास्यामि ते ततः । भूतेष्टादिवसे प्रोक्तो, त्रज प्रेतवनं प्राति ॥ ४ ॥ तत्र रात्रौ बलि
मधुष्टपहारपशुं तथा । मानृणां मन्दिरे गत्वा, देहि व्यादेहि कौतुकम् ॥ ५ ॥ इत्युक्तः स गतस्तत्र, राज्ञा वीराः प्रभाषिताः ।
अयं शिवारक्षैर्भाव्यो, भैरवेर्षयचैर्नवैः ॥ ६ ॥ स तु प्रदाय मानृणां, बलिं प्रेतवने स्थितः । पशुं सादति तत्रान्ये, भाषयन्ति-

तमारविः ॥ ७ ॥ रोमोद्भेदोऽपि ततस्त्वस्य नैवास्ति वेगतः । कथितेऽन्यैश्च राजन्यो, वृत्तिं तदुचितां ददौ ॥ ८ ॥ अन्यदा नृपति-
 योधानादियन्मथुराग्रहे । गत्वा सर्वबलेनैते, तदासन्ना व्यचिन्तयन् ॥ ९ ॥ कतरा मथुरा ग्राह्या, नेति पृष्टो नृपः पुरा । दुर्विज्ञप्यं
 स्वभावेन, तव किं कुर्मोऽधुना वयम् ॥ १० ॥ इति चिन्तयतां तेषां, शिवभूतिः समागतः । ग्राह चिन्तां प्रपन्नाः किं, तेऽप्याख्यं-
 स्तस्य त्वचया ॥ ११ ॥ स ग्राह तर्हि गृहीमः, समकालमुमे अपि । ते प्राहूर्द्धाभ्यां भागाभ्यां, नादातुं शक्नुमो वयम् ॥ १२ ॥ एकैकस्याः
 समादानं, कालश्च प्रचुरो लगेत् । सहस्रमग्नः प्रोवाच, दुर्जया मेऽर्प्यतां पुरीम् ॥ १३ ॥ गृहाण पाण्डुमथुरामित्युक्तः स प्रधा-
 वितः । प्रत्यन्तानि गृहीत्वा च, मथुरां स्वकरोऽकरोत् ॥ १४ ॥ विब्रसोऽथ नृपस्तुष्टः, प्राह किं ते ददाम्यहम् ? । स च प्राह यदग्राहि,
 तदग्राहि निलेच्छया ॥ १५ ॥ एवमस्त्विति राज्ञोक्ते, स स्वैरं नगरे भ्रमन् । एति नो वा निशीथेऽपि, तद्भार्यां तु पवित्रिता ॥ १६ ॥
 न भुङ्क्ते न च शेतेऽसौ, शिवभूतावनागते । श्वश्रुष्ट्याऽन्यदा प्राह, खेदमेदस्विनि हृदि ॥ १७ ॥ युष्माकं तनयो नित्यमर्द्धरात्रे
 समेति हि । जागर्म्मि धुषिता चास्मि, तां विनाऽम्व ! करोमि किम् ॥ १८ ॥ सोचि स्वपिहि वत्से ! त्वमद्य जागर्भ्यंहं यथा ।
 त्वेत्पुंके वधूः सुप्ता, श्वश्रूः पुनरजागरीत् ॥ १९ ॥ द्वारं वदृष्ट्वा दृढं यावज्जननी चास्ति जाग्रती । कपाटकटके तावत् : खटत्कारं
 सुतां व्यधात् ॥ २० ॥ निर्भर्त्यं स तथा भूरि, भणितो व्रज तत्र हि । उदुषाटानि कपाटानि, यत्र स्थूरियति क्षणे ॥ २१ ॥
 त्वेत्पुंको जगामप, भवितव्यनियोगतः । आर्यकृष्णाख्यधुरीणामुदुषाटद्वारमाश्रयम् ॥ २२ ॥ नत्वा चोवाच भगवन्, प्रव्राजयसि
 मामिति ? । तेष्वनिच्छत्सु केशानामुद्वारं विदधे स्वयम् ॥ २३ ॥ पथान्मुद्रां समर्प्यास्य, विहारो विदधे च तैः । कालेन कियताऽ-
 ष्येते, पुनस्त्वपुरभागमन् ॥ २४ ॥ राज्ञा ज्ञात्वा तमाकार्यं, देदे तं रत्नकम्बलः । आगतः दूरिभिः प्रोच, किमरे ग्राह्यं

त्वया? ॥ २५ ॥ यतिनां हि किमेतेन, पट्टमृष्येन वस्तुना? । इत्युक्त्या तमनापृच्छ्य, निपद्यां गुरवो व्यधुः ॥ २६ ॥ ततः कथा-
 यिते तस्मिन्, पाथितेऽप्यगुणैर्दृष्टेः । तापाऽग्निनाऽवगाढेऽपि, गुरुरङ्गे न वाऽलगत ॥ २७ ॥ अन्यदा वाचनाकाले, वर्णयन्ते जिन-
 कल्पिकाः । त्रिपिपास्ते पाणिपात्राः, पतङ्गप्रहरा अपि ॥ २८ ॥ तेऽपि त्रिधा सयस्त्रयविवस्त्रत्वविभेदतः । शिवभृतिरवोच-
 तत्, कर्मणोऽर्थं क्रियते न किम्? ॥ २९ ॥ व्यपच्छिन्नोऽप्यमिति तैः, प्रोक्ते स प्राह नो मम । व्युच्छिद्यतेऽसौ तत्कार्यैः, परलोक-
 मभीष्टुना ॥ ३० ॥ सर्पभा श्वेयसी साधेभिर्ष्वरिग्रहता मता । ते प्राप्नुरेतस्त्रमोपकरणं न परिग्रहः ॥ ३१ ॥ तथा हि बहवः
 सन्ति, दुर्बला जन्तवो ह्यसाम् । तेभ्यः स्मृतं द्यार्थं तु, रजोहरणधारणम् ॥ ३२ ॥ आसने शयने स्थाने, निक्षेपे ग्रहणे तथा ।
 गायसंकोपने चेटे, तेन पूर्वं प्रगर्भेण ॥ ३३ ॥ तथा सम्प्रतिमाः सत्त्वाः, वृक्षमात्रं व्यापिनोऽपरे । तेषां रथानिमित्तं च,
 रिश्या सुरावस्त्रिका ॥ ३४ ॥ भवन्ति जन्तवो यस्मात्, भक्तपानेषु केपुचित् । तस्मात्तेषां परीक्षार्थं, पात्रग्रहणमिष्यते ॥ ३५ ॥
 सम्यक्तज्ञानशीलानि, तपश्चेवीह सिल्लये । तेषामुपग्रहार्थेऽहः, स्मृते चीवरधारणम् ॥ ३६ ॥ शीतवातातातर्पदैर्भैशकैश्चापि
 सेदितः । मा सम्यक्तज्ञानेषु ध्यानं, मा सम्यक् संविधास्यसि ॥ ३७ ॥ निक्षेपे ग्रहणे यत् स्यात्, शुभ्रप्राणिविनाशनम् । ज्ञान-
 ध्यानोपपातो वा, महादोषस्तदैव तु ॥ ३८ ॥ सद्विष्णुर्गस्तु नो धर्मसाधकस्तद्विनाऽपि हि । तस्यैतद्वस्तु नान्यस्य, यदुक्तं पूर्व-
 धीनि ॥ ३९ ॥ य एतान् वर्जयेद्दोषान्, धर्मोपकरणादृते । तस्य त्वग्रहणं युक्तं, यः स्याज्जिन इव प्रभुः ॥ ४० ॥ तद्ब्रह्मर्ष-
 म्, गणेशं, गणेशं गेहने पुनः । इति वैरुच्यमानोऽपि, ह्यस्त्वा वस्ताभ्यर्थं गतः ॥ ४१ ॥ उपराख्या स्वसा तत्र, तं वंदितुमुपागता ।
 ११५ ॥ गणिका गीक्ष्य तां दध्नी, जनो मा नो विरज्यतु । इति पौतगुरस्य-

स्याः, साऽवभ्रान्च्छ्रति स्म सा ॥४३॥ दत्तं देवतया पोतमिति सा बन्धुवाक्यतः । तज्जग्राह तथाऽद्यापि, तदिदं दृश्यतेऽखिलम् ॥ ४४ ॥ तस्य शिष्यावभृतां द्वी, कौण्डिन्यः कोट्टवीरकः । इत्थं परम्पराऽऽयातमिदं प्रस्फुरितं ततः ॥ ४५ ॥ इत्थं कोऽपि समासाद्यापि हि चोधि सुदुर्लभाम् । मिथ्यात्वस्योदयाद् दूरं, नाशयन्ति निकर्मतः ॥ ४६ ॥ इत्थं बोधिमवाप्य केचन परि-
प्रज्यामपि श्रेयसीं, श्रीमतीर्थकरस्य परयत महामोहान्धताबाधिताः । आस्फाल्य प्रपतन्ति हन्त वितथा वाचः किरन्तस्तथा,
संसारावटसद्गोबृथतिविधिस्तेषां दुरापो यथा ॥ ४७ ॥ इत्यस्यां विष्टौ श्रीमत्प्रद्युम्नस्य कवेः कृतौ । व्रतदुर्लभताद्धारं,
तृतीयं पर्यपूर्यत ॥ ४८ ॥ अथ प्रज्यास्वरूपप्रकाशनं गाथासप्तकेनाह—

सा पुण बुष्परिपह्ला पुरिसाण सया विवेगरहियाणं । बोढव्वाहं जम्हा पंचेव महव्वयवयाहं ॥ ३ ॥

‘से’ति पूर्वोक्तगाथोचरार्द्धकथिता पुनः प्रज्या दुष्परिपान्या, ‘पुरिसाणं’ पुरुषाणां सदा, कथंभृतानां?—‘विवेकर-
द्वितानां’ निर्विवेकानां, न तु सविवेकानां, कथं निर्विवेकानां दुष्परिपाल्येति हेतुमाह-बोढव्वयानि यस्मात् पञ्चमहाव्रतव्रता-
न्येव, न त्वशुव्रतानि, तानि हि त्रसस्थावरखुल्हम्बादरजन्तुजातविधातपरित्राणरूपप्रथमव्रतक्रोधलोमहास्यभयैरपिअस-
त्यामाणरूपद्वितीयव्रतान्यचहुस्यूलाणुसचित्ताचित्तपरिवर्जनरूपवृतीयव्रतदिव्यौदारिककामात्रिविधात्रिविधपरित्यागरूपतुर्यव्रतस्थूलद्व-
स्मात्पचदुसचित्ताचित्तपरिग्रहत्यागरूपपञ्चमहाव्रतस्वरूपाणि निर्विवेकैः कथमूहन्त इति ॥ द्वितीयगाथया प्रज्यादुष्करतां वक्ति-

राईभोयणविरई निम्ममत्तं सएऽधि देहम्मि । पिंडो उग्गमउप्पायणेसणाए सया सुद्धो ॥ ४ ॥

रात्रिभोजनविरतिः, कार्यति शेषः, उच्यते प्रमज्जितस्य हि चतुर्भग्नप्रोक्तस्यापि निशाभोजनस्य निषेधः, तद्यथा--“रात्रौ गहिय रात्रौ भुञ्जइ १ रात्रौ गहियं दिवा भुञ्जइ २ दिवा गहियं रात्रौ भुञ्जइ ४, रात्रौ गहियं दिवा भुञ्जइ ४, रात्रौ गृहीतं रात्रौ भुनक्ति १ दिवा गृहीतं रात्रौ भुनक्ति २ इति द्वौ मङ्गकौ सुप्रतिपाद्यौ, रात्रौ गृहीतं दिवा भुनक्ति, अयं तु रात्रौ पिण्ड-प्रकरणधिकारात् परिहार्यः, दिवा गृहीतं दिवा भुनक्तीत्यस्मिन्नर्वाग्निदिनगृहीते रात्रौ पर्युषिते द्वितीयदिनपरिभोगेऽयं भवति, सोऽपि रजनीभोजनेऽन्वर्भवति, साधूनां सन्निधिपरिहारात्, इति चतुर्भग्नप्रोक्ता निषेधा अपि निषेधकानां दुष्कराः, अन्यतीर्थी कैरप्युक्तं नोदकमपि पातव्यं, रात्रावत्र युधिष्ठिर ! । तपस्विना विशेषेण, गृहिणाऽपि विवेकिना ॥ ६ ॥ निर्ममत्वं स्वदेहेऽपि, आस्तां घनवनकरलत्रपुत्रभित्रादिके, इदमपि निषेधकानां दुष्करं, ‘पिण्डो उग्गमउत्पायणेसणाए सया सुद्धो’ ‘पिण्डो’ भिशास्यः उद्गमदोषजपादनादोषएणादोषमजितो, ग्राह्य इति शेषः, एतावता द्विचत्वारिंशतो दोषान् सूचयति, ते चामी—
आहारकम्पु १ देसिय २ पृश्यकम्पे ३ य मीसजाए ४ य । ठवणा ५ पाहुडियाए ६ पाओअर ७ कीय ८ पांमिच्चै ९ ॥ १ ॥

परिपट्टिण १० अभिहट्टे ११ उन्निभेत्ते १२ मालोहट्टे १३ य अन्निहट्टे १४ १ अणिसट्ट १५ उन्निहट्टे १६ मालस पिण्डुगमे दोसा ॥ २ ॥ आधानं आधा दातुः संकल्पस्तया कर्म-पाकादिक्रियेत्याधाकर्म, यद्वा आधाय विकल्प्य कर्म निरुक्त-पश्चात् यथासौपे आधाकर्म, तद्योगान्द्रक्तायपि तथोच्यते, एवमन्यत्रापि १, उद्देशनमुद्देशो यावदर्थिकादिप्रणिधानं तेन निर्वृत्तं तत्-प्रयोजनं येषोरिगुरु मक्तादि, दोषदोषवतोरभेदोपचारात्, एवमन्यत्रापि २, शुद्धस्यापि अशुद्धमक्तादिमीलनात् पूतेः अपवित्रस्य कर्म एतं इति एतिसाध्वादिप्रणिधानलक्षणेन साधेन जातं-पाकादिभावमुपगतं मिश्रजातं ४, स्थाप्यते-साधु-

दानाय कंचित् कालं यावत् निधीयते यत्तत् स्थापना भक्ताधेव ५, प्राशृतं-कौशलिकं तदिवोपचारसामर्थ्यात् यका सा प्राश्रुतिका
 ६, प्रादुः-प्राकारयं तस्य कारणं-साध्वर्थं विधानं प्रादुष्कारः तद्विशेषितं भक्ताद्यपि प्रादुष्कार एव उच्यते ७ क्रीयते स्म साध्वर्थे-
 मर्षादिना गृह्यते स्मेति क्रीतम् ८, अपमित्यं-साध्वर्थं गृहीतमुच्छिन्नमुद्यतकमितियावत् ९, परिवर्चितं-साध्वर्थं कृतपरावर्त्तं १०,
 आभित्तं-साध्वर्थं स्थानान्तरादानीतं अस्याहृतमित्यर्थः ११, उच्छिन्नं-साध्वर्थं कुशलकृतपादि उच्छिद्य ददाति १२, मालादेः साध्व-
 र्थमानीतं मालोपहृतम् १३, आच्छिद्य अनिच्छतोऽपि पुत्रादेः सकाशादादाय साधुम्यो ददाति १४, अनिसृष्टं स्वामिभिरननुज्ञातं
 १५, अधि इति आधिक्येन पूर्णं-स्वार्थं दत्ताद्रहणोद्भरणमध्यवपूरक इति १६ ॥ तत्र भक्ताघाकर्मसम्भवप्रदर्शकमिदमुदाहरणं—

ग्राम एकोऽस्ति विस्तीर्णः, कुलीनकुलसंकुलः । कंगुकोद्रवरालादिभिक्षाप्रार्थुर्गुण्डरः ॥ १ ॥ अस्त्रीपठपशुश्वोषद्रुसुप्रापोपाश्र-
 वाधयः । व्याघातरहिताप्यायनिर्वाहावतिसंगुतः ॥ २ ॥ तत्रास्ति श्रावकधैको, भक्तियुक्तिसमन्वितः । साधवस्तत्र चायान्ति,
 धेवप्रेक्षणकारणात् ॥ ३ ॥ आचार्योद्युचितस्तत्र, नास्ति शाल्योदनः पुनः । तेन विप्रन्ति न श्राद्धाम्यर्थिता अपि साधवः ॥ ४ ॥
 केव्यप्येत्यान्यदा मत्या, क्षेत्रं चाद्युचितं गुरोः । प्रस्थितेषु मुनिः पृष्ट, एकः श्राद्धेन तेन तु ॥ ५ ॥ किं गुष्मम्यमिदं क्षेत्रमुचितं
 रुचितं न वा ? मुनिस्तदर्जवाद्दे, क्षेत्रं गच्छोचितं ह्यदः ॥ ६ ॥ गुरुणासुरितः किन्तु, शालिकूरः क्वचिन्न हि । गतेषु तेषु
 तु श्राद्धो, दृश्यो यद्वापरायणः ॥७॥ शालिवीजान्युपक्षेत्रेषुत्वा भूरि प्रवृद्धय च । वितीर्य मुनिक्षेत्रं च, करोमि सुकृतत्रिये ॥८॥
 ध्यात्येति वापितेन्नेषु, मूढका वहवोऽभवन् । अन्यदा मतिनक्षैयुः, श्राद्धो दध्वी च चेतासि ॥ ९ ॥ शालिकूरं ददाम्येषामान-
 यन्ति यथा गुरुन् । आघाकर्मिकगङ्गां च, न कुर्वन्ति स्वमानसे ॥ १० ॥ ध्यात्येति यतिषु यद्वाशाली शालीनयं वहन् । ददौ

स्वजनवर्गीय, तदुवाच च सादरम् ॥ ११ ॥ भक्षयेत् स्वयं यूर्यं, दद्यात् च मुनिव्रजे । प्रतिपद्येति ते पाकं, विदधुर्मुदिताशयाः ॥ १२ ॥ शालिपाकः स वित्तोऽवः, पाके तेषां च संकथाः । शृण्वन्ति भिक्षवो भिक्षाकृते आम्यन्त ईदृशीः ॥ १३ ॥ तत्रैको बालको वक्ति, त एते मुनयो ननु । शालिकूरः कृते येषां, परिपक्तो गृहे गृहे ॥ १४ ॥ धेरो वदत्ययं लब्धोऽमीभिधिष्ये ममापि हि । अन्यत्र भाषतेऽमीषां, दास्याम्यहमपि स्फुटम् ॥ १५ ॥ अन्यत्र मातरं प्रोचे, मुनिभ्यो वितरौदनम् । अभापतान्यः कोऽप्यत्र, प्रस्तावापतितं हृदः ॥ १६ ॥ अभक्ते शालिमक्तं यद्, दद्यान्तथात्र लौकिकः । यथा काऽपि वशा ब्रूते, मृत्युः पत्युर्ममाभवत् ॥ १७ ॥ देवरस्य मदीयस्य, गृहिण्या अपि देवतः । कालानुरूपमेतच्च, जातं कूरोऽपि तादृशम् ॥ १८ ॥ तथाऽन्यो मातरं वक्ति, देहि शाल्युदकं मम । आचाममपरोऽम्लं च, पर इत्यादि मायितम् ॥ १९ ॥ बालानां मुनयः श्रुत्वा, पृच्छंस्ते तत् किमीदृशम् । बालैरार्त्तवाचेषां, कथितं च यथातथम् ॥ २० ॥ तन्नन्यादिकं पृष्टं, वीक्षते च परस्परम् । मत्वेति मुनयस्त्वेषां, गृहाणो परिहारतः ॥ २१ ॥ अपरापरगेहेषु, भिक्षाहेतोर्भ्रमन्ति च । अनिर्वाहे पुनर्यान्ति, ग्रामे क्वाप्यदवीयसि ॥ २२ ॥ मत्वेति साधुभि- स्स्याज्यमाधाकर्मकमादरात् । विक्षीर्विज्ञातसर्वशवचनैर्मोक्षभिच्छुभिः ॥ २४ ॥ किञ्च दुर्भिक्षग्लानाघपस्यायामाधाकर्मोऽपि दायकस्य प्रादकस्य च हितमेव, यदुक्तम्—“संथरणंमि असुदं दुण्हवि गिण्हंत्तदितयाणऽहियं । आउरादिदुंतेणं तं चैव हियं असंथरणे ॥ १ ॥” पञ्चगान्नेऽष्टमद्यतपष्टोदेकेऽप्युक्तम्—“समणोवात्सगस्त णं मंते ! तहारुवं समणं वा माहणं वा फासुएणं एसणिज्जेणं असणपाण- राइमसाइमेणं पडिलाहेमाणस्स किं कज्जइ, गोयमा ! एगंतसो से निज्जरा फज्जइ, नत्थि य से पावे कम्मे किज्जइ ? । समणो- वात्सगस्त णं मंते ! तहारुवं समणं वा माहणं वा अफासुएणं अणेसणिज्जेणं असणपाणखाइमसाइमेणं पडिलाहेमाणस्स किं कज्जइ,

गोयमा! बहुतरिया से निज्जरा कज्जह, अप्पतराए से पावे कम्मे कज्जह "त्ति २, तृतीयखेत्रे पुनरेवम्—“ समणोवासगस्स णं भंते! तहारूपं असंजयअविरयअप्पडिहयपच्चक्खायपावकम्मं फासुएण अफासुएण वा एसणिज्जेण अणेतसणिज्जेण वा पडिलाभेमाणस्स किं कज्जह?, गोयमा! एंगंतसो पावे कम्मे से कज्जह, नत्थि य से कावि निज्जरा कज्जहत्ति” ॥ अथौदेशिकं, तच्च द्विधा-ओषतो विमा-गतथ, तत्रौघतः कतिचिद्भिक्षा यस्य कस्यापि दास्यामीति दातुसङ्कल्पः, विभागतस्तु उदिष्टं कृतं कर्म चेति त्रिधा, एकैकं च यावदर्थिकपापण्डश्रमणनिर्ग्रन्थौदेशिकभेदाच्चतुर्धा, जावंतियमुद्देसं पासंडीणं भवे समुद्देसं । समणाणं आएसं निगंगथाणं समाएसं ॥ १ ॥” तत्रोदिष्टं विवाहादौ स्वजनादिभुक्तोद्धरितं गृहस्थेन यद्दातुमिष्टं, तदेव दध्यादिमिश्रितं कृतम् २, तदेवाग्निपाकादि-संस्कृतं कर्म ३ इति, तच्चतुर्णामपि दात्रा दित्सवं, इत्यमौदेशिकं द्वादशघाऽपि ज्ञात्वा साधुभिर्वर्जनीयमिति २ ॥ अथ पूतिकर्म, यथा अपवित्रवस्तुना मिलितं पवित्रमप्यपवित्रं भवति, तथोद्गमशुद्धमप्यन्नं आधाकर्मलवेनाप्यपवित्रं भवतीति मत्वा परिहार्यं ३॥ अथ गृहस्थेन आत्मनो यावदर्थिकादीनां च मिश्रं यत्पक्वं तन्मिश्रजातं ४। स्थापना तुल्ल्यां वा साधुकृते स्थापयतो गृहस्थस्य स्वस्थानस्थापना सुस्थिते वा छन्नके वा साध्वर्थं स्थापयतो दातुः परस्थानस्थापना, एषाऽपि ज्ञात्वा परिहार्यो ५। अथ ग्रामृतिका स्वयोगकालावधेः परतोऽप्युत्सृज्य कर्म कुर्वतो गृहस्थस्य भवति, सा च द्विधा-धक्ष्मा वादरा च, तत्र धक्ष्मा काऽपि कर्त्तयन्ती पुत्रादिना भोजनं याचिता तवापि दास्यामीति वक्ति करोति च, अथवा साधुदानार्थमुत्थिता तमपि भोजयतीति, वादरा तु साधुन्नागतेषु कालान्तरभाविनं विवाहादिकं गृहस्थस्तदैव कुरुते, अथवा साध्वागमनं प्रतीच्य कुरुते सा वादरा इति मत्वा द्विधाऽपि वर्ज्या ६॥ अथ प्रादुर्करणं-प्रकटीकरणं, तच्च यतिनिमित्तं बहिर्भुल्ल्यादि कुर्वतो भवति, अथवा सतिभिरगवा-

क्षोद्योताय मणिदीपादिना प्रकाशयतस्तदविवेकिनो दातुर्भवतीति ७ ॥ अथ क्रीतं, तच्चतुर्द्धो स्वद्रव्यभावाभ्यां परद्रव्यमावाभ्यां च, तत्र स्वद्रव्येण चूर्णादिना स्वभावेन कथाकथनादिना परद्रव्येण रूपकादिना परभावेन शिल्पादिना तथाविधभक्तमंखादिवत्, मंखः-चित्रफलकोपजीवी भिक्षाकविशेषः, परमावक्रीते सम्प्रदायो यथा मङ्गः कोऽप्येकदा शय्यातरः साधून् न्यमन्ययत् । भक्तपानादिना भक्तस्त्वपिण्डस्त्वैस्तु नाददे ॥ १ ॥ तेनाननुगृहीतेन, नाचोऽन्धः शय्याया च तैः । दित्सुना मुनयः पृष्ठा, गतप्राये घनागमे ॥ २ ॥ विहारो भवतां भार्वा, कतमस्यां दिशि प्रभो ! । अमुकस्याभिति प्रोक्ते, तैः स तत्राग्रतो गतः ॥ ३ ॥ विज्ञानेन निजेनैप, जने परिचितं व्यधात् । तद्वत् नाददे कार्ये, ग्रहीष्यामीति तान् वदन् ॥ ४ ॥ मुनिष्वथ समेतेषु, दृतर्क्षारादिकं धनु । तत्तद्गृहेभ्यो याचित्वा, मेलयित्वा च दत्तवान् ॥ ५ ॥ क्रीतं च परभावेनाभ्याहृतं स्थापना तथा । इति दोषत्रयं तत्र, सन्निपात इवाभवत् ॥ ६ ॥ अथ प्रामित्यं साध्यर्थमुपच्छिन्नमुद्यतकं गृहीत्वा यद्दाति तद् दुष्टं, यतिभगिन्दुद्धारितैलदृष्टान्तेन, स चायम्—

पुरा कौशलदेशस्य, कोऽप्यभृत्कुलपुत्रकः । स साधुधर्ममाकर्ण्य, ससंवेगोऽग्रहीद् व्रतम् ॥ १ ॥ क्रियाकलापे सूत्रे चार्थे च निष्णातधीरसौ । क्रमेण स्वजनान् द्रष्टुं, गुरुनापृच्छय यातवान् ॥ २ ॥ स बहिः सन्निवेशस्यापृच्छदकं च मानवम् । यन्मे स्वजनवर्गान्तः, कस्को जीवति सम्प्रति ? ॥ ३ ॥ स जगादाथ भावत्कमुच्छिन्नं सकलं कुलम् । स्वसैका विधते जीवन्मृता दारिद्र्यविद्युता ॥ ४ ॥ स मत्वेति गतस्तत्र, तं वीक्ष्य मुमुदे स्वसा । सोदरथ स साधुश्च, सुवर्णं हि ससौरभम् ॥ ५ ॥ तं- नत्वा पर्वुपास्याथ, तस्मै पाकं प्रकुर्वती । निपिद्धा साधुना दध्नी, नेत्यं गृह्णात्ययं मुनिः ॥ ६ ॥ तैलकपं ततो वृद्धया, गृहीत्वाऽस्मै ददाम्यहम् । तत् स्वरूपमजानानः, कल्पमित्यग्रहीन्मुनिः ॥ ७ ॥ अन्यत्र विहृते साधौ, तैल वृद्ध्याऽतिभूर्यभूत् । सा दातुमसमर्थोऽस्थादासी वार्धु-

पिकाश्रये ॥ ८ ॥ कालान्तरे समायातो, जानाति स्म पुनर्जनात् । तदासत्त्वव्यतिकरं, तस्मै संदिशति स्म च ॥९॥ यत् खेदो न
 तया कार्यः, स्तोककालान्तराऽपि हि । दासत्वान्मोचयामीति, श्रुत्वा साऽथ मुदं दधौ ॥ १० ॥ स भिक्षुरथ भिक्षार्थी, जामि-
 स्नामिगृहंविशत् । तत्र पानीयसंसृष्टभिक्षां च प्रत्यपेधयत् ॥११॥ गृहस्वाम्यथ पप्रच्छ, को दोषोऽत्र ? मुनिर्जगौ । सिद्धान्तमा-
 पितान् दोषानत्रामुत्र च दुःखदान् ॥१२॥ श्रुत्वेति सादरं ग्राह, गृही क वसतिस्तव ? । नास्त्यद्यापीति साधुक्ते, सोऽदात्तत्र च
 संस्थितः ॥ १३ ॥ नित्यं घर्मकथाऽऽख्यानान्, तेन स श्रावकीकृतः । वर्षारात्रचतुर्मास्यां, विवेककलितोऽवसत् ॥ १४ ॥ व्रतं
 गृह्यन् जनः प्रेर्यो, न निवार्यो मयेदृश्यम् । श्रीकृष्णख्यानकं तस्य, मनस्यतितरां स्थितम् ॥ १५ ॥ जग्राहाभिग्रहं सोऽपि, यः
 कथन कुलान्मम । आदास्यति परिव्रज्यां, न स धार्यो मया ध्रुवम् ॥ १६ ॥ अन्यदा तनयस्तस्य, प्रव्रज्यार्थमुपस्थितः । न निपि-
 द्धश्च गृहिणा, साऽथ जामिमृनेरपि ॥१७॥ समुद्यता परिव्रज्याकृतेऽमोचि च तेन सा । जग्राह च परिव्रज्यां, सोदर्यस्य समीपतः
 ॥१८॥एवंविधाः कियन्तः स्युर्ज्ञानिनो मुनयः परे । तस्मादित्यवगत्योच्चैः, प्राप्रित्यं वर्जयेन्मुनिः॥१९॥ अथ परिचार्त्तितं, तच्च
 साधुगौरवाय आत्मलाघवा(पनोदा)य वा दुर्गन्धघृतेन सुगन्धि कंगुकोद्रवादिना शाल्योदनादि साध्वर्थे परावृष्य साधवे ददाति, तदपि
 वणिग्द्वयदृष्टान्तेन हेयमिति, तद्दृष्टान्तश्चायम्-श्रीवसन्तपुरे पूर्वं, वणिजौ द्वौ वभूवतुः । नामतो देवदत्तश्च, धनदत्तश्च विश्रुतो
 ॥ १ ॥ देवदत्तस्वसा लक्ष्मीर्द्विनदत्तेन तत्स्वसा । वन्धुमत्यभिधा व्यूढा, देवदत्तेन च क्रमात् ॥ २ ॥ अन्यदा देवदत्तस्य, भ्राता
 जाताशयो व्रते । विपाककडुकान् काममोगान् त्यक्त्वाऽमवद् व्रती ॥ ३ ॥ स च प्रव्रजितः साधुर्विहारक्रमयोगतः । वसन्तपुरमा-
 यासीदुपच्छन् व्रतिकर्मसु ॥ ४ ॥ सुव्रितोदितव्रतार्थकृत्ये भिक्षाक्षणे मुनिः । जगाम भगिनीलक्ष्मीधाम सद्ब्रह्मधाम सः ॥ ५ ॥

तत्र स्वप्ना ष लक्ष्म्या निर्लक्ष्मीकेन धनं विना । गृहेप्रविष्टमात्रोऽपि, दृष्टः सानन्दचेतसा ॥ ६ ॥ चिन्तितं च तथा सोऽयमेको
 भ्राता परं यतिः । अन्यदाऽभ्यागतस्तस्मान्महतीं भक्तिमर्हति ॥७॥ गृहे कोद्रव एवास्ति, मम द्रारिश्यविद्रवात् । तद्बान्धवगृहाद्
 शालिराशिस्तत् शालिमानये ॥ ८ ॥ ततः कोद्रवकूरस्य, पराष्ट्र्याग्रजौकसः । शालिकूरं समानीय, सुनयेऽदत्त सा सुदा ॥ ९ ॥
 इत्थं भोक्तुमायातो, देवदत्तो निजापणात् । ददे कोद्रवकूरं तं, बन्धुमत्येति मापितः ॥ १० ॥ श्रुत्वेत्यज्ञातवृत्तान्तः, स सदा
 शालिकूरश्च । कोपानलसमुच्छासाचाडयाभास तां भृशम् ॥११॥ सोचे कोद्रवकूरेण, शालिकूरं तव स्वसा । परिवृत्याग्रहीत् तन्मां,
 किं ताडयसि पीडयन् ॥१२॥ ततः स्थितोऽसौ मौनेन, धनदत्तोऽपि तं तथा । ज्ञात्वा व्यतिकरं दूरमध्यायद् ध्याममानसः ॥१३॥
 समानीय परगृहादनयाऽपनयात्सना । शालिकूरं प्रयच्छंत्याऽतीव मे लघुता कृता ॥ १४ ॥ इत्युल्लसितकोवेन, पापेऽहं किं
 लघूकृतः ? । एवं जनान्तस्तेनेति, व्रुवता ग्रहता प्रिया ॥ १५ ॥ विज्ञाय तत्तथा साधुर्धम्प्राख्यानपुरःसरम् । तानि सर्वाणि
 सम्बोधय, व्रतमग्राहयत् सुधीः ॥ १६ ॥ एवंविधाः कियन्तः स्युः, स्वपरोचारणक्षमाः ? । तस्मात् सर्वप्रकारेण, न ग्राह्यं परिव-
 र्णितम् ॥ १७ ॥१०॥ अथाभ्याहृतम्, तच्च गृहिणा साध्वर्थं स्वप्राप्तात् परप्राप्ताद्वा आनीतं अग्रनाचभ्याहृतमुच्यते, तत् प्रकटं
 गुप्तं वा नादेयं, यत् साधुद्वये भिक्षां याते एकः साधुरं कत्र गृहे उपयुक्तो भिक्षां गृह्णाति, द्वितीयस्तु गृहद्वये पङ्क्तिस्थे उपयोगं
 दत्ते तदुपयोगशुद्धं अभ्याहृतं हस्तशतादाचीर्णं, परतस्तु नेति ११ ॥ अथोद्भिन्नं-तच्च लगणजतुमृत्तिकादिलिप्तं कोष्ठककुतुपादिकं
 यत्तदुद्भिद्य साध्वर्थं यदि गृही दत्ते ततो न ग्राह्यमिति १२॥ अथ मालापहृतम्-तच्च ऊर्ध्वं अधस्तिर्यग्दिधु च, शिष्यनागदन्ता-
 दिक्काद्वा यदानीतं, तच्च बहुदोषत्वान्नादेयं, अत्रोदाहरणम्-ईदं जम्बूद्वीपेऽस्ति, भरतक्षेत्रमण्डनम् । पुरं जयपुरं नाम, धाम

देशागतधियाम् ॥ १ ॥ तत्रास्ति यद्यदत्ताख्यो, गृही प्रकृतिभद्रकः । तस्यास्ति वसुमत्याख्या, सुमत्या कालिता प्रिया ॥ २ ॥
 तत्र गोचरचर्यायां, गुणरत्नाकरो मुनिः । विहरन् गृहमायातो, धर्मलाभं च दत्तवान् ॥ ३ ॥ उत्थाय वसुमत्यश्रं, शिष्यादातुं
 समुपगता । अरुच्यत्वान्निषेप्यैनां, निजगाम महामुनिः ॥४॥ तत्रश्च सौगतः कथित्, प्राविशत्तस्य वेशमनि । आगतो यद्यदत्तस्त्वं,
 पृच्छति स्म सविस्मयः ॥ ५ ॥ अनेन मुनिना किं न, भिक्षा नो जगृहे गृहे ? । पापोपहतयुद्धिः स, बौद्धः प्रोवाच तं प्रति ॥६॥
 अमी अदत्तदाना दिङ्मूचराः कायेन केवलम् । अमीषां शास्त्रकारेण, कण्ठ एव न मोहितः ॥ ७ ॥ यद्यदत्तस्त्वतो मुत्तया, तमसम्बद्ध-
 भाषिणम् । स्वप्रियां प्रेरयांचक्रे, भिक्षादानाय भिचवे ॥ ८ ॥ यावद्भसुमती तस्यादेशात् शिष्यस्थकुम्भके । एकं मोदकमादातुं,
 करं धिस्तवती किल ॥ ९ ॥ तावन्मोदकसौगन्ध्यात्, प्रविष्टेनाहिना पुरा । करं वसुमती दृष्टाऽपतद्भसुमतीतले ॥ १० ॥ आकुलो
 यद्यदचोऽभूद्भुविपभिपग्वराः । तैर्मन्त्रभेषजाद्येन, सा कथंचन जीविता ॥ ११ ॥ परेद्यवि समयात्ते, तत्र साधौ जगाद तम् ।
 यद्यदत्तस्त्वत्प्रभवन् !, जानताऽपि तदा त्वया ॥ १२ ॥ कस्माच्छिवयस्थितोऽकस्मादस्माकं न भुजङ्गमः । कृपालो ! कथयांचक्रे ?,
 वक्रैतराधियापि हि ॥१३॥ युग्मम् ॥ मुनिः प्रोवाच न मयाऽज्ञातस्त्वत्प्र भुजङ्गमः । किन्त्वस्माकं भगवता, केवलज्ञानिनाऽर्हता ॥१४॥
 मालापहृताभिक्षाया, प्रहणं प्रत्यापिष्यत । प्रत्यवाययुतमितिकृत्वा कालत्रयीविदा ॥ १५ ॥ धर्मश्च कथितस्त्वं चाकर्ण्यं तौ
 मावितात्मकौ । विद्युद्धथावकीकृत्य, स्वस्थानमगमन्मुनिः ॥१६॥ अस्य च बहुदोषत्वादन्त्या अपि कथा कथ्यते-एकः किलैकदा साधुः,
 प्राविद्यन्मन्त्रस्यहेतवे । गृहं गृहपतेः कस्याप्यागमण सदाक्रमः ॥ १ ॥ तदीयगृहिणी भिक्षां, ददती वासनावशात् । निश्रेणि-
 मालापहृता, प्रतिपिष्य स निर्गतः ॥ २ ॥ परित्राजक एकोऽथ, तदा भिक्षार्थमागतः । अपृच्छि गृहिणा कस्मान्नैप भिक्षामुपाददे?

॥ ३ ॥ स जगादादत्तदाना, इमे तस्याथ हेतवे । निःश्रेणिमधिरोहन्ती, तत्प्रिया पतिताऽवनौ ॥ ४ ॥ कुक्षिस्तस्या धरदुस्य, कीलकेन विदारिता । पतिता प्रस्फुरद्गर्भा, सा पञ्चत्वमवाप च ॥ ५ ॥ अन्यदा चाययौ साधुस्तेन पृष्टो जगाद च । आर्हतं वचनं क्षेतद्राह्य मालाहृतं न हि ॥ ६ ॥ धर्मं च कथयित्वैव, मुनिना ग्राहितो व्रतम् । तन्मालापहृतं हेयमेव संयमिना सता ॥ ७ ॥ १३

अथाच्छेद्यम्, तच्चाच्छिद्य-उद्दाल्य परेभ्यः सकाशात् दात्रा बालकादिभ्यो हठाद् गृहीत्वा साधुभ्यो यद्वै तदाच्छेद्यम् । गोपभृतकदासपुत्रीवधूभार्यादीनां हि प्रभोराच्छेद्यं स्यात् तत्र ग्राह्यं, यस्मादाच्छिन्नं गृह्यते स कदाचित्थाविधगोपवत् कोपमपि कुर्यात्, तथाहि-केनापिशेन कस्यापि, गोपस्य भृतिवासरे । तदीयदुग्धं कियदप्याच्छिद्यादायि साधवे ॥ १ ॥ साधुना तु गृहीतं तद्, गोपस्तु धीरभाजनम् । गृहीत्वा गृहमायासीदुनं दृष्टं स्वभार्याया ॥ २ ॥ धीरन्मूनतया तस्मै, साऽऽक्रोशान् दातुमुद्यता । लग्नानि शिशुरूपाणि, मुक्तकण्ठं च रोदितुम् ॥ ३ ॥ कोपटोपात्ततो गोपो, बुद्धि साधुवधेऽदधत् । इत्यथैतश्च वभ्राम, कुर्वन् मुनिगवेषणम् ॥ ४ ॥ दृष्टश्च मुनिना ज्ञाततदाकृतेन भाषितः । तोपपोपकृते तस्य, सुधारसकिरा गिरा ॥ ५ ॥ तदा गृहेशनिर्वे-
न्धात्, त्वद्दुग्धं जगृहे मया । ततः प्रत्यर्पणायाहं, साम्रतं चलितोऽस्मि च ॥ ६ ॥ त्वद्गृहं तु न जानामि, तदिदं गृह्यतां पयः । ततो जुगोप गोपालः, कोपमह्नाय तं प्रति ॥ ७ ॥ ऊचेऽथ जीवितव्यं च, पयश्च तव जायताम् । द्वितीयवेले मा कार्षीः, क्वचनापीदमी-
ददम् ॥ ८ ॥ इत्यनेकमहादोषपरिपोषनिबन्धनम् । मुमुक्षुभिः परित्याज्यमेवाच्छेद्याशनादिकम् ॥ ९ ॥ १४ ॥

अथानिसृष्टम्-तच्च बहूनां स्वामिनां साधारणं यन्मोदकादि तदैकेन-दीययानं न भ्राह्मं, दोषप्रसंगीद्, अथोदाहरणम्-

धितिप्रतिष्ठितपुरे, गोष्ठीभक्तं विधापितम् । मित्रैर्द्वारं त्रिशता माणिभद्रार्घ्यैर्बुधभिर्मुदा ॥ १ ॥ नीत्वा च रमणीयाख्ये, तद्दुद्याने व्यमु-
च्यत । तत्रैकं रक्षकं मुत्तया, परे स्नातुं नदीं ययुः ॥२॥ अत्रान्तरे च भिक्षार्थी, मुनिरैकः समागमत् । अपश्यच्च जगच्चित्तमोद-
कानिह मोदकान् ॥ ३ ॥ रक्षकः प्राह भगवन् !, नेतो दातुमहं क्षमः । यदेकत्रिशता मित्रैरपरैरपि कारिताः ॥ ४ ॥ परद्रव्य-
मिदं तेन, कथमेको ददाम्यहम् । गतास्ते क्वेति साधूक्ते, स प्राह स्नानहेतवे ॥ ५ ॥ अथ लिप्सावशः साधुस्तमिति स्तिमितोऽ-
गदत् । अहो मतिस्ते यत् पुण्यं, पार्थेनापि नार्जसि ॥ ६ ॥ किंच द्वात्रिंशता दत्तैस्त्वैकोऽयं प्रयास्यति । अल्पव्ययेन तद्धर्म-
शील ! त्वं धर्ममर्जय ॥ ७ ॥ इत्थं पुनः पुनस्तेन, मणितेनोपरोधतः । प्रदत्ता मोदकास्तेन, मुनये स ततोऽव्यजत् ॥ ८ ॥ ब्रजैश्च
माणिमद्राघैः, सम्मुखापतितैरयम् । दृष्टः पृष्टश्च भगवन् !, भवता लब्धमत्र किम् ? ॥९॥ किंचिदपि न तेनोक्ते, भयभ्रमितचेतसा ।
बलादालोकमानैस्तैः, पात्रे दृष्टास्तु मोदकाः ॥ १० ॥ पृष्टश्च रक्षको भीत्या, प्राह दत्ता मया न हि । ततः सलोप्त्रः स्तेनोऽयं,
यदन्निर्विधृतो मुनिः ॥११॥ उपकारणिकं नीते, बलादाकृष्य तैरयम् । कुविकल्पैरिवानल्पैरुपकर्मशरीरभृत् ॥१२॥ पृष्टः कारणिकैः सर्वैः,
समीचीनमुवाच सः । ऋजुकोऽयमिति ध्वात्वा, तैस्ते सम्बोधिताः परे ॥ १३ ॥ साध्वाभासः स च श्रोत्रे, मा कार्षीः पुनरीदृशम् ।
स्यात्तन्यं न च देशं चेत्युक्तो मुक्तश्च तैर्ययौ ॥१४॥ तथा पितृ(पुत्रे)भ्यः स्वामिना दीयमानमध्यात् कुटुम्बिभिश्च क्षेत्रे कर्मकरेभ्यो
दीयमानमध्यात् हस्तिपिण्डमध्याच्च दीयमानं न ग्राह्यमिति १५ ॥

अथाध्ययपूरकः, स चात्माद्यर्थं मूलारम्भे गृही यावदर्थिकयतिपापण्डिकार्थं तन्दुलान् निक्षिपति सोऽयमध्ययपूरकमध्यव-
पूरकाख्यो दोषो भण्यते १६ ॥ एतेषु च षोडशसु उद्गमदोषेषु आधाकर्म औद्देशिकात्रिकं उद्दिष्टकृतकर्मार्थं मिश्रजातं अध्ययपूरकः

आहारपूति वादरप्राभृतिका अविशोधिकोटिः सर्वथा परिहार्यो, एभिर्मिश्रं पात्रकमपि करीपघृष्टं त्रिधातं शुद्ध्यति, शेषदोषेषु तु तावत्यन्ने त्यक्ते चिधिना विशोधिकोटिः ॥ अथोत्पादनदोषाः षोडशोच्यन्ते, ते चामी—

घाई दृइ निमित्ते आजीव वणीमगे चिगिच्छा य । कोहे माणे माया लोभे य हवंति वस एए ॥१॥
पुन्ड्रिपच्छासंधव विज्जा संते य चुस्तजोगे य । उत्पायणाइ दोसा सोलसमे मूलकम्मे य ॥२॥

पिण्डार्थं धीरमज्जनगण्डनोत्सङ्गधारणादि कुर्वतो धात्रीपिण्डः १ संदेशं ददतो दृतीपिण्डः २ निमित्तं—अतीताद्यर्थसंख्यत्वं कथयतो निमित्तपिण्डः ३, जात्याद्युपजीवनादाजीवनापिण्डः ४, दायकाभिमतजनप्रशंसया प्राप्तो वनीपकपिण्डः, वनीपकत्वं तत्तदभिमतजनप्रशंसा^५, चिकित्सा-रोगप्रतीकारः ६ क्रोधः—कोपः ७ 'मानो' गर्वः ८, माया वञ्चना ९ लोभो लुब्धता^{१०}, पूर्वे दानात् संस्तुतिः पूर्वसंस्तवः, पश्चादानतः स्तुतिः पश्चात्संस्तवः ११, विद्याप्रयोगपिण्डः १२, मन्त्रप्रयोगपिण्डः १३ 'चूर्णो' नयनाजनादिस्त्वत्प्रयोगपिण्डः १४, 'योगः' सौभाग्यादिहेतुस्त्वत्पिण्डः १५, षोडशः पुनर्मूलं-अष्टमप्रायश्चित्तं तत्प्राप्तिनिबन्धनं कर्म-व्यापारो गर्भयावादिस्त्वत्प्रयोगपिण्डः १६ ॥ तत्र धात्रीवदालस्य क्षीरमज्जनमण्डनक्रीडनकधारणादि कृत्वा कारयित्वा वा यच्छयते स धात्रीपिण्डः, उदाहरणं चात्र -जम्बूद्वीपस्य भरते, नाम्ना कोल्लपुरं पुरम् । सुसाधुभक्तिसंयुक्तमुश्रावककुलाकुलम् ॥१॥ क्षीणजहावलत्तेनाजङ्गमाः सङ्गमाभिधाः । वसन्ति स्थविरास्तत्र, दूरयो गुणभूरयः ॥ २ ॥ अन्यदाजनि तादृशं, दुर्भिक्षं यत्र संगमे । पुत्रः पितृभ्यां पुत्रेण, पितरो च न दुष्यतः ॥ ३ ॥ धान्यस्य वर्द्धमानेऽर्धे, पात्रेऽर्धेः स्वप्नकोऽभवत् । श्राद्धानां द्रव-मेधस्यालाभतो यतीनामपि ॥ ४ ॥ ततः दूरिभिरन्यत्र, विहर्तुमसहैः स्वयम् । शिष्यः सिंहाभिधः दूरिः, सगच्छोऽपीत्यभाव्यत

॥ ५ ॥ वत्स ! गच्छ सगच्छस्त्वं, सुभिधभृति नीष्टति । वयमत्रैव तु क्षेत्रे, स्थास्यामो यतनापराः ॥ ६ ॥ गुरोरादेशतस्तास्मिन्,
पिष्टे देशतस्ततः । नवभागीकृते क्षेत्रे, तत्र तस्थुस्तु धरयः ॥७॥ द्रव्यतः क्षेत्रतो वाऽपि, कालतो भावतस्तथा । चतुर्भिधयतनया,
यतीशा विहरन्ति ते ॥ ८ ॥ द्रव्यतो यतनां पठिफलकादिषु कुर्वते । क्षेत्रतो ममताहीना, वसतो पाटकेऽपि वा ॥ ९ ॥ एकत्र
पाटके मासमुपित्वाऽन्यत्र कालतः । भावतो ममताहीनाः, सर्वत्र व्यहरंश्च ते ॥ १० ॥ इतश्च सिंहाचार्येण, दत्ताह्वः प्रहितो मुनिः ।
संगमस्यविराचार्यप्रवृत्त्यन्येपणाकृते ॥ ११ ॥ प्राग् यत्रोपाश्रयेऽभूवन्, क्रमात्तत्रैव सन्ति ते । तान्नित्यवासिनो मत्वा, सोऽस्थात्
पृथगुपाश्रये ॥ १२ ॥ तान्नत्वाऽऽज्ञया भिक्षाक्षणे तैः सह यातवान् । अज्ञातोऽच्छपरिभ्रान्त्या, क्लिष्टः शिष्यो व्यचिन्तयत् ॥१३॥
शार्येण अमयत्येप ,चिरं प्रान्तकुलेषु माम् । भिक्षामादास्यते भद्रकुलेषु स्वयमेव तु ॥ १४ ॥ तं क्लिष्टचेष्टितं मत्वा, धुरिराढ्यगृहेऽ-
विशत् । बालकं पूतनाग्रस्तं, क्रोशं तत्र चैक्षत ॥ १५ ॥ ततश्चपुटिकं दत्त्वा, मा रुदस्तं गुरुर्जगौ । तत्तपोऽचिन्त्यसामर्थ्यान्नष्टा
च कटपूतना ॥ १६ ॥ पण्मास्या विरते तत्र, बालके नित्यरोदनात् । मुदिता मौदकापूर्णं, तस्याम्बा स्थालमानयत् ॥ १७ ॥
आदत्स्वेदमिति प्रोक्ते, गुरुणा करुणावता । दत्तो गृहीत्वा पर्यासमुपाश्रयमुपागमत् ॥ १८ ॥ विद्वत्य प्रान्तगेहेषु, सूर्योऽपि समा-
ययुः । विदयुर्विधिनाऽऽहारं, विधेयमनसश्च ते ॥ १९ ॥ आवश्यकस्य वेलायामयमालोचनक्षणे । गुरुभिर्गदितो भद्रः, संभ्यंगालो-
चनं कुरु ॥२०॥ स प्रोवाचाथ युष्माभिः, सैहव विहृतोऽस्म्यहम् । किमत्राशुद्धमेवास्तीत्युक्ते च गुरुब्रवीत् ॥२१॥ धात्रीपिण्डस्त्वया
सृष्टो, सुक्तश्चपुटिकावशात् । पूतनायाः प्रतीकारात्, चिकित्सापिण्ड एव चा॥२२॥ दृष्यो शिष्योऽथ मे दोषानेप छत्मानपीक्षते ।
स्वकीयान्नित्रयचासादीन्, महतोऽपि सतो न तु ॥ २३ ॥ स्वच्छिद्रालोकने लोको, वक्रः शुक्रसमोऽपि न । स एवं हि सहस्राक्षः;

पराच्छिद्रैर्दणधणे ॥ २४ ॥ ध्यात्वेत्यगात् कुधापूर्णस्वूर्णमाश्रयतो वहिः । जज्ञे गुरुषु वामं तं, यथासन्निहिता सुरी ॥२५॥ विदधे
दुर्दिनं चात्वं, कर्कशं सा सशर्करम् । घनाघनां घनस्यापि, वृष्टिं तद्विद्रवेच्छया ॥२६॥ तयेति दूयमानोऽयमतिविह्वलमानसः । गुरु-
नजूहवद् वरसागच्छेति तैस्तु भाषितः ॥ २७ ॥ स ग्राह वसतिद्वारं, न पश्यामि तमोवशात् । पुरा क्रोधवशात् त्यक्तं, तत्तेन
कथमीक्ष्यताम् ? ॥ २८ ॥ श्लेष्मश्लिष्टकरांगुल्या, प्रकाशे गुरुणा कृते । स दध्नी दीपकोऽप्यस्ति, कथं गुरुपरिग्रहे ? ॥ २९ ॥
समागतो युरोरेन्ते, स्वस्य संस्तारकं व्यधात् । गुरुणास्थांगुलीदीपे, हृत्तेऽभूद् दुस्तमं तमः ॥ ३० ॥ चाढं सन्तमसं तेन, भाषिते
द्वरयो जगुः । विहरन्तो भवन्तः किं, सदीपाश्रयवासिनः ? ॥३१॥ ततः सापत्रपे शिष्ये, सैत्य शास्ति स्म देवता । पतित्वा पादयोः
शिष्यो, गुरुमक्षमयततः ॥३२॥ प्रायश्चित्त गुरुप्रोक्तं, प्रीतिमान् प्रत्यपघत । मत्वेति धात्रिकापिण्डो, नोपादेयः सुसाधुभिः ॥३३॥१॥

अथ दूतीत्वदोषः, स प्रकटप्रच्छन्नसन्देशकथनेन मिथः स्यात्, तत्रोदाहरणम्-विरोधो ग्रामयोरासीद्, द्वयोरपि परस्परम् ।
तयोरेकतमे ग्रामे, शय्यातर्थेति पुरिका ॥ १ ॥ द्वितीये दुहिता त्वस्या, अथ ग्रामे द्वितीयके । भिक्षार्थे प्रस्थितः साधुः, पिता
पुत्र्येति भाषितः ॥ २ ॥ अस्मद्गामस्तव ग्रामस्योपर्यस्ति यधोघतः । तद्यत्नेन त्वया स्थेयं, मत्पुत्र्यै कथयेदशम् ॥३॥ युग्मम् ॥
आख्यात् स तस्यै सा भर्त्रे, स च ग्रामाय तत्तथा । सन्न्याथ स्थितो ग्रामः, सर्वः सभयमत्सरः ॥ ४ ॥ अत्रान्तरे च प्रत्यधिग्रामः
संग्रामसज्जधीः । आगतश्च महांशासीन्, मिथः समरविद्वरः ॥-५ ॥ शय्यातर्थाः पतिः पुत्रो, जामाता च विपेदिरे । अग्रव्यतिकरः
अस्मादभ्युदिति जनो जगौ ॥ ६ ॥ साऽऽख्यदाख्यातमेतन्मे, पित्रा भर्त्रादिर्वरिणा । ततोऽप्यभ्राजना जज्ञे, जनेऽस्य महती मुनेः ॥७॥

अथ निमित्तम्-पिण्डार्थं लाभालाभादि कथयतो निमित्तपिण्डः, तत्रोदाहरणम्-कश्चन ग्रामे, ग्रामस्वामी पुराऽभवत् । नेन्द्रादेशतो देशान्तरे दूरे च सोऽग्रमत् ॥ १ ॥ चिरं कालं गते तस्य, दयिता व्याकुलाऽज्जनि । गृहस्वामिवियोगो हि, दुःसहः कुलयोपिताम् ॥ २ ॥ अन्वदा श्रमणं भिक्षाऽऽयातं पत्रच्छ साऽऽदरात् । निमित्तं वेत्ति भगवन्, स प्राह सुतरामिति ॥३॥ सोवां च गृहिणी स्वामी, कदा मम समेप्यति? मुनिना प्रातरित्युक्ते, सा साह प्रत्ययोऽत्र कः ॥ ४ ॥ स प्राह प्रत्ययोऽयं ते, गुह्यदेशे मपोऽस्ति यत् । दृष्ट्वाद्य त्वया स्वप्नो, रजन्यामथ साऽस्तुपत् ॥ ५ ॥ तथा मुदितया तस्मै, दापिता मोदिकादिका । परान्नप्रवरा भिक्षा, स भिक्षुः प्रमना ययी ॥६॥ सा प्रातः प्रातनोत् प्रीत्या, गृहे स्वस्तिकतोरणम् । स्वामिनः सम्मुखं प्रैपीन्निजं परिजनं तथा ॥ ७ ॥ स्वाम्येत्य स्वगृहे स्वामी, पृच्छ गृहिणीं निजाम् । साऽथ तत्कथितं सर्वं, गुह्यदेशमपादिकम् ॥ ८ ॥ निमित्तातिशयं साधोः, प्रशंसन्ती शशंस च ॥ स च मिथ्याविकल्पेनानन्येन क्लृपितोऽधिकम् ॥९॥ आहूय श्रमणाभासं, तं पत्रच्छ स तुच्छधीः । एतस्या वडवाया यत्, कुक्षौ गर्भोऽस्ति कीदृशः ? ॥ १० ॥ मुनिः प्राह समस्तत्र, पञ्चपुण्ड्रः किशोरकः मावि चेत्त वचः सत्यं, जीवसीतरथा मृतः॥११॥ तेनाथ गृहनाथेन, सरुपा पुरुषात्मना । उदरं दारयांचक्रे, वडवायाः स्वपत्तिना॥१२॥ यथाऽऽदिष्टे ततो दृष्टे, किशोरे स मुनिं जगौ । मिथ्यावाक्यंऽत्र सञ्जाते, दाराथिष्यं तवोदरम्॥१३॥ मत्वेति मुनिभिलोकद्वयस्य हितमिच्छुभिः । निमित्तं सनिमित्तं वाऽन्यथा वा कथयेच्च न (कथ्यते नहि) ॥ १४ ॥ ३

अथाजीवापिण्डः, -तत्र जातिकुलगणादिषु तत्स्वरूपमात्मानं पिण्डार्थं वदत आजीवपिण्डः४॥ अथ वनीपकपिण्डः, ब्राह्मणशाक्यपरिव्राजकशुककशुनकादिमर्केषु पिण्डार्थं तत्तद्भक्तमात्मानं वदतो वनीपकपिण्डः५ ॥ अथ चिकित्सापिण्डः, स च रोगप्रती-

काराय औषधं भेषजं वा ददत उपदिशतो वा भवति ८ ॥ अथ क्रोधपिण्डः, विद्यासामर्थ्यादिकं क्रोधफलं शृङ्खमानो गृही यद्गयाषु दत्ते स तथा, दृष्टान्तथात्र-इत्तिकल्पाभिधे पुरे(द्रंगे,)ऽनल्पागारविराजिते । साधुर्विवेश भिक्षार्थी, मासधणपारणे ॥१॥ अत्रमञ्जोकासि विप्रस्य, प्रेतकार्येदिनेऽविशत् । कुक्षिपरं घृतपूरान्, द्विजास्तत्र च भुञ्जते ॥३॥ अन्यैस्त्वज्ञया दृष्टस्त्रैरयं निर्गतो गृहात् । सक्रोधं ग्राह यत्प्रेतकार्येऽन्यत्र प्रदास्यथा ॥३॥ भुवश्वेवं स निर्यातो, देवयोगेन तत्र च । द्वितीयेऽपि मृते प्रेतकार्ये स प्राविशन्मुनिः ॥४॥ अलाभे च तदेवैष, विभ्रुरन्निर्गतः पुनः । देवयोगाद्य तदुपसृते, तृतीयं मानुषं मृतम् ॥ ५ ॥ तत्रापि प्रेतकार्यस्य, दिने तद्गृहमागतः । अलाभतस्तद्देवायं, यदन्निर्याति यावता ॥६॥ तावता द्वारपालेन, स्थविरेण गृहेश्चितुः । त्रिःप्रोक्तं तन्मुनेर्वाक्यं, कथ्यते स्म यथा- तयम् ॥७॥ ऊच्ये च मुनिर्भनं ब्राह्म, मानयध्वममानवम् । सर्वेऽपि यूयं मा कालमकाले कलयिष्यथ ॥ ८ ॥ आह्वात्प्याथ गृहस्वामी, धमयित्वा च तं मुनिम् । घृतपूरान् ददौ नेत्थं, क्रोधपिण्डस्तु गृहाते ॥ ९ ॥ ९ ॥

अथ मानापिण्डः, लब्धिप्रशंसागर्वितो मुनिर्गृहस्थस्य अभिमानगुत्पाद्य यं पिण्डं गृह्णाति स मानपिण्डः, तत्रोदाहरणम्— अस्ति कौशलदेशान्तर्नगरं कौशलाभिषयम् । तत्र काणिकसेवाना, चास्ति पाकमहोत्सवः ॥१॥ तत्रैकत्र महागण्डे, वयःसन्धि- स्पसायुषु । संकषायामुयाचैको, मानैधकमिदं वचः ॥१॥ अद्य भिक्षाधुणे सेवाः, को वा चर्द्धीर्न लप्स्यते । प्रातरन्नाधुणे यस्त्वानयेत्ता लब्धिमान् स तु ॥ २ ॥ ग्राह शुल्लक एकोऽप्य, नेष्यामि बहुशोऽपि ताः । परे ग्राहूर्धृतगुडहीनास्ताः कस्य तुष्टिदाः ? ॥३॥ यूय- मिच्छथ यादृशास्तादृशा आनयाम्यहम् । हुवन्निति यथौ शुल्ल, इभ्यस्यैकस्य वेदमनि ॥ ४ ॥ ग्राज्याथ सगुडाज्याथ, सेवास्तत्र ददर्श सः । ययाचे बहुया चेभ्यगृहिणी कलया गिरा ॥ ५ ॥ प्रतिपिद्धो तथा वाढमयं मानमयं वचः । जगादानवस्यमेवैता, मया

प्राहास्त्ववाग्रतः ॥ ६ ॥ सा प्राहैतासु सेवासु, गृह्णास्येकामपीह चेत् । तत्त्वया मम नाशार्थां, लघुनीतिः कृता ध्रुवम् ॥७॥ शुद्धको
निर्गतो गेहात्, पप्रच्छ प्रातिवेशिकम् । गृहस्वाम्यभिधानादि, ज्ञात्वा सदसि तं ततः ॥८॥ गत्वाऽथ शुद्धकोऽदृच्छत्, परिपत्तपुरुषा
नय । को देवदत्तनामात्र? , ते प्राहुस्तेन किं तव? ॥ ९ ॥ स प्राह किंचिद्याचिष्ये, ते प्रोचुः प्रार्थयस्व नः । देवदत्तो जगादाथ,
यत्त्वेष्टं ददामि तत् ॥ १० ॥ शुद्धकः प्राह यद्येषां, पणामन्यतरो नृणाम् । न त्वं भवसि तद्याचे, ते प्रोचुः के नु ते नराः ?
॥ ११ ॥ श्वेतांगुलिर्बकोद्गायी, किङ्करस्तीर्थसाधकः । गृध्रचारी हदनकः, स पद् नृनिनि तान् जगौ ॥ १२ ॥ तथाहि प्रथमो
जायासदोदेशकरो नरः । प्रातः प्रियां प्राति प्राह, धुधार्त्तः पवनङ्करः ॥ १३ ॥ यदि ते रोचते येन, भोजनं विदध्याम्यहम् ।
साऽथ शय्यास्थिताऽवादीत्, धुधितोऽस्यधिकं यदि ॥ १४ ॥ तच्चुल्लयाः क्षारमुत्सार्यनीयैधो ज्वालयानलम् । जलापूर्णां ततः
स्थालीं, चुल्ल्यामारोपय द्रुतम् ॥१५॥ कुशलात् तन्दुलान् स्थाल्यां, प्रक्षिप्य परिपच्य च । ममाख्येयं यदुत्थाय, तवाहं परिवेष्ये
॥ १६ ॥ यदादिशति मे कान्ता, प्रोच्येति स तथाऽयिलम् । कृत्वा विज्ञपयामास, परिवेषं ततस्तथा ॥ १७ ॥ इति प्रतिदिनं
चुछोक्षारापनयनादमुम् । श्वेतीभूतामश्गुलिं तां, वीक्ष्य श्वेतांगुलिं जगौ ॥१८॥ इति श्वेतांगुलिः प्रोक्तो, बकोद्गायी निशम्यताम् ।
तथाहि पुरुषः कश्चिदस्ति प्राणप्रियाप्रियः ॥२॥ स च प्रेमपराधीनः, प्रणयिन्येति भाषितः । त्वया निरन्तरं नीरमानेतव्यं सरोचरात्
॥ ३ ॥ दिवसापत्रपः सोऽथ, चरमप्रहरे निशः । कलशेनानयन्नीरं, वकानुद्गापयत्ययम् ॥ ४ ॥ प्रेमप्रासादसम्पूर्णकर्मस्थानस्य
लक्षणम् । स पित्रन् कलशं शपिं, तथा गौर्यां वशीकृतः ॥ ५ ॥ नित्यमित्यानयन्नीरं, वकान् उद्गापयामिशि । जनेन ज्ञातवृचान्तो,
बकोद्गायीत्यमाप्यत ॥ ६ ॥ इति प्रोक्तो बकोद्गायी, किङ्करः श्रूयतामितिः । किलैकः कुलपुत्रोऽभूत्, कलत्रेऽत्यनुरागवान् ॥ ७ ॥

प्रातः प्रातः समुत्थाय, शयनीयतलादयम् । आदेशं देहि मे दास, इव प्रेम्णाऽङ्कित हृदि ॥ ८ ॥ चर्त्तीत्यादिश मे प्राणवह्नुभे ! किं करोम्यहम् । सा प्राहानय पानीयं, तत् कृत्वा वस्ययं पुनः ॥ ९ ॥ किं करोमीति सा प्राह, पचस्वाखण्ड्य तन्दुलान् । भाजनं घेदि मे तत्तत्, कृत्वा चाह करोमि किम् ? ॥ १० ॥ तयोचे शोधयोच्छिष्टभाजनानि तथैव सः । कृत्वाऽऽह किं करोमीति, सोचे प्रक्षालय क्रमौ ॥ ११ ॥ इति विज्ञाय लोकेन, किंकरः स निगद्यते । श्रूयतां तीर्थस्नातारं (कान्ताधीनं नरं द्रुवे) ॥ १२ ॥ कापि ग्रामे नरः कथित्, प्रियावाक्यानुवर्त्तकः । स्नाने सरो) ब्रज स्नानं, यथेच्छं तत्र चातनु ॥ १३ ॥ अर्चित्वा देवमापूर्वाभसा कुम्भं समेहि च । यदादिशति मे प्राणवह्नुमेति निगद्य सः ॥ १४ ॥ सर्वं कुर्वंस्तथा तीर्थस्नातेति गदितो जनैः । तीर्थस्नातेति वः प्रोक्तो, गृध्रचारी निशम्यताम् ॥ १५ ॥ तथादि पुरुषः कोऽपि, स्वस्त्रीवाक्यानुवर्त्तकः । साऽऽदेशं कुरुते यं यं, तं संपादयेते स्यात् ॥ १६ ॥ सोऽन्यदा भोजनं कर्तुमुपविष्टोऽवदत् प्रियाम् । त्रियो रूक्षमिदं भोज्यं, तद् घृतं परिवेषय ॥ १७ ॥ तयोक्तं कुशूलादस्माद्, गृहाणोति तथा व्यधात् । अन्यदाऽसौ पयोऽयाचत्, स्नानार्थं नम्रवाक्यतः ॥ १८ ॥ तथाऽपि च पचत्याऽन्नं, प्रोचि स्तोत्रकभितः सरः । ततो गत्वा सरः स्नात्वा, भुत्वा कुम्भं समागमत् ॥ १९ ॥ ततः स गृध्रपक्षीच, सरति स्म न किञ्चन । साधिदेषं पुनः प्रोक्तः, सरति स्म स तां प्रति ॥ २० ॥ पुनः पुनः सरन्नेवं, तां योषितमुपागमत् । तद्बुद्धान्तं जनो ज्ञात्वा, जगौ ते गृध्रचारिणम् ॥ २१ ॥ कंचित् पुनर्नरं तत्स्त्री, कुर्वती शिशुहादनम् । प्रत्यहं न च तच्चित्ते, खंदस्यांशोऽभवन्ननु ॥ २२ ॥ अतो हृदनको नाम्ना, स प्रसिद्धिं गतो जने । नराधमाः पडप्येते, भवतां कथिता मया ॥ २३ ॥ उच्येति विरते ध्रुळे, सोपहासं परे जगुः । युगपद् भगवन्नस्मिन्, सन्ति दोषा इमे एतु ॥ २४ ॥ न याच्योऽयं ततः प्राह, गृहसृन् नाहमीदृशः । तथाचस महासत्व, यच्चित्ते तव रोचते ॥ २५ ॥

धुम्रकः प्राह यथेवं, ततो घृतगुडान्विताः । सेवाः प्रयच्छ पर्याप्ता, भोजयामि यथा मुनीन् ॥ २६ ॥ ददामीति भणन् यातः, स-
धुष्टः स गृहान्तिकम् । धुष्टोऽथाकथयत्तस्य, तत्पत्न्या सह विग्रहम् ॥ २७ ॥ स प्राह तर्हि तिष्ठ त्वं, द्वारि याम्यहमन्तरा । वदन्निति
गृहार्थिणः, प्राग्विवेश स्वयेदमनि ॥ २८ ॥ जायामूचे च किं सिद्धं?, भोज्यं? साऽह तथेति च । प्राज्यमाज्यं गुडं चापि, तर्ह्युत्तारय
मासतः ॥ २९ ॥ तस्यां मालाधिरूढायां. स निश्रेणीमपानयत् । तेन व्याहृत्य च क्षुल्लो, यथेष्टं प्रत्यलाम्यत ॥३०॥ तं वीक्ष्य तुमु-
लं चक्रे, तया तेन च दर्शितम् । तस्या निजनसि न्यस्तांगुल्या तत्र विमूत्रणम् ॥३१॥ भृत्वा पात्रं च गत्वा च, सोऽन्यान् साधून-
भोजयत् । नादेयमित्थं यन्नारी, कुर्यादात्मवधादिकम् ॥ ३२ ॥ १० ॥

अथ मायापिण्डः, स च पिण्डार्थं विविधं काणकृष्णादिरूपं कुर्यतो भवति, तत्रापाढभृतिमुनिर्दृष्टान्तः, तथाहि जम्बूद्वीपस्य,
मरतापाच्यखण्डके । देशोऽस्ति मगधो नाम, नगधोरणिवन्धुरः ॥ १ ॥ तत्र राजगृहं नाम, पुरं निजगृहं श्रियः । अस्ति प्रसुदिता-
शेषविषुयं स्वःपुरः प्रमम् ॥ २ ॥ मंत्रांगपंचकोऽस्ति, तत्र क्षत्रशिरोमणिः । द्विपष्टि(न्त)पततिक्षोदसिंहः सिंहरथो नृपः ॥ ३ ॥
ब्रह्माण्डमण्डपे यस्याधिरूढा कीर्तिवल्ली । सच्छायं भुवनं चक्रे, विच्छायं त्वरिमण्डलम् ॥ ४ ॥ विहरन्नन्यदा तत्रागमदागमदा-
नधीः । शुद्धघर्मरुचिर्घर्मरुचिर्नाम गणाधिपः ॥ ५ ॥ उद्याने गुणवन्तस्ते, तस्युर्गुणशिलाभिधे । बहुच्छाये तदाकीर्णे, जीर्ण-
कल्पदुमा इव ॥६॥ तेषामापाढभृत्याख्यः, कलाभृत्या समास्ति च । समस्तज्ञानपृथुलः, शिव्यःप्राथमकल्पिकः ॥७॥ स एकदा प्रति-
कृतमटन्नदृष्टं गतः । नटश्च नृपमान्योऽयं, महान् कोऽप्यस्ति तत्र च ॥८॥ आपाढभृतिना तत्र, प्रविष्टेन च मोदकः । लब्धो गन्धे-
न रूपेण, रतेनापि प्रमोदकः ॥९॥ ततश्च निर्गतो दृष्यौ, भविष्यति गुरोरयम् । आनयामि द्वितीयं तमद्वितीयं रसादिभिः ॥१०॥

ध्यात्वेति भूत्वा काणोऽक्षणा, तत्रैव प्राविशत् पुनः । पुनस्तं मोदकं प्राप्य, निर्जंगम वहिर्गृहात् ॥ ११ ॥ पुनर्दध्यावुपाध्यायस्या-
यमस्त्वन्यमानये । स्वयोग्यमिति संचिन्त्य, कुञ्जीभूय पुनर्ययौ ॥ १२ ॥ विज्ञानेन व्यधात् कुञ्जं, गात्रमेघ न केवलम् । चारित्र-
मपि सेवं सोऽज्यतंसः कुहनीवताम् ॥ १३ ॥ पुनर्मोदकमासाधमाप्य दस्यौ मुनेरयम् । भविष्यति द्वितीयस्य, कुष्ठिरूपं ततो
व्यधात् ॥ १४ ॥ गुटिकायाः प्रयोगेण, कुष्ठं स्वर्गि चमार सः । चारित्रागेऽपि विषयकुष्ठं प्रेम्सुरिवाधिकम् ॥ १५ ॥ स
काणादि गवाक्षाधो, नेटगेहस्य तद् व्यधात् । नटः प्रकटभैक्षिष्ट, सकलं तद्गवाक्षगः ॥ १६ ॥ अध्यायच्च पराद्धोऽयं, नटः
सितपटः स्फुटः । तदेनं मानदानार्थः, करोम्यात्मवशंवदम् ॥ १७ ॥ विचिन्त्येति नटो मध्यमागत्य क्षुल्लकुष्ठिनः । उपेत्य मोद-
कानां च, भूत्वा स्थालशुपाविशत् ॥ १८ ॥ अवोचच्च त्वया नित्यमागम्यमिह भिक्षितुम् । श्रुत्वेत्युपाश्रयं याते, तस्मिन्नूचे नटो
नटीम् ॥ १९ ॥ सिताम्बरः प्रिये वेपविधोवेप विचंक्षणः । सदा मोदकदानेन. मोदनीयः प्रयत्नतः ॥ २० ॥ तथा च निजयोः
पुत्र्योः, शिक्षा देया त्वया तथा । अनुकूलोपचारस्तं, वशमानयतो यथा ॥ २१ ॥ गृहमागच्छतस्तस्य, नित्यशो विदधुर्मुदम् ।
स्निग्धैर्नटी नटीपुत्र्यौ, मोदकैर्कलितैरपि ॥ २२ ॥ निलये नित्यमित्यस्यागच्छतः संघचारिणः । कटाक्षबलिशाग्रस्थमोदकामिप-
मधिणः ॥ २३ ॥ सुगाढगुणजालान्तः पतितस्य विषेर्व्य(व)धात् । हा हा मनोगलस्ताभ्यां, धीवराभ्यामविध्यत ॥ २४ ॥ युग्मम् ॥
विद्धे चित्ते विसस्मार, स्मराणस्मारभागयम् । गुरुवाक्यमहामन्त्रमभ्यस्तमपि सन्ततम् ॥ २५ ॥ कुलाभिमानीऽभूद्भ्रग्नोऽमान-
मानधनोपमः । लज्जाऽपि लज्जमानेनवापसत्सार सुदूरतः ॥ २६ ॥ चारित्रावरणं कर्मोदीर्णित्यन्वदारुणम् । ततस्ताभ्यां समं नर्मम्,
चक्रे धर्मपहिर्मुखाः ॥ २७ ॥ ताभ्यामूचेऽस्ति चेत्कार्यमार्यपुत्र ! रतेन ते । तत् प्रव्रज्यां परित्यज्याऽऽस्वामुद्ब्रह कुलोद्ब्रह ! ॥ २८ ॥

तन् प्रपद्य गतो गुर्वन्तिके स्वाकृतमाख्यत । गुरुः प्राह न ते युक्तं, कर्तुं लोकद्वयद्विपत् ॥ २९ ॥ त्वं विवेकी कुलीनश्च, विपयेपु-
रमस्य मा । बाहुभ्यामभ्युधि तर्त्विा, कथं मज्जसि गोप्पदे? ॥३०॥ वरं भुक्तं विपं नैव, सुखं वैपयिकं पुनः । एकशो हि विपा-
न्मृत्युर्विपयेभ्यस्त्वनेकशः ॥३१॥ विनेयः प्राह भगवन्!, सत्यमेतन्न संशयः । न शक्नोमि परिव्रज्यां, विधातुं साम्प्रतं पुनः ॥३२॥
ताभ्यां हि चित्तमाक्षिप्तमुत्तया सुत्तया च स व्रतम् । वेपान्तरेण स प्राप, नटवन्नटवेश्मनि ॥ ३३ ॥ उभे अपि दृते तेन, परिणति
पिताऽव्रवीत् । घामिकः सत्पुमानेप, उचमप्रकृतिस्त्वथा ॥ ३४ ॥ तदाराध्योऽप्रमत्ताभ्यां, संमताभ्यां च नित्यशः । यथा न याति
वैराग्यं, ते तथेत्यथ चक्रतुः ॥३५॥ पंचधा सेवमानस्य, सुखं विपयसम्भवम् । ताभ्यां सह महास्नेहादनेहास्तस्य गच्छति ॥३६॥
अन्यदा नाटकं दर्श्यं, महिलारहितं दिवा । नृपस्येति नटाः सर्वे, ययुर्यतिवरादिकाः ॥ ३७ ॥ विज्ञायैकान्तमापाढभृतिभार्ये उभे
अपि । प्रसन्नास्ये प्रसन्नायाः, पानमाचरतस्वतः ॥३८॥ कापिशायनपानेन, चेतनावर्जिते इव । यावत् संविष्टतस्तावज्जातं तन्नि-
चोद्यत ॥ ३९ ॥ नृपतौ नृपकार्येणातीव व्याक्षिप्तचेतसि । नाटकावसराभावान्नटाः स्वस्थानमाययुः ॥ ४० ॥ आपाढभृतिरप्याशु,
प्रविष्टो वासवेश्मनि । ते चापश्यद्विवसने, पिशाच्याविव भीषणे ॥ ४१ ॥ प्रसन्नमदिरागन्धे, स्मरास्ये मधुभाण्डवत् । कुण्टिन्या-
विव दुग्धे, मक्षिन्नाजालमालिते ॥ ४२ ॥ चेतनाकेतनाभावात्, पतिते कुणपे इव । ते निरीक्ष्य विरक्तात्मा, चिन्तयामास चेतसि
॥ ४३ ॥ विद्येपन्नम् ॥ अहो मम विमूढत्वमहो दुग्धेष्टितं मम । अहो कोऽपि मदीयानां, परिपाकः कुकर्मणाम् ॥ ४४ ॥ यदेतयोः
हृतेऽशुच्योर्दुर्गतिद्वारतुल्ययोः । शुचि चरित्रत्नं ही, शिवकारि च हारितम् ॥ ४५ ॥ नाशितः श्रुतधर्मश्च, मुधाकृतसुधारसः ।
त्यक्तो गुरुकुलावासो, निवासः सुखसम्पदाम् ॥४६॥ व्रतं ध्वस्तं विश्वमाज्ञा, मग्ना लग्नाऽघसन्ततिः । विपयाः सेयिता यान्ति-

निभाः शुनकवन्मया ॥ ४७ ॥ अष्टप्रतिज्ञो जातोऽस्मि, धिग् २ मे मानुषं भवम् । भग्ने च लज्जामर्यादे, मनोद्वारकपाटिके ॥४८॥
किञ्च रत्नाकरे ग्राह्यव्याचस्तृणमणिर्मया । निषेवितं विषयज्ञं, सुखं यन्मानवे भवे ॥४९॥ यद्रोगशोकभाग् नैव, जरामरणनाशनम् ।
सद्योऽवधोऽज्ज्ञितं चारु, चारित्रं तत् करोम्यहम् ॥ ५० ॥ ध्वात्वा तदैव भवनात्तं निर्यातं नटोत्तमः । दृष्ट्वा विरागताभाजं, विशो
विज्ञातवान् हृदि ॥ ५१ ॥ अयोत्थाय गतनये, तनये ते तथास्थिते । गतं ग्राह निरुत्साहः, सरुपा परुषाक्षरम् ॥ ५२ ॥ आः
पापे ! युवयोरीदृक्, दृग्विषुवविधायकम् । चरितं त्वरितं वीक्ष्य, याति सैष महानितुं समर्थे तदेतमानयतं युवाम् ।
स्वस्याथ याचतं यावज्जीवमाजीवनं ततः ॥ ५४ ॥ संसंभ्रममथोरथाय, वेपमादाय सत्वरं । आगत्य पदयोर्लग्ने, क्षमयामासतुः
पतिम् ॥ ५५ ॥ प्रिय ! विप्रियमेकं त्वं, सर्वसह ! सहस्य नौ । अनुक्तेऽविप्रमुक्ते च, निर्नाथे नाथ ! नात्यलम् ॥ ५६ ॥ स स्माह
किञ्चिन्नो वाच्यो, विरक्तो युवयोरहम् । ते प्रोचतुस्ततो यावज्जीवं जीवनदो भव ॥ ५७ ॥ तत् प्रपद्य निवृत्तोऽयं, सत्सरात्रेण
निर्ममे । निर्ममेऽपि स्थितो भावे, नाट्यं भरतचक्रिणः ॥ ५८ ॥ अथ सिंहरथः क्षमापं, नटक्षमापो व्यजिज्ञपत् । देवापूर्वं कृतं
नाट्यं, यदस्त्यापाठभूतिना ॥ ५९ ॥ तदग्निनीयते राजपुत्राणां पञ्चभिः शतैः । पात्रिकाणां ततस्तानि, प्रासादीकुरुतां प्रभुः
॥ ६० ॥ युगम् ॥ राज्ञा तथा कृते नाट्यकधिना तेन तानि तु । चक्रिरे नाट्यविषये, कुशलान्यखिलान्यपि ॥ ६१ ॥ नृपे
सह सभासद्भिः, सभामधिनिषेदुपि । तैः समं नृत्यमारंभे, ततो यतिवरो नटः ॥ ६२ ॥ पृथ्या सहस्रैर्वर्षाणां, यथा भरतचक्रिणा ।
पट्टण्डभरतधेवविजयो विदधेऽद्भुतः ॥ ६३ ॥ निधयो नव रत्नानि, चतुर्दश च लेभिरे । यथा यथा च राज्याभिर्षेकोऽभूद् द्वा-
दशान्दिकः ॥ ६४ ॥ दिव्या बुभुजिरे भोगा, यथा पञ्चविधा अपि । तथा तथाऽभिनयता, नृपतिस्तेन तोषितः ॥ ६५ ॥ प्रदत्त-

सर्वालङ्कारः, स्तुतिव्रत इव स्तुवन् । प्रेक्षते स्म दृढाक्षिप्तः, स्नानोद्यत इवैकसिक् ॥ ६६ ॥ क्रोष्टिमूल्यं परोलक्षरत्नसंघम्मितं च तम् । अलंकारमलंकरणे, स सुशुभुवरो नटः ॥६७॥ भरतो भरतो नटपः, सैप भूषणभूपितः । आदर्शगृहमध्यास्त, सार्द्धं तैः पञ्चभिः शतैः ॥ ६८ ॥ रूपं निरूपयंस्तत्र, गलितादगुलीयकात् । अन्याभ्योऽन्यादृशीमेका, निःश्रीकामैधतांगुलिम् ॥ ६९ ॥ विच्छायां प्रेक्ष्य तामन्यांगुलीभ्योऽप्ययमूर्धिमकाः । शिरसः शेखरं कर्णयुगलादपि कुण्डले ॥७०॥ हारं कण्ठाद् भुजयुगादंगदे कंकणे त्यजन् । स इत्थमंगं निष्पद्यं, पद्मकरमिवैक्षत ॥ ७१ ॥ ततः सविषसंवेगो, भावनाभावनादयम् । उत्पाद्य केवलज्ञानं, कुन्तलानुदपाटयद् ॥ ७२ ॥ श्रुतानां पञ्चकं तच्च, तदीयाभिनयं दधत् । विभूषणोज्ज्वलं केशोल्बुचनं च विनिर्ममे ॥ ७३ ॥ गृहीतद्रव्यलिङ्गा द्राग्, धर्मलाभं प्रदाय सः । भरतो भरतो रंगमध्यान्निर्याति यावता ॥ ७४ ॥ तावद्राज्ञा च तद्राज्ञीभिश्च धर्तुं समीहितः । ऊचे निवृत्तः किं चक्री, न निवर्त्तेऽहमप्यतः ॥ ७५ ॥ सापि पंचशती राजपुत्राणां द्रव्यलिङ्गमाक् । जगाम सह तेनैव, गुरुपादयुगा- न्वितकम् ॥ ७६ ॥ पुनश्च पाटलीपुत्रे, तदीयाभिनयेक्षणात् । वैराग्यरंगितस्वांतः, प्रवव्राज घनो जनः ॥ ७७ ॥ न ग्राह्य इत्ययं मायापिण्डः श्रमणसत्तमैः । वृद्धप्राथूर्णकरलानकार्यं सुत्त्वा कदाचन ॥ ७८ ॥

अथ लोभपिण्डः,-तत्रोदाहरणं केशरकसाधुः, एवं चैतत्-चम्पायामुत्सवदिने, मासक्षपणपारणे । द्विपक्षधपकः कश्चिदित्य- भिप्रहमग्रहीत् ॥१॥ तस्य चालगमानस्य, मोदकांश्चित्तमोदकान् । संक्लिष्टपरिणामेन, विकलत्वमजायत ॥२॥ बदतो धर्मलाभस्य, स्थाने केशरमोदकान् । अभून्निशा न तु भ्रान्तो, मिथ्याभ्रान्ति मुमोच सः॥३॥ यामिनीयामयुग्मे स, श्राद्धस्यैकस्य सन्ननि । स्थानेके धर्मलाभस्यावदत् केशरमोदकान् ॥४॥ चिचं चलं परिज्ञाय, मुनेः सुश्रावकः स तु । केशराणां मोदकानां, भृत्या भाजनमभ्यगात्

॥५॥ पात्रं वैकल्यमात्रेणाकृष्टे तेन स मोदकान् । दत्त्वा तत्प्रतिबोधाय, धृतोपायस्त्वमब्रवीत् ॥६॥ भगवन् ! यामयुग्मस्य, प्रत्या-
ख्यानं मया कृतम् । त्वं सम्पूर्णं न वाऽपश्यदुत्पश्योऽथ मुनिर्नमः ॥ ७ ॥ स निरीक्ष्य स्रनक्षत्रं, तत्र नक्षत्रनायकम् । प्रत्याग-
तमनाः प्राह, प्रेरणा श्राद्ध ! सुन्दु ते ॥ ८ ॥ उच्येति नगरीमध्यान्निर्गत्य स सचेतनः । मोदकानिष्टिकापाकभस्मकश्मलितान्
च्यघात् ॥ ९ ॥ चित्तवैकल्यदानेन, मुनिः कश्मलितः स तैः । रूपेव तांस्तथा कुर्वन्, कृतप्रतिकृतिं व्यधात् ॥ १० ॥ कृतपुण्य-
मुत्संख, तस्य मोदकचूरणे । कोऽभूत्केवलं रत्नं, भवाम्बुध्यम्बुपाटकम् ॥ ११ ॥ चित्तेन निजवैकल्याद्यद्येप भ्रमितो मुनिः ।
मर्षया नाशयामागातीव तद्व्येकैक्यलः ॥ १२ ॥ कैतादृक् क्षपकः साधुस्तादृक् नुश्रावकः क्व च ? । तस्मान्न साधुभिर्ग्राहो, लोभ-
षिण्डः कदाचन ॥ १३ ॥

अथ संस्तवः, स द्विधा गुणसंस्तवः सम्बन्धिसंस्तवश्च, एकैकोऽपि द्विधा-पूर्वगुणसंस्तवः पश्चाद्गुणसंस्तवश्च, सम्बन्धि-
संस्तवोऽपि द्विधा पूर्वसंस्तवो मातृपित्रादिः, पश्चात् संस्तवः श्वशुरशुश्रादि, तत्र पूर्वगुणसंस्तवो यथा-अस्माकं भवतः पूर्वं, श्रवणा-
विषयो गुणाः । तैराकृष्टाः समायाता. जातोऽसि नयनाविधिः ॥ १ ॥ दानानन्तरसंस्तवो यथा-‘प्रत्यर्धं भवतो वीक्ष्य, गुणानघ
यथाश्रुतान् । बभूव विमलं चक्षुरसन्देहं च मानसम् ॥ १ ॥’ अथ पूर्वसम्बन्धिसंस्तवो, यथा पितृमात्रादिसम्बन्धं भोजन-
लिपुः कुरुते, दृढो मातरं, बालो पुत्रांश्च इत्यादि, अत्र दृष्टान्तो यथा-कथिद्विधागतः साधुर्निजमातुः समां स्त्रियम् । वीक्ष्या-
हागदिलाम्ब्याहभूवायुतिमानिव ॥ १ ॥ नेत्रे च साश्रुणी कुर्वस्वयोक्तं किमसीदृशः ? । पुनरुक्तमपि प्रोक्तेऽगदद्गदया गिरा
॥ २ ॥ मम माता भवत्येव, तुल्याऽभवदतोऽपुना । तस्याः स्मरामि तेनाहमीदृशोऽस्म्यं व ! किं बहु ? ॥ ३ ॥ तथा च प्रकटी-

कर्तुं, मातृस्नेहं मुखे स्तनः । क्षिप्तोऽस्य प्रश्रवश्चास्या, जज्ञे तत्क्षणेव हि ॥ ४ ॥ ममातीरसुतस्थानेऽयं भावीति विचिन्त्य सा । विधवां च बधूं तस्मै, दासीव प्रददौ मुदा ॥ ५ ॥ इति व्रतमंगदोषः पश्चात्संस्तवेऽपि स्वयमभ्यूहः ।

अथ विद्यादिदोषचतुष्टयं, तत्र ह्योदेवताऽधिष्ठाना विद्या, पुरुषदेवताऽधिष्ठानो मन्त्रः, तत्र विद्योदाहरणम्-पुरे गन्धसप्त-
द्वाख्ये, बहुशिष्यसमन्विताः । विहरन्तः समाजगुः, ह्यरयो गुणभूरयः ॥ १ ॥ अन्यदा तद्विनेयानां, गलितानां परस्परम् । एवं-
विधः समुल्लापः, समानवयसामभूत् ॥ २ ॥ यदत्र ऋद्धिमानास्ति, सौगतानामुपासकः । कदापि न ददात्येप, श्रमणेभ्यस्तु किञ्च-
न ॥ ३ ॥ तदस्ति कोऽपि यस्तस्मादपि दापयितुं क्षमः । एकः ग्राह व्रती मद्यमनुज्ञां सम्प्रयच्छत ॥ ४ ॥ प्राज्यमाज्यं गुडं वस्त्रं,
दापयिष्याम्यहं ततः । अनुज्ञातः स तैर्यातस्तदीये वासवेऽमनि ॥ ५ ॥ हृद्यया विद्यया सद्योऽप्यभिमन्त्रयति स्म तम् । गतयाऽधि-
ष्ठितः प्राज्यमाज्याद्यं व्यतरत्तराम् ॥ ६ ॥ संहृत्य विद्यां स्वस्थानमागतेऽस्मिस्तपोधने । स प्रत्यागतचैतन्यो, विलापमकरोदिति
॥ ७ ॥ केनापि पापिना हा मे, घृतप्रभृतिकं ह्वनम् । मुष्टो मलिम्बुचेनेव, शुचेति विललाप सः ॥ ८ ॥

मन्त्रः पठितसिद्धः, तत्र दृष्टान्तः--प्रतिष्ठानपुरेशस्य, मुरुण्डाख्यस्य भूपतेः । कदाचिदेकदा तत्रात्रा, बभूव शिरसो व्यथा ॥ १ ॥
बहुशो विहिते विद्यामन्त्रे तन्त्रविदांवरैः । बभूव न गुणस्तस्य, क्लान्तघातोरिवेशितुः ॥ २ ॥ इतश्च पादलिप्ताख्या, व्याहृताः
स्तत्र घरयः । जने चाविदितैस्तैश्च, स्मरद्भूमन्त्रमात्मना ॥ ३ ॥ नाशिता नृपतेरर्त्तिः, शिरसो बधिनाऽऽत्मना । सर्वतिशायिनं
वीक्ष्य, चमत्कारं नृपोऽनुपत् ॥ ४ ॥ हृष्टेन ह्यरयस्तेनासनाद्यैः प्रतिलाभिताः । इत्थं मन्त्रार्जितः पिण्डो, विज्ञेयो मुनिसत्तमैः ॥ ५ ॥

अथ चूर्णास्तिरोधनादिकार्यसाधकाः नयनाञ्जनादयः, तत्रोदाहरणम्, पुरेऽभूत्पाटलीपुत्रे, चन्द्रगुप्तो नरेश्वरः । चाणक्यो

नाम तस्यासानि, मन्त्री मन्त्रविदांबरः ॥ १ ॥ अन्यदा तत्र दुर्भिक्षे, जातवत्यतिदारुणे । जंघावलपरिक्षीणा, न्यवसंस्तत्र स्वरयः ॥ २ ॥ शिष्यं निजपदे न्यस्य, मन्त्रतन्त्रीपधादिकम् । आख्याय च समच्छं तं, प्राहिष्वन्नन्यनीष्टृति ॥ ३ ॥ प्रच्छन्नस्थेन च शुद्धद्वयेन नयनाञ्जने । घूर्णः श्रुतोऽथ गच्छेन, समं प्रचलितं च तत् ॥ ४ ॥ गत्वा च स्तोत्रमध्वानं, तद् गुरुत्कण्ठया द्विधा । आगात् तत्रापरो गच्छस्तूद्विष्टस्थानकेऽगमत् ॥ ५ ॥ तावामतौ नतौ प्रोक्तौ, गुरुणा करुणावता । वत्सौ ! न रुचिरं चक्रे, व्यावृत्त्य यदिहागतौ ॥ ६ ॥ स्यात्तव्यमत्र संतोपपाराम्यामेव केवलम् । यन्नास्ति तादृशी भिक्षालब्धिर्दुर्भिक्षभावनः ॥ ७ ॥ ततः स्वयं गुरुभ्राम्यन्, यत्प्राशु लभतेऽशनम् । तत्तयोः प्रथमं दत्त्वा, शेषमपि स्वयं पुनः ॥ ८ ॥ ततोऽल्पभोजनाद् बृद्धमावाञ्च स्वगुरुं कृतम् । भृष्टं निरीक्ष्य तौ शुद्धाविति संलपतः स्म च ॥ ९ ॥ पातयद्भ्यां गुरुच्छेद्ये, गुरुं न रुचिरं कृतम् । आवाभ्यां भोजनोपायमपरं कुर्वेहे ततः ॥ १० ॥ ध्यात्वेति यत्पुराऽश्रावि, गुरोः कथयतः सतः । अनुभूतं तदन्तर्द्धौ, विधाय नयनांजनम् ॥ ११ ॥ अनाख्याय गुरोस्तेनाजितेनत्री नृपैकसि । भोजनावसरे प्राविशतां दृष्टौ न केनचित् ॥ १२ ॥ राज्ञा सहैव सौहित्यं, यावद् शुचत्वा च तौ गतौ । नित्यमित्यदनाद् भूपोऽभवत्तनुतस्तयोः ॥ १३ ॥ मंत्रिपृष्टोज्वदत् कोऽप्याहारं हरति मेऽग्रतः । चाणक्योऽचिन्तयन् नूनं, कोऽपि भुंक्तेऽस्य भाजने ॥ १४ ॥ ध्यात्वेति तत्परिज्ञानहेतोर्भोजनमन्दिरे । परतोऽपीष्टिकाचूर्णमधेपयदसौ रयात् ॥ १५ ॥ द्वितीये दिवसे वीक्ष्य, नवां चरणपद्धतिम् । अथ रोपं विधायथाद्भुसं नेत्राम्युकारकम् ॥ १६ ॥ अश्रुधीताञ्जनौ तौ च, शुद्धौ वीक्ष्य त्रपावयः । वसतौ प्रेपयामास, महामन्त्री चणिप्रसूः ॥ १७ ॥ अहं विद्वालितोऽस्माभ्यामिति खेदजुपं नृपम् । विहितभृकुटिर्मन्त्रिभृकुटः स्फुटमृचिवान् ॥ १८ ॥ अद्य ते सफलं जन्म, तवाद्य विमलं कुलम् । यदाभ्यां पितराभ्यां त्वं, विहितः संविभागभाक् ॥ १९ ॥

तं सम्बोधयेति मन्त्रीशः, स्वयं वसतिमेत्य च । उपालम्भकृदाचार्यैः, प्रत्युपालम्भ्यतेति सः ॥ २० ॥ त्वयि श्राद्धे क्षुधाक्रान्तौ, यदेतौ धर्मवर्जितौ । अपरामस्तवैवार्यं, न त्वन्यस्य महत्तमः ॥ २१ ॥ अर्थाहिलग्नौ मन्त्र्याह, मम क्षमत विप्रियम् । इतःप्रभृति मे चिन्ता, यतीनां निखिलाऽपि हि ॥ २२ ॥ उत्त्वेति यावद् दुर्भिक्षं, भिक्षुचिन्तां चकार सः । कथितश्चूर्णपिण्डोऽयं, योग-पिण्डं निबोधत ॥ २३ ॥ योगाः सौभाग्यदौर्भाग्यकरा भैषजमीलनैः । प्रयुज्यमानाःपिण्डार्थं, यतीनां दोषकारकाः ॥ २४ ॥ तथा ह्याभी-रन्देऽस्ति, नाम्नाञ्चलपुरं पुरम् । तस्यादूरे च नद्यी स्तः, कण्ठापेन्नाभिधानके ॥ २ ॥ तयोर्मध्येऽस्ति च द्वीपो, ब्रह्मद्वीपोऽभिधा-नतः । आस्ते कुलपतिस्तत्र, यतिपञ्चशतीयुतः ॥ ३ ॥ स सदाऽप्यौषधिलिप्तपादुकारूढ एव हि । उत्तीर्य तटिनीं चेन्नां, याति श्रद्धावर्ता गृहे ॥ ४ ॥ सत्कारं कुरुते लोकस्वस्मै च श्लाघतेऽन्वहम् । निन्दति श्राद्धलोकं च, निष्प्रभावगुरुत्वतः ॥ ५ ॥ अथार्यस-मिताचार्यास्तेत्रयुर्वज्रमातुलाः । सद्यैः श्रावकैस्तेभ्यः, स वृत्तान्तो निवेदितः ॥ ६ ॥ दूरिभिः कथित तस्य, पादुकालेपकैतवे । मक्तियुक्तैरिय श्राद्धैर्नीतः कुलपतिर्गृहम् ॥ ७ ॥ बलात् प्रधात्य तत्पादौ, पादुके चापि तजलम् । स्वकीयशिरसि न्यस्य, बहु-मानेन भोजितः ॥ ८ ॥ श्रावकैर्भोज्यमानोऽपि, बहुमानोद्भूटरयम् । धृतिं नाप यधस्थानं, नीतो बध्यः पशुर्यथा ॥ ९ ॥ भोज-नानन्तरं सर्वैः जनास्तेन सहाययुः । स घृष्टः पादलेपस्य, अमान्यार्थां विवेश च ॥ १० ॥ लग्नथ ब्रूडितुं तंस्याभूदपभ्राजना घना । अथार्यसमिताचार्यैस्तत्रागच्छदतुच्छधीः ॥ ११ ॥ बहोर्लोकस्य बोधाय, दद्यात् चण्डुटिकां च सः । ग्राह्ये च्चेत् परं पारं, यियासाभि-युक्ते ! तव ॥ १२ ॥ ततश्च मिलिते कूलयुगले विस्मितो जनः । दूरयथ युताः परैस्तापसाश्रममाययुः ॥ १३ ॥ तत्र धर्मकथा-रूपानाञ्जनः सम्बोधितो बहुः । तथा प्रवाजित्वा पञ्चशती तेषां तपस्विनाम् ॥ १४ ॥ इत्थं शासनमुद्रास्त्वं, धूरयः पुरमाययुः ।

सा ब्रह्मद्वीपगा ग्राखाऽभवचागमविश्रुता । १५ ॥ एतानि च भूतिकर्मादीनि पिण्डार्थं कुर्वतां दोषाय स्युः, न पुनः पुष्टालम्ब-
नेऽपि, यदुक्तं कल्पभाष्ये—“ एयाणि गारवद्वा कुणमाणो आभिओगियं बंधे । वीओ गारवरहिओ उच्चं आराहगतं च ॥ १ ॥
'धीयं' ति द्वितीयं अपवादपदं प्राप्य गौरवरहितः कौतुकादीनि कुर्वन्प्याराधकः 'उच्चं' उच्चैर्गोत्रं च बध्नाति ।
अयं मूलकर्मलक्षणं षोडशं दोषमाह, तद्धि महापापरूपं पिण्डार्थं सर्वथा न कार्यमिति ॥

अयं दशैषणादोषानाह तत्र शंक्ति सम्भावित्वाधाकर्मोदिदोषं भक्तादि १ प्रक्षितं-आरुपितं २ निक्षिप्तं-न्यस्तं ३ पिहितं-
स्यगितं ४ संहत-अन्यत्र क्षिप्तं ५ दायको-दाता तदशुद्धं ६ 'उन्मिश्रं' मिश्रीकरणं ७ अपरिणतं-अप्राशुकादि ८ लिप्त खराण्डितं
९ छर्दितं परिशदितं १० इति पिण्डग्रहणदोषा दश भवन्ति, तत्र शंक्ति चतुर्भेगी शंक्तिं गृह्णाति शंक्तिं भुंक्ते १ शंक्ति
गृह्णाति निश्शंक्तिं भुंक्ते २ निःशंक्ति गृह्णाति शंक्तिं भुंक्ते ३ निःशंक्तिं गृह्णाति निःशंक्तिं भुंक्ते ४, द्वितुर्यौ शुद्धौ १॥ प्रक्षितं द्विधा-
सचिच्चप्रक्षितमाचिच्चप्रक्षितं च, आद्यं त्रिधा भूदकवनप्रक्षितत्वात्, तेजोवायुभ्यां प्रक्षितस्वायोगात् प्रथमं, अचित्तप्रप्रक्षितं तु लोक-
निन्द्यानिन्द्यवस्तुभ्यां प्रक्षणेभेदाद् द्विधा २॥ अथ निक्षिप्तं भूदकापिपवनवत्रसेषु निक्षिप्तमाचिच्चप्रप्रक्षितं भवति ३, पिहिते चतुर्भेगी,
सचिच्चेन सचिचं पिहितं १ अचिच्चेन सचिचं २ सचिचं ३ अचिच्चेनाचिचं ४, आदित्रिकं हेयं, तुर्यः शुद्धः ४॥ संहतदोषस्तु
दानायोग्यं वस्तु पृथ्वीकायादौ क्षिप्त्वा तेनैव करोटिकादिना देयं वस्तु साधोर्दत्ते, तदपि निक्षिप्तवस्तुर्यभङ्गे कल्पत इति ५॥ दाय-
कास्तु स्थविरअप्रभुण्डककम्पमानगात्रज्वरितमत्तच्छिन्नकरकमनिगण्डितपादुकारूढा हेयाः, तथा खण्डकपेपकभर्जकचर्चकलोढकरूत-
विषेपकपिअकदलकविलोडकजेमकगुर्विणीवालवत्साध हेयाः ६ ॥ तथा उन्मिश्रं सचेतनमचेतनं च मिश्रीकृत्य ददाति,

तत्रापि चतुर्भङ्ग्यामचित्तमिश्रं ग्राह्यमिति ७॥ अथापरिणतं-द्रव्यं देयं वस्तु न शुद्धं, भावो वा दायकस्याशुद्धः, अथवा द्रयोर्दायकयोरेकस्य मायापरिणतं, अथवा द्वयोः श्रमणयोरेकस्य मनसि शुद्धं इतरस्य न तथा स्यात् तदा न ग्राह्यमिति ८॥ लिप्तदोषसंसृष्टं, करमात्रकसावेशपद्रव्यैरष्टौ भङ्गाः, यथा संसृष्टो हस्तः संसृष्टं मात्रं सावेश्यं द्रव्यं १, संसृष्टो हस्तः संसृष्टं मात्रं निरवेश्यं द्रव्यं २, संसृष्टो हस्तोऽसंसृष्टं मात्रं सावेश्यं द्रव्यं ३, संसृष्टो हस्तोऽसंसृष्टं मात्रं सावेश्यं द्रव्यं ४ असंसृष्टो हस्तः संसृष्टं मात्रं सावेश्यं द्रव्यं ५, असंसृष्टो हस्तः संसृष्टं मात्रं निरवेश्यं द्रव्यं ६, असंसृष्टो हस्तः असंसृष्टं मात्रं सावेश्यं द्रव्यं ७ असंसृष्टो हस्तोऽसंसृष्टं मात्रं निरवेश्यं द्रव्यं ८, सावेश्यपद्रव्यभङ्गेषु ग्राह्यं, परेषु हेयमिति ८॥ छदिते मधुषिदुहृष्टान्तः, तथा ह्यस्ति पुरी चम्पा, तस्य सम्पातमुदन्ता । निष्कम्पा परसैन्यस्तु, शम्पा विष्णवभूरुहाम् ॥१॥ तत्र मित्रप्रभो द्वेषतिभिरार्थिरुदम्बके । नृपो मित्रप्रभो नाम, पद्मोच्छासकरैः करैः ॥२॥ लक्ष्मीसंचारिणी तस्य, चिन्तासन्तापहारिणी । देवी तु धारिणी नाम, शीलादिगुणहारिणी ॥ ३ ॥ तस्यास्ति सचिवो धर्मघोषः पोषयिता श्रियः । प्रियंगुसात्म्यतस्तस्य, प्रियंगु-र्नामतः प्रिया ॥ ४ ॥ अपरा अपि सन्त्यस्य, दयिता दयिताहृदः । ताभिः करेणुभिः कालं, करेणुरिव सोऽजयत् ॥ ५ ॥ तत्रास्ति धनामित्राख्यः, सार्धवाहो महाधनः । द्विधापि चिचिप्रेयस्या, राजमानो धनश्रिया ॥६॥ तस्योपयाचितशतैर्याचितस्वनयोऽजनि । स्वकायप्रमया दासः, प्रभां तन्वन्नतिप्रभाम् ॥७॥ अजाते तत्र सञ्जाते, धनमित्रो धनाधिपः । मुदितो विदधे वद्भोपनमृदयनुसा-रतः ॥८॥ सुजातमस्य यो जातः, कुलेऽस्मिन् धनसंकुले । अस्तोकमिति लोकस्य, गिराः सर्वत्र विस्तृताः ॥ ९ ॥ इत्याकर्ण्यं वचः कर्ण्यं, जनकौ जनसम्मतं । विदधाते तस्य नाम, सुजाव इति विश्रुतम् ॥ ९ ॥ तेन प्रवर्द्धमानेन, कलाकौशलशालिना । रूपेण च

कलाभिश्च, विद्युघत्वमुपादेदे ॥ १० ॥ सुश्रावककुलोत्पत्त्या, सततं साधुसङ्गमात् । परमः श्रावकः सोऽभूद्, 'विचाराचारशिधितः'
॥ ११ ॥ स्वमूर्तिनिर्व्रितानङ्गमूर्त्तिप्रस्फूर्त्तिरप्ययम् । शमेन स्थायिमायेन, शान्तो रस इवामवत् ॥ १२ ॥ इतश्च धर्मभोपस्य,
मन्त्रिणः प्रेयसीगणः । आशित्तदयो जातः, सुजातगुणसम्पदा ॥ १३ ॥ प्रियंगुरन्यदा प्राह, स्वप्रेष्यां प्रियया गिरा । आयान्त-
मध्वनाऽनेन, सुजातं मे निवेदयेः ॥१४॥ अथैष समुहश्चन्द्रो, यन्दारक इवौजसा । आगच्छन्नध्वना तेन, प्रेष्ययाऽस्यै निवेदितः
॥१५॥प्रियंगुः स्वसपत्नीभिर्वयस्यामिखान्विता । रूपं नेत्रामृतं तस्य, पिबति स्म तृपातुरा ॥ १६ ॥ वदति स्म च सा धन्या,
नारी नारीजनेऽखिले । वरो वरतरो यस्या, एष निःशेषसुन्दरः॥१७॥ प्रियंगुरन्यदा चान्यसपत्नीमध्यचारिणी । सुजातवेषमाधाय,
रमते तस्य चेष्टया॥१८॥ तदा मन्यागतो हित्वा, कण्ठ् प्राणहितायुगम् । कपाटच्छिद्रेणापरयत्, सर्वाः प्राणहितास्तथा॥ १९॥ दध्वां
च सर्वशुद्धान्तोऽशुद्धान्तोऽयमभूद् ध्रुवम् । माऽऽशंकंतामतो भिन्ने रहस्ये छन्नमस्तु तत् ॥ २० ॥ कुपितेन सुजाताय, कूटलेखस्य
दर्शनेः । नृपतिं कोपयित्वा स, वचनीयमयेन च ॥२१॥ प्रेपितोऽरक्षुरीपुर्या, चन्द्रध्वजनृपान्तिके । वध्यांज्यमविचार्येदं, लिखितं
तस्य मन्त्रिणा ॥२२॥ युगम् ॥ सुजातस्तत्र यातथानमच्चन्द्रध्वजं नृपम् । तं लेखमार्पयच्चास्य, निर्विकारास्य एव सः ॥ २३ ॥
दध्वां नृपस्तु विश्वस्तो, विधात्योऽयमुपायतः । ध्यात्वैति रमते तेन, सह सर्वसहापतिः ॥२४॥ सुचिरं रुचिरं वीक्ष्य, तस्याचारं
विचारकः । अचिन्तयन्नृपो हन्मि, नृत्नं कथमीदृशम्॥२५॥ ध्यात्वैति विजने तस्याख्याय लेखमदर्शयत् । सुजातः प्राह यद्वैत्सि,
तव विधेहि निजेहितम् ॥२६॥ नृपतिः प्राह नाहं त्वां, हन्मि गुप्तं पुनर्वस । उक्त्वेति स्वस्वसा तस्य, दत्ता त्वग्दोषदृपिता ॥२७॥
तथा चन्द्रयशोनाम्न्या, संगमात् कुष्ठसंक्रमः । ईषदीपदभूत्तस्यास्तुल्यः साऽथ व्यचिन्तयत् ॥२८॥ धिग्मां तिग्मांशुतुल्योऽयं, यः

पुरा निजतंजसा । मम सङ्गमतो जातः, सुजातः स तमोमयी ॥ २९ ॥ क्रमद्विपमयैरेभिस्तदलं विपर्ययैर्मम । ध्यात्वे (शं.२ ००)-
ति सा संवेगा, जग्राहानशनं सुधीः ॥ ३० ॥ गुरुणेव सुजातेन, तेन निर्यापिता च सा । बभूवायुःक्षये देवोज्वधेदंदाखिलं च तत्
॥ ३१ ॥ तत्रागत्य प्रणत्यैनमूचे किं ते करोम्यहं ? । तव प्रसादतोऽहं यद्, देवीभूताऽस्मि ते प्रिया ॥ ३२ ॥ सोऽतीव तीव्रसं-
वेगी, दध्यावध्याममानसः । पितरौ प्रेक्ष्य गृह्णामि, त्रतं चेद् रुचिरं ततः ॥ ३३ ॥ इति पूतं तदाकृतं, ज्ञानाद्विज्ञाय निर्जरः ।
समं तेन समागच्छच्चम्पोद्यानं विमानगः ॥ ३४ ॥ विमुच्य तत्र तं देवो, विकुर्वितां महाशिलाम् । बभारोपर्ययं पुर्या, गर्जाया
अपिधानतः ॥ ३५ ॥ ततः पौरा परित्रस्ताः, प्राणत्राणपरायणाः । हस्तविन्यस्तसद्भूषदहनः शिरसा नताः ॥ ३६ ॥ प्रोचिरे
यस्य कस्यापि, देवस्य दनुजस्य वा । अपराधः कृतोऽस्माभिः, प्रसद्य क्षमतां स नः ॥ ३७ ॥ देवः प्रोवाच हे दासाः !, क
प्रयासयथ सम्प्रति ? । पापेन मन्त्रिणा श्राद्धः, सुजातो दूषितो मुधा ॥ ३८ ॥ चूरयिष्यामि तद्युष्मान्, यद्वाऽत्रानीयतामयम् ।
नम्यतां क्षम्यतां चापि, कार्यं चेज्जीविते भवेत् ॥ ३९ ॥ स क्वास्तीति जनैरुक्तेऽवदत् त्रिदशशुङ्गवः । चम्पोद्याने तथा भूपः, स-
पारोऽक्षमयञ्च तम् ॥ ४० ॥ स नृपं पितरौ स्वी चापृच्छत्य संयममाददे । पश्चात्तत्पितरौ सर्वाण्यप्यगुः परमं पदम् ॥४१॥ सचिवो
धर्मयोपस्तु, राज्ञा निर्विपयीकृतः । दध्या हवा महापापोऽहं घोरं कर्म निर्म्ममे ॥ ४२ ॥ भोगेषु भोगिभोगेषु, लुब्धेन मयका
हवा । सुजाते जातरूपेऽत्र, कालिकां कलता किल ॥ ४३ ॥ ध्यायन्निति विरक्तात्मा, गतो राजगृहे पुरे । स्थविरान्ते त्रतीभृत्वा,
गीतार्थो व्यहरत् क्रमात् ॥ ४४ ॥ वारत्तपुरमायातोऽभ्ययत्सैनस्य भूपतेः । वारत्तकाख्यमन्योको, भिक्षार्थी प्रविधेश चा ॥ ४५ ॥
तत्र दाननियुक्तेन, परमान्नंन धूरितम् । ढीकितं मुनये स्थालं, घृतेन मधुना युतम् ॥ ४६ ॥ भाजानामधुनो विन्दुरेकः पृथ्व्यां

पपात च । मन्वा छद्वितदोषं स, तदनादाय निर्गतः ॥ ४७ ॥ वातायनस्थितो मंत्री, वारत्तो वीक्ष्य तद् हृदि । दध्यौ किं मुनि-
नाज्नेन, भिक्षाऽग्राहि पराऽपि न ॥ ४८ ॥ इति चिन्तयतस्तस्य, क्षुद्राः क्षौद्रेण लिल्यरे । ताथानु प्रपतत् पल्ली, तां चानु कृक-
लाऽशितुम् ॥ ४९ ॥ अतुं तमपि मार्जारः, पथिकः श्वा च तं प्रति । वास्तव्यशुनकस्तं च, कलहोऽभूत्तयोर्मिथः ॥५०॥ श्वानयोः
स्यामिनौ पथात्, तद्गृह्णा मिलिता मिथः । ततः प्रवधृते युद्धं, कुन्ताकुंति शराशरि ॥५१॥ तत्र वारत्तको वीक्ष्य, संख्येऽसंख्यजन-
स्यम् । दध्यौ न मुनिनाऽऽदायि, भिक्षाऽनैव हेतुना ॥५२॥ धर्मः सम्यगयं रम्यः, श्रीसर्वज्ञेन भाषितः । धन्याश्च मुनयोऽमी
ते, वर्षन्ते तस्य शासने ॥५३॥ तस्येति शुभभावस्य, जातिस्मृतिस्त्रायत । देवतापितृवेषः प्राग्, युद्रामुज्झांचकार च ॥ ५४ ॥
चव्वायेवनाशिरागिषो विहरन् क्रमात् । शुशुमारपुरं प्राप, स निष्पापशिरोमणिः ॥ ५५ ॥ तत्रापि धुन्धुमारस्य, राज्ञोऽमा-
रवती युता । सा च सर्वशक्तिमान्ते, कुशला भायिका कनी ॥ ५६ ॥ तया चादे जिता प्रत्राजिका चेतस्यचिन्तयत् । पातयामि
सपत्न्यन्तरिमां पाण्डित्यगमिणाम् ॥ ५७ ॥ व्यास्येत्यासिख्य तां चित्रपटे प्रद्योतभूपतेः । आदर्शयदथापृच्छन्तृपः केयं सुलोचनाः
॥ ५८ ॥ यथातपेऽनयाऽऽरुह्यते, पूते प्रद्योतभूपतिः । प्राणिषु पुन्युमाराय, स गत्वा तं जगाद च ॥ ५९ ॥ मन्मुखेन च त्वां
स्यामी, भीषद्योतो यदत्यदः । देहि ममं निजां पुत्री, युत्रसज्जो भयाथवा ॥ ६० ॥ धुत्वेति धुन्धुमारेण, सरुपा परुपाधरः । दूतो
निर्गमिणा सर्वमाख्यात् सस्याभिनोऽधिकम् ॥ ६१ ॥ ततोऽवन्तिपती रोपात्, सर्वसैन्यसमन्वितः । शुंशुमारपुरं मार इवारीत्सी-
भयानुम् ॥ ६२ ॥ पुन्युमारः स्वमबलं, वैरिणं च मद्बाबलम् । मरुवा पप्रच्छ दैवज्ञं, सोऽपि डिमानभाषयत् ॥ ६३ ॥ प्रणश्य
नि यथाग्नि, मामगन्धिरमभ्यगम् । बारत्तगमुनि जग्मुर्मा भैरेति च सोऽदत् ॥६४॥ देवज्ञोऽथ मुनेर्वाक्यं, तं नृपाय न्यवेदयत् ।

निःसंशयो जगो देव ! भवतोऽत्र भविष्यति ॥ ६५ ॥ उदथुतिबलेनैष, दत्ताऽवस्कन्दमात्मना । धृत्वा प्रद्योतमानैपीत्, मानैषी धुन्धुमाराराट्
॥ ६६ ॥ उत्तमोऽयं गृह्णायात्, इत्यङ्गारवतीं सुताम् । प्रद्योताय पिता प्रीतः, प्रादाद्दुदवहत् स ताम् ॥ ६७ ॥ प्रद्योतभूयः प्रेयस्वाऽ-
गारवत्याऽपि संगतः । सम्प्राप स्मरसन्तापनिर्माणमिहाद्भुतम् ॥ ६८ ॥ अन्यदाऽन्यचलं वीक्ष्य, नृपं प्राह प्रियामयम् । भद्र !
कथं गृहीतोऽहं?, साऽवदन्मुनिवाक्यतः ॥ ६९ ॥ प्रद्योतोऽथ गतः प्राह, हसन् दैवज्ञ ! बन्धसे । उपयुक्तः स डिम्भानां, मा
मीरित्यस्मरद्वचः ॥ ७० ॥ इत्युक्ताः पिण्डस्य द्वाचत्वारिंशद्दोषाः, प्रस्तावात् पंच श्रासैपणादोषा अपि कथ्यन्ते, तत्र रसगृह्यया
संयोजनं कुर्यतः संयोजनदोषो, न तु ग्लानत्वादो १, द्वात्रिंशत्कवलप्रमाणातिरिक्तं न भुञ्जीत, अजीर्णादिदोषहेतुत्वात् २, रागे-
णाऽनतशरणेन्धनेऽङ्गारदोषः ३, द्वेषेणानिष्टं अशनतश्चरणेन्धने धूमदोषः ४, क्षुद्रेदनाशमनगुरूवैयावृत्त्यविधानसंयमरक्षणस्वाध्याय-
विधानप्राणरक्षणैर्याविशोधनरूपैरेव कारणैर्भोक्तव्यं, न तु रूपबलहेतोरिति ५, इत्युक्ता द्विचत्वारिंशद्दोषा भोजनदोषाश्च पञ्च
इति गाथार्थः ॥ ४ ॥ अथ तुयद्द्वार तृतीयगाथार्थः,-

इरियाइपंचसमिर्हं तीर्हं गुत्तीर्हं तवविहाणंमि । निरुचुञ्जुत्तो अममो अकिंचणो गुणसयाचासो ॥ ५ ॥

एवंविधः साधुर्भवतीति गम्यते, 'इरियाइपंचसमिर्हं' इर्यादिभिः पंचभिः समितिमस्त्वसुभिश्च गुप्तिभिरुपलक्षितः, तपोवि-
धाने च नित्योद्युक्तः, पुनः कथंभूतः ? 'अममः' स्वजनप्रभृतिषु ममत्वरहितः, तथा अकिञ्चनः-न किञ्चनास्यास्ति अकिंचनः,
निष्पश्याह इत्यर्थः, गुणानां मूलगुणोत्तररूपाणां सदाचासो भवति स मृनिरिति संक्षेपार्थः । तपोविधाने बाह्ये षष्ठाष्टमादिरूपे
अभ्यन्तरे च मायुर्गैयावृत्त्यरूपे तत्फलं च स प्राण्यभवे वसुदेवो दृष्टान्तः, तथाहि-नन्दिग्रामे चक्रचरिद्विजमोमिलयोः सुतः ।

नन्दिद्वेषेणाभिघस्तस्य, घाल्येऽपि पितरौ मृतौ ॥ १ ॥ वद्धितो मातुलेनायमेव निर्भोग्यशेखरः । आकेशाग्रनखाग्रं स, कुरूपो दुर्भगः
 कृषीः ॥ २ ॥ विप्रलब्धोऽन्यदा लोकैर्लुब्धोऽहं मातुलेन सः । स्थिरीकृतः सुताः सन्ति. मम सप्तेति जल्पता ॥३॥ तास्वेका काऽपि
 ते देया, मातुलेनेति भाषितः । गृहकर्मणि सर्वाणि, करोति प्रतिवासरम् ॥४॥ ज्येष्ठपुत्र्याऽन्यदा प्रोचे, नन्दिद्वेषेणाय दास्यति ।
 तावन्नेमां कृतान्तस्य, भविष्याम्यतिथिस्ततः ॥ ५ ॥ इत्थं सप्तभिरप्येव, निपिद्धो दुर्भगाग्रणीः । कन्यां ते दापयिष्येऽन्यामित्यूचे
 मातुलेन सः ॥६॥ निरूपयन्त्योऽरूपं मां, चेन्न स्वजनकन्यकाः । तत् कथं नाम. नामापि, सहन्ते मेऽन्यकन्यकाः ॥ ७ ॥ च्या-
 त्वेत्यगात्रत्नपुरे, अर्यं युग्मानि पीडितः । युग्मैः युस्थिताचार्यंबोधयित्वा व्रतीकृतः ॥ ८ ॥ आत्तग्रतः क्रमाञ्जिद्वेषेणो गोसार्थतां
 गतः । जसाहाभिग्रहं गजानप्रतिजागरणे गुरोः ॥ ९ ॥ प्रतिज्ञामस्य सुत्रामा, संसदि प्रशयंस च । देवः कोऽध्यसद्विष्णुस्तत्तत्परी-
 धार्पमागौ ॥ १० ॥ रूपैकेन. स ग्लानसापुर्णैर्यो द्वितीयया । ते षष्ठपारणायाणाम्रासं गत्वेदमूचिवान् ॥ ११ ॥ धुष्टुपात्त-
 धुनौ सातिसारे सति पुराद्बहिः । वेगाबुस्ये प्रलिषाय, किं भोक्तुं युज्यते तव ? ॥ १२ ॥ नन्दिद्वेषेणोऽथ मुक्तवाऽश्मन्वेष्टुं पानमु-
 पता । लक्ष्म्या गुरुरुतानेष्णीयं जित्वाऽप्यु चारादत् ॥१३॥ जगाम च मुतं ग्लानं, चुकुथे तेन स क्रुधा । घस्मरं त्वामपि ग्लाने,
 पिप पैमापुणनिधितम् ॥ १४ ॥ निजागः क्षमयन्नन्दिद्वेषेणो मलमथावयत् । उचिष्टेति सुवत् मागाग्रतिना चुकुशे पुनः ॥ १५ ॥
 *अथ वेपथे किं मां ? ततोऽशेऽप्यभिरोपितः । ऊने धियुण्ड । वेगेन, वेगभंगं फरोपि मे ॥ १६ ॥ व्यधाद् वर्षोऽसिदुर्गेन्दं,
 * * * * *
 * * * * *
 * * * * *
 * * * * *

तं जगौ ? ॥ १९ ॥ मुनिनोक्तं लिनस्योक्ते, लब्धेऽन्यत् किं नु याच्यते ? । लब्धे चिन्तामणौ को नु, तत्परः प्रस्तेर भवेत् ?
 ॥ २० ॥ तेनेत्युक्तो दिवं देवो, यतिर्वसतिमागतः । पृष्टो मुनिजनैर्व्यक्तमनुत्सिक्तं शशंस सः ॥ २१ ॥ द्वादशाब्दसहस्रयन्ते,
 स्मृत्वा दीर्भाग्यमुत्कटम् । स्त्रीबाह्यम्यनिदान्येषोऽनशनी शुक्रमासदत् ॥ २२ ॥ इतः सौरिपुरे राज्ञोऽन्धकवृष्णेः सुता नव ।
 जज्ञिरे श्रीसुभद्रायां, समुद्रविजयादयः ॥ २३ ॥ नन्दिपेणस्य जीवोऽथ, महाशुक्रदिवश्च्युतः । दशार्हो दशमो जज्ञे, सुरूपः
 सुभगाग्रणीः ॥ २४ ॥ समुद्रविजयं राज्ये, विन्यस्यान्धकवृष्णिना । सुप्रतिष्ठान्मुनेराचत्रतेनासादि निर्वृतिः ॥ २५ ॥ निधिभि-
 न्नवभिर्भक्त्या, सेव्यमानोऽनुजन्मभिः । समुद्रविजयो राजा, रजे चक्राय जंगमैः ॥ २६ ॥ वयस्थो वसुदेवः स्त्रीनित्रमानसमोहनः ।
 सरःपद्म इवालीभिः, पौरस्त्रीभिरपेष्टयत् ॥ २७ ॥ तासां समस्तवस्तूनां, वस्तूनां विक्रयेऽप्यभूत् । सर्वत्र वसुदेवाख्या, युगान्ते
 जलपूरवत् ॥ २८ ॥ यः पङ्को दुर्भगो दूरीकृतः स्त्रीभिः पदैरपि । न्यस्तः शीर्षे सपद्याभिः, कुम्भत्वे वह्निसाधनात् ॥ २९ ॥ सर्वा-
 सामपि रामाणां, वसुदैवैकचेतसाम् । श्वश्रूनानानृजामातृज्ञातेयो हृदि नावसत् ॥ ३० ॥ वसुदेवांगसौभाग्यविह्वलं स्मर्णजनम् ।
 पौरा वीक्ष्य नृपस्याख्यान्निति विस्मयशङ्किनः ॥ ३१ ॥ समुद्रविजयेनाथ, न्यस्योत्संगे निजोऽनुजः । आभापि दुर्बलोऽभूस्त्वं, बहि-
 र्भ्रान्त्या तवत्स्वया ॥ ३२ ॥ स्थेयं सदा मदावासे, कलाम्यासं वितन्वता । तथेति प्रतिपद्यासौ, स सौष्ठवमथस्थितः ॥ ३३ ॥ युगमम् ॥
 ग्रहितं शिवया देव्या, समुद्रविजयं प्रति । सोऽन्यदा चन्दनं चेटीहस्ताज्जग्राह नर्मणा ॥ ३४ ॥ सोचे स्त्री नर्मदोषेण, त्वमत्रासि
 नियन्त्रितः । तं मत्वा निशि चार्ण्येयो, नगरान्निर्गाद् द्रुतम् ॥ ३५ ॥ अनाथमृतकं किञ्चिद्गध्वा वर्णालिमालिखत् । वसुदेवोऽनले-
 ऽविधत्, गुरुभिर्दूषितो गुणैः ॥ ३६ ॥ विधायेति ब्रजन्नेप, विप्रयेपः कदाचन । नार्योऽऽरोप्य रथं निन्द्ये, स्वग्रामे स्वगृहे तथा ॥ ३७ ॥

स्नपितो भोजितो यथायतनस्योऽनृणोदिदम् । वन्द्युभिविदंथे सर्वैवेसुदेवोर्ध्वदेहिकम् ॥ ३८ ॥ अथात्मज्ञाननिर्माको, वसुदेवः पुरो
प्रजन् । पुरे विजयखेटाह्ने, सुग्रीववृत्तेः सुते ॥ ३९ ॥ इयामाविजयसेनाख्ये, परिणीय कलाजिते । सुतं विजयसेनार्यां, सुपुत्रेऽकूरनाम-
कम् ॥ ४० ॥ युग्मम् ॥ जलावर्त्तसरस्तीरे, सामजं पक्षयज्यम् । कुंजरावर्त्तमुद्यानं, विद्याभृश्यां स आहृतः ॥ ४१ ॥ तत्र चाशुनिवेगस्य,
सुतां इयामासुदृढवान् । इयामाविवृविरोधायाज्जारकेण हृतो निशि ॥ ४२ ॥ जघान सुष्टया तं तेन, मुक्तशम्पासरोऽन्तरा । पपात तीर्त्वा
तपीरे, बाह्युपज्यमवन्दत ॥ ४३ ॥ द्विजवेपः स विप्रेणकेन साकं विब्रन् पुरि । यूनां वीणावतः प्रेक्षयापृच्छत्तं सोऽपि चाल्यत
॥ ४४ ॥ अरित गन्धर्वसेनेति, चारुदणपणिरुसुता । वीणार्यां यो विजेता मां, स नेतेति कृताथवा ॥ ४५ ॥ वीणाचार्ययशोश्रीविमुग्री-
वान्ते तदिच्छया । सर्वेऽमी कुर्वतेऽभ्यासं, न सा केनापि जीयते ॥ ४६ ॥ मासान्ते च पराधा स्यादिति श्रुत्वा यदृढहः । विद्या-
विकृतरूपोऽस्मात्, सुग्रीवान्ते स विग्नवत् ॥ ४७ ॥ मासान्ते तां समायातां, वैणिकश्रेणिककर्मठः । स सुग्रीवयशोश्रीवोपाध्याय-
प्रयसाधिकम् ॥ ४८ ॥ तदुपया विष्णुजुमरविक्रमपराक्रमम् । गीत्या निर्जित्य तां वीणावाद्येऽबुश्रुतकलायुतः ॥ ४९ ॥ चारुदत्तं
कथितरेचरीत्यकथाप्रथः । गन्धर्वसेनां सानन्धो, युष्मिद्यनुरुपागत ॥ ५० ॥ विशेषकम् ॥ उपायंस्त यशोश्रीवसुग्रीवाचार्ययोः सुते ।
श्रियसमयुगलामः, स इयामाविजयाहये ॥ ५१ ॥ राज्ञो विद्याधरेन्द्राणां, विप्राणां वणिजामपि । कन्याः सहस्रशो जित्वा, फलाभिः स
पापारुणः ॥ ५२ ॥ छलेनापि पलेनापि, देशांशान्तरं भ्रमन् । वशिष्णुस्पर्द्धगर्द्धस्ताः, परितः परिणीतवान् ॥ ५३ ॥ युग्मम् ॥
॥ पौष्यज्यगार्शीयुतां नाम्ना तुकोशलाम् । कोशलारां पुरि प्राप्य, कदापि परिणीतवान् ॥ ५४ ॥ पेढालपुरनाथस्य, हरिश-
म्याप्य पदिद्वितीयम् । दशः कनकपस्यास्यां, शीददत्तामुपागत ॥ ५५ ॥ पत्न्यां पट्टीपतेः पुत्रीं, जराख्यो परिणीतवान् । तस्यां

जरकुमाराख्यं, स नन्दनमजीजनत् ॥५६॥ वसुदेवोऽन्यदा देव्या, कयाऽप्युचे मया तव । दत्ता रुधिरराट्कन्या, रोहिणी तत्स्वयंवेरे
॥ ५७ ॥ ब्रज पाणविकीभूय, सोऽथारिष्ठपुरं गतः । जरासन्धादिभूपालमण्डितं मण्डपान्तरम् ॥५८॥ युगम् ॥ वरमालाकरा तत्र,
रोहिण्यागाचदीयट्टम् । न तस्यौ राजके शौरिः, पटहेनेति तां जगौ ॥५९॥ एहोहि नृविशेषज्ञे !, वरस्त्वदुचितोऽस्म्यहम् । तच्छ्रुत्वा
रोहिणी तस्य, वरमालां गलेन्यधात् ॥६०॥ क्षुभितं राजकं सर्वं, तथा पाटहिके वृते । कुलीनयाऽकुलीनोऽयं, वृत्तश्चैवमुपाहसत् ॥६१॥
सौरिः प्राह कुचकस्य, कौलीन्यं दर्शयाम्यहम् । जरासन्धो वधायास्य, ततो भूपान्नयोजयत् ॥६२॥ रुधिरोऽथ ससैन्योऽपि, तदा
शारेः पुरोऽस्फुरत् । न्यस्त्वान् सारथीभूय, शौरिं दधिमुखो रथे ॥६३॥ तथा वेगवतीमात्रांगारवत्या समर्षितम् । कार्मुकं च निपंगौ
न, विग्रही शौरिरगृहीत् ॥६४॥ नृपैर्महाबलैः क्षिप्तं, रुधिरं युधि रेणुवत् । शौरिः शूर इव ध्वान्तान्, ध्वस्तास्ताऽन्निजौजसा ॥६५॥
जरासन्धस्त्वोऽवादीत्, समुद्रविजयं प्रति । न पाटहिकमात्रोऽयं, त्वद्विना नान्यसाध्यरुक् ॥ ६६ ॥ रोहिणी ते जिते चास्मिन्नि-
र्युक्तः शौरिरालपत् । परदारैरलं त्वेनं, त्वदादेशज्जयाम्यहम् ॥६७॥ अथोच्चैर्मुमुधाते तौ, शौरिा दूरीभवद्वरौ । कृतप्रतिकृतप्रीतै-
र्धारेः कृतनमस्कृती ॥ ६८ ॥ वसुदेवोऽब्रजं मत्वा, शरं चिक्षेप साधरम् । सोऽद्याचयच्छलाघातो, वसुदेवो नमाम्यहम् ॥ ६९ ॥
समूद्रो वत्स ! वत्सेति, वदंस्तमग्नि धायितः । प्रीतिमान् वसुदेवोऽपि, नतस्तेनाभिपस्वजे ॥ ७० ॥ वृष्टोऽप्रजन्मना सर्वं, स्ववृत्तं
न न्यवेदयत् । ज्ञातयोग्योद्बहा हार्दे, ते सर्वे मुदिता नृपाः ॥ ७१ ॥ रोहिणीं वसुदेवोऽथ, पुण्येऽद्धि परिणीतवान् । जरासन्धादयोः
जग्मुः, सकंसा यादवाः स्थिताः ॥७२॥ वृद्धा कापि सदस्येत्यान्यदोचे वृष्णिनन्दनम् । बालचन्द्रावेगवत्यौ, दिदृशू त्वां ममात्मजे,
॥ ७३ ॥ भुत्सेति सम्भुतं पश्यन्, ज्येष्ठेनोक्तोऽनुज । ब्रज । पूर्ववत्तु चिरं मा स्या, इत्युक्तः स . ययौ दिवा ॥ ७४ ॥ समुद्रः

स्त्रपुरेऽथागात्तच्छुः परिणीय ते । कन्याः शौरिपुरे सर्वाः, पूर्वोद्भास्तथाऽऽनयत् ॥७५॥ चतुःस्वप्नसमाख्यातवलत्वधुनुरन्यदा । रोहिण्या सुपुत्रे रामो, नाम तस्य विनिर्भमे ॥ ७६ ॥ कंसोऽथ मथुरां नीत्वा, वसुदेवपितृव्यतः । देवकान्मृत्तिकावत्या, गत्वाऽया-
चत देवकीम् ॥ ७७ ॥ अकार्यद्विवाहं च, देवकीवसुदेवयोः । (देवकः शौर्ये योत्रे), स्वर्णाद्यं बहु दत्तवान् ॥७८॥ दशगोकुल-
युक्तं च, नन्दं गोकटिनायकम् । दशार्हो मथुरामागाबन्दकः सप्रियायुतः ॥७९॥ युगम् ॥ मेहे सुहृद्विवाहस्य, मत्तनृत्यद्वधूजने ।
कंसानुजोऽतिमुक्तर्षिः, कंसोकोऽन्वार्थभागत् ॥८०॥ तस्य जीवयशाः कण्ठेऽलगत् स नदितस्तया । प्राह माघसि यत्प्रीत्या, तस्याः
सप्तमर्गतः ॥ ८१ ॥ वधस्तव पितुः पत्युरित्युक्ते तं विमुच्य च । कंसस्याख्यत्तथा सोऽथ, वसुदेवादयाचत ॥ ८२ ॥ गर्भान्
सप्तापि देवक्याः, प्रादात् प्रीतश्च यादवः । ज्ञाते च मुनिवृत्तान्ते, सत्यसन्धोऽन्वतप्यत ॥८३॥ विशेषकम् ॥ इतश्च भद्रिलपुरे, नागस्य
सुलसा प्रिया । बाल्ये सा निदुरुक्ताऽतिमुक्ताख्येन महर्षिणा ॥ ८४ ॥ तथाऽऽराद्धः सुरो ज्ञात्वाऽवधेः कंसेन याचितान् । गर्भा-
स्तस्याः सुतत्वेन, ददौ तुन्यर्तुजन्मकृत् ॥ ८५ ॥ तुल्यजातानजीवास्तान्, देवक्यै सौलसान् सुतान् । सुखसायै च देवक्याः,
सुतान् पद्म जीवतो ददौ ॥ ८६ ॥ युगम् ॥ दृपद्यास्फालयन् कंसो, नृशंसो निदुनन्दनान् । देवकीधुनवस्ते त्ववर्द्धन्त सुलसागृहे
॥ ८७ ॥ नाम्नाऽनीकयशोऽनन्तसेनावजितसेनकः । निहृत्तारिदेवयशाः, शत्रुसेनश्च तेऽभवन् ॥ ८८ ॥ देवक्याऽसाव्यथो स्वमा-
ख्यातार्द्धचक्रितं सुतम् । सदैवतं तदा सुप्तास्तज्जनौ कंसयामिकाः ॥८९॥ देवकी प्रियमाहूय, प्राहेनं रक्ष बालकम् । गोकुले नन्द-
भार्याऽसुं, यशोदा पालयिष्यति ॥ ९० ॥ देवताकृतसान्निध्योद्घाटवप्रकृपाटिकः । मुक्त्वा स तं यशोदाऽन्ते, देवक्यै तत्सुताम-
दात् ॥ ९१ ॥ एवं कृत्वाऽऽगते शौरौ, प्रभुद्धाः कंसयामिकाः । तां कंसायार्पयंश्छिन्नकनाशां तां च सोऽमुचत् ॥ ९२ ॥ सुतस्तु

गोकुले गौप्यं, कृष्ण कृष्ण इतिरितः । बालोऽवर्द्धत तं तत्र, दिदृक्षुर्देवकी ययौ ॥ ९३ ॥ श्रीवत्सलाञ्छनं स्रुमिन्द्रनीलमणि-
 प्रमम् । देवकी सुमुदे वीक्ष्य, यशोदेत्सङ्गसङ्गिनम् ॥ ९४ ॥ बालोऽपि देवसाहय्यादहन् शकुनिपूतने । यमलार्जुनभंगं च, चक्रं दध्नी
 ततः पिता ॥ ९५ ॥ स्वौजसा प्रथमानोऽस्ति, बालोऽयं तस्य रक्षणे । कं मुञ्चामीति स ध्यात्वा, रामं साहायकेऽमुचत् ॥ ९६ ॥ सुखं
 रामश्च कामश्च, गोपीनां मृत्युभिर्द्विषाम् । मनोरथश्च वन्धूनां, वर्द्धन्ते सह विष्णुना ॥ ९७ ॥ नानाविधाभिः क्रीडाभिः, क्रीडतोस्तत्र
 गोपयोः । श्रीरामकृष्णयोरैकादश वर्षाणि जज्ञिरे ॥ ९८ ॥ ततः शौरिपुरे श्रीमन्नेमिजन्ममहोत्सवम् । श्रुत्वा दशार्हो दशमो, मधु-
 रायां तवान तम् ॥ ९९ ॥ कंसस्वत्रागतो वीक्ष्यैकनाशां गणकं जगौ । कोऽप्यस्ति सप्तमो गर्भः?, स प्राहास्ति तवान्तकः ॥ १०० ॥
 मंच वृन्दावनेऽरिष्टं, दृपमं केशनं हयम् । उरभेपी च दुर्दान्तौ, हनिष्यति स हेलया ॥ १०१ ॥ आरोपयिष्यति स च, शाङ्गं काले-

चाणूरघातकः पद्मोत्तरपंचकहास्तिभित् ॥ १०२ ॥ श्रुत्वेत्यादिश्य योग्यायै, मष्टौ चाणूरमुष्टिकौ । वनेऽमुंचदरि-
 ण्तुं निजचिद्विषम् ॥ १०३ ॥ गोकुले शल्यतुल्यांश्च, चतमृष्वपि दिक्षु तान् । चतुरश्रतुरः शशुक्षये कृष्णोऽनयत्
 ०४ ॥ सदस्यचर्चिथमानाय्य, शाङ्गं यो रोपयिष्यति । देया तस्मै सत्यमामा, कंसः वीरित्यधोपयत् ॥ १०५ ॥ धनुषा पर्ये
 शुजवन्तोऽपि भूयुजः । आधो मदनवेगायां, वसुदेवात्मजो रथी ॥ १०६ ॥ चापरोपार्थमायावस्तां निशां गोकुलेऽवसत् ।
 नेहात्, प्रातः कृष्णं सहानयत् ॥ १०७ ॥ युगम् ॥ पथि लग्ने रथे वीक्ष्यानासहं चलनासहम् । कृष्णः पदातिरव्यग्रो,
 त् ॥ १०८ ॥ तं च कृष्णवलं वीक्ष्य, बलादेप रथेऽनयत् । मथुरायां गतावेतौ, नृपाक्रान्तं धनुःसदः ॥ १०९ ॥
 नर्भामा, कृष्णं व्यथमयत् दृश्यम् । पविते सत्यनारुयेयेज्जाष्टुष्टावहसन् जनाः ॥ ११० ॥ कृष्णस्तह्नीलयाऽऽदायारोपयद्वि-

४ प्रव्रज्या-
 स्वरूपे
 तपोवैया-
 दृत्त्ये
 वासुदेवः

॥ ११८ ॥

प्रव्रज्या०
 श्रीप्रपुः
 श्रीपयुत्तो

स्मये जनम् । स्वं पाणिग्रहणे सत्यभामायाश्च मनोरथम् ॥ १११ ॥ अनाधृष्टिः समारोप्य, गतः कृष्णं रथे पितुः । सदस्याख्य-
न्मया शार्दंगे, धन्वारोप्यत सोऽवदत् ॥ ११२ ॥ नश्यान्मथा नृशंसस्त्वां, ज्ञात्वा कंसो हनिष्यति । श्रुत्वेति कृष्णं मुत्सवैष, व्रजे
निजपुरेऽव्रजत् ॥ ११३ ॥ कंसोऽथ भूपानाहूयादिशन् मल्लान् युधेऽथ तत् । मत्वा कृष्णो बलं प्राह, चिचं मल्लाहवे मम ॥११४॥
बलस्त्वदङ्गीकृत्योचे, यशोदां स्नानहेतवे । अलसां तां च दासीत्यभ्यक्षिपत् ज्ञापनाकृते ॥११५॥ बलः कृष्णं बलाभिन्ये, स्नानाय
यमुनाजले । तं च म्लानमुवाचेति, न त्वं नन्दयशोदयोः ॥ ११६ ॥ कृष्णायार्यत्ततः पूर्ववृत्तान्तं सकलं बलः । कृष्णो बन्धुवध
कुदोऽङ्गीचक्रे कंसघातनम् ॥ ११७ ॥ यमुनायां गतौ स्नातुं, कृष्णः कालियपन्नगम् । पद्मनालेन नस्तित्वा, बाहयित्वा च मुक्त-
वान् ॥ ११८ ॥ ततो गोपैर्धृतो गत्वा, मथुरां गोपुरान्तिके । कंससादीरितौ हत्वा, तौ पद्मोत्तरचम्पकौ ॥ ११९ ॥ अरिष्ठादिनि
हन्तारौ, तावतौ नन्दनन्दनौ । दश्यमानौ जनैरित्यं, मंचेऽस्थातां निर्जयुतौ ॥ १२० ॥ युग्मम् ॥ ततो रामेण रौद्राक्षः, कंसः
कृष्णस्य दर्शितः । समुद्रविजयप्रथा, दशाहो दश दर्शिताः ॥१२१॥ कंसाज्ञयाऽथ चाणूरः, करास्फोटरवोद्भुरः । ऊचे यः कोऽपि
वीरोऽस्ति, स मया सह युष्यताम् ॥१२२॥ तदाकर्ण्योत्थितः कृष्णो, भुजास्फोटरवोत्कटः । कंसस्तं घातकं स्वस्य, मत्वा मौष्टि-
कमादिशत् ॥ १२३ ॥ कृष्णाभिभृतिभित्तेन, रामेणैष खलीकृतः । ततो युयुधिरे कृष्णचाणूरयलमौष्टिकाः ॥ १२४ ॥ तौ हतौ
कृष्णरामाभ्यां, प्रेस्य कंसोऽवदत् क्रुधा । रे रे हतैतौ तं नन्दगोपं येन च पौपितौ ॥ १२५ ॥ उत्फालेन वदन्नैवं, मंचात् कृष्णेन
पातितः । कंसः केशः समाकृष्य, तद्गृह्णांशारुणद्वलः ॥१२६॥ हते कंसे नृपा अस्य, योद्धुं क्रोधेन धाविताः । त्रासिता वसुदेवोक्त्या,
समुद्रविजयादिभिः ॥ १२७ ॥ वसुदेवगृहे याताः, समुद्रविजयादयः । ज्ञापिताः पूर्ववृत्तान्तं, वसुदेवेन बान्धवाः ॥१२८॥ कारा-

कथाप्रसेनेन, सहिर्वैर्यमुनान्तरे । समुद्रार्थैर्जलं दत्तं, न जीवयशसा पुनः ॥ १२९ ॥ सोचे पत्युर्जलं देयं, हृते कृष्णे मया किल ।
 मामामधोश्रेणेन, दत्तां कृष्ण उदृढवान् ॥ १३० ॥ क्रोष्टुकिञ्चानसम्भत्या, कृष्णो राज्येजभिपिच्यत । देयनिमित्तहर्म्यायां,
 पादवैर्भारिकापुरि ॥ १३१ ॥ जातेषु मानुप्रमुन्याम्बभानुकभीरुषु । वसुदेवः कुलस्यास्य, जज्ञे पुण्यैः पितामहः ॥ १३२ ॥ यस्मा-
 न्स्वान्तरषाढतः प्रमुदितः श्रीनन्दिपेणं मुनिं, सुव्रामा प्रशंसत संसदि पुरा देवेन यश्चानतः । द्वैतीयीकभवे त्वहंप्रथमिकापूर्वं
 प्लान्नैः सुरग्याणां प्रार्थ्यतमो बभूव तपसे तस्मै न कः इलाषते ? ॥ १३३ ॥ ननु नन्दिपेणभवे मिथाचरकुलोत्पन्नस्यापि वर्णज्येष्ठत्वं
 वसुदेवत्ये च वंशोत्पत्त्या प्राधान्यमन्यथापि सर्वत्र श्रूयते तदत्यन्तहीनकुलोऽपि कश्चन तस्मिन्नेव भवे देवानामपि पूज्यो द्विजन्म-
 ामपि मान्यः कथ्यतामित्येवंविधविकल्पनाजालदलनाय मातंगदारकहरिकेशयलपिकथोच्यते, तथा हि—

शंसो माधुरराजपिं, समेतो हस्तिनापुरम् । मागं यम्रच्छ भिधार्यं, सोमदेवं पुरोधतम् ॥ १ ॥ तेन द्विष्टेन निर्दिष्टो, मार्गोऽ-
 त्यप्रिर्मुनिः स तु । गतः सुतेन तद्गीह्य, सोमदेवो व्यचिन्तयत् ॥ २ ॥ मधुक्ताग्निपथेनापि, मुनिः शीताध्वना ययौ । धन्यः शर्म्येय
 पापोऽहं, तस्याप्यवमचिन्तकः ॥ ३ ॥ सं निन्दन्नेप यद्कर्मो, गत्या नत्वा मुनीधरम् । धर्मं श्रुत्वा च धर्मात्मा, स तस्माद्
 प्रवमप्रदीव् ॥ ४ ॥ किञ्चिज्जातिमदाध्मातः, सुव्रतं पालयन्नपि । विहिताराधनो मृत्वा, स द्विजपिंः स्रुरोऽभवत् ॥ ५ ॥ नीचिर्गो-
 त्रोदयाच्च्युत्सा, स नूनस्वमयचित्तः । गंगाप्रस्थयलकोद्गृह्रारिकेशाधिपात्मजः ॥ ६ ॥ वलाधो दुर्भगः क्रूरः, कुरूपः फलहृत्प्रियः ।
 गिस्त्रिाभिन कलनेऽभूत्, सुतो जीपुरोधसः ॥ ७ ॥ युग्मम् ॥ वन्दुभिः कलहं कुर्वन्, पृथ्वीरुतलः स च । अध्यायदहतं वीक्ष्य,
 दतिकं निहतं त्वदिम् ॥ ८ ॥ दोषैः कण्टरुत्सयाज्यो, प्राक्षध स्तर्णवय् गुणैः । सर्वेऽपि हेयास्तदोषा, गुणाः प्राग्वाथ धीमता ॥ ९ ॥

ध्यात्वैति धर्मं साधुभ्यः, श्रुत्वा स व्रतमग्रहीत् । बलः स हरिकेशर्षिस्तपोऽस्त्युग्रमेतप्सत ॥ १० ॥ अन्यदा काशीमायासी-
दुद्याने तिन्दुके स्थितः । ग्रन्थितिन्दुकयक्षेण, सर्वदा पर्युपासितः ॥ ११ ॥ मित्रेणातिथियक्षणान्यदोक्तो ग्रन्थितिन्दुकः । मित्र !
किं दृश्यसे नैव? स ग्राह मुनिसेवया ॥ १२ ॥ सेचनेऽतिथियक्षोऽपि, ग्रन्थितिन्दुकचन्मुनिम् । अन्यदाऽतिथिमानिन्ये,
स्वारागे ग्रन्थितिन्दुकम् ॥ १३ ॥ विकथां कुर्वतो दृष्ट्वा, तत्र साधून् गताबुधौ । हरिकेशबले बाढमभृतां भक्तिनिभरौ ॥ १४ ॥
रागः काशीशितुः कौशालिकस्य तनयाऽन्यदा । भद्राख्या यक्षमायाताऽऽयतने तत्र पूजितुम् ॥ १५ ॥ यक्षप्रदक्षिणादानं, कुर्वती
वीर्य तं मुनिम् । भलाविलं निनिन्दोच्चैः, सा कृणितविकृणिका ॥ १६ ॥ मुनिनिन्दावशात् क्रुद्धो, यक्षस्तां विकलां व्यधात् ।
मता सौधे न निर्भिन्ना, भियग्निर्मोन्त्रिकेरपि ॥ १७ ॥ दीने राक्षे गतोपाये, भिपग्मात्रिकमण्डले । यक्षः प्रत्यक्षतामाप्योवाच
वाचं स्फुटामिति ॥ १८ ॥ निन्दितो योऽनया साद्युस्तं चेत् परिणयस्यसौ । तदा मुंचामि जीवन्तीमन्यथा वितथा गिरः ॥ १९ ॥
तन्मेनेऽथ नृपः प्रैषीत्, सायमेनां स्वयं वरम् । सा गत्वा ग्राह नत्वा तं, प्रभो! पाणि गृहाण मे ॥ २० ॥ निषिद्धा मुनिना मुन्या-
कृतिना वटवासिना । परिणीयाखिलां रात्रिं, विहम्ब्य च समुञ्जिता ॥ २१ ॥ तन्मत्वा पृच्छति स्मार्तो, नृपः स्मार्चान् वितीर्यते ।
कस्येयं ? ते जगुस्स्यक्तामृषिपत्नीं द्विजोऽर्हति ॥ २२ ॥ द्विजाय नरदेवोऽथ, रुद्रदेवपुरोधसे । ददौ तां स तया धर्मपत्न्याऽग्नाः
यज्ञमिष्टवान् ॥ २३ ॥ स मासक्षपको भिक्षुभिधार्थी यक्षसेवितः । यज्ञवाटागतथैर्धैर्दुभिश्चेति भाषितः ॥ २४ ॥ यज्ञवाटं प्रवि-
ष्टोऽसि, कस्त्वं ? यद्यो मुनिं श्रितः । ऊचेऽहं मुनिरायातो, भिधार्थी भवतां गृहान् ॥ २५ ॥ तेऽप्युचुर्धैःप्रमन्नं न, तुभ्यं शूद्राय
दीयते । सोऽयोचदीयतां महां, धर्म्मार्थे समतांशुपे ॥ २६ ॥ ते प्रोचुर्देवपित्रग्नित्राक्षणेभ्यो वितीर्यते । सफलं तत्र दत्तं स्यादत्तं तु

त्वाद्यां वृथा ॥ २७ ॥ बह्वी हुतेन देवानां, पितृणां विप्रभोजनैः । तृप्तिर्भवति गीरिपा, विदुषा केन मन्यते ? ॥ २८ ॥ ब्राह्मणा-
न्त्यजयोर्नैध, जन्मना किञ्चिदन्तरम् । कपायेन्द्रियजेता तु, कर्मणा ब्राह्मणो मतः ॥ २९ ॥ तथ्यं न विरथ्य ब्राह्मण्यं, धिग्वो
मूर्खो भिन्नित्तु वृत्तम् । मुनिर्निहन्तुमारब्धो, बहुभिर्लेष्टुयष्टिभिः ॥ ३० ॥ विशेषकम् ॥ रुधिरं वमतो वीक्ष्य, मुखेन मुनिघातिनः ।
यत्वेण पातितान् शूद्रान्निश्चयान् मद्रयोदितम् ॥ ३१ ॥ येनाहं तातदत्ताऽपि, तदा तृणवदुज्ज्वता । स एष बन्धो देवानां, मुनिर्मूढाः ।
रत्नीकृतः ॥ ३२ ॥ अमुमेव प्रपद्यध्वं, शरणं जीवितेच्छवः । मा कुरुध्वं महामूढाः !, शिरसा गिरिभेदनम् ॥ ३३ ॥ महर्षी रुद्र-
देवेन, धमितः सद्विजेन सः । प्रत्यलाभि तथाव्यभैर्बटवः पटवोऽभवन् ॥ ३४ ॥ रुद्रदेवो मुनिं प्राह, ब्राह्मण्यं ख्याहि मे प्रभो ! ।
कपायेन्द्रियजेतृत्वं, ब्राह्मण्यं मुनिराख्यत ॥ ३५ ॥ होमैः सर्वाश्रवान् हुत्वा, संवरस्नानसादराः । भवन्ति ब्राह्मणाः सिद्धिवधू-
संबन्धवन्धुराः ॥ ३६ ॥ बहूनां प्रतिबोधोऽभून् मुनिदेशनयाऽनया । अस्मैत्सीद्धरिक्लेशस्तत् प्रधानं परमं तपः ॥ ३७ ॥

तपोविधानमपि धमासमायुक्तं मुक्तिफलदं भवति, तच्च गजसुकुमालदृष्टान्तेनोच्यते, तथाहि-‘ते भद्रिलपुरे नागसुलसागृहव-
द्विताः । प्रत्येकं देवकीपुत्राः, श्रोतुर्द्वौ त्रिशतं कनीः ॥ १ ॥ श्रीनिमिदेशनाबुद्धा, व्रतं भेषुः पडप्यमी । द्वादशांगधरा जग्मुर्द्वारिकां
स्वामिना समम् ॥ २ ॥ ते त्रिधा युग्मिनो भूत्वा, भिक्षार्थं प्राविशन् पुरीम् । तेषु च प्रथमं युग्मं, देवकीगृहमागतम् ॥ ३ ॥ तद्वीक्ष्य
कृष्णतुल्यं सा, प्रमोदात् मोदकानदात् । गते तत्र द्वितीयं चायातं सा प्रत्यलामयत् ॥ ४ ॥ तस्मिन् गते तृतीयं चागतं पप्रच्छ
देवकी । दिग्मोहो वां कथं यत् त्रिव्यावृत्यात्रागतौ युवाम् ? ॥ ५ ॥ पुर्यां त्रिविष्टपस्पादिसमृद्धिभरमाज्यपि । यतयः प्रासुकं वस्तु,
लभन्तेऽन्यत्र किं न वा ? ॥ ६ ॥ तावृचतुर्न नी मोहः, किन्तु पद् सोदरा वयम् । सुश्राद्धसुलसानागतनया भद्रिले पुरे ॥ ७ ॥

आचम्य विभोर्नैरुपेतास्तव मन्दिरे । सा दधौ कृष्णतुल्याः किं पडप्येते ममाङ्गजाः ? ॥ ८ ॥ ततः प्रष्टुं गतोक्ता च, स्वामिना माववेदिना । ते च पुत्राः पडप्येते, तत्र देवकि ! वद्विताः ॥ ९ ॥ उत्प्रसूतस्तनी सास्य, ववन्दे तान् पडङ्गान् । अशोचच्च यदेकोऽपि, न मया वद्वितोऽङ्गजः ॥ १० ॥ हृत्वा सपत्न्या रत्नानि, प्राग्भवे देवकि ! त्वया । यदेकमर्पितं तस्ये, स्वाम्याख्य-त्तदिदं फलम् ॥ ११ ॥ तत् निन्दंती ययौ सन्नन्याचान्ता देवकी शुचा । पृथा च हरिणा मातर्जातदुःखेव दृश्यसे ॥ १२ ॥ सोचै त्वदप्रजास्त्वं च, वद्वितास्त्वन्ययाऽन्यया । वचते वत्स ! वाढे मे, बाललालनकौतुकम् ॥ १३ ॥ तपसाऽऽराधयत् कृष्णस्तत्रार्थे नैगमे-पिणम् । स प्राह नेमिनाथान्ते, बालः सन् प्रत्रजिष्यति ॥ १४ ॥ ततः कश्चिच्च्युतो देवो, गजस्वमेन सूचितः । उत्पन्नो देवकीकुशो, सा तं बालमलालयत् ॥ १५ ॥ गजाघत् सुकुमारोऽसौ, प्रेमस्थानमिवाच्युतः । मातुर्भ्रातुः प्रमोदेन, स्रमं सोऽवर्द्धत क्रमात् ॥ १६ ॥ येमे गजः क्षमाधीशुमुकन्यां प्रभावतम् । सोमां च क्षत्रियाजातां, सोमशर्मद्विजात्मजाम् ॥ १७ ॥ अन्यदा द्वारकापुर्यां, श्रीनिमिः समवासरत् । शुश्राव देशनां तस्माद्, मार्यायुगुतो गजः ॥ १८ ॥ वैराग्यवाननुज्ञाप्य, पितरौ प्रावजद्गजः । सवधूकोऽपि तद्-दुःखाघदवो रुरुदुस्तराम् ॥ १९ ॥ प्रष्टुं पृष्ट्वा श्मसानेऽस्थात्, सायं प्रतिमया गजः । सोमशर्मद्विजेनैधि, तेनाघ्यायि च मानसे ॥ २० ॥ पापथिकीर्षुः पापण्डं, तनयामेप मेऽत्यजत । दीप्ताङ्गारघटीकण्ठं, गजशीर्षे न्यधारयत् ॥ २१ ॥ दीप्ताङ्गारैरयं दग्धो, देहेनाङ्गारतां गतः । उतः (उत्कः) कर्मक्षयात् सिद्धिक्षेत्रे तिलकतामगात् ॥ २२ ॥ उत्कः प्रगे रथारूढो, द्रष्टुं गजमधोक्षजः । आयान् पुर्यां बहिर्विप्रं, वृद्धसृष्टेष्टिकाभाम् ॥ २३ ॥ बहन्तमेकं गच्छन्तं, वीक्ष्य देवकुलं प्रति । निन्ये तत्कृपया पाकादेकां स्वयमपीष्टिकाम् ॥ २४ ॥ युगम् । लोकेऽथ कीटिशोऽनैपीत्, कृतकृत्योऽभवद् द्विजः । गतः स्वामिसदः कृष्णस्तत्रापश्यद्गजं न

तु ॥ २५ ॥ नत्साऽपृच्छत् प्रभुं आता, क मे ? स्वामी ततोऽवदत् । द्विजाद्भ्रजस्य निर्वाणं, मूर्च्छितोऽथापतद्धरिः ॥ २६ ॥ प्रयुद्धो वन्युहन्तारं, पप्रच्छ प्रभुरभ्यघात् । सहायः स हि बन्धोस्ते. तस्मै विप्राय मा रूपः ॥ २७ ॥ सिद्धिः स्याच्चिरसाध्यापि, सहायस्य मगद् धुमम् । त्वादिटिकोपैणाई दृष्ट्वाद्भ्रजस्येवाद्य केशव' ॥२८॥ पुर्यां प्रविशतो यस्ते, दर्शनान्त्रियते द्विजः। भिन्नमूर्द्धो हरे! विद्धि, तं निजआवृषावकम् ॥ २९ ॥ कृष्णः कृत्याऽद्भ्रसंस्कारं, गजस्य द्वारकां विशन् । तं द्विजं सोमशम्भर्णं, तथा मृतमलोक्त ॥३०॥ पदयोर्वन्धयित्वा तं भ्रमयित्वा च सर्वतः । शूलीमारोपयद्बन्धुद्विपतं परिमोषितम् ॥ ३१ ॥ इति तुर्यद्वारतृतीयगाथार्थः ॥ अथ तुर्यगाथामाह—

मासाईया पडिमा अणेगरूथा अभिगंगा चहवे । द्रव्ये खित्ताणुगया काले भावे घ बोद्धव्वा ॥ ६ ॥

मासिकयादयः प्रतिमा अभिग्रहविशेषाः साधूनां द्वादशसंख्याः स्युः, ताश्च साधुरपरिपूर्णदशपूर्वघरो जघन्यतोऽपि नवम-
पूर्वस्य तृतीययस्तुन्यधीती विशिष्टसंहननधृतियुतो महासत्त्वो व्युत्सृष्टदेहो जिनकल्पिकवदुपसर्गसहोऽलेपकृतमोजी गुरोरनुज्ञया
गङ्गाधिष्णुम्य प्रतिपद्यते, न चाद्यप्रतिमायामन्नपानयोरैकां दत्तीं मासं यावद् गृह्णाति, एवं चैकैरुदत्तिषुद्धया सप्तम्यां सप्त मासान्
यापत् अन्नपानयोः प्रत्येकं सप्त दत्तीर्गृह्णाति, ततस्तिष्ठः प्रतिमाः सप्तरात्रिक्यो भवन्ति, तत्राद्यायां चतुर्थभक्तैः पारणदिनविहि-
तो चान्दरपानकैः प्रतिपद्यमानो ग्रामाद्बहिः स्थित उचानशयः पार्श्वस्थो निषण्णो वा निष्प्रकम्बो दिव्यादीनुपसर्गान् सहते,
द्वितीयांऽपि सप्तरात्रिक्येधरूपा, नवरं उरुकुडुकासनी लगण्डयायी वा, लगण्डं वक्रकाष्ठं तद्धेतु शिरः पादौ च भूमौ लगयति, न
तु कटीतटमित्यर्थः, दण्डायतस्थानो वा विष्ठति, तृतीयाऽप्येवं, नवर वीरासनी वा गोदोहासनी वा कुब्जाप्रवडा विष्ठति इति

विसः प्रागुक्तसप्तसहिता दश स्युः, एकादशी अहोरात्रिकी, तस्यां ग्रामनगराद्ग्रहिः स्थितः प्रलम्बितपाणिरणपानकपष्टभक्तपूव
प्रतिपद्यते ११ द्वादशी प्रतिमा त्वेकरात्रिकी, तां चाष्टमभक्तानन्तरं बहिरापतप्राग्भारगतोऽनिमिपनेत्र एकपुद्गलन्यस्तदृष्टिः संहतः,
पादः प्रलम्बितयुत्रथ स्थाने तिष्ठति इति द्वादश प्रतिमाः साधुना धार्याः, अनेकरूपा अभिग्रहा बहवः कार्यो इति, तांश्चोत्तरा-
देन त्रिभुणोति द्रव्यधेयानुगताः काले मात्रे च बोद्धव्या इति संक्षेपार्थः ॥ ध्यासार्थस्तु श्रीमहावीरोऽभिग्रहेषु दृष्टान्तः. अतस्तच्चरितं
लेखतः प्रकाशयते—

आस्तेऽपरचिदेहान्तः, शशुर्मर्दनपालिता । स्पर्जयन्ती जयन्तीति, नगरी स्वर्गरीयसी ॥ १ ॥ राज्ञः पृथ्वीप्रतिष्ठानग्रामोऽस्ति
ग्रामचिन्तकः । नयसार इति रूपतो, व्यापारनयसारथिः ॥ २ ॥ सोऽन्यदा भूभृदादिष्टशारुदारुते कृती । सतक्षशकटोक्षः
सन्नट्ठीमटति स्म च ॥ ३ ॥ यूचेषु लक्षणैः स्थित्या, तक्ष्यमाणेषु तक्षभिः । नयसारं तरुच्छायासीने शसति तानलम् ॥ ४ ॥
धुथाप्रान्तास्तृपाणान्ताः, पथथ्रान्तास्तदाऽऽगमन् । सार्थाद् अष्टा महाकटाः, साधवः प्राणिवन्धवः ॥५॥ आतिथयोऽतिथीनेतान
भिगम्य प्रणम्य च । नयसारः कृपामारः, पानाच्चैः प्रत्यलामयत् ॥६॥ पूर्वोपकारिणं तस्मै, प्रीत्य । प्रत्युपकारिणः । मुनयो नयसाराय,
सारं रत्नत्रयं ददुः ॥७॥ अथ तेनेरुलोकाध्या, साधुनां निर्म्मलः पुरः । तेस्तस्य परलोकाध्या, निज (दत्तो) देहेऽपि निःस्पृहैः ॥
॥ ८ ॥ आनीय दस्यकाष्ठानि, रम्यकाष्ठामधिष्ठितः । आयुः प्रपाल्य सौधम्मैऽसां धम्मैरतधीरगात् ॥ ९ ॥ व्युत्वा चैप
चिन्नीतागां, तृपभस्त्रामिजन्मनः । भरत्तस्याद्भ्रजो जज्ञे, मरीचिरिति नामतः ॥ १० ॥ जाते युगादिनाथस्य, केवले श्रुतदेशने ।
प्रज्यां जगृहे शुद्धो, मरीचिर्गोपवीचिभिः ॥ ११ ॥ ननु प्रपाल्य चारिणं, तदावरणतोऽन्यदा । आशिरोऽघ्नि भृशं ततोऽर्ककरीः

स्मारजोमैः ॥ १२ ॥ वेपं सङ्कल्प्य स्वच्छं तु, कृपायवसनादिकम् । शिखामौण्ड्योम्मिकापादत्राणरूपं त्रिदण्ड्यभूत् ॥ १३ ॥
युगम् ॥ यः कोऽपि बुद्ध्यते तस्मात्, जिनान्ते प्रहिणोति तम् । प्रमोथ परिवारेण, सार्द्धं विहरते सदा ॥१४॥ जिनस्य भाविनो
जीवः, कथिदस्वीह पर्पदि । भरतेनेति पृष्टः सन्, जगाद जगदादिकृत् ॥ १५ ॥ अयं मरीचिः पुत्रस्ते, परिव्राजक्येपमृत् । चतु-
र्विंशो जिनो भावी, वर्धमानोऽभिधानतः ॥१६॥ त्रिपृष्ठाख्योऽर्द्धचक्री च, प्रथमोऽसौ भविष्यति । मूकायां त्रियमित्राख्यश्चक्रवर्ती
च भाव्ययम् ॥ १७ ॥ ततश्च भरतो भक्तिभरतो भाचिनं जिनम् । गत्वा प्रदक्षिणीकृत्य, ननामैनं वदन्नदः ॥ १८ ॥ पारिव्राज्यं न
ते वन्दे, न वन्दे चार्द्धचक्रिताम् । चक्रित्यं च न ने वन्दे, वन्दे भावी जिनोऽसि यत् ॥ १९ ॥ याते चक्रिणि वन्दिता, समे-
त्यामौ ममान्तरं । युजामास्फोट्य चावोचदहो मे कुलमुत्तमम् ॥२०॥ पितामहो जिनेष्वधः, पिता चक्रिष्वहं पुनः । अर्द्धचक्रिषु
तद्वन्यमहो मे कुलमुत्तमम् ॥२१॥ तदा कुलमदाद्वन्दं, नीचिर्गोत्रं मरीचिना । कर्म यन्मर्ममिन्द्रावि, चरमेऽपि भवे विभोः ॥२२॥
मरीचिरन्यदा व्याधियाधितः साधुमण्डलैः । प्रतिजागरितो वाचाऽप्यसंयततया न तैः ॥२३॥ सोऽध्यायद्यदि नीरोगो, भविष्या-
म्यहमेकदा । तदा शिष्यं करिष्यामि, स्वशुश्रूपाविधायकम् ॥ २४ ॥ देवान्निरुजिते तस्मिन्, कपिलो राजपुत्रकः । धर्मं पृच्छ-
न्ननेनोक्तो, धर्मोऽर्हदुदितः खलु ॥ २५ ॥ कपिलः प्राह धर्मोऽर्हद्व्रते किं नास्ति ते व्रते ? । मरीचिरूचे तत्रापि, कपिलात्रापि
विद्यते ॥ २६ ॥ वदन्नत्रमयं चाद्विकोटीकोटिमितं भवम् । उपार्जयद्वभूवास्य, शिष्यस्तु कपिलस्तदा ॥ २७ ॥ आसुरिप्रसुखास्तेन,
स्वाशिष्या बहवः कृताः । मरीचिस्तमनालोच्य, ब्रह्मलोके सुरोऽभवत् ॥ २८ ॥ कपिलेनापि देवत्ये, दिव्यशक्त्या निजं मतम् ।
प्रमिद्वि परमां नीतं, पंचविंशतिवत्सभृत् ॥ २९ ॥ मरीचिः स्वर्गतश्च्युत्वा, पंचमात् पंचमे मये । कोष्ठाके कौशिको नाम, विप्रः

प्रान्ते त्रिदण्डपभून् ॥ ३० ॥ ततः पर्यत्य संसारं, स्तूणारूपे सन्निवेशने । पुष्पमित्राभिधो विप्रः, प्राग्दन्ते त्रिदण्डिकः ॥ ३१ ॥
सौधर्म्ये गुरो भूत्वा, वेददेशेऽष्टमे भवे । उद्योतनामको विप्रः, परिव्राडप्यजायत ॥ ३२ ॥ गत्वैशाने ततश्च्युत्वा, मन्दिरारूपे
पुरे द्विजः । अभिभूतितद्व्येष, तृतीये त्रिदिवं ययौ ॥ ३३ ॥ श्वेतपुर्यां ततश्च्युत्वा, भारद्वाजाभिधो द्विजः । स प्राग्भवप्रतीभूत्वा,
मारेन्द्रं कल्पमीयिवान् ॥ ३४ ॥ ततो भ्रान्त्वा भयं राजगृहे स्थावरमाह्नः । पूर्वव्रती गतो ब्रह्मलोकं भ्रान्तो भयं पुनः ॥ ३५ ॥
षोडशेऽथ भये राजगृहे श्रीविश्वनन्दिनः । राज्ञो विद्यायभूत्याख्यो, सुवराजोऽस्ति सोदरः ॥ ३६ ॥ भार्योपां तस्य धारिण्यां,
ब्रह्मलोकं च्युतः सुतः । जीवोऽसौ नयसारस्य, विश्वभूतिरितीरितः ॥ ३७ ॥ युगम् ॥ राज्ञः प्रिया प्रियंगुश्च, सुपुत्रे सुतमन्यदा ।
विद्यागनन्दिनं नाम्ना, प्राप्नो द्वायपि यौवनम् ॥ ३८ ॥ सान्तःपुरो महाभूतिर्विभूनिर्गतोऽन्यदा । मुदा क्रीडितुमुद्याने, नाम्ना
पुष्परण्डके ॥ ३९ ॥ विद्यासनन्दी गृष्टेऽस्यायातः स च वहिः स्थितः । प्रियंगुद्वया दासीभिरयं चार्थो निवेदितः ॥ ४० ॥
गतः मकोषा विज्ञाय, राज्ञी राज्ञा निजाश्रया । ताडयित्वा महाभेरीं, चक्रेऽलीकप्रयाणकम् ॥ ४१ ॥ भेरीस्वरं तमाकर्ण्य, विश्वभूतिः
ममंग्रमः । किमेतदिति पप्रच्छ, स्वच्छन्निचो महीभुजम् ॥ ४२ ॥ राज्ञोऽने वत्स ! वत्सस्त्वं, राज्ञामाज्ञा हि जीवितम् । सीमां पुरुष
मिहाश्रयः, सामन्तो हन्तुमुद्यतः ॥ ४३ ॥ कुमारः प्राह ताताहं, सुतस्तेऽस्मि निदेशकृत । युगे महाशृगारतेः, संरमः शरमस्य कः ?
॥ ४४ ॥ इत्युत्तरा देत्यसैन्योऽयं, गतः प्राश्रुतपाणिना । तेनानतः समागत्य, नृपाचार्ययदाभियम् ॥ ४५ ॥ स्वाचासे प्रेषितो राज्ञा, गतः
पुष्परण्डके । विद्यासनन्दिना रुद्रे, तद्रीक्ष्याचिन्तयंश सः ॥ ४६ ॥ निर्वासितोऽस्मि तातेन, च्छन्ननाश्रमिति क्रुधा । सुटथाऽऽ-
हल कपिरशत्रोः, क्लान्त्यलमपानयन् ॥ ४७ ॥ ऊवाचारशकौश्वयं, रेरे रुष्यामि ययहम् । कपित्थानीव गुष्माकं, तच्छिरास्यपि

पातये ॥४८॥ गुरुभक्तिं तु नोह्ये, मर्यादामिव वारिधिः । इत्युदीर्यासम्भूतपार्श्वे गत्वाऽग्रहीद्व्रतम् ॥४९॥ युगम् ॥ श्रुत्वेदमनुनेतुं
तमागतो नृपतिः स तु । न व्यावृत्तः परित्यक्तं, नाद्रियते हि साधवः ॥ ५० ॥ गीतार्थो गुर्वनुज्ञातश्चैकाकी विहरन्मयम् । तपः-
कृत्वाशरीरः सन्, मथुरामन्यदा यथो ॥५१॥ सुतां तन्नगरींस्वामिपट्टाश्याः पिबुस्वंसुः । विशाखनन्दी तत्रास्ति, परिणेतुं
समागतः ॥५२॥ विश्वयूतिस्तु भिक्षार्थं, मासक्षपणपारणे । तदावासान्तिके गच्छन्, वृषणोऽप्युपातितः ॥ ५३ ॥ विशाख-
नन्दिनाः तत्र, तं निरीक्ष्य तथा स्थितम् । समं स्वपरिवारेण, चक्रे कोलाहलो महान् ॥ ५४ ॥ विशाखनन्दी तद् वीक्ष्य, कुद्धो
मुनिवृषो वृषम् । विधृत्य शृंगयोः शीपे, त्रिरभ्रमयदम्बरे ॥५५॥ तं मुक्तयोवाच रे पापाः, किं कोपयत मां मुधा ? । तत् कपित्थ-
फलघंसि, वलं किं वधापि मे गतम् ? ॥ ५६ ॥ तपसाऽनेन भूयासं, वधायास्य महाबलः । निदानीं त्वब्दकोट्यायुः, प्रान्ते शुक्रे
सुरोऽञ्जनि ॥ ५७ ॥ इतश्च भरतेऽत्रैव, पुरे पोतननामनि । राड् रिपुप्रतिशत्रुस्तद्राज्ञी भद्रोभिधाऽस्ति च ॥ ५८ ॥ सूचितोऽस्या-
शतुःस्पन्द्या, बलो नाम्नाञ्चलोऽगजः । मृगावती मृगारातिमध्या रूपाद्भुता स्तुता ॥ ५९ ॥ उद्योतना च सा प्रैपि, जनन्या
पितुरन्तिके । तां च पश्यन् कुर्गोऽसौ, स्मरव्याधेपुर्वाधितः ॥६०॥महाजनं समाहूयापृच्छदन्तःपुरे पुरे । कंस्यं स्याद्रत्नमुत्पन्नं? स्यादे-
वस्येति त्वेऽदन् ॥६१॥युगम् ॥ सोऽपि लज्जादि सन्त्यज्य, स्वसुतां परिणीतवान् । भोगासक्तो जनैरुक्तोऽन्येनामा प्रजापतिः ॥६२॥
सद्रा तु लज्जिता पुत्रेणाचलेन समं गता । माहेश्वरी पुरी कृत्वा, स्थिताऽगोत् पोतनेऽचलः ॥६३॥ विश्वभूतिश्च्युतः शुक्राचीचिर्गोत्रप्रभा-
वतः । आगान्मृगावतीकृषी, माऽपश्यत् स्वप्नसप्तकम् ॥६४॥ संविज्ञाताद्धचक्रित्तो, जन्मकाले सुतोऽञ्जनि । स त्रिपृष्ठं मण्डत्वात् त्रिपृष्ठ
इति विद्युतः ॥६५॥ स चाशीतिर्धनुर्भानोऽचलेन हलिना सह । आधेन हरिराजोऽयं, महास्नेहेन वर्तते ॥ ६६ ॥ परिभ्रम्य भवे शंख-

पुरासमादिगह्वरं । विशाखनन्दिजीवोऽपि, सिंहत्वेनोदपद्यत ॥ ६७ ॥ इतो रत्नपुरेऽस्त्यश्वप्रीवाल्यः प्रतिकेशवः । भरता
मरताधेस्यापृच्छैवन्नमन्यदा ॥ ६८ ॥ स्वमृशुं सोऽपि तस्याख्यम्, दूतं ते धर्पयिष्यति । यश्चण्डवेगो सिंहं च, दारुवदारारिष्यति
॥ ६९ ॥ यश्च शंखपुरासंभ्रं, तस्मात्ते मृत्युरित्यर्थं । सोऽपि शंखपुरे शालिरक्षायै राज्ञ आदिशत् ॥ ७० ॥ विशेषकम् ॥ त्रिष्टया-
चलयोः ख्याति, श्रुत्वा शंक्तिमानसः । तं दूतं चण्डवेगाल्यं, प्राहिणोच्च प्रजापतेः ॥ ७१ ॥ प्रजापतिः संपुत्रोऽपि, तदा
संमतिकस्थितः । दूतागमं यदुत्तरस्यौ, रंगभंगस्ततोऽभवत् ॥ ७२ ॥ विमृष्टस्तेन सन्मान्य, दूतो राज्यपथं व्रजन् । गत्वा पृष्ठे
त्रिष्टुभेन, साचलेन स कुट्टितः ॥ ७३ ॥ आसं चामिपमाच्छिद्य, तद् ज्ञात्वा च प्रजापतिः । आकार्यं त्रिगुणं दत्त्वा, तत् सर्वं च
विसृष्टवान् ॥ ७४ ॥ दूतेन स्वप्रभोर्गत्वा, यथावृत्ते निवेदिते । रुष्टेन शालिरक्षार्थं, तेनादिष्टः प्रजापतिः ॥ ७५ ॥ विनापि वारकं
वर्त्सा, निपुक्तो युग्मदागता । कुमारवित्युदित्वाऽसौ, नृपः शंखपुरेऽचलत् ॥ ७६ ॥ त्रिष्टुस्तमवस्थाप्य, रथेन बलयुग्ं ययौ ।
रुर्भुक्तानाह रक्षन्ते, शालयः सिंहतः कथम् ? ॥ ७७ ॥ ते प्राहुः सुभटैः संभयटैः संनह रक्ष्यते । सिंह आशालिनिष्पत्ति,
दत्तितो इन्ति सोऽभ्यधा ॥ ७८ ॥ त्रिष्टुष्टोऽवक् कं सिंहोऽस्तीत्युदितेऽशिशे तर्गुहा । सोऽभि सिंहमथायासीद्रथास्तुः ससापथिः ॥ ७९ ॥
चक्रधीवृकारतः पंचमुखोऽसौ मंग्मुखोऽचलत् । पदं व्यस्तं च तं प्रेक्ष्य, त्रिष्टुष्टोऽपि तथाऽभवत् ॥ ८० ॥ ततः सविस्मय-
क्रोधोऽभिभावभरारायुषः । धृत्वा पाणिद्वयेनौष्ठद्वयं तेन द्विधाकृतः ॥ ८१ ॥ तथास्थोऽपि स्फुरन्नेप, सिंहः सूतेन शार्ङ्गिणः ।
श्रीवीरापगपार्थरात्रीचेनेत्यं प्रबोधितः ॥ ८२ ॥ मृगेषु त्वं नरेभ्यः, सिंहस्तत्तेऽमुतो मृतिः । इच्छाष्येति तद्विरा शान्तिक्राधस्तुयो-
वनिः न्यौ ? ८३ ॥ दूतं सन्दिश्य निथिन्तः, खादं शालीन् हयप्रीच । सिंहहृत्ते समप्योस्यं, त्रिष्टुष्टः स्वपुरं गतः ॥ ८४ ॥

पुनः सम्प्रपितो द्रुतोऽश्वग्रीवेणेति सांऽश्वदत् । प्रपयंतौ सुतौ राजन् !, युद्धसज्जो भवाथवा ॥ ८५ ॥ त्रिष्टुष्टोऽस्यापि द्रुतस्य, कुट्टने-
नोचरं ददौ । अश्वग्रीवः ससैन्योऽपि, पोतनं पुरमागमत् ॥ ८६ ॥ तदा ज्वलनजट्याख्यविद्याधरनृपेण सः । पुत्रीं स्वयंप्रभां
नाम, त्रिष्टुष्टः परिणायितः ॥ ८७ ॥ अनवद्यास्तथा विद्याः, स ददौ तस्य खेचरः । सांऽचलेन समं भ्रात्राऽथाश्वग्रीवमयोधयत्
॥ ८८ ॥ युध्यमानेषु सैन्येषु, प्राप्तदैव्येषु किंचन । रथारूढौ हुढोकाते, हरिप्रतिहरी स्यात् ॥ ८९ ॥ द्वयोः क्षीणास्त्रयोरश्वग्रीव-
शक्रं द्विपोऽधिपत् । पदं पदकवचचक्रं, तन् त्रिष्टुष्टस्य वक्षसि ॥ ९० ॥ चक्रे चक्रेण तेनैव, सांऽश्वग्रीवशिरश्छिद्रम् । उद्घुष्टं च
गुरुराघो, वामुदेवो जयत्ययम् ॥ ९० ॥ साधितं भरतस्याद्धं, त्रिष्टुष्टनाद्धंचकिणा । कृतो ज्वलनजट्युच्चैः, श्रेणिद्वितयनायकः
॥ ९२ ॥ मगधेऽप्यागतो वामभुजेन च्छत्रवच्छिलाम् । भटकोटीसमुत्पाटयामुद्घृत्यासुंचदच्युतः ॥ ९३ ॥ उपाज्यं वैभवं तादृक्,
तस्यायातस्य पोतनम् । सर्वैश्वरंऽद्धंचक्रित्वाभिषेको भूधरः परैः ॥ ९४ ॥ श्रीश्रयांसस्य पारश्वेऽसौ, सम्यक्तवं प्रत्यपद्यत । स्वयं-
प्रभार्यां तस्य श्रीविजयश्च सुतोऽजनि ॥ ९५ ॥ त्रिष्टुष्टश्चकदा शय्यापालमादिश्य सुप्तवान् । यदेते मयि निद्राणे, विसृज्या गायना-
स्त्यया ॥ ९६ ॥ प्रयुद्धो गायतस्तांस्तु, श्रुत्वाऽभापत किं त्वया । नामी विसृष्टास्तेनोक्तं, कर्णयोः सुखदा इति ॥ ९७ ॥ तप्तत्रपु
त्रिष्टुष्टेन, क्षेपितं तस्य कर्णयोः । दुर्विपाकं तदा वेधं, कर्म तेनाजितं घनम् ॥ ९८ ॥ चतुःसमन्विताशीतिं, वर्षलक्षणि जीवितम् ।
पालयित्वाऽथ स क्रूरकर्म्मोऽगात् सप्तमावनिम् ॥ ९९ ॥ सिंहीभूय गतस्तुर्यपृथ्वीं भ्रान्त्वा भवं ततः । बभूव मनुजश्चेत्थं, विभोद्धो-
विशतिर्भवाः ॥ १०० ॥ अथापरविदेहेषु, मूकाभिघपुरीपतेः । धनञ्जयस्य गेहिन्या, धारिण्या उदरेऽविशत् ॥ १०१ ॥ तथा
चतुर्देशस्वप्नशृपमार्धथ सूचितः । श्रियमित्र इति ख्यातिं, पितरौ चास्य चक्रतुः ॥ १०२ ॥ क्रमादुद्योतनं तं च, राज्ये न्यस्य

धनत्रयः । सद्गुरोराददे दीक्षां, कर्मनिर्मूलनक्षमाम् ॥१०३॥ उत्पन्ने चक्ररत्नेऽथ, पट्लण्डमपि लीलया । विजयं विजयं कुर्वन्,
दिशामयमसाधयत् ॥१०४॥ पालयित्वा चिरं राज्यं, तत्र न्यस्यान्यदा सुतम् । विरक्तः पाटलाचार्यान्तिकेऽसौ व्रतमग्रहीति ॥१०५॥
तपस्तपसा च पंचाब्दकोटीरनशनान्मृतः । अयं चतुर्युताशीतिर्ष्वर्षलक्षायुषः क्षये ॥ १०६ ॥ देवोऽजनि महाशुक्रे, व्युतस्तस्माद-
जायत । छत्राग्रानगरीस्वामिप्रजितशशुमहीपंतः ॥ १०७ ॥ भद्रायां नामतः पत्न्यां, नन्दनो नाम नन्दनः । त्रिवर्गसुखसक्तोऽपि,
विशेषधर्मकर्मठः ॥ १०८ ॥ युग्मम् ॥ राज्येऽतीत्य चतुर्विंशत्यब्दलक्षीमयं नृपः । प्रव्रज्य पोद्दुलाचार्याद्, वर्षलक्षं व्यधात्तपः
॥ १०९ ॥ विशत्या कारणैर्जर्जयित्वाऽर्हन्नामकर्म च । स मासानशनी चक्र, दशधाऽऽराधनामिति ॥ ११० ॥ चतुःशरणता ?
पापगर्होऽश्रेयोऽनुमोदना रे । व्रताऽन्यालोचना ५ पापस्थानोत्सर्गश्च ६ भावनाः ७ ॥ १११ ॥ क्षामणाऽनशनं ९ पंचपरमेष्ठिनम-
रुतिः १० । इत्यमूः क्रमशो वक्ष्यमाणाः सम्यग्निशम्यताम् ॥ ११२ ॥ अहंतस्त्रिजगद्वन्द्यान्, सिद्धान् विध्वस्तकर्मणः । साधूंश्च
त्रैनधर्मं च, शरण्यान् शरणं श्रेय ॥ ११३ ॥ यत् कृतं दुःकृतं किञ्चिदिहाशुत्र भवे मया । देवे धर्मे गुरो यच्चशातना काऽपि
निम्मिता ॥ ११४ ॥ यच्चोत्थं कदाऽप्युक्तं, धर्मे च यदुदासितम् । पुस्तकार्हेद्गुरुद्रव्यं, यद्भक्षितगुपेक्षितम् ॥ ११५ ॥ पृथ्वीका-
शेषु जातेन, लोहलोष्ठाश्ममूर्तिना । जलप्लवर्जलत्वे वाऽग्निकाये च प्रदीपनैः ॥ ११६ ॥ वायुभावे च दण्डार्धयनस्पतितनौ तथा ।
कोऽप्यदृष्टकारायेऽसत्त्वेऽथ च येऽद्विताः ॥ ११७ ॥ कारितं च यदस्त्राद्यं, धर्मबन्धश्च यः कृतः । रागाद् द्वेषात्तथा मोहान्,
मार्गोभ्यामनोऽस्तितम् ॥ ११८ ॥ ज्ञानदर्शनचारित्ररत्नत्रितयगोचरे । यत्कृतं सुकृतं तस्य, स्वान्ययोरनुमोदये ॥ ११९ ॥
५ ॥ ११९ ॥ निगपिम्पादौ, वितरनौचैरपां भवे । अग्नित्वे धूपदीपाद्यैलिनानां पुरतश्च यः ॥ १२० ॥ वायुत्वे श्रान्तसंघस्य, तौर्धाध्वन्यु-

पकारकः । कायसुराद्य यो (वाने सुरालये) धर्महेतुस्तमनुमोदये ॥ १२१ ॥ वन्दे नित्यानि विम्बानि, मेरुनन्दीशंकरादिषु ।
 शंभुजयादितीर्थेषु, तान्यनित्यानि वन्दये ॥ १२२ ॥ पंचस्वहं विदेहेषु, भरतैरवतेष्वपि । जिनान् जिनमुनींश्चापि, नमस्यामि
 त्रिप्रापयि हि ॥ १२३ ॥ अर्हतामर्हतां सिद्धिसिद्धतां चरिद्यरिताम् । उपाध्यायसदध्यायं, साधुश्राद्धसुवृचताम् ॥ १२४ ॥ यच्च
 विज्ञातमज्ञातं, धनं सध्वर्मकर्मसु । पेण स्वेन वाऽनायि, तत् सर्वमनुमोदये ॥ १२५ ॥ श्रीसम्यग्दर्शनाधानि, गुरुणां पुरतः
 पुरा । अंगीकृतानि भूयोऽपि, व्रतान्यंगीकरोम्यहम् ॥ १२६ ॥ ज्ञानदर्शनचारित्राचारे भिन्नेऽष्टघाऽष्टघा । यो योऽभूदप्यतीचारस्तं
 तमालोचयाम्यहम् १२७ ॥ यद्विराढं तपः शक्तौ, सामर्थ्यं यच्च गोपितम् । मनो निर्मोय निर्मोयमहमालोचयामि तत् ॥ १२८ ॥
 पंचाश्रवा निशामोज्यं, कयायाणां चतुष्टयम् । कलिर्मायामृषा रागद्वेषौ पिशुनताऽपि च ॥ १२९ ॥ अवर्णवादोऽभ्याख्यानं,
 मिथ्यादर्शनशुल्यकम् । इत्यष्टादश संख्यानि, पापस्थानानि वर्जये ॥ १३० ॥ सर्वमप्युपधि बालं, सावधं योगमान्तरम् ।
 उच्छ्वासे चरमे व्युत्सृजाम्यहं च पुराऽप्यदः ॥ १३१ ॥ अनित्यत्वं पदार्थानां, मृत्योरद्यरणं तथा । संसारस्य च वैचित्र्यमेकत्वं
 कर्ममर्षणे ॥ १३२ ॥ जीवस्यांगस्य चान्यस्त्वमशौचं च शरीरके । आश्रयं कर्मनिर्जराम् ॥ १३३ ॥ धर्म-
 स्वाख्यावतां लोके, षोडशदुर्लभतामपि । भावना मावये मैत्र्यादिकया अपि चतुर्मिताः ॥ १३४ ॥ संधं धर्मं गुहं नाधं, पित्तरो
 गुहदं रिषुम् । सधर्मं वा विधर्मं वा, खोदितं क्षमयाम्यहम् ॥ १३५ ॥ स्वं कर्मं शुज्यते कोऽपि, नोपकार्यपकार्ययि । तत्तयोस्तो-
 परोपौ किं ? क्षाम्यामि क्षमयामि तौ ॥ १३६ ॥ क्षमयाम्यखिलान् जीवान्, सर्वे क्षाम्यन्तु ते मयि । तेषु सर्वेषु भेदो मे, विरोधो
 न च केनचित् ॥ १३७ ॥ येन मेरुमितेनापि, वृत्तिर्जनन्तोर्न जायते । पदजीवकापयातेन, पश्योत्पत्तिश्च निश्चिता ॥ १३८ ॥ यः

शुभ्रापो यथाचित्यं, चतुर्गतिभयं भवे । तं चतुर्विधमोहारं, त्यज त्व तन्वरागतः ॥१३१॥ युगम् ॥ पापीयानपि य प्राप्य, प्रान्ते
 देवगतिं त्रपेत् । दुर्लभो यश्च चक्रित्वदेवत्वम्योऽपि जन्मनोम् ॥१४०॥ यस्मात् सुख्यानि, सौख्यानि, भवान्निर्गोष्पदं यतः । तं
 स्मरामि नमस्कारं, पञ्चानां परमेष्ठिनोम् ॥ १४१ ॥ युगम् ॥ विधायाराधनामित्यं, प्राणतैज्जनि निर्जरः । पुष्पोचरविमानेऽसौ,
 विनयतरजीवितः ॥ १४२ ॥ जम्बूद्वीपेऽत्र भारते, ग्रामे ब्राह्मणकुण्डके । विप्रस्यपदत्तस्य, देवान्त्दाऽस्ति गेहिनी ॥ १४३ ॥
 तस्याः कुक्षी शुचेः शुक्लपृष्ठ्या हस्तोत्तरधरे । चन्द्रे नन्दनजीवोऽवततार प्राणताञ्ज्युवः ॥ १४४ ॥ तया सुखे विशन्वश्च, दद्याः
 स्वप्नाश्चतुरश्र । ततः प्रमृति तद् गेहं, जातिमघाद्भिभृति च ॥ १४५ ॥ प्रमोर्नाचकुलोत्पाज्ञे, तदा कुलमदार्जिताम्, । विज्ञायवधिना
 शुक्रो, नैगमेपिणमादिशत् ॥ १४६ ॥ पुरे क्षत्रियकुण्डग्रामनामन्यस्ति विधुतः । सिद्धार्थः पार्थिवः, शौर्यनिर्जितारातिपार्थिवः
 ॥ १४७ ॥ जिष्णोः श्रीरिय तस्यास्ति, प्रिया जिनमतप्रिया । त्रिशलाख्या शलाकेव, क्षीपु शीलवतीषु या ॥ १४८ ॥ तच्छु-
 ब्दानवतीर्णाऽस्ति, पुत्रिकां त्वं विधेहि तत् । परस्परविपर्ययोसमनयोर्गर्भयोर्द्वयोः ॥ १४९ ॥ अय द्विनः समाचारः, पूर्वकर्मवशा-
 जिनः । यश्चीचकुलमायातो, नीयते सुचमे कुले ॥ १५० ॥ नयनं त्रिशलाकुक्षौ, द्विजीकुक्षौ च पुत्रिकाम् । मणिस्रपुणि, काचश्च
 न चारुः काञ्चने क्वचित् ॥ १५१ ॥ नैगमेपीन्द्रनिदेशाद्, द्वयशीविदिनमानकम् । कृष्णाश्विनुरयोदश्यां, चन्द्रे हस्तोत्तरास्थिते,
 ॥ १५२ ॥ पुत्री शूलिमिवाकृष्य, देवानन्दा प्रति क्षिपन् । तत्कुक्षिशुक्तिर्वा धामनिधानं स्वामिनं, न्यधात् ॥ १५३ ॥ युगम् ॥
 एकाऽऽस्व्याभिर्यतः समानपरा विशतो घृते । चतुर्दश निशम्येतान्, क्रमादाप शुचं सुदाम् ॥ १५४ ॥ साधुर्मेन्द्रसमादिष्टमपरैः,
 तिसृक्कर्म । दिव्यशक्या विधायेदं, नैगमेप्यगमद्विवम् ॥ १५५ ॥ गर्भीयते प्रभौ स्वर्णरत्नवृष्टिं वितेनिरे । तदानीं जुम्भका

देवाः, पितरौ दभ्यतुस्ततः ॥१५६॥ वयं वर्धामहे स्वर्णरत्नधान्यधनैर्धुवम् । अस्मादस्य करिष्यावो, वर्धमानामिधां ततः ॥१५७॥
 नार्त्नैर्न कटुभिर्नातिवीक्षणैर्नातिमपूलकैः । रसैः पालयति बालं, गर्भं स्वं त्रिशला प्रघ्नः ॥ १५८ ॥ गर्भयोगी जिनो मातुः, पीडा-
 रक्षणदधिणः । तथा संकुचितस्तस्यो, यथा नास्तीति लक्ष्यते ॥ १५९ ॥ ततश्च त्रिशलादेवी, दभ्यावत्यन्तदुःखिता । इतो युतो
 वा मे गर्भो, यन्न स्फुरति कुत्रचित् ॥ १६० ॥ जीवितादधिकं तं च, विना मे जीवितेन किम् ? । ध्यायन्तीति शुचा बाढं, इदि
 तापमवाप सा ॥ १६१ ॥ अनन्दिवर्द्धनो नन्दिवर्द्धनोऽभूत् सुदर्शना । कुदर्शना तदा देव्या, गर्भमावाहिते इदि । १६२ ॥ तं
 ज्ञात्वाऽऽनि सिद्धार्थोऽप्यसिद्धार्थः स्वचेतसि । युतोऽपत्यगुणेनाप्यगमच्च ननु वेदनाम् ॥ १६३ ॥ तत्तापेन भृशं तप्तः, सावधानो-
 ऽवधो विभ्रः । देशेन स्फूर्त्तिमान् मातुर्मुदः स्फूर्त्तिमजीजनत् ॥१६४॥ देव्यभ्युत्थाय पत्यै साऽऽकथयत्तथाऽथ सः । महोरत्सवं
 तवानान्तापुरमन्तःपुरं च तत् ॥ १६५ ॥ स गर्भात् सप्तमे मासि, चित्तेऽभिग्रहमग्रहीत् । यन्नादास्ये व्रतं पित्रोर्जीवितोरसमां-
 धिचत् ॥ १६६ ॥ अथोच्चस्ये ग्रहब्यूहे, विलोकितुमिव प्रभुम् । आयाते सप्रकाशासु, दिक्षु विश्वस्य इद्यपि ॥ १६७ ॥ चैत्र-
 शुक्लत्रयोदश्या, चन्द्रे हस्तोत्तरास्थिते । स्वामिनी सुपुत्रे द्युतं, स्वर्णाङ्गं सिंहलाञ्छनम् ॥१६८॥ क्षणं दत्तसुखं तत्र, क्षणे चत्रजु-
 षामपि । निष्कम्पानि दिक्कुमारासनानि च चकम्पिरे ॥१६९॥ मरुत्याऽनवधयोऽभ्येत्य, प्रयुक्तावधयोऽथ ताः । पट्यञ्चाशपिक्कु-
 मार्यः, घृतिकम्माणि चाक्रिरे ॥ १७० ॥ अथ शक्रः प्रमोर्जन्म, विज्ञायासनकम्पतः । एत्य स्वं पञ्चघाकृत्वा, निन्ये तं मेरुमूर्दनि
 ॥ १७१ ॥ त्रिपटिपरैऽपीन्द्रा, अहंपूर्विकयाऽऽययुः । तत्र स्नात्रेऽप्यगात्रेश, शक्रः स्वामिन्यशङ्कत ॥ १७२ ॥ भेत्तुमद्रिभिदो
 भ्रान्ति, पादागुष्ठेन पीडयन् । स्नात्राय वेत्रिवन्मेरुं, संकेतेनादिशज्जिनः ॥ १७३ ॥ तेनापि स्वशिरःकम्पेनैव संदेधितो मया ।

श्रीमदश्विनीर इरावत्यां, इरा स्नात्रे प्रवृत्तवान् ॥ १७४ ॥ सर्वेषां शृष्टतः शक्रः, स्नात्रं कृत्वा जिनेशितुः । अर्चिताऽऽत्तात्रिकं
 कृत्वा, स्तुतया त्रिनये च तद्वृत्ते ॥ १७५ ॥ प्रातः सिद्धार्थरात्रेण, कृतेज्जन्तुमहोत्सवं । स्वर्णरत्नाम्बरैर्बुष्टिः, पुनर्देवैर्विनिमिता ॥ १७६ ॥
 इदिरस्माद्भानुवर्तिनां, वर्द्धमानस्तवो विभोः । पितृभ्यो निर्दिशे नाम, महावीरस्तु वञ्जिता ॥ १७७ ॥ क्रमेण षष्ठे स्वामी, सेव्य-
 मानः गुरासुरैः । अष्टोत्तरसहस्राङ्गलक्षणैरुपलक्षितः ॥ १७८ ॥ अल्पदाऽधिसमं शक्रो, वीरमाहात्म्यमस्तवीत् । कोऽपि देवोऽसहि-
 ल्यस्त्वत्र, प्रथं धोमितुमागमत् ॥ १७९ ॥ कुर्वत्यामञ्जकीकैलि, सवयोभिः समं विभौ । क्रीडातरौ स सपोऽस्यात्, कुमारं कासि-
 बान् परान् ॥ १८० ॥ धीरोऽनुच्छपलोऽनुच्छसन्धि धृत्वा तमाधिपत् । किं चित्रं यदसौ धेष्ठा, कृपायाद्यीवियानपि ॥ १८१ ॥ मिलितेषु
 कुमारेषु, मिलितः सोऽप्ययो प्रभुः । लोकाप्रगामी किं चित्रं?, वृथाप्रं प्रथमं गतः ? ॥ १८२ ॥ शृष्टमालम्ब सर्वेऽपि, स्वामिना
 पादित्वाः परे । पणोज्यमत्र यञ्जत्रा, बाहनीयाः किलापरे ॥ १८३ ॥ आरूढे सोऽथ देवस्तु, वर्द्धमानो जिनेन्दुना । बुष्टयाऽऽहत्य
 कृतः खर्वः, स्वामिपामत्तरादिव ॥ १८४ ॥ नत्वा च समपित्वा च, गतेऽस्मिन्नथ पाथिवः । शिष्यीकुर्वन् विभुं शक्रेणागत्यात्र
 निषेधितः ॥ १८५ ॥ विज्ञप्तय प्रभुः शिष्यीभूयेन्द्रेण यदादिद्यत् । तच्च व्याकरणं जैनैर्जितेन्द्रमिति गीयते ॥ १८६ ॥ विवाहा-
 यार्थितो नापः- पितृभ्यो तद्व्यंशदः । युवा समरसिंहस्य, यशोदा परिणीतवान् ॥ १८७ ॥ अग्रे यशोदयायुक्तः, पुनर्युक्तो यशो-
 रया । स्वामी ल्याठिमिष प्राप, दुत्रिकां प्रियदर्शनाम् ॥ १८८ ॥ परिणीता च सा राजतनयेन जमालिना । अष्टाविंशे विभो-
 वंशे, विवरो दिवभीयतुः ॥ १८९ ॥ प्रभौ राज्यनिरीहेऽथ, मन्त्रिभिर्निन्दवर्द्धनः । स्याद्विद्वत्पुत्रा गेहे, वर्षं यावत् प्रभुः स्थितः
 ॥ १९० ॥ कायोत्सर्गं करो ब्रह्मचारी प्रागुरुभोजनः । लोकान्तिवैश्व विद्यसो, दानं सावत्सरं ददौ ॥ १९१ ॥ युगमम् ॥ ततश्च

त्रिशदन्दन्ते, कृतपष्टपाः प्रभुः । शर्कदानादिभिर्देवैः, कृतनिष्क्रमणोत्सवः ॥ १९३ ॥ ज्ञानखण्डने यातो, हित्वा चन्द्रप्रमां
शिवीम् । सहश्यामदश्यां च, विधौ हस्त्वोचरक्षेगे ॥ १९३ ॥ एकाकी वासवन्यस्तदुत्पभृत् पंचमुष्टिकम् । लोचं कृत्वोञ्जिता-
पयश्रीनिं प्रतिपन्नवान् ॥ १९४ ॥ विशेषकम् ॥ तुयं ज्ञानं प्रमोक्षे, शुकः क्षीरान्बुधौ क्वान् । क्षिप्त्वा चन्दीश्वरे यात्रां, कृत्वा
च त्रिदिशं गतः ॥ १९५ ॥ नन्दिदेवदनमाष्टच्छय, गच्छन्नन्यत्र च प्रभुः । सिद्धार्थनृपमित्रेणायातेन बहुकालतः ॥ १९६ ॥ निर्भे-
दिसत्वेन निर्मात्या, निर्मात्य इति मार्या । अनन्यगतिकैस्त्व, सोमविप्रेण याचितः ॥ १९७ ॥ युग्मम् ॥ निर्ग्रन्थोऽपि विभुर्देव-
दृष्यार्द्धं तस्य दत्तवान् । तद्दशार्कचैनायासी, तुन्नवायान्तिकं गतः ॥ १९८ ॥ कृत एतज्जिनाछुधमिद्युक्तं सोऽवदत्पुनः । पथार्द्ध-
निःस्पृहादस्मात्, पठितं पुनरानय ॥ २०० ॥ लक्ष्यमूल्यं करिष्यामि, स्वकलाकौशलादहम् । इत्युक्तं तुन्नवायेनानुससार प्रभुं
द्विजः ॥ २०१ ॥ निर्यस्वा मगवान् कक्षे, कायोत्सर्गेण तस्थवान् । गोपेन हस्तुमारब्धं, पथाद् दृष्ट्वा च तान् बुवान् ॥ २०२ ॥
निर्गेष्य तमुवाचन्द्रो, विमो । द्वादशवार्षिके । तवोपसर्गवर्गेऽस्मिन्, स्पामहं पारिपाशकः ॥ २०३ ॥ प्रभुः प्राहान्यसाहाय्य-
मर्हन्वोऽर्हन्ति न क्वचित् । तथाऽपीन्द्रोऽस्य रथार्थ, सिद्धार्थं च्यन्तरं न्यधात् ॥ २०४ ॥ द्वितीये दिवसे स्वामी, कौलोके सन्नि-
वेशने । बहलद्विजाधिणोऽधोत्परमाग्ने पारणम् ॥ २०५ ॥ पञ्च दिव्यानि तत्रासन्, विजहारान्यतः, प्रभुः । अन्यदाऽपाच
दृष्टजन्तकारुये तापसाधमे ॥ २०६ ॥ बाहुः कुलपतेस्वतः, पितृमित्रस्य पूर्ववत् । भर्त्रो प्रसारितोऽस्याच्च, प्रतिमामेकरात्रिकीम्
॥ २०७ ॥ तेनार्धितस्त्वो गत्या, वर्षो शस्फोत्ते स्थितः । गोतृणाकर्षणात्राणात्तदप्रीती, च, निर्ययी ॥ २०८ ॥ पक्षान्ते प्राशुपः,
पंचाभिप्रानप्रर्हीदिमान् । कायोत्सर्गं य मीन च, पाणिपात्रे च भोजनम् ॥ २०९ ॥ नाप्रीतिमब्रूहे स्थानं, गृहस्थविनयो न च ।

स्यंतदीक्षितम् । गृहीतं तेन विप्रेण, उन्तुवायस्य चापितम् ॥ २२७ ॥ तद्योजयित्वा लक्षण, विक्रीय भ्रातराविव । अर्द्धमर्द्धं सुव-
र्णस्य, मुद्रा जगृहहतुश्च तां ॥ २२८ ॥ अन्धदा श्वेतवीं गच्छन्, विभुर्गोपिरभाष्यत । देवार्ये ! दग्निषोऽत्राहिस्तदन्येनाध्वना ब्रज
॥ २२९ ॥ स्वामी तस्योपकाराय, समेत्य सरलाध्वना । कायोत्सर्गे स्थितस्तेन, दृष्टो दृष्टोऽपि नापतत् ॥ २३० ॥ विस्मितं तं
प्रभुः प्राह, मौनाभिग्रहयानापि । ननु बुध्यस्व ध्रुव्यस्व, चण्डकौशिक ! मा युहः ॥ २३१ ॥ त्वं हि पूर्वमेव मेकं, विराध्य क्षुल्लके-
रितः । तं हन्तुमुद्यतः स्तंभेऽथास्फाल्य गतर्जवितः ॥ २३२ ॥ ज्योतिष्कीभूय सजातः, सुतः कुलपतेरथ । कौशिको नाम रोषात्,
ख्यातोऽभूच्चण्डकौशिकः ॥ २३३ ॥ युगम् ॥ मृते कुलपतौ च त्वामदातारं प्रकोपनम् । हित्वा तपस्विनो जग्मुः, कः शुक्लं
सेवते सरः ? ॥ २३३ ॥ घृत्यर्थमन्यदाऽऽनेतुं, कण्टकान् ब्रजिते त्वयि । श्वेतवीतः समागत्य, कुमारिविद्रुतं वनम् ॥ २३४ ॥
तज्जात्या च समागच्छन्, समुद्यतपरश्वधः । गर्तेऽपतः कुठारेण, शिरो दीर्णं च ते द्विधा ॥ २३५ ॥ मृतोऽहिदृग्दृशिवो जातस्त-
त्रैव च वने भवान् । विराधितं हि श्रामण्य, बहूनर्थप्रदायकम् ॥ २३६ ॥ इत्थं स्वस्य भवान् श्रुत्वा, वीक्ष्य चासृक् सितं प्रभांग
ज्ञातिस्मरणमुत्पदे, चक्रे त्वनशनं सुधीः ॥ २३७ ॥ स शान्तः स्वमुखं क्षिप्त्वा, विले तिष्ठन्नशोमत । सविषाम्यां निजाक्षिम्यां,
द्रुर्गति दग्धुमुद्यतः ॥ २३८ ॥ यदिलोषादिभिर्लोकैस्तास्तेहमुपद्रुतुः । तक्रविक्रयकारिण्योऽप्रक्षयंश्च मुहुर्मुहुः ॥ २३९ ॥ चक्रिरे
चालनीप्राप्यं, तत्कायमथ कीटिकाः । जीवात् तत्तादृशं कर्म, कथं स्यादन्यथा पृथक् ? ॥ २४० ॥ उपसर्गोन् विपलैवं, गतोऽहिः
कल्पमष्टमम् । उत्तरीतुं प्रभुर्गङ्गा, नावं समधिखूडवान् ॥ २४१ ॥ कौशिकोक्तिं तदा श्रुत्वा, शाकुनः क्षेमिलोऽवदत् । नाद्य मद्रं मर्दयेस्तु,
प्रसादादस्य सुन्दरम् ॥ २४२ ॥ यस्मिपृष्टे भये सिंहे, हतस्तज्जन्तुना तदा । दृष्टो नागकृमारेण. तं नावं भेतुमुद्यतः ॥ २४४ ॥

निशापिपत्रवन्तं तं, भिन्दन्तं च ररधतुः । कम्बलसवलज्जीवो, नभ्यौ नागकुमारकौ ॥ २४५ ॥ तत्कथा मथुरापुर्वा, जिनदा-
सांस्ति धार्मिकः । बालत्ये तेन चात्रल, निषिद्धं विषमे तिथी ॥ २४६ ॥ अर्द्धास्यभिधा तत्र, कुलीनाऽस्ति च बालिका ।
गुरोः पुरो न्यर्षधीन्व, माऽप्यनल समे तिथी ॥ २४७ ॥ देवात्तयोर्विवाहोऽभूत्, प्रतिज्ञाधरतोरुषोः । नलव्रतमकालुष्यं,
द्रयोर्निवेदति स्म च ॥ २४८ ॥ प्रवर्द्धमानमंबेर्गा, भाग्यद्वन्द्वदशव्रतौ । चतुष्पदं सचिवं च, स्वभोगे परिवर्जितः ॥ २४९ ॥
शार्मती दुग्धदस्यादि, या सदाऽऽनयेत् गृहे । ज्ञाता तया सह श्रीतिरन्यदा तत्तनुभुवः ॥ २५० ॥ विवाहे श्रेष्ठिना ब्रह्मालंकारादि
समर्पितम् । विगहानन्तरं सा तु, वृषपुगमोपदाप्रदात् ॥ २५१ ॥ युगम् ॥ तदा नासीद् गृहे श्रेष्ठो, मुत्तवाऽऽभीरा तु तद्गता ।
आगतस्तौ वृषा दीक्ष्य, श्रेष्ठी चित्ते व्यचिन्तयत् ॥ २५२ ॥ एतौ वराकां चांबते, वराकी सा च द्रुयते । तत्प्राशुकतृणाम्भोभिः,
पोषयानि वृषांबी ॥ २५३ ॥ स्यात्तंति धम्माल्यानेन, तेन तौ श्रावकीकृता । कुर्वते सर्वदा पर्वतिधिष्वाहारवर्जनम् ॥ २५४ ॥
जानासन्तमूर्त्तौ चावाप्यमानौ गतेऽन्यदा । बहिः श्रेष्ठिनि मित्रेण, नीन्वा तौ वाहितवति ॥ २५५ ॥ भुक्तां तौ पुनरानीप,
श्रवातौ निःसर्गागकां । पतितौ दीक्ष्य च श्रेष्ठो, जातस्त्वद्दुःखदुःखितः ॥ २५६ ॥ कारिताऽऽराधनायात्तानशनी नागतां गतौ ।
ज्ञात्वाऽऽरुचैः सुदंष्ट्रोत्थोपमगं स्वामिनो द्रुतम् ॥ २५७ ॥ आगत्येकेन नीरुत्तारिता गंगाप्रवाहतः । अपरेण सुदंष्ट्रस्तु, युद्धे
जित्वा प्रव्रजन्तः ॥ २५८ ॥ युगम् ॥ गन्धाम्बुष्ववृष्टिं च, द्वाभ्यामपि कृता विभो । सर्वेर्नमस्कृतः स्वामी, नीलोकैरथ तौ
गतौ ॥ २५९ ॥ गतौ राजगृहे तंतुवायगालककोणके । द्वितीयां प्रावृषं मासधर्षणस्त्यगाद्विभुः ॥ २६० ॥ इतश्चाजनि भद्रार्या, सुतो
मंसस्य मंतनेन न गोशालाप्रयत्तराद्रोशाल इति कीर्तितः ॥ २६१ ॥ मंखा हि गदिताश्चित्रपट्टिकाजीविनो जनाः । दुःशीलोऽपि प्रकृत्याऽ-

सा, तेनोपांयन जीवति ॥२५२॥ साऽपि द्वितीयकोणेऽस्थान्मासक्षणपारणे । विभो रत्नादिवृष्टिं च, दृष्ट्वा चेतस्यचितयत् ॥२६३॥
न मामाग्यो तमी शिष्यस्तदेतस्य भवाम्यहम् । ध्यात्वेति सुण्डीभूयासौ, पर्यगात् स्वामिना समम् ॥ २६४ ॥ तृतीयां प्राच्युपं
स्वामी, द्विमासधपणोऽस्यगात् । कायोत्सर्गेण चम्पायामुद्गुहा(त्कटा)द्यासनस्तथा ॥२६५॥ चतुर्थी प्राच्युपं पृष्ठचम्पायां पंचमी पुनः ।
श्रीभद्रिलपुरेः चक्रं, त्रतुर्मासीस्युपोषितः ॥ २६६ ॥ माघमासेऽन्यदा कायोत्सर्गस्थं कटपूतना । दृष्ट्वा त्रिपृष्ठजन्मस्त्री, वैक्रियित्वा
तपस्विनीम् ॥ २६७ ॥ जटावल्कलाभ्युभिः स्वामिगात्रं शीताद्रुपाद्रत् ॥ सहन् श्रुतावधिज्ञाने, सविशेषत्वमाप सः ॥ २६८ ॥
युग्मम् ॥ चतुर्मासोपरामैथ, पष्टोसप्तमिष्ठाष्टमीः । समिकाऽऽलभिकाराजगृहेषु प्राच्युपोऽस्यगात् ॥२६९॥ लाढाघनार्यदेशेषु, शीतो-
ष्णादिग्रहः प्रभुः । नचमी प्राच्युपं तस्यौ, द्रुतले वसतिं विना ॥ २७० ॥ अमन् चमौ सगोशालः, कुशालः सप्तवत्सरीम् ।
यतोऽस्यन्यदश (प्रोच,) गोशालो बालचेष्टितः ॥ २७१ ॥ (वात्स्यायनं तपस्यन्तं, दृष्ट्वा यूकासमाकुलं) यूका
श्रय्यातरत्वेन, शान्तात्मानं पुनः पुनः ॥२७२॥ दुर्वाचा तस्य दग्धेन, तं दग्धुं सुमुचेऽमुना । तेजोलक्ष्या प्रणश्यायं, स्वामिपादा-
नुपागमन् ॥ २७३ ॥ मर्त्रीऽऽयुःप्रकृतेरस्य, कृपां कृत्वा कृपालुना । प्रकृत्या शीतलेक्ष्येन, सा हता शीतलेक्ष्यया ॥ २७४ ॥
वद्रीऽय धमयामाम, स्वामिनं मुनिरानमन् । युग्मदोयो मयाऽज्ञायि, नायमित्यसक्रुद्धदन् ॥ २७५ ॥ गोशालेन् पुनः पृष्ठस्तेजो-
लेक्ष्योऽत्रं जर्गा । षण्मासी सनतरमापमुष्ट्याऽम्बुजुकेन च ॥ २७६ ॥ तत्कृत्वा प्रत्ययं धीक्ष्याष्टाङ्गज्योतिपत्रानुयम् । पृथक्-
पर्याट गोशालो, चिनोऽऽभिति विद्युवन् ॥ २७७ ॥ दशमी प्राच्युप स्वामी, श्रापस्त्यां पुरि निम्मेमे । अध्येकपुद्गलन्यस्तदृष्टिः प्रति-
मया स्थितः ॥२७८॥ पेटालग्रामपार्श्वेभ्यः, शंक्रणेति प्रशंसितः । श्रीवीरः क्षोभ्यते नैव, मेन्द्रैरेनासुरैरपि ॥ २७९ ॥ युग्मम् ॥

शाक्यमामानिकस्तच्च, श्रुत्वा तत् सन्नमाभिधः । कृतप्रतिश्रुत्वागादीरं धोमयितुं प्रभुम् ॥ २८० ॥ तेन च प्रथमं चक्रं, रंजोद्युष्टिः
पिपीलिका । दंष्ट्रा पृथेलिका पथाद्, दृशिका नकुला अपि ॥ २८१ ॥ सपर्पाथ मूषका हस्ती, पिशाचव्याघ्ररूपके । पित्रोश्च रूपं
वटकं, पादयोरोप्रीपतन् ॥ २८२ ॥ पक्षिणां लम्बनं काये, महावातेन पातनम् । ततः सर्वर्षवातेन, चक्रवद् अमणं परम् ॥ २८३ ॥
सङ्गीतं वरदानं च, प्रतिगेहमनेपणा । लोहभारसहस्रस्य, चक्रं शीर्षं च चिक्षिषे ॥ २८४ ॥ आजानु भगवानुर्व्यां, मग्नोऽप्यस्मिन्
कृपापरः । निराहारोऽपि पण्मासीमुपसर्गान् शमोऽसहत् ॥ २८५ ॥ कुलकम् ॥ स निर्विण्णः समागच्छन्, सौधम्मं शुकताडितः ।
निजं निर्घोहयत्यापुरब्धिमानं गुराचले ॥ २८६ ॥ पण्मास्यन्ते प्रभुर्गत्वा, गोकुले पारणं व्यधात् । वत्सपालप्रसूदचपायसेनोञ्जि-
तेन तु ॥ २८७ ॥ सञ्जाते पारणं चास्य, विभुं चन्दितुमाषयुः । सौख्यसंप्रभिकाः सार्वधासनाचासनांश्रुतः ॥ २८८ ॥ वैशाल्या
पुरि सगूर्णचतुर्मातोपगसिना । प्रातृडेकादशी चक्रे, स्वाभिना सिद्धिगामिना ॥ २८९ ॥ जीर्णश्रेणी प्रभुं नित्यपारणाय न्यमन्त्रयत् ।
तवश्रेष्ठिगृहे मापे, स्वामीचक्रे तु पारणम् ॥ २९० ॥ पंच दिव्यानि तत्रासन्नन्यतो विद्वतो विभुः । श्रीपार्थनाथशिष्योऽव, केवली
समासासत् ॥ २९१ ॥ पण्डित्वाऽपृच्छ राजाऽसौ, को धन्यः श्रेष्ठिनोर्द्वयोः ? । केवलयाहे नवंस्यास्य, वंसुधारैर्द्विकं फलम् ॥ २९२ ॥
जीर्णो नाकर्णयिव्यच्चेत्, पाण्डुदुन्दुभिधनिम् । केमलं तन्मुहूर्तेनावाप्स्यघाताऽभ्युतेऽधुना ॥ २९३ ॥ तत् श्रुत्वा गहवो बुद्धाः,
शिशुमारपुरेऽन्यदा । कायोत्सर्गे स्थिते नाथे, चमरोत्पतनं त्वभूत् ॥ २९४ ॥ कौशाम्ब्यामथ नाथोऽण्डाङ्गगृहेऽभिप्रहं परम् ।
चतुर्दा द्रव्यतो मापाः, कौशाम्बी क्षेत्रतः पुनः ॥ २९५ ॥ कालतो यामगुमे तु, भावतो रंजनन्दना । प्रपन्ना दासतां गृण्ठा,
कुमारी रुदती तथा ॥ २९६ ॥ यन्नितांतिद्वयान्तःस्थदेहली पृष्ठ(लयष्टम)पारणे । सूर्पकोणेन दत्ते चेत्ततोऽहं पारयांमि ते ॥ २९७ ॥

ष्टितं स्पष्टं, पुत्रीत्वं छलनं परम् ॥३१६॥ मुण्डयित्वाऽक्षिपद् यंत्रं, निगडेन निर्यंत्रिताम् । दिनत्रये गते श्रेष्ठी, ज्ञात्वा तद्दहिरानयत् ।
॥ ३१७ ॥ क्षुधितायाः समर्प्यास्याः, कुम्भापान् दर्पकोणके । अगाग्निगडभंगाय, लोहकारस्य हृतये ॥३१८॥ रुदत्यां जिन आया-
सीत्, पारणं कारितं तथा । दिव्यानि पंच तत्रासन्, निगडौ नूपुरी वृत्तौ ॥ ३१९ ॥ मातृव्वसुर्मृगावत्या, मिलको वृष्टिमीप्सुकम् ।
नियार्यं नृपतिं प्रादाद्धनं त्वं श्रेष्ठिने मया ॥३२०॥ नृपस्य चन्दना दत्ता, देवेन्द्रेण विभोरियम् । माविनी प्रथमा शिव्येत्युक्त्वा
स्वर्गमुपोषिवान् ॥ ३२१ ॥ तपो वीरविभोरेवं, पण्मासक्षणं पुरा । साभिग्रहास्तु पण्मासी; न्यूनाऽभूदंपंचसिद्धिदैः ॥३२२॥ चतुर्भा-
स्यो नगाभूवन्, त्रिमास्यौ द्वे बभूवतुः । सार्द्धद्विमासिके द्वे च, द्विमासक्षणानि पद ॥३२३॥ द्वे सार्द्धमासिके जाते, मासिकान्यर्क-
संख्यया । पक्षा द्वाप्तसप्ततिद्यासन्, भद्रादिप्रतिमात्रयम् ॥ ३२४ ॥ प्रतिमाश्रिकरात्रिकयो, द्वादशाष्टमभक्ततः । एकोनत्रिंशदधिके,
पष्ठानां द्वे गते मते ॥३२५॥ नित्यमक्तं चतुर्थं च, कदाचिदपि नाजनि । सर्वमेव तपःकर्म, जलहीनं प्रभोरभूत् ॥ ३२६ ॥
जातं सैकोनपंचारात्, पारणाहःशतत्रयम् । द्वादशाब्दी च पण्मासी, पक्षं छत्रस्थताऽजनि ॥ ३२७ ॥ एवं विहृत्य श्रीवीरः, समे-
त्य ऋतुपालिकाम् । नदीं तलेऽथ कंकेष्ठे; कृतपष्ठपाः स्थितः ॥ ३२८ ॥ तत्रोत्कटासनस्थस्यातापनास्थस्य माघवे । प्रभोर्दशम्यां
शुद्धायां, चन्द्रे इस्वोत्तरास्थिते ॥ ३२९ ॥ अपराह् चतुष्कर्मक्षयादजनि केवलम् । ध्वणं जातं सुखं तत्र, धणे नैरयिणामपि
॥ ३३० ॥ सेन्द्रेर्देवैः समागत्य, प्राकारत्रयमादधे । आध्यायां देशनायां तु, प्रतिबोधो न कस्याचित् ॥ ३३१ ॥ मातंगनाम्ना कृत-
सन्निधानो, यक्षेण सिद्धागिकया च देव्या । श्रीवीरनाथो विजहार भव्याम्बुजप्रबोधेऽम्बुजबन्धुः ॥ ३३२ ॥ तुर्यद्वार इति तुर्यगाथार्थः ॥
अथ पृथरपि प्रमज्यादृक्करत्यमेव व्यनक्ति,

विशेषरुम् ॥ एवं साभिग्रहः कर्मधपणाय क्षमानिधिः । प्रतिधिष्ण्यं चरन् वीरः, शीतरोचिरिवाययौ ॥ २९८ ॥ तत्र राजा शता-
नीकस्तस्य राज्ञी मृगायती । परमथाविका पुत्री, श्रीचटकमहीश्रुजः ॥ २९९ ॥ तस्य मन्त्री सुगुप्तोऽस्ति, नन्दानामास्य गेहिनी ।
स्नेहो नन्दास्युपास्योः, परमः समशीलयोः ॥ ३०० ॥ श्रेष्ठी धनावहश्चास्ति, स्वभावाहजुमानसः । तस्य भार्योऽस्ति मूलाख्या,
प्रतिहृला मनुष्यपि ॥ ३०१ ॥ अन्यदा सचिवावासात्, त्रविश्व निस्तुते विमो । ज्ञापितो नन्दया मन्त्री, मृगावत्या च भूपतिः
॥ ३०२ ॥ तेन मन्त्री समादिष्टः, शासत्रास्तेन भाषिताः । अभिग्रहो न केनापि, ज्ञातस्तु प्रभुंचतसः ॥ ३०३ ॥ नौसैन्येन पुरा
गत्या, शतानीकशुपोऽदृणत् । चंयां तदाऽऽकुलेऽनेशचत्पतिर्दधिवाहनः ॥ ३०४ ॥ यो यद् गृह्णाति यद्गुष्टे, उद्गुष्टे तच्चमूर्चरैः ।
चम्या सुषितसर्वस्वा, क्षणेनापि कृता भटेः ॥ ३०५ ॥ तदौष्टिकेण चैकेन, दधिवाहनगेहिनी । धारण्याख्या समं पुत्र्या, वसु-
मत्या समाददे ॥ ३०६ ॥ तेनोक्तं पथि लोकाग्रं, भार्ययं मे सुतां पुनः । विक्रमे सा तदाकर्ण्य, विदीर्णहृदया मृता ॥ ३०७ ॥
कौशाम्ब्यो तेन विक्रीतां, सुतां लात्वा धनाग्रहः । गृहं नीच्याऽथ मूलाया, भुजिष्यत्वेन चार्पयत् ॥ ३०९ ॥ तस्याः शीलिन वाचा
च, शैत्यादाप्यायितः पिता । तां सुतां चन्दनेत्युचै, मूला तस्यास्तु शंफते ॥ ३१० ॥ बालां रूपवतीमेतां, श्रेष्ठी चैत्परिणेष्यते ।
तदाऽहं निहता मूलान्मूला चिन्तयतीति च ॥ ३११ ॥ शुशुभे पहिषर्द्धामकेशी सा मृगलोचना । नदीनयौवनारम्भा, रम्भा भुवमिवा-
गता ॥ ३१२ ॥ अन्यदाऽन्यपतीवारे, व्याकुले गृहकर्मभिः । वातापने च सुसायां, मूलायां निद्रया विना ॥ ३१३ ॥ ग्रीष्मार्क-
तापसन्तते, श्रेष्ठिन्याश्रयमागते । स्वपितुश्चन्दना प्रसया, पादशौचं व्यधादियम् ॥ ३१४ ॥ तदा च कचमारोऽस्याः, श्रस्त्वो माऽऽद्रो
परन्तिवति । श्रेष्ठिना कम्पया ष्ट्या, यदो मूला ददर्श तत् ॥ ३१५ ॥ ततोऽप्यागन् मयाऽप्यापि, परपूर्वं तपया ध्रुवम् । श्रेष्ठिनश्चे-

दितं स्पष्टं, पुत्रीरुं छलनं परम् ॥३१६॥ गुण्डयित्वाऽक्षिपद् यंत्रे, निगडेन नियंत्रिताम् । दिनत्रये गते श्रेष्ठी, ज्ञात्वा तद्दहिरानयत् ।
 ॥ ३१७ ॥ धूपितायाः ममर्ष्यास्याः, कुन्मापान् सर्पकोणके । अगाग्निगडभंगाय, लोहकारस्य हृतये ॥३१८॥ रुदत्यां जिन आया-
 सीत्, पारणं कारितं तथा । दिव्यानि पंच तत्रासन्, निगडौ नूपुरौ पृथौ ॥ ३१९ ॥ मातृष्वसुर्मृगावत्या, मिलको वृष्टिगोप्युकम् ।
 निवार्य नृपतिं प्रादाद्धनं तत् श्रीष्ठने मघा ॥३२०॥ नृपस्य चन्दना दत्ता, देवेन्द्रेण विभोरियम् । भाविनी प्रथमा शिष्येत्युक्त्वा
 स्वर्गमुपैशिवान् ॥ ३२१ ॥ तपो वीरविभोरेवं, पण्मासधूपणं पुरा । साभिग्रहासु पण्मासी, न्पुनाऽभूत्पंचभिदिनैः ॥३२२॥ चतुर्मा
 स्यो नवाभूयन्, त्रिमास्यौ द्वे बभूवतुः । सार्द्धद्विमासिके द्वे च, द्विमासधूपणानि पद ॥३२३॥ द्वे सार्द्धमासिके जाते, मासिकान्यर्क-
 संख्यया । पक्षा द्वासप्ततिथासन्, भद्रादिप्रतिमात्रयम् ॥ ३२४ ॥ प्रतिमाधिकमात्रिकयो, द्वादशाष्टमभक्ततः । एकोनत्रिंशदधिके,
 षष्ठानो द्वे शोते मते ॥३२५॥ नित्यभक्तं चतुथे च, कदाचिदपि नाजनि । सर्वमेव तपःकर्म, जलहीनं प्रभोरभूत् ॥ ३२६ ॥
 जातं सैकोनपंचाशत्, पारणाहःशतत्रयम् । द्वादशान्दी च पण्मासी, पक्षे छत्रस्थताऽजनि ॥ ३२७ ॥ एवं विहृत्य श्रीवीरः, सम-
 त्य ऋतुपालिकाम् । नदीं तलेऽथ कंकेहः, कृतपटतपाः स्थितः ॥ ३२८ ॥ तत्रोत्कटासनस्थस्यातापनास्थस्य माधवे । प्रमोदशुभ्यां
 शुद्धायां, चन्द्रे हस्तोत्तरास्थितं ॥ ३२९ ॥ अपराह्णे चतुष्कर्मक्षयादजनि केवलम् । धुणं जातं सुखं तत्र, धुणे नैरयिणामपि
 ॥ ३३० ॥ सेन्द्रैर्देवैः समागत्य, प्राकारत्रयमादधे । आघायां देशनायो तु, प्रतिबोधो न कस्यचित् ॥ ३३१ ॥ मातंगनाम्ना कृत-
 सन्निधानो, यक्षेण सिद्धागिकया च देव्या । श्रीवीरनाथो विजहार भव्याम्बुजप्रबोधेऽम्बुजचन्द्रबन्धुः ॥ ३३२ ॥ तुर्यद्वार इति तुर्यगाथार्थः ॥
 अथ पुनरपि प्रवज्यादृक्करत्वमेव व्यनक्ति,

जायज्जीवममज्जाणमणपरयं भूमिसयणसुद्धिदं । केसुद्धरणं च तथा निष्पडिकम्मत्तणमगुब्बं ॥ ५ ॥
 यावज्जीवं अमज्जनं-अस्नानं, उद्दिष्टमिति द्वितीयपदगतं चतुर्ण्यपि पदेषु योज्यते, यदुक्तमुक्त्या पूज्यश्रीहरिभद्रगुरोर्मया ।
 समरारादित्यसंक्षेपे, साधुस्नानोच्चानक्षणे ॥ १ ॥ कृते स्नाने क्षणं शौचं, रागमानौ च घेतसि । स्त्रीजनप्रार्थनीयत्वं, ब्रह्मचर्यस्य
 दूषणम् ॥ २ ॥ घातो जलस्थजीवानामन्यतत्त्वविबाधनम् । क्षीरक्षालनमंगारे, इवाज्ञानप्रकाशनम् ॥ ३ ॥ अस्नाने तु न दोषास्ते,
 मत्वेति मुनिपुण्यैः । वर्ज्यं स्नानं ततः सिद्धिवधूसंगमसद्वृहैः ॥ ४ ॥ तथा अनवरतं भूमिशयनमुद्दिष्टं, न तु पल्यंकादिशयनं,
 केशोद्धरणं च, तथा निष्प्रतिकर्मत्वं अपूर्वं, विशिष्टमित्यर्थः, समासतो माथार्थः, व्यासार्थस्तु निष्प्रतिकर्मत्वे श्रीसनत्कुमार-
 चक्रवर्त्तिमृनिलदाहियते, तथाहि-थियं कांचन विभ्राणे, श्रीकांचनपुरेऽभवत् । (श्रीविक्रमयशोव्यासः) श्रीविक्रमयशा नृपः
 ॥ १ ॥ अन्तःपुरपुरन्धरयोऽस्य, सन्ति पंचशतीमिताः । स चिक्रीड समं तामिधेशामिषि वारणः ॥ २ ॥ तत्रेभ्यो नागदत्तोऽस्ति,
 तस्य लोकोचराकृतिः । विष्णोः श्रीरिच विष्णुश्रीः, प्रिया प्राणप्रियाऽस्ति च ॥३॥ साऽन्यदा दृग्गवाक्षेण, प्रविश्य- नृपहृद्गुहम् ।
 विवेकादीनि रत्नानि, चिरत्नान्यप्यपाहरत् ॥ ४ ॥ ज्ञात्वा दस्युमुदास्यैनां, न्यास्यदन्तःपुरे नृपः । बद्धा च वाहुपाशेनामुंचन्ना-
 चरसामपि ॥ ५ ॥ तामेव पीडयन्नगे, रक्षत्यन्याः स वीरवः । राक्षः संवननं चौरनिग्रहश्च यतो नयः ॥ ६ ॥ निजप्रियावियोगा-
 चिन्निग्रहस्तोऽन्यचेतनः । उन्मपो नागदत्तोऽभूत्तदुःखो नरेन्दुना ॥ ७ ॥ घतुष्के घत्तरे मार्गे, द्विपथे च चतुष्पथे । वैष्णवो
 विष्णुवद्विष्णुश्रियमेकाममस्त सः ॥ ८ ॥ तामेव हृदये विभ्रद्वहिरन्तश्च सन्ततम् । न कांचनपुराधीशो, मेने कांचन किंचन
 ॥ ९ ॥ प्राणेद्वरापहारिण्यास्तस्याः प्राणापहारकम् । निर्मसुः कार्मणं राजपत्न्योऽन्याः कामनिन्दुराः ॥ १० ॥ कार्मणेन मृतामेता-

मजानन् मोहमोहितः । कुपतिः कुपितां जानन्नद्धिघ्नलग्नश्चट्टन्यधात् ॥ १ ॥ चट्टभिः षडुभिनलैरजल्पतीमिमामयम् । अंके कृतां (त्वा)
क्षमाभर्त्ता, (निजावस्थां) कृपालीको न्यवेदयत् ॥ १२ ॥ तद्वीक्ष्य सोऽन्यतो निन्द्ये, मन्त्रव्याजेन मन्त्रिभिः । विष्णुश्रियः
शरीरं तु, सुजिर्ब्यः प्रेषितं बहिः ॥ १३ ॥ मन्त्रिभिर्मन्त्रयित्वाऽसौ, वासवेशमन्युपागतः । तथा हीनं तु तद्वीक्ष्य, हा हतोऽस्मीति
मूर्च्छितः ॥ १४ ॥ अग्रे विष्णुश्रिया छिन्नैतन्यं मूर्च्छयाऽथ तम् । शोच्यशोच्यमशोचन्त, सचिथाः शुचिबुद्धयः ॥ १५ ॥ चन्द-
नादिहृत्वा मूर्च्छो, यदा स प्राह मन्त्रिणः । यत्र क्वापि प्रिया मेऽस्ति, ततोऽप्यानीय दीयताम् ॥ १६ ॥ इयमत्रोपविष्टाऽस्ति, यदद्भिः
सचिवैरपि । द्विदिन्यनन्तरं निन्द्ये, नृपः कुणपसन्निधौ ॥ १७ ॥ तदाऽगोपितगोप्यांगं, कृमिकर्णं कलेवरम् । वीच्य क्षोणिपतिदेश्यौ,
विवेकसदृशं हादि ॥ १८ ॥ कुलं शीलं यशः पुण्यं, यत्कृते सर्वमुज्झितम् । तस्या एतच्छरीरस्य, परिणामोऽयमीदृशः ॥ १९ ॥ मलमूत्रनिधा-
नेऽत्र, गात्रेऽसृग्विस्रगन्धिनि । तच्छुषिरमध्येऽस्मिन्, मेघ्यबुद्धिर्मया कृता ॥ २० ॥ अविक्रमेण कामस्य, जयेऽपयशसा जने ।
सं नामापि मयाऽनर्थकारिणाऽनर्थकं कृतम् ॥ २१ ॥ यथेदं नश्वरं देहं, तथेदमपि निश्चितम् । तदस्य लाभं गृह्णामि, कर्मनिर्मूलकं
त्रतम् ॥ २२ ॥ ध्यात्विति स त्रती सूरैः, सुनताद् दुस्तपं तपः । तप्त्वा सनत्कुमारोऽभूत्, कल्पे देवो महर्द्धिकः ॥ २३ ॥ ततो
रत्नपुरे जातो, जिनधर्म्मभिधो वणिक् । नागदत्तस्त्वभूद् भ्रान्त्वा, भवसिंहपुरे द्विजः ॥ २४ ॥ स त्रिदण्डयग्निशर्म्माल्यो,
द्विमासधषणत्रती । राज्ञा रत्नपुरेशेन, तत्रायातो निमन्त्रितः ॥ २५ ॥ तत्रैव जिनधर्म्मं स, वीक्ष्य तद्बुद्धिद् द्विधाऽनदत् । भोजनं
भाजनं न्यस्य, कुर्वे पृष्ठेऽस्य नान्यथा ॥ २६ ॥ हृदयं जिनधर्म्मस्य, जिनधर्म्मण वासितम् । राजाऽऽज्ञयाऽप्यतः प्राप, पृष्ठं
तस्यान्यतीर्थिरुः ॥ २७ ॥ तप्तपांयसपानेणादाहि पृष्ठं न हत्पुनः । छविर्नतु मुखच्छविः ॥ २८ ॥ गत्वा-

ऽऽश्रमयं संप्रैत्यपूजां विधाय च । व्रतमादाय शैलाग्रे, कार्यात्सर्गेण तस्थिवान् ॥ २९ ॥ पृष्ठमांसादिभिर्गृद्धैर्वाध्यमानोऽपि
निधलः । पूर्णेशुरिन्द्रः सौधर्मे, जिनधर्मोऽजनिष्ट सः ॥ ३० ॥ स त्रिदण्डी तु मृत्वाऽस्य, यानमैरावणोऽजनि । ततश्च्युतो भवं
प्रान्त्या, सिताक्षो गुह्यकोऽभवत् ॥ ३१ ॥ इत्थं जम्बूद्वीपस्याभरणे कुरुनीवृति । इहास्ति हस्तिनपुरं, पुरं सुरपुरप्रमम्
॥ ३२ ॥ रम्यं च सेतु इत्याख्याख्यातस्तत्राभवत् नृपः । सहदेवी महादेवी, चास्य देवीव रूपतः ॥ ३३ ॥ तत्कुक्षौ जिन-
धर्मस्य, जीवः सौधर्मकल्पतः । चतुर्दशमहास्वप्नग्रन्थितः समवासरत् ॥ ३४ ॥ कालेऽब्रूत सुतं सा तु, महेनाथ महीयसा ।
सनत्कुमार इत्याख्यामस्य ख्यातां पितास्तनोत् ॥ ३५ ॥ मूर्त्तो मनोरथः पित्रोरयं स्रुतवर्द्धत । कुशलः कलयामास, क्रमशः
मकलाः कलाः ॥ ३६ ॥ स युष्मद्भूलावासायनं प्राप्तश्च यौवनम् । मैत्रीं महेन्द्रसिंहेन, कालिन्दीखरजेन च ॥ ३७ ॥ स च साँद्धे-
कपत्यारिश्चदनुस्त्वनुमानभृत् । अद्वैतरूपस्वर्णाभः, सर्षलक्षणलक्षितः ॥ ३८ ॥ अन्यदा मकरन्दाख्योद्याने भिक्षेण संयुतः । गतो
रन्तुं वसन्तोऽसौ, वसन्तेनेव हन्मयः ॥ ३९ ॥ तदा चाश्वपतिप्रत्नप्राभृताश्वजान्नुपः । नाम्ना जलधिकद्वोलमश्वं प्रैषीत्
॥ ४० ॥ त्रिगुणैर्द्वि यथा यथा । शिखायां विपरीतोऽस्वः, स धावति तथा तथा ॥ ४१ ॥ अन्वयासीत् कुमारश्वमश्वसे-
न्यापयन्त्या (वातयया गत्या) ऽपमृत्युर्नेत्रयोरभृत् ॥ ४२ ॥ ततो महेन्द्रसिंहेन, महानिर्वन्धतो नृपः ।
ख्यापुस्य नगरं प्रति ॥ ४३ ॥ स्वयं नृपमनुशाप्यानुभिन्नं साँध्वरागवत् । महेन्द्रसिंहः कान्तारं, प्रीषान्तर-
। अग्ररण्येऽपरण्येण, निविष्टाद्रिषु यादिषु । निम्नगारु गुदुर्गैरु, पथ्याम गुहदः कृते ॥ ४४ ॥ न प्रीषितं प्रीषित-

कालस्य, नोष्णपुष्पागमस्य च । नाम्यु चाम्युदकालस्यानलस्योऽयं व्यजीगणत् ॥ ४७ ॥ महेन्द्रसिंहः सर्वत्र, मित्रमेवं विलोक-
यन् । ससारसारसारवैराससार सरः सरन् ॥ ४८ ॥ पद्मिनीनिलयं स्वच्छफलदैः परिवारितम् । समित्रमिव तद्वीक्ष्य, तापं
तत्याज वर्त्मजम् ॥ ४९ ॥ तच्चरतिधेयमतिथ्यमस्य चक्रे फलैर्जैलः । अजितं सर्वसामान्यं, धनं धान्यं सरश्च सन् ॥ ५० ॥
तरीतुमिव दुःखाब्धिमारूढस्यास्य संवरम् । दक्षिणेनेत्रणेनोच्चैः, पस्पन्दे बाहुनाऽपि च ॥ ५१ ॥ ततो हर्षसमुत्कर्षैरोमहर्षः
पुरो व्रजन् । चेणुवीणाध्वनिस्फूर्तिं, संगीतमशृणोदसौ ॥ ५२ ॥ ददर्श दर्शनीयांगमृगाक्षिमध्यवर्त्तितम् । कण्ठपीठलुठद्वारं,
सादरं सुहृदं निजम् ॥ ५३ ॥ दुरादुदण्डमुदण्डप्रणामं स्रवयन्नयम् । समुत्थाप कुमारेण, सहर्षं परिपस्वजे ॥ ५४ ॥ तयोर्भिलतयोः काला-
द्वारम्मोघरयोरिव । स्नेहयुक्तिरभूद् व्यक्त्या, बाष्पमुष्णं विमुञ्चतः ॥ ५५ ॥ प्राग्वृत्तं तेन पृष्टश्च, कुमारः कथने प्रियाम् ।
आदिश्य च कुलमतिसंज्ञां श्रेते स्म कैतवात् ॥ ५६ ॥ साऽप्याह च तुरंगेणापहृतंस्त्व सुहृदः । द्वितीयोऽह्नि श्रमेणाश्वः-
स च निश्चेष्टां गतः ॥ ५७ ॥ मुक्तः सख्यादयोत्तीर्य, मुक्तः प्राणैरपि क्षणात् । राजापथ्यकृतः प्रार्थ्यः, प्राणनाशो
यथा तथा ॥ ५८ ॥ आर्यपुत्रोऽपि मूर्छालः, सुप्तस्तरुतले क्षणम् । तदाधिष्ठातृयक्षेणाम्यागतोऽयं महापुमान् ॥ ५९ ॥
विचार्येति जैलः सिक्तः, प्रबुद्धः पापितः पयः । ऊचे कस्त्यं कुर्वथत्, पयः पीयूषसोदरम् ? ॥ ६० ॥ ॥ युग्मम् स प्रा-
देवसहं यक्षः, पथश्रान्तस्य ते कृते । सत्कृपो मानसे मानिन् !, मानसमढौक्यं पयः ॥ ६१ ॥ त्वत्सखा ग्राह दाहाय, बहवोऽपि
दवा इव । सन्ति शान्त्यै पुनस्तस्य, भवानेको घनाघनः ॥ ६२ ॥ तापस्त्वेप ममात्यन्तं, मानसेऽमानसेघनात् । शान्तिं यास्यति
तत्रं मां, नय तत्र नयाध्वग ! ॥ ६३ ॥ ततः पुण्यजनेनाशुं, नीतं पुण्यजनेनाशुं, कौलासे मानसांतःस्थं, धृत्वा तापमपाहृत् ॥ ६४ ॥

यावदुचरति स्नात्वा, तावत् प्राग्जन्मवैरिणा । वीच्यासिताक्षयेण, क्रोधतो योधितश्चिरम् ॥ ६६ ॥ युद्ध्वा चिरं च ते सख्या,
वज्रसारेण मुष्टिना । हतः प्रहतदर्प्यः स, गतोऽथ धृतमत्सरः ॥६७॥ ततस्त्वदीयमित्रस्योपरिष्टासुष्टितः कृता । पुष्पवृष्टिश्च द्यष्टिश्च,
सुरास्त्रीभिर्विकसरा ॥ ६८ ॥ तदा च भानुवेगस्य, विद्याधरपतेः सुताः । अष्टसङ्ख्यास्तमभ्यर्च्य, निन्यिरे नगरं निजम् ॥ ६९ ॥
तासां च पितृदत्तानां, पाणिप्रहमर्यं व्यधात् । पूर्वभाग्यप्रदानामथानां दिक्श्रियामिव ॥७०॥ सुप्तस्त्वामिभिः समं द्वेषियक्षेणाक्षेपि
सोऽन्यतः । प्रशुद्धः सौधमालोक्यारूढस्तं सप्तभूमिकम् ॥७१॥ सुदतीं रुदतीमेकां, तत्र श्रेक्ष्य मम प्रियः । तामुवाच किमेका त्वीं,
का च ? कस्माच्च रोदिषि ? ॥ ७२ ॥ सोऽचे साकेतभूपालसुराष्टस्य सुताऽऽस्म्यहम् । सुनन्दा नाम दत्ता चाश्वसेननृपद्यनवे ॥७३॥
पित्रा सनत्कुमाराय, हत्वा विद्याधरेण तु । मुक्ताऽस्म्यत्र गतश्चैप, न जाने किं करिष्यति ? ॥ ७३ ॥ युगम् ॥ कौरव्योऽस्मीति
मा भैपरित्युक्त्वा तां सुहृत्तव । वज्रवेगं प्रियाचौरं, हन्ति स्माशनिवेगजम् ७४॥ ततः सुनन्दां स्त्रीरत्नं, प्राग्चेतुवज्रनि(जन)वेदितम् ।
उपयेमेऽश्वसेनाङ्गजनिर्जनितसम्मदम् ॥७५॥ वज्रवेगस्वसा सन्ध्यावली वज्रेऽमुमेव च । भ्रातृघाती पतिर्मावीति ज्ञात्वा ज्ञानिनो
वचः ॥ ७६ ॥ जनको वज्रवेगस्याशनिवेगोऽथ मत्प्रियम् । अभ्यर्षण्यदस्यादाद्विद्यां सन्ध्यावली तदा ॥ ७७ ॥ तत्कालसिद्ध-
विद्योऽयं, विद्याभुजबलोजितः । युधुधेऽशनिवेगेन, भानुवेगादिभिर्भृतः ॥ ७८ ॥ चिरं युद्ध्वा च चक्रेणाशनिवेगशरोऽच्छिदत् ।
त्वन्मित्रेऽतः सुरैर्मुक्ता, पुष्पवृष्टिः पपात च ॥७९॥ वैताड्याद्रौ ततो नीत्वा, चण्डवेगादिकैर्नृत्यैः । चक्रे खेचरचक्रित्वाभिपेकोऽस्य
विवेकिनः ॥ ८० ॥ वन्दिता पूजयित्वा च, प्रतिमाः श्वाश्वतार्हताम् । क्रीडार्थमत्रायातोऽयं, भिलितश्च भवानिति ॥ ८१ ॥ प्रभु-
द्रोऽथ कुमारस्तं, वैताड्यं सममानयत् । तेनापि तत्रायातेन, चक्रे चैत्येषु वन्दना ॥ ८२ ॥ ततः सखेचरः सान्तःपुरोऽसौ हस्ति-

नापुरे । समं महेंद्रिसिंहन, समायातोऽथसेनभूः ॥८३॥ पिता राज्ये प्रसोदेन, स्थापयित्वा निजाङ्गजम् । राजर्षेः सुव्रतात् सम्यग्भवोचार्य-
प्रहोद्व्रतम् ॥८४॥ राजा सनत्कुमारोऽथ, सुहृदं सौहृदाश्रयः । गहेन्द्रसिंहं सेनाधिपतिव्येऽतिष्ठिपन्मुदा ॥ ८५ ॥ चक्ररत्ने समुत्पन्ने,
स पदखण्डमसाधयत् । दशवर्षसहस्रयाऽसौ, वर्षं भरतनामकम् ॥८६॥ सम्पूर्णचक्रवर्तित्ववैभवः स्वपुरान्तिके । सनत्कुमारनामासौ,
तुर्यथक्री समाययौ ॥८७॥ सौधर्मेन्द्रस्ततस्तस्मै, श्रीदेनाप्रपयन्मुदा । चामरे कुण्डले देवदूष्ये द्वे पादुके अपि ॥८८॥ हारोडुमालां
श्रेयतातपत्रं च सुकुटं मणीन् । सपादपीठं पंचास्यपीठं भूरि च भूर्यपि ॥ ८९ ॥ प्रवृत्तेऽप्सरसां नृत्ते, कलं गायति तुम्बरी ।
चक्रीश्च उत्सवप्रीतो, धनदेन प्रवेक्षितः ॥ ९० ॥ नृपैः समस्तेरभ्येत्य, कृते द्वादशवार्षिके । चक्रिणश्चक्रवर्तित्वाभिपेरुस्य महोत्सवे
॥९१॥ तव प्राग्जन्मभिन्नस्य, शक्रेण प्रेष्य मागिह । उत्सवो विदधे श्रीदस्तमित्युक्त्वा तिरोदधे ॥९२॥ युग्मम् ॥ दधे सनत्कुमारस्य,
लक्ष्म्या रूपेण तेजसा । सौभाग्येन च भाग्येन, न कोऽपि प्रतिरूपताम् ॥ ९३ ॥ एकदा च सुधर्मायां, नाटकक्षिप्तचेतसः । शक्र-
स्येशानतोऽभ्यागान्, सुरः कोऽप्यतिभासुरः ॥ ९४ ॥ तेजांसि निजतेजोभिस्तेन देवेन नाकिनाम् । तिरोहितानि ताराणां,
भासुनेव स्वमानुभिः ॥९५॥ गतेऽस्मिन्निदिवं तत्र, देवं देवैर्दिवस्पर्षिः । प्रात्रुर्यकारणं पृष्टस्तेजसां प्राह तान् प्रति ॥९६॥ जन्मल्ये-
तेन पूर्वस्मिन्स्वपस्तप्तं सुदुस्तपम् । आचामाम्लवर्द्धमानं, तत्प्रभावोऽयमद्भुतः ॥ ९७ ॥ पुनः पृष्टः सुरैः कोऽपि, सम्प्रत्यस्ति
परो नरः । तेजस्वी रूपांश्चेति, ततः प्रोवाच वासवः ॥ ९८ ॥ चक्री सनत्कुमारोऽस्ति, यादृग् रूपेण तेजसा । तादृशः कोऽपि
नैवास्ति, नरेष्वपि सुरेष्वपि ॥ ९९ ॥ तत्प्रत्ययार्थं द्वौ देवौ, भूत्वा भूदेवरूपिणौ । श्रीमतसनत्कुमारस्य, द्वाःस्थानागत्य चोचतुः
॥ १०० ॥ द्विजावाचां समायातौ, चक्रिरूपं निरूपितुम् । दूरदेशान्तगादेतचक्रिणे त्वं निवेदय ॥ १०१ ॥ तदानीं कृतमर्त्यागा-

भ्यंगं तेन च चक्रिणम् । विज्ञप्य तौ समानीतौ, समीपे चक्रवर्त्तिनः ॥१०३॥ रूपमग्रतिरूपं तत्, तस्य ताभ्यां निरूप्य च । ध्रुवौ मौली निपेक्षुं वा, रूपं नरसुरद्वये ॥१०३॥ उक्तं च देव ! रूपं ते, प्रसिद्धिरधिकं ह्रुवम् । कुतार्थौ सर्वथाऽप्यावां, लोचने सफले च नौ ॥ १०४ ॥ चक्री प्राह ह्युतिः का मे, लावण्येऽभ्यंगभंगुरे ? । स्नातस्य काव्यवद् दृश्यं, सालंकारं चपुर्मम १०५ ॥ तौ विमृज्य कृतस्नानः, कल्पितानल्पभूषणः । साडम्बरोऽम्बरसिंहासनासीनः सभास्थितः ॥ १०६ ॥ अभितो वारनारीभिर्द्यूमानग्रकीर्णकः । तायाकार्ये द्विजन्मानौ, निजरूपमदर्शयत् ॥ १०७ ॥ तौ तन्निध्याय विध्यात्तदीपवन्मलिनानौ । जातौ रूपविरूपत्वप्रतिरूपवशादिव ॥ १०८ ॥ अध्यायतां मदानन्यानपि धीमान् करोति न । विशेषतस्तु रूपेण, जराक्षुद्रोगनाशिना ॥ १०९ ॥ चक्रिणा चिन्त्यन्तौ च, पृष्टौ वैवर्ण्यकारणम् । शक्रस्तुतिं रुजक्रान्तिं, देहस्याख्याय स्वर्गतौ ॥११०॥ चक्री न्यस्य सुतं राज्ये, विनयन्धरद्वरितः । गृहीत्वा व्रतमन्यत्र, विजहार महातपाः ॥ १११ ॥ पुरमन्तःपुरं मन्त्रिमण्डलं चापि पृष्टतः । पण्मासीममुना साद्धे, परिभ्रम्य न्यवर्त्तत ॥ ११२ ॥ स पृष्टपारणेऽशुक्तं, छागीतक्रं सचीनकम् । तेन तस्याभवत् सप्त, वेदनाः खेदनायिकाः ॥ ११३ ॥ कञ्छुशोपज्वरश्वासार्चिकुक्ष्याधिवेदनाः । सप्तवर्षशतं सप्ताधिसेहेऽसौ महामुनिः ॥ ११४ ॥ सहमानस्य तस्यान्यानुपसर्गान् परीपहान् । लब्धयो विविधा जातास्ता नैवोपजिजीव सः ॥ ११५ ॥ पुनर्निष्प्रतिकर्मस्त्वग्रशसां शक्रनिमित्ताम् । श्रुत्वा सुरोपरीधार्यं, भिषगरूपौ समागतौ ॥ ११६ ॥ तावूचतुमुनि स्वामिन्नावां निजकभेषजैः । चिकित्सावश्रिकित्सां तद्विधापय ॥ ११७ ॥ मुनिराह द्विधारागा, द्रव्यमावाविभेदतः । भावरोगहरो तच्चेद्युवां तन्मां चिकित्सताम् ॥ ११८ ॥ द्रव्यरोगहरो चेत्तद्गलत्पामां ममांगुलिम् । पश्यतं श्लेष्मजस्पर्शस्वर्णवर्णिकृतां मया ॥ ११९ ॥ तद्देहश्यामले रोगैस्तपःस्वर्णकशाशमनि । प्रति-

भाति स्म रेखेवं, जातरूपनिभांगुली ॥१२०॥ तौ तद्वीक्ष्योचतुः शक्रार्थेवादाचनत्परीक्षणम् । कर्तुमावाभिषयातौ, न सामान्योऽसि-
सर्वथा ॥ १२१ ॥ तदुक्तेति सुरावेतौ, नत्या स्तुत्वा मुहुर्मुहुः । गतौ सनत्कुमारस्तु, सनाम्ना स्वर्गमासदत् ॥ १२२ ॥ इति-
पञ्चमगार्थः ॥ अथ प्रव्रज्यादुष्करत्वं पष्ठगार्थया निवृणोति—

गुरुकुलवासो य सया लुहापिवासाहया य सोढव्वा । धावीसं च परीसह तदेव उवसग्ग दब्वाहं ॥ ६ ॥
गुरुकुलवासथ सदा, गुरुकुलवासो हि स्मरणावारणाप्रतिभ्रणोहेतुरिति तत्रैव विनयः सम्भवति, ततो विनयविधौ
साधुविषये आर्यचन्दना प्रवर्तनीविषये मृगायती च दृष्टान्तौ, तथाहि- स्वामिनः केवलज्ञानस्योत्पत्तौ गौतमादिषु । एकादशसु
शिष्येषु, त्रिपदीश्वरवाक्यतः॥१॥ अत्रितद्वादशांगेषु, लंभितेषु गणेशताम् अपापापुरि शक्रेणानीतोपस्वामि चन्दना ॥२॥ (युग्मम्)
सा च कन्याशर्वैर्युक्ता, तथैव प्रतियोधितैः । दीक्षिता शिक्षिता सर्वमाचारं स्वामिना स्वयम् ॥ ३ ॥ आधिकीप्रतिनीघर्म्म-
प्रवर्त्तकतया कृता । प्रवर्त्तिनीत्वे नाथेन, कौशाभ्यामन्यदाऽगमत् ॥ ४ ॥ कलापकम् ॥ तत्रागतथ चम्पायां, निःस्वः
श्वेतपकाभिधः । आधिकान्नातिनीष्टुन्दृष्टतां नृपतिवर्त्मनि ॥ ५ ॥ हित्वा सुखासनाश्चादि, सम्मुखैर्मन्त्रिभिर्नृपैः । समुत्थायापणे-
भ्यम्, वन्द्यमानां महाजनैः ॥ ६ ॥ ददर्श दर्शनीयां तां, चन्दनां दृष्टिनन्दनाम् । पप्रच्छ स्थधिरं चैकं, केयं पूज्यपदद्वयां
॥ ७ ॥ विशेषकम् ॥ स प्राह पुत्री चम्पेशदधिवाहनभूपतेः । श्रीवीरस्याद्यशिष्या च, स्वामिनः चन्दनाभिधा ॥ ८ ॥
प्रवर्त्तिनीपदस्थाऽसौ, वसती याति वन्दितुम् । मुमुक्षुः त्रिपदीस्थैर्यसुस्थितं सुस्थितं गुरुम् ॥ ९ ॥ तदाकर्ण्य स तद्वृन्दमन्वितो
गुरुमानवत् । वन्दित्वा चन्दना वरीञ्जिओपाश्रयमागमत् ॥ १० ॥ गुरुप्रोक्तः स च प्रोचे, दृष्ट्वाऽगुं चन्दनागमम् । समेत्याहं

श्रितः पूज्यपादान् कल्पद्रुमोपमान् ॥ ११ ॥ ज्ञानात्प्रसूचितं ज्ञात्वा, द्युरिभिर्गुणभूरिभिः । स सितासितया वाचा, क्षेरेव्याऽपि च
तर्पितः ॥ १२ ॥ व्रतेच्छुः स व्रतं दत्त्वा, ग्रहितः साधुभिः सह । चन्दनोपाश्रयं तैश्च, विधिनाऽन्तः प्रवेशितः ॥ १३ ॥ अभ्यु-
त्थाय तथा पीठे, निवेश्य च स वन्दितः । तत्पुरश्चार्यिकान्तमासनं नादृतं तथा ॥ १४ ॥ उक्तं च किंच पूज्यानामागमः? स
व्यचिन्तयत् । अहो व्रतं यतोऽभुव्या, मय्यप्येवं विनीतता ॥ १५ ॥ ध्यात्वेत्याहादिशतपूज्या, युष्मद्भारतार्थमत्र माम् । आपृच्छद्य
साधुभिः सादं, गतो धर्मे स्थिरोऽभवत् ॥ १६ ॥ सतो वैमुख्यगान् कृत्वाऽधान्मदौधन्दना दमान् । यथा तथा च साध्वीनाम-
न्यासामपि युज्यते ॥ १७ ॥ इतः सुरप्रियो यक्षः, साकेतेऽस्ति स उत्सने । चित्रतश्चित्रकृद्घाती, ग्रामघाती त्वचित्रितः ॥ १८ ॥ नश्यै-
श्चित्रकृतां वर्गो, घृत्वा वद्ध्वाऽवलग्नकैः । राजा तन्नामपत्रस्य, क्षिप्त्वा कुम्भेऽनुवत्सरम् ॥ १९ ॥ कन्यकायां चकर्पत्यां, यन्ना-
म्नाऽभ्येति पत्रकः । स चित्रयति यक्षं च, श्रयाति च यमालयम् ॥ २० ॥ युगम् ॥ कौशाभ्यां चित्रकृच्चित्रकौशलार्थमुरागतः ।
तत्रास्याच्चित्रकृद्द्वद्वागृहे एकसुतांचिते ॥ २१ ॥ तत्सुनुपत्रिकाऽऽकृष्टा, कुमार्यो वृद्धया श्रुता । रुदन्तीं तां निवार्यासौ, परोपकृति-
धीर्ययौ ॥ २२ ॥ कृत्वा पष्टं पवित्रांगवस्त्रश्चित्रकरः स च । गन्धाधिवासितैर्नव्यवर्णकैः कूर्चकैरपि ॥ २३ ॥ पट्ब्याऽष्टपुट्या सं-
छन्नमुखप्राणमचित्रयत् । यक्षमक्षमयदक्षस्तर्थाप कृतानतिः ॥ २४ ॥ स्वमागः क्षमयन्नुक्तो, देवेन वरहेतवे । प्रोवाच मा जनान्
मार्पीः, प्रीतो देवोऽन्नवीदिति ॥ २५ ॥ तद्धि सिद्धं तव श्राणादिति यक्षोदितेऽवदत् । दृष्टेऽशेषि यथारूपं, रूपं चित्रेऽस्तु
मे ततः ॥ २६ ॥ इत्थं लब्धवरो यक्षात्, कौशाभ्यां स समागतः । शतानीकः समादिक्षत्, तदा चित्राय चित्रकान्
॥ २७ ॥ स्थानेषु च विमक्तेषु, स शुद्धान्त्वान्तिकस्थितः । दृष्ट्वाऽङ्गुष्ठं मृगावत्या, रूपं निरुपमं व्यधात् ॥ २८ ॥

रूपस्योरी मपीचिन्दुरुन्मृष्टोऽपि सुहृर्मुहुः । मिः पपात् विमृश्याथ, तदवस्थमधारयत् ॥ २९ ॥ देव्या रूपात् नृपस्तुष्टो,
रुष्टो चिन्दोस्त्वरूगात् । तं वध्यमादिशन्नन्यैर्विज्ञप्तश्चित्रकारकैः ॥ ३० ॥ देव ! यक्षप्रसादोऽयं, कुञ्जिकास्यं तवो नृपः ।
अदर्शयद्यथावस्थं, तद्रूपं स लिलेख च ॥ ३१ ॥ तथापि च्छिन्नतर्ज्जन्वर्गुष्टेऽमर्षी नृपं प्रति । यक्षमाराध्य सिद्धितां, स लेभे वाम-
पाणिना ॥ ३२ ॥ ततो रूपं मृगावत्याः, पटे न्यस्तमदर्शयत् । प्रद्योतस्यैष पप्रच्छ, तं केयं मनुजामरी ? ॥ ३३ ॥ स च प्राह
शतानीकप्रिया सेयं मृगावती । राजा तं याचितुं दूतं, प्राहिणोदथ तत्पतेः ॥ ३४ ॥ तथ्यं स स्यामिसंदिष्ट, वदन् दूतो गले
धृतः । गत्वा न्यवेदयचू चक्र, प्रद्योतश्च प्रयाणकम् ॥ ३५ ॥ तदागमनवार्त्तातिः, शतानीकिन धारिता । अपथ्याप्यस्य पथ्याव-
दतीसारं चकार सा ॥ ३६ ॥ परलोकं गते भूपे, शीलरक्षाकृते सुधीः । प्रैषीत् मृगावती दूतमनुशिष्यास्य भूपतेः ॥ ३७ ॥ नत्वा
गत्वा च स प्राह, प्रद्योतं यन्मृगावती । वदति त्वां शतानीकं, विना त्वं शरणं मम ॥ ३८ ॥ किन्तु बालः सुतो युक्तः, परैः
परिमविष्यति । प्रद्योतः प्राह को नाम, धर्षयेत्तं ममाश्रितम् ? ॥ ३९ ॥ दूतो द्रूते तदेवैतदेव देव्याऽप्युदीर्यते । किन्तु दूरस्थमालस्थैः,
क्षेत्रं प्राप्तुं न शक्यते ॥ ४० ॥ तदवन्तीऽष्टिकाभिस्त्वं, वप्रं कारय पूरय । तृणधान्यैर्धनैः पूर्वं, निर्वर्तय यथेहितम् ॥ ४१ ॥ चतु-
र्दशनृपानीकश्रेण्यानीतेऽष्टिकोत्करैः । प्राकारं कारयित्वाऽथ, यथोक्तं सोऽकरोद् दूतम् ॥ ४२ ॥ ततो द्वारनिरोधेनाग्रहात्तस्य
विकर्मणः । अन्तर्निश्चलचित्वाऽस्थाघोशिनीव मृगावती ॥ ४३ ॥ हंसवकिर्मले शालप्रभाजाले प्रसर्षति । प्रद्योतोऽजनि खद्योत,
इव सन्नप्यसन्निव ॥ ४४ ॥ युद्धप्रबुद्धवैराग्या, चित्ते देवीत्यचिन्तयत् । भवाच्चास्माञ्च सुब्येऽहं, न वीरस्वामिना विना ॥ ४५ ॥
तन्नावविज्ञे श्रीवीरेऽभ्यागतेऽथ मृगावती । निर्गत्यैत्य निरातंका, वन्दित्वैशानमाश्रयत् ॥ ४६ ॥ पुरीरोधं विरोधं च, विमुच्यार्हत्-

प्रभावतः । प्रद्योतोऽपि समागत्य, प्रभुं नत्वा न्यविक्षत ॥ ४७ ॥ तदा भव्योपकाराय, देशनां तन्वति प्रभौ । धन्वी कोऽपि समागत्य, पप्रच्छ मदसा प्रभुम् ॥ ४८ ॥ प्रभुणोक्तो गिरा पृच्छ, या सा सा सेति सोऽवदत् । या सा सा सेति च स्वाम्युत्तरे पप्रच्छ गौतमः ॥ ४९ ॥ इदं प्रश्नोत्तरं कीदृग् ? , नाथ ! नाथोऽप्यथावदत् । चम्पायां स्वर्णकारोऽभूद्यं यां कन्यां स चैक्षत ॥ ५० ॥ स्वर्णपंचशतीं दत्त्वा, कान्तां तां तां व्युवाह सः । इत्थं पंचशतीमिष, महेलानाममेलयत् ॥ ५१ ॥ गृहवप्रवदेतासां, वासौ- कांसि विधाप्य सः । एकद्वारे च तत्राभृदीर्घ्यालुर्यामिकः स्वयम् ॥ ५२ ॥ वारकस्त्रीं विना नान्याः, शृंगारिण्यस्तदाज्ञया । स्त्रिया- मत्यर्थगृद्धस्य, तस्यैवं यान्ति वासराः ॥ ५३ ॥ नीतो भोक्तुं गृहे क्वापि, मेहे सख्या बलादयम् । तत्पत्न्योऽथ व्यधुः सर्वाः, स्नानभूयां विलेपनम् ॥ ५४ ॥ सज्जकज्जलताम्यूलाः. सर्वाभरणभूयिताः । विलोकयन्त्यो वक्राणि, तस्थुर्देष्यणयाणयः ॥ ५५ ॥ स्वर्ण- कृषास्तथा श्रेष्ठ्य, निहत्यैकां व्यसुं व्यधात् । पराभिर्दर्पणैरेवाहत्य स्वोऽभिहतः पतिः ॥ ५६ ॥ सानुतापास्ततो गंहं, देहं प्रज्वाल्य ता मृताः । मत्स्यत्वे वचते चौर्यात्, सैकोना पंचशत्यपि ॥ ५७ ॥ स्त्री तु पूर्वहता रोरगृहे पुत्रतयाऽजानि । पंचान्देऽस्मिन् स्वर्णकारजीवो जज्ञे च पुत्रिका ॥ ५८ ॥ सशब्दं सा तदाऽशोदीद्, श्राताऽस्या बालधारकः । गुहो पस्पर्शे तत्कालं, निधृत्ता रोदितादसौ ॥ ५९ ॥ पितृभ्यां स तथा कुर्वन्, दृष्टो निष्कासितो गृह्णात् । मिलितस्तस्करजाता, पूर्णा पञ्चशती च सा ॥ ६० ॥ आबाल्याद् बन्धुकी श्रामे, क्वापि तस्य स्वसा गता । ग्रामो भद्रः स ते स्तेनैर्धृता भार्या कृता च सा ॥ ६१ ॥ तैश्च तत्कृपयाऽऽनिन्येऽन्याऽपि चौर्याय तेषु तु । गतेषु वञ्चयित्वा तामृजुं रूपे शठाऽक्षिपत् ॥ ६२ ॥ पृष्ठा तरागर्वः सोचे, स्वस्त्रीमपि न रक्षथ । द्विजोऽध्यायदथो किन्तु, स्वसा माऽसौ ? यदीदृशा ॥ ६३ ॥ ततोऽत्रैत्य हृदाऽपृच्छत्, सन्देहं स्वसुलज्जया । गिरा पृच्छेति च श्रोक्तोऽस्माभिर्गुंसगिराऽवदत् ॥ ६४ ॥ या सा सा सेत्यथास्माभिर्दत्तमुत्तरमभ्यदः । इत्थं जना विन-

त्यन्ते, विषयैर्घातकैरिय ॥ ६५ ॥ श्रुत्वेति चौरः संविानः, समादाय व्रतं सुधीः । पष्टीं गत्वा निजान् सर्वाशौरान् प्रात्राजय-
न्न सः ॥ ६६ ॥ मृगावती ग्रंथे प्राह, प्रद्योतानुज्ञया व्रतम् । ग्रहीष्ये पुत्रमुन्यस्य, पुण्याधिकृतमासदत् ॥ ६७ ॥ विहृत्यान्यत्र
वीरस्तु, कौशाम्ब्यां यावदाययी । महिव्योऽष्ट व्रतं चक्रुः, प्रद्योतप्रश्रुसाक्षिकम् ॥ ६८ ॥ मृगावत्यादयः सर्वाः, श्रीवीरस्वामिनाऽ-
पिताः । चन्दनायाः प्रवर्तिन्याः, सामाचारीं शिशिक्षिरे ॥ ६९ ॥ विहृत्यान्यत्र वीरस्तु, कौशाम्बीं पुनरागतः । एतां स्वस्वीवि-
मानाम्यां, तदाऽर्केन्दु द्युशेषके ॥७०॥ द्युमानं कोऽपि नो वेद, चरता तेजसा तयोः । चैतन्याच्चन्दना ज्ञात्वोपाश्रयेऽस्तं जगाम
तु ॥ ७० ॥ पष्टेऽथ तस्मिन्नाश्रयेऽनन्तकालसमुद्भवे । वीते भीतेषु वेगेन, समुत्तस्थौ मृगावती ॥ ७२ ॥ ततो गुरुत्तमं भीतो-
भयया सा यथा तथा । त्वरितोपाश्रयं यातोपालब्धा चन्दनार्यया ॥ ७३ ॥ कुलीने ! सकले ! स्यातुं, युक्तं ते न बहिर्निशि ।
चन्दनापादयोर्मग्ना, स्वागसाऽक्षमयत्ततः ॥ ७४ ॥ गृह्णती मृदु तत्पादौ, निन्दन्ती च स्वदुष्कृतम् । अवाप केवलज्ञानं, निरागाः
श्रीमृगावती ॥ ४५ ॥ संवाहनात्तनिद्रायाश्चन्दनायाः कराम्बुजम् । उद्देशे चन्दनाऽवोपत्कुतोऽवालि करस्त्वया ? ॥ ७६ ॥ सा
प्राहाहिमयादृचे, चन्दनाऽथ फणी कथम् । ध्वान्ते दृष्टस्तया प्रोक्तं, केवलज्ञानदीपतः ॥७७॥ केवलयाशातनामन्तुं, निन्दन्ती चन्द-
ना निजम् । घातिकर्मक्षयात् सद्यः, केवलज्ञानमासदत् ॥ ७८ ॥

अथ बुधापिपासादयो द्वाविंशतिः परीपहाः सोढव्या इति द्वितीयतृतीयपादयोरुपरि दृष्टान्तः, परीपहेषु प्रथमं क्षुधापरी-
पहस्तत्सहने हस्तिमित्रदृष्टान्तः, उज्जयिन्यां गृहपतिर्हस्तिमित्राभिधोऽभवत् । तस्य चातिप्रिया भार्या, हस्तिभूतिः सुतोऽस्ति च
॥ १ ॥ पुत्रे बालेऽस्य वनिता, गूलेन सहसा मृता । वैराग्यवानयं चित्ते, संसारासारतां दधौ ॥ २ ॥ द्यौरं प्रबोधकं प्राप्य, सपुत्रो

व्रतमाददे । ज्ञातद्विविधशिक्षः स, गीतार्थत्वमशिश्रियत् ॥ ३ ॥ अन्यदोज्जयिनीपुर्योः, प्रस्थितः साधुभिः सह । पुरे भोजकटे
 गंतुमस्ति चारण्यमध्वनि ॥४॥ चरणत्राणहीनोऽयं, चरणत्राणवानपि । कीलेन चरणे विद्धे, नाभूत् संचरणक्षमः ॥ ५ ॥ मणिताः
 साधवस्तेन, यूयं निस्सरताटवेः । आहारपरिहारं तु, निराकार करोम्यहम् ॥ ६ ॥ ते प्रोचुर्मा विधाः खेदं, वहिव्यासः क्रमाद्वयम् ।
 ग्लानभक्तिभिर्नेनोक्ता, स्वदर्शनसमा यतः ॥ ७ ॥ स प्राहैवमिदं किन्तु, कालप्राप्तोऽधुनाऽस्मि यत् । किं मद्बहनकष्टेन,
 सन्तापश्चापि मोक्षताम् ॥ ८ ॥ उच्येति क्षमयित्वा च, साधुश्रिर्बन्धतोऽवदत् । स्थातुमत्र न युक्तं वो, मयव्यूहधने वने ॥९॥ प्रेष्य
 साधूनयं तस्यापेकत्र गिरिगह्वरे । बलाभिन्ये च तैः पुत्रोऽयियासन् पितृमोहतः ॥ १० ॥ तान् विश्वास्यागतः पित्रा, प्रोचे चारु
 न ते कृतम् । ममेव क्षुधया मृत्युर्मविता भवतोऽपि यत् ॥११॥ स प्रोवाचास्तु यचद्वा, मया स्थेयं तवान्तिके । साधुः समाधिना
 नाधिरपि मृत्वा सुरोऽभवत् ॥ १२ ॥ विबुध्यावधिना गात्रं, तदेवानुप्रविश्य सः । पुत्रानुकम्पया प्राह, मिश्रस्व क्रेति सोऽव-
 दत् ॥ १३ ॥ सुरः प्राह अमाव्यग्रो, न्यग्रोधादिदुवासिनः । जना दास्यन्ति ते तेन, गत्वा ते धर्मलाभिताः ॥ १४ ॥ साल-
 क्कारः करो दुम्यो, निर्गत्यास्मै प्रयच्छति । भिक्षां प्रतिदिनं चैवं, गृह्णन् शैक्षः स्थितः स तु ॥ १५ ॥ ऋजुत्वाद्ब्रह्मयं तावोऽन-
 यनी नाहरत्यतः । अलाभेऽपि हि नाहं तु, ग्रहीष्यामि फलादिकम् ॥ १६ ॥ तस्यैवं तिष्ठतो वर्षे, गते तेनाध्वना पुनः । साधवस्ते
 समाजगुरवन्त्यां विजिहीर्षवः ॥ १७ ॥ तत्पृष्टः क्षुल्लकः प्राह, भिक्षालाभोऽन्तरे करात् । देवीभूतेन तेन स्वादनुकम्पा कृताऽस्य
 तु ॥ १८ ॥ ध्यात्वेति मुनिभिर्गत्या, वत्करङ्कं निरीक्षितम् । कश्च न विनिर्याति, नीतः सोऽथ सहैव तैः ॥ १९ ॥ यथा
 सोऽनयनी क्षुल्लः, यद्वा सश्चित्तवर्जकः । आद्यं परीपहं सोऽवन्तौ सद्यस्तथाऽपरैः ॥ २० ॥

परीपहाः
 शीते
 इस्तिमित्रः

॥१५६॥

प्रव्रज्या०
 श्रीप्रद्यु-
 म्नीययुक्तौ

॥१५६॥

ययी देवो, विजहुर्मुनयोऽन्यतः । इत्यमेप विपोढव्यः, पिपासायाः परीसहः ॥ १९ ॥

अथ शक्तिपरीपद्ः- पुरे राजगृहे केचिच्चत्वारः सहचारिणः । वणिजः सुहृदः श्रीमद्भद्रबाहोर्ग्रतं लडुः, ॥ १ ॥ ते चार्थोत्थुताः सत्त्वन्तत्र पलशालिनः । एकाकित्वप्रतिमया, विहरन्तः क्रमात् पुनः ॥२॥ पुरे राजगृहेऽभ्येयुः, शीतकालोऽन्यदाऽ-
स्ति च । द्विषा यद्विशिष्टानां यो, दत्ते सौभाग्यमदयुतम् ॥३॥ वादयन्तो दन्तवीणां, वेपमानचतुर्लताः । प्रेक्षणीयक्षणं यस्मिन्,
पुरस्त्विति निर्धनाः ॥ ४ ॥ यत्र याःधेवानां (अजं)पालः, प्रयालप्रतिमान्यदात् । दीणानामधनादीणामिहस्फोटैर्दहदस्फुत् ॥ ५ ॥
(स्वनोपपीडमाश्लिष्टा) (दासांगारशक्योऽत्र) जाडयोच्छेदनिबन्धनम् । हसन्तीव प्रिया यत्र, दूरीकर्तुं न शक्यते ॥ ६ ॥
नश्यन्ति पद्मवन्तोऽपि, शीतमास्त्वमारिताः । शुष्यन्ति हिमपातेन, कुमुदालिवनानि च ॥ ७ ॥ एवंविधे हिमर्त्तौ ते, तृतीय-
प्रदरे दिवः । मिर्धां भोजनमापाय, न्यवर्तन्त ततः पुरात् ॥ ८ ॥ अमीषां चायमाचारश्रमा यत्र पौरुषी । अवगाहेत् तत्रैव,
स्येयं प्रतिमया स्थिरैः ॥ ९ ॥ पृथग्पृथगुपायातां, तेषां जाता स्वभावतः । वैभारादिगुहाद्वारे, तेन तत्रैव संस्थितः ॥ १० ॥
पुरोपाने द्वितीयस्य, तदारोदपरस्य च । चतुर्थस्य पुराम्यर्णे, तत्र तत्र च ते स्थिताः ॥ ११ ॥ तेषु योऽद्रिगुहासन्नः, सन्नः
शीतेन सोऽधिकम् । यषुषा वेपमानोऽपि, निर्वेषधुमनाः स ना ॥ १२ ॥ सहमानो महाशीतं, जातं पर्वतवाततः । मानशोपो-
मयपामे, यामिन्याः पूर्वं एव सः ॥ १३ ॥ उद्यानस्यो द्वितीये चोद्यानासन्नस्तृतीयके । तुर्यस्तुर्येऽल्पं हि शीतं, पुरोपान्ते
पुरोप्पन्ना ॥१४॥ सर्वेऽपि नित्यपर्वणिः, सुपर्वाणघ वेऽभवन् । साधुभिस्तेर्यथा सोढं, सोढव्यमपरैस्त्वया ॥ १५ ॥

अभोष्णापरीपद्ः- गरीयस्यस्ति नगरी, तगरा नगराजिता । अर्हन्मित्राभिधस्तत्रागमच्च मुनिपुंगवः ॥ १ ॥ तेन

देशनया दत्तबोधो दत्ताभिधो वणिक् । व्रतमादत्त दत्ताख्यभार्यार्हन्नयपुत्रयुक् ॥ २ ॥ अर्हन्नयमहाकष्टसहनाश्रयं विदन्नपि ।
 अर्हन्नयं सुतं प्रेम्णा, न तं अमयते पिता ॥ ३ ॥ पुष्पाति प्रेमदृष्ट्याऽतिशयात् तं वसतिस्थितम् । तद्वाञ्छितं पुरोभोज्ये,
 पश्चाद्भोज्ये च यच्छति ॥ ४ ॥ किमप न समर्थोऽपि, भिक्षां आम्रयति शैक्षकः । इत्यप्रीतिमृतोऽप्यन्ये, प्रोचुर्नाप्रीतिभीतितः
 ॥ ५ ॥ दत्ते दिवं गतेऽज्येद्युर्देधार शुल्लकः शुचम् । द्वित्राणि वासराण्यन्नमानीयानीय भोजितः ॥ ६ ॥ अयावतारितो भिक्षा-
 कृतेऽन्यमुनिना सह । वाढं तदा निदाघश्च, वर्त्ततेऽत्तिकरो नृणाम् ॥ ७ ॥ चापं प्राप्यापि निस्तेजाः, सतेजाश्च वृषं चरन् ।
 रविराख्याति शस्त्रेभ्यः, श्रेयः श्रेयस्करं परम् ॥ ८ ॥ रसानां शोषणे शूरः, सन्ध्यासन्धानवानिव । अंगादप्यंगिनां स्वेदच्छन्नना-
 ऽऽकृष्य शोषयेत् ॥ ९ ॥ मर्षित्वा वर्ष्मणो घर्षं, निर्धनः स्वजनो यथा । तापनिर्वापणं यत्र, कुरुते रोहणद्रुमः ॥ १० ॥ एवंविधे
 निदाघेऽसौ, सुकुमारशरीरकः । दहामानश्च तापेन, रेवरूर्ध्वमधोऽपि च ॥ ११ ॥ शरीरेण मुखेनैव, मनसा स तृषाकुलः । धिष्ये
 वातायनच्छायामनपयामुपागमत् ॥ १२ ॥ तत्रस्थं तं च वाताय, वातायनमधिथिता । प्रिया घनाढ्यवणिजः, प्रैक्षत प्रोपितप्रिया
 ॥ १३ ॥ सुकुमारशरीरं तमुद्दामनवयौवनम् । समीक्ष्य साभिलाषा सा, प्रेष्यां प्रेष्य समाह्वयत् ॥ १४ ॥ समायातः स मायातः,
 प्रोपितप्रियया तथा । पृष्टः किं याचसे? तेन, प्रोचे भिक्षामिति स्फुटम् ॥ १५ ॥ सा दध्यौ येन कार्यं स्याद्, गृह्णीयादामिषेण तम् ।
 यतः कृत्यमकृत्यं वा, कुर्यादामिषयन्त्रितः ॥ १६ ॥ विचिन्त्येति समुत्थाय, चानीय गृहमध्यतः । चित्तप्रमोदकास्तस्य, मोदका
 ददिते तथा ॥ १७ ॥ निरीच्य स्निग्धया दृष्ट्या, प्रोक्तश्रेति स दुष्करम् । किं त्वया व्रतमग्राहि ?, स ग्राह सुखहेतवे ॥ १८ ॥
 तथा प्रोचे मया सार्द्धं, भोगान् शंश्वानुरक्त्या । इयं कष्टक्रिया कस्मात्, कठिनाङ्गजनोचिता ? ॥ १९ ॥ प्रयज्यामपि कुर्यास्त्वमतो

वयसि पथिमे । अकाल इव सिद्धान्ताध्यायः सा नायुनोचिता ॥ २० ॥ उष्णभग्नस्तयेत्युक्तः, स सुधासितया गिरा । खिद्यमानो
 व्रते सद्यः, प्रत्यपद्यत तद्वचः ॥ २१ ॥ तरुणी च गुरुणा च, विदग्धा सस्पृहापि च । चतुरस्यापि नो कस्य, धैर्यध्वंसाय जायते?
 ॥ २२ ॥ दृष्टा हरति या चित्तं, चित्रलेप्याश्चमय्यपि । नारी नरानां सा हन्त, किमुच्येत सचेतना ? ॥ २३ ॥ भोगानथ स भुञ्जा-
 नस्तया मावाङ्गुरक्त्या । गतं कालं न जानाति, दोगुन्दक इवामरः ॥ २४ ॥ इतः प्रतीक्ष्यमाणोऽपि, तमवीक्ष्य व्रती चिरम् ।
 उपाश्रयमुपायातः, कययामास तद्गुरोः ॥ २५ ॥ गुरुणाऽपि हि सर्वत्र, साधून् प्रेष्य गवेपितः । न तु दृष्टोऽभवत्तथ्यं, पुरेऽनस्य-
 र्गुमारकः ॥ २६ ॥ यतिर्ना तस्य माताऽय, सुतोदन्तमजानती । अतिमोहेन वैकल्यं, प्राप तापवती हृदि ॥ २७ ॥ हाऽर्हन्नयार्हन्नयेति,
 विलापकलिताऽय सा । परितो बालजालेन, वेष्टिता भ्रष्टचेष्टिता ॥ २८ ॥ उपहासपरैर्दुष्टैरनुकम्पापरैः परैः । वीक्ष्यमाणा त्रिकेऽ-
 भ्राम्यन्वतुक्ते चत्वरैऽपि च ॥ २९ ॥ यं यं पश्यति तं तं च, रुदती परिपृच्छति । अर्हन्नयस्त्वया क्वापि, किं महात्मन्! निरीक्षितः ?
 ॥ ३० ॥ आप्तवन्तं च सहसा, निजेन तनुजन्मना । समानयसं प्रेक्ष्यार्हन्नयोऽसीत्यभाष्यत ॥ ३१ ॥ दधौ च प्रमदं नायं,
 स्यादतो विपसाद च । इति तस्याः सुतान्त्रेपे, ध्यतीयुर्विपमाः समाः ॥ ३२ ॥ अर्हन्नयं सुतं चित्ते, दधती दधती शुचम् । अर्ह-
 न्नयवन्तस्मारसापस्मारवशाऽभवत् ॥ ३३ ॥ यातायनगतोऽन्वेष्युस्तथा क्रीडन् महेलया । कृतोच्छापकपालस्याश्रौपीत्कलकलं किल
 ॥ ३४ ॥ पावन्सुखं परापृष्य, किमेवादिति वीक्षते । तावतां जननीमीक्षामास बालकमालिताम् ॥ ३५ ॥ अर्हन्नयार्हन्नयेति, माप-
 माणां सुदुर्घुष्टुः । प्रतार्यमाणा बालैर्धार्हन्नयोऽस्मीतिमापिभिः ॥ ३६ ॥ मलिनं तालिनं जीर्णं, विभ्राणां च शुचा सिवीम् । धूली-
 पृष्ठरसर्वागां, वीक्ष्य तां स व्यथिन्वयत् ॥ ३७ ॥ अहो अहमघन्योऽस्म्यकृत्यकृत्यविधायकः । अम्नां दुःखार्णवे स्वं च, मये

पातस्यपातयम् ॥ ३८ ॥ किंच त्रिसे जिनस्याज्ञा, चरित्रं च ममेदशम् । असमंजसमीदृग् ही, विसंबदति दूरतः ॥३९॥ मवभुमी-
शुतः साधार्द्रवाधादयतीर्य सः । आजगाम समां भूमिमध्यक्षं समतामिव ॥ ४० ॥ जनन्याः सज्जनन्यायाभिरपात च पादयोः ।
सगजराभिदे पाद, बाष्पप्लुतपिलोचनः ॥ ४१ ॥ मातः ! पातकिनां घुर्योऽनार्योऽस्मि कुलपाशतः । मातुरप्यतिकर्ता च, कुपुत्रो-
ऽईक्ष्यस्त्वत् ॥ ४२ ॥ प्रेक्ष्योपलब्धचेतन्या, पुत्रमाश्वस्तमानसा । अभ्रूदालकजालं च, दूरतस्तदपासत् ॥ ४३ ॥ अकष्टयाऽनया
पुष्टः, पुत्रो मातुरनातुरः । यथा तथा कथां स्वस्य; कथयामास सप्रथाम् ॥ ४४ ॥ अम्वा सम्बोध्य तं प्राह, गृहाण त्वं पुनर्व्रतम् ।
क्षतगततया वत्सा, भवमेव आमीष्यसि ॥ ४५ ॥ स प्राह पापकर्माहिमसहः संयमार्जने । परं करोम्यनशनं, नाशनं पापकर्म-
याम् ॥४६॥ शम्या प्राह भवत्वेवं, मा त्वं भूत्वा त्वसंयमी । तुच्छेन भोगसौख्येन, भूरि दुःखं समार्जय ॥ ४७ ॥ किंस्विद्वद्वि-
प्रवेशोऽपि, परं न प्रवभंजनम् । परं मृत्युः सुशीलस्य, दुःशीलस्य न जीवितम् ॥ ४८ ॥ हित्वा सर्वं स सावधं, कृत्वदुष्कृत्-
निन्दनः । क्षमयित्वा च सत्तानि, चतुःशरणमाश्रितः ॥ ४९ ॥ संत्यज्य सकलं संगं, स्मरन् पंचनमस्क्रियाम् । सर्वाहारपरीहार-
विश्रुत्यानयानयम् ॥ ५० ॥ स्थित्वा शिलायां तप्तायां, पादपोषगमेन च । क्षणाद् व्यलीयतोष्णेन, मृदुलो नवनीतवत्
॥ ५१ ॥ विशेषकम् ॥ जगाम त्रिदशं धाम, यथा पथात् स सोढवान् । उष्णः सहास्तथा धन्यैरन्यैरपि परीपहः ॥ ५२ ॥

शीतकाले शीतं उष्णकाले उष्णं वर्षासु दंशमशकसम्भवः इति तत्परीपहदृष्टान्तः- आसीच्चम्पाधिराजस्य, जितशत्रुनरे-
शिनः । एतः धमणशत्राख्यो, युवराजो महामनाः ॥ १ ॥ गुरोः श्रीधर्मधोपस्यान्तिके धर्मं निशम्य सः । निर्विण्णकामभोगः
पान्, पीपन्नागुपाददे ॥ २ ॥ सधुतथ ससत्त्वैकत्वयोग्यो गुरोर्गिरा । एकाकित्वविहारस्य, प्रतिमां प्रतिपन्नवान् ॥ ३ ॥

अन्येषुः शरदाघेषु, यथास्तमितयासकृत् । अटव्यामत्ययन् सत्त्वं, दधत् प्रतिमया स्थितः ॥ ४ ॥ स तत्र मशकैः खाद्य-
मानः प्रवसेदनः । न प्रसार्जयति स्वेतानन्यतो न जगाम च ॥५॥ दध्यौ चंदं कियद् दुःखमितोऽनन्तगुणं यतः । नरकेषु परायणै-
रसद्यमपि सद्यते ॥ ६ ॥ तथाहि फेरुरूपैस्त्वृकाचित्रकरूपिभिः । आक्षेप्य भक्षितस्नायु, भक्ष्यंते रुधिरोक्षिताः ॥ ७ ॥ श्वरूपैः
कालरूपैश्च, नारका भयविह्वलाः । खंडशः प्रविलुप्यन्ते, सततं शबलादिभिः ॥ ८ ॥ काकगृत्राहिरूपैश्च, लोहतुण्डैर्वलान्वितैः ।
विनिकृष्टाधिजिह्वांत्रा, विचेष्टंते महीतले ॥ ९ ॥ प्राणोपक्रमणैर्घोरैर्दुःखैर्विधैरपि । आयुष्यक्षपिते नैव, त्रियन्ते दुःखभागिनः
॥१०॥ शरीरमन्यज्जीवींस्त्र्य, ईदृशीं प्रतिमादधत् । छिन्द्व देहे ममत्वं त्वं, जीवा दुःखकरं परम् ॥११॥ इति ध्यायन्नयं सम्यक्,
स सेहं तं परीपहम् । निद्रयस्यामेव तत्पीतशोणितो दिवमासदत् ॥ १२ ॥ इत्थं महापीभिः सद्यमथाचेलपरीसहः । दंशाद्यैस्तुघ-
मानोऽपि, न चेलं प्रार्थयेन्मुनिः ॥ १३ ॥ उक्तं च पंचभिः स्थानैराद्यन्त्यजिनानाथयोः । अचेलत्वं वरं तत्र, प्रागल्पा प्रत्युपे-
क्षणा ॥ १४ ॥ रूपं विश्वासपात्रं च, तपश्चानुमतं भवेत् । लाघवं च विना भारं, भूरिथेन्द्रियनिग्रहः ॥ ११ ॥ यदन्यचेलकत्वं
तु, तद्धि धर्म्महितं मतम् । अन्याधारम्भविरतेस्तत् संयमफलं यतः ॥ १६ ॥

अथाचेलदृष्टान्तः-पुरे दशपुरे सोमदेवो नाम द्विजोऽभवत् । तत्पत्नी रुद्रसोमाख्या ह्रस्वशीलतः ॥ १ ॥
दुरक्षितगुणः पुत्रोऽभूच्चयोरार्यरक्षितः । प्रथमोऽथापरोऽफल्गुवचनः फल्गुरक्षितः ॥ २ ॥ यज्जानाति पिता तत्र, तदध्वैष्टार्य-
रक्षितः । तदूर्ध्वं पुनरध्वेतुं, पाटलीपुत्रमम्यगात् ॥ ३ ॥ तत्राधीत्य सुधीर्विद्यास्थानान्येप चतुर्दश । पुनर्दशपुरं प्राप, दिशदशक-
विश्रुतः ॥ ४ ॥ स राजाविदितः स्वं तद्राज्ञेऽज्ञापयदागमम् । अथोच्छ्रितपताकं तन्नृपः पुरमचीकरत् ॥ ५ ॥ सद्यः संसुखमागत्य, तं

सत्कृत्य च गौरवात् । तस्य द्विजननाप्रस्यापहारं शासने ददौ ॥ ६ ॥ स्तुतिप्रवैरिव स्तूयमानोऽथ स धनैर्जनैः । सिन्दुरस्कन्ध-
मारुम, निजं सदनमासदत् ॥७॥ तत्रापि तस्य बाह्याभ्यन्तरा चास्ति सभा वरा । उमे अपि हि कल्याणवेदिकाकलशायते ॥ ८ ॥
न पापसंसदातीनो, जनस्वार्थं प्रतीच्छति । यथस्यान् स्वजनांश्चापि, तत्राऽऽयातान् निरीक्षते ॥ ९ ॥ तस्य भ्रूजानिवत्पूर्जा,
खनाः परिव्रजो व्यपात् । चतुष्पदाष्टापदार्धगृहं तस्य च पूरितम् ॥१०॥ स दध्यौ दृश्यते नाम्ना, मध्येष्यं गतस्तथा । ननाम
मातरं प्रोचे, तथा च स्वागतं युत ! ॥ ११ ॥ उदासीनामिव प्रेक्ष्य, जननीं स पुनर्जगौ । मातः ! किं नामभवतुष्टिः!, तुष्टेऽपि
नगरेऽत्र यः ॥ १२ ॥ चतुर्दशमहाविषास्थानाप्यनतो मया । विस्मापितं पुरं तयं, राजराजसमान्वितम् ॥ १३ ॥ अम्वा ग्राह
कपं पुत्र !, मम तुष्टिः प्रजायताम् ? । यदधीतं त्वया तद्धि, सचसहातयातकम् ॥१४॥ भवो भवति दीर्घोऽस्मात्, तस्मात्पुण्याभ्यं
कथम् ? । दृष्ट्वादं पठित्वा किं, भवानस्ति समागतः ? ॥१५॥ स दध्यौ स कियान् भार्वा, वत् पठाम्येनमप्यहम् । यथा तुष्यति
माता मे, तोषितेन जनेन किम् ? ॥ १६ ॥ ध्यातंस्त्युवाच कुत्राम्बा, दृष्ट्वादः स पत्यते ? । सा ग्राह परमा श्राद्धी, श्रीजिनेन्द्र-
स्य गाराने ॥ १७ ॥ अथेष दृष्ट्वादाख्याधरार्थं ध्यातवानिति । दृष्ट्वादो हि दृष्टीनां, वादस्तन्नाम सुन्दरम् ॥१८॥ अध्यापयति
नेत्रकथितदस्यापे उमप्यहम् । दृष्ट्वादं कृतेऽस्मिन्, जनन्यपि च तुष्यति ॥ १९ ॥ ध्यात्वैति सोऽजयीदम्य !, दृष्ट्वादादधिदः
कृते ? । गोत्रे गोसालिपुत्राख्याचार्योः सन्तीक्षुषाम्नि नः ॥२०॥ स ग्राह कल्पेऽध्यैऽहं, मातर्मा तद्भवोत्सुका । उच्येति निश्रयं
तस्यो, तन्नामार्थमनुस्मत् ॥ २१ ॥ प्रातः स प्रस्थितस्तस्य, पितृमित्रं च वाडवः । ह्यो न दृष्टस्ततः प्रेक्षे, आरुष्यमिति शुद्धधीः
॥ २२ ॥ नपेक्षुपटीः सम्पूर्णाः, एण्डं च दशमं करे । विभ्रदेप समायाति, निर्याति त्वार्यरक्षितः ॥ २३ ॥ युग्मम् ॥ सम्मुलः

सोऽदत् कस्त्वं ? , स प्रोवाचार्यरक्षितः । पितृव्यः स्वागतं पृष्ट्वा, ग्राह त्वं द्रष्टुमागमम् ॥ २४ ॥ परोऽवादीदहं कायचिन्तायां
यामि तत्त्वया । समर्पणीया मे मातुः, स्पष्टमेवेक्षुयष्टयः ॥२५॥ कथ्यं मातुः मया दृष्टो, बहिर्यानार्यरक्षितः । पूर्वं दृष्टश्च तेनाहमि-
त्युक्तः स तथा व्यधात् ॥२६॥ तुष्टाऽथ जननी दध्यौ, सुतस्य शकुनः शुभः । नव पूर्वाणि खण्डं च, दशमस्य ग्रहीष्यति ॥२७॥
असत्वात्तनयो दध्यावङ्गान्यध्यापनानि वा । अहं(नव)तस्य ग्रहीष्यामि, दशमं सकलं न तु ॥२८॥ ध्यायन्नितीक्षुवाटौकःपार्श्वेऽग्रादा-
र्यरक्षितः । पुनर्दध्यौ च विध्यज्ञो, प्राम्यवधाम्यहं कथम् ? ॥२९॥ तत्कोऽपि श्रावकोऽभ्येतु, यामि तेन समं यथा । विचिन्त्येति
बहिर्भागे, तस्यां तस्यौक्तसः सुधीः ॥३०॥ तदा च दहुरो नाम, श्राद्धस्तत्र समागतः नैपेधिकीत्रिकं कृत्वा, साधुभ्यो वन्दनं ददौ ॥ ३१ ॥
प्राप्तत्वात् तच्छतं तेनानुचक्रे वन्दनादिना । श्राद्धावन्दनतो ज्ञातं, स्वरिभिः श्रावको नवः ॥३२॥ पृष्टश्च तैः कुतो धर्म्मो गमः ? सोऽथ
यथावयम् । कथयामास स्त्रीणां, श्राद्धस्यास्यैव मूलतः ॥ ३३ ॥ आख्यंश्च साधवः श्राद्धीरुद्रसोमासुतो ह्ययम् । यः कल्पे
सिन्युरस्कन्धमारुढः प्राविशत् पुरे ॥३४॥ किमेतदितिर्द्युक्ते, स पृत्तान्तं निजं जगौ । दृष्टिवादं तदब्येतुं, युष्मदन्तिकमाग(३००)-
तः ॥ ३५ ॥ आचार्याः प्रोचुरस्माकं, दीक्षया स प्रपद्यते । पाठ्यते परिपाठ्या च, स प्राहैवं भवत्विति ॥ ३६ ॥ कित्त्वत्र स्यान्न
मे दीक्षा, सानुरागो यतो नृपः । सर्वो जनश्च ते तेन, यलादपि नयति माम् ॥ ३७ ॥ तमादाय ततोऽन्यत्र, ययुस्तोसलिक्षुरयः ।
श्रेष्ठनिस्फटिका संपं, प्रथमा प्रथिताऽजनि ॥ ३८ ॥ अयमेकादशांगानि, शीघ्रमेव पपाठ च । यार्थश्च दृष्टिवादोऽभूत्तत्र तावन्त-
मादित ॥ ३९ ॥ दशपूर्वा वदा ब्रजस्वामीति स्वगुरोर्गिरा । तत्र गच्छन्नयं मध्येऽञ्जति संतिष्ठते स्म च ॥४०॥ तत्र श्रीमद्रगुप्ता-
ख्यस्थिरोपान्तमागमत् । धन्योऽसि कृतकृत्योऽसीत्यरलाधंत च तेऽनघम् ॥४१॥ किञ्च संलिखितांगोऽस्मि, नः मे निर्यापकोऽस्ति-

तु । मंत्रं निर्योपकस्तत्त्वं, प्रपेदे स तथेति तत् ॥४२॥ आर्यः प्रान्ते स तैः प्रोचे, श्रीवज्रस्वामिना समम् । मा वात्सीस्त्वमधीयेथाः,
स्थितः पृथगुपाश्रये ॥४३॥ समं वसति यस्तेन, वसत्यां वासरेऽपि वा । एकत्र वसते तेन, समं तेनोद्भसत्यसौ ॥४४॥ तच्च प्रति-
श्रुतं तेन, दुरौ सुरसदःश्रिते । वज्रस्वामिसमीपेऽग्रादस्थाच्च पृथगाश्रये ॥ ४५ ॥ पश्यान्ति स्म च ते स्वप्नं, क्षीरपूर्णः पतद्ब्रह्मः ।
मदीयोऽतिथिनाऽप्यापि, कियदप्युद्भूतं पयः ॥ ४६ ॥ प्रातर्योजनामाख्यातं, तद् व्याख्यातेऽन्वथाऽन्यथा । परमार्थं न जानीते-
त्सुत्तया प्रोचे ततो गुरुः ॥४७॥ अद्य प्रत्येकः प्रीतः, कश्चिदप्यागमिष्यति । सावशेषं श्रुतं मत्तः, सोऽप्रमत्तः पठिष्यति ॥४८॥
प्रातः समागतधार्यरक्षितः प्रणतः प्रशुम् । पृष्टस्तैस्त्वं कुतः ? प्राह, प्रभोस्तोसालिपुत्रतः ॥ ४९ ॥ किमार्थरक्षितः ? प्रोक्तो, गुरुणा
प्रणतः पुनः । श्राहैवं गुरुरप्याह, साधु स्वागतमास्ति ते ? ॥ ५० ॥ फ स्थितोऽसि स चोवाच, वहिः स्फुरिथावदत् । वहिः स्थितैः
किमर्ष्येतुं, शक्यते ! त्वं न वेरिस किम् ? ॥ ५१ ॥ स प्राह स्थविरश्रीमद्भद्रगुप्तैर्निदेशितः । अहं यच्चं वहिस्तिष्ठेऽस्ततोऽहं हि वहिः
स्थितः ॥ ५२ ॥ वज्रस्याम्बुपयुक्तः सन्, प्राह युक्तमिदं वचः । निष्कारणं भणन्त्येव, न हि ते स्वहितेच्छवः ॥ ५३ ॥ पृथगा-
यंसथस्योऽयमथाष्येतुं प्रवृत्तवान् । अचिरादपि पूर्वाणि, नवार्धाते स्म शुद्धधीः ॥ ५४ ॥ प्रारब्धे दशभे पूर्वे, श्रीवज्रस्य निदेशतः ।
सूक्ष्माणि यमकाख्यानि, चतुर्विंशतिमाददे ॥ ५५ ॥ इत्थं पितरौ तस्य, खेदमेदास्वमानसौ । इति सन्दिशतो ध्वान्तघाते
ध्वंताय नौ मवान् ॥ ५६ ॥ तथाऽप्यास्मिन्ननायाते, प्रेषितः फल्गुरक्षितः । प्रोवाच प्रत्रलिष्यन्ति, सर्वाणि भवदागमात् ॥ ५७ ॥
अप्रतीये स च प्राह, सत्यं चेत् त्वं परित्रज । सोऽथ प्रव्रजितोऽध्येतुं, श्रुतं प्रावर्त्तत क्रमात् ॥५८॥ इत्थातीव निर्धिष्णो, यमकै-
र्धार्यरक्षितः । ऊचे दशमपूर्वस्य, कियच्छेनं ? गुरुर्जगौ ॥ ५९ ॥ शेषां समुद्रस्वर्णद्री, गृहीतौ चिन्दुसर्पयो । विषण्णः सोऽवदत्

यदा नैवाधिसहसं, ततोऽस्माकं न सुन्दरम् । स्यादित्थं तं स्थिरीकृत्योत्क्षिप्तः साधुस्तदा स तैः ॥ ८० ॥ पुरतो ब्रजतां तेषां, संपत्यः पृष्ठतः स्थिताः । पूर्वसंकेतितास्त्वर्मास्तत्कटीपट्टमाकृपन् ॥ ८१ ॥ हिया सोऽथ शवं मुञ्चन्नुचेऽन्यैर्मुञ्च मा शशम् । अन्येन च पुरो भूत्वाऽग्रपूरोऽस्य न्यचघ्यत ॥ ८२ ॥ प्रधन्ते मां स्नुया पृष्ठे, इति सापत्रयोऽपि सः । उत्तस्थानुपसर्गोऽयमिति बाढं चिपो-
ढवान् ॥ ८३ ॥ तथैव चागते प्राहुः, दूरयस्तात! किं त्विदम् ? । स प्राह पुत्र! सोऽयं द्राग्, उपद्रव उपस्थितः ॥ ८४ ॥ ससंभ्रमं च ते प्रोचुः, समानयत साटकम् । स प्राह साटकेनालं, द्रष्टव्यं दृष्टमेव हि ॥ ८५ ॥ चोलपट्टक एवास्तु, स इत्थं चोलपट्टकम् ।
ग्राहितस्तेन पूर्वं न, सोढा सोढा त्वचेलता ॥ ८६ ॥

अथारतिपरीपहेऽर्हद्वत्तकथानिका, साऽपि दुर्लभबोधित्वप्रस्तावे उक्ता॥स्त्रीपरीपहे स्थूलभद्रकथा, सा अत्र मणिष्यति॥
अथ चर्यापरीपहे श्रीसंगमस्थविरहष्टान्तः, स च द्विचत्वारिंशदोषेषु धात्रीषिण्डे उक्तः॥नैपेधिकीपरिपहे हष्टान्तः-इतिना-
पुरावास्तव्यः, कुरुदत्तसुताभिधः । इभ्यपुत्रोऽग्रद्वीदीक्षां, संविप्रः स्थविरान्तिके ॥ १ ॥ स चाधीतश्रुतः पंचप्रकारतुलनाधमः ।
एकाकित्वविहारस्य, प्रतिमां प्रत्यपघत ॥ २ ॥ अन्यदा तस्य साकेतनगरस्याविदूरतः । गच्छतोऽस्तो रविर्जज्ञे, स्थितः प्रति-
मयाऽथ सः ॥ ३ ॥ चत्वरं तिष्ठतस्त्वस्य, हृत्वा प्रामात्कुतश्चन । गावस्त्वस्य समीपेन, तस्करैर्निन्विरेऽन्यतः ॥ ४ ॥ मार्गं विमार्ग-
यन्तोऽय, समेयुर्व्याहिराकराः । सन्दिग्धेऽथ द्वये साधुर्दृष्टः पृष्टथ तैरयम् ॥४॥ भगवान्न बभाषे स, ततः प्रद्वेषभारिभिः । तच्छीर्षे
विदधे पालिर्मृदा स्वसुगतेरिव ॥ ६ ॥ नरकाग्निपरिप्लोपसत्यंकारा इवात्मनः । अंगाराः प्रज्वलन्तोऽस्य, न्यस्ताः शिरसि तैः
कुया ॥ ७ ॥ कृत्वेति ते ययुः पापा, मुनिस्तु शमनिस्तुपः । दुःसहं सहमानस्तं, दध्यावध्यामधीरिति ॥ ८ ॥ अमी शिरोऽधि-

रूढानां, कर्मणां कृतकर्मणाम् । दाहायाग्निं चिमुचन्त्वो, मम साहोय्यकारिणः ॥ ९ ॥ मदीये चरणे कर्म, स्थितं जाड्यसमु-
द्भयम् । विपादिकाभिर्वांगरिस्तापयन्वो हिता हामी ॥ १० ॥ दहतो दहनैनेत, कर्मगुल्मं मदीयकम् । चिकित्सका इवातुच्छं,
पूज्या इति विचिन्तय ॥ ११ ॥ दीप्यमानेष्टिकापाको, यस्याग्ने हिमर्शीतलः । सोऽपि सोढस्त्वया जीव !, पुरा नरकपावकः
॥ १२ ॥ सागरोपमसंख्यातं, कालं दुःखानि सासहि । मुहूर्त्तमात्रे दुःखे तत्, मा जीव! क्लीवतां कृथाः ॥ १३ ॥ चिन्तयन्नित्ययं
नित्यभावनापावनात्मकः । ध्यानाग्निदग्धकर्मधाः, परमं पदमासदत् ॥ १४ ॥

अथ शय्यापरीपद्दोवाहरणम्-वत्सनीहृति कौशाभ्यां, यज्ञदत्तद्विजन्मनः । सोमदत्तसोमदेवाभिधावात्मभुवावुभौ ॥ १॥
निर्विण्णकामभोगौ तौ, सोमभृतिः स्रुतेः पुरः । मृतं जग्रहतुः कालादभूतां च बहुश्रुतो ॥ २ ॥ अन्यदा स्वजनान् द्रुमुमागतौ तौ
महामुनी । गत्वन्तावन्न्यां स्तस्तयोस्तु पितरौ तदा ॥ ३ ॥ पिबन्ति विषये तत्र, ब्राह्मणोऽपि परिश्रुतम् । अविज्ञातस्वरूपत्वा-
ददृशीतां च तां मुनीं ॥ ४ ॥ ऋजुत्वाच्च निपीतायां, साजुतापौ तदात्तितः । दध्यतुः कृतमावाभ्यां, धिगेतदसंजसम् ॥ ५ ॥
प्रत्याख्यानं ततो युक्ते, मत्स्येति विचिन्त्य तौ । तटे तटिन्याः कस्याश्चित्, काष्ठानामुपरि स्थितौ ॥ ६ ॥ पादपोषणं तत्र,
यतिनोः श्रितयोस्तयोः । अकालवर्षेणनाशु, नदीपूरः समागतः ॥ ७ ॥ काष्ठारूढौ च सद्ग्रथानकाष्ठारूढौ चः तौ मुनी । हतौ
पूरेण दूरेण, नीतौ यावन् महार्णवम् ॥ ८ ॥ लहरीत्रेरणं पूरानीतकाष्ठानभिधातनाम् । यादोभिर्गतनं चापि, सहेते तौ समाहितौ ॥ ९ ॥
अंसंघं तौ विपलोति, तथा शय्यापरीपहम् । स्वर्गताधित्थमपरैः, सखः शय्यापरीपहः ॥ १० ॥

अथाक्तोशपरीपहदृष्टान्तं, तथाहि क्षयकः कश्चिद्विकर्मव्रथनोद्यतः । गुणावर्जितया देवतया नित्यं प्रणम्यते ॥ १ ॥ उच्यते-

च त्वया कार्यः, कार्यस्य कथनान्मधि । प्रसादः सर्वदा दत्तावसादः सर्वकर्मणाम् ॥ २ ॥ अपरेद्युः स केनापि, शप्तो मिथ्यादृशा
दृशा । रक्त्या चीक्षमाणस्तं, सोऽपि प्रत्यग्रपन्मुनिः ॥३॥ तेनाथ हन्तुमारब्धो?, मुनिः प्रतिजघान् तम् । द्रुत्क्षामकुक्षिः स्थूलेन,
परेण भुवि पातितः ॥ ४ ॥ ताडितश्च मुखे क्षिप्तं, रजोऽस्य च रजस्विना । गतेऽस्मिन् स मुनिस्त्वागान्, मन्दं मन्दमुपाश्रये ॥५॥
देवतापि दिवान्ते सा, तं वन्दितुमुपागमत् । श्रितश्च स मुनिर्मौनं, तथा देवतयोदितः ॥ ६ ॥ अपराद्धं मया किंचु, धर्मलाभोऽपि
यन्न मे । स ग्राह न त्वया चक्रे, किञ्चिन्मदपकारिणः ॥७॥ साज्वादीद्युवयोः किञ्चिन्नोपलेभे मयाऽन्तरम् । शपेऽपि घातमापेऽपि,
यतोऽभूतामुमौ समौ ॥ ८ ॥ क्षपकोऽथावदहेर्षो, साध्ययं प्रेरणा तव । कथयं व्यतिरेकेणान्वये मालाकृदर्जुनः ॥ ९ ॥ तथा हि
नगरे राजगृहेऽस्त्यारामिकोऽर्जुनः । स्कन्दमातेव सौभाग्यात्, स्कन्दश्रीर्नाम तत्प्रिया ॥ १० ॥ बहिः पुरस्य तस्यास्त्यर्जु-
नस्य कुलदेवता । यक्षो मुद्गरपाण्याख्योऽर्जुनोघानवनाध्वनि ॥ ११ ॥ स्कन्दश्रीरन्यदा मर्चुर्भक्तं दत्ताञ्चचित्य च । पुष्पाणि
मुद्गरपाणिग्रासादान्तिकमागमत् ॥१२॥ तत्र दुर्ललितैः पद्भिः, पुरैः, पुरैः सा निरीक्षिता । समाहूता समापाता, गृहीता गृहिणीकृता ॥१३॥
यक्षस्य पुरतस्तेषां, वसतां च तथा समम् । तद्भर्ताऽभ्येति यक्षार्चानित्यार्चाकृत् तदाऽर्जुनः ॥ १४ ॥ तां वीक्ष्य च तथा प्रोचे,
मालाकारः समेत्ययम् । किं विसृजथ मां यूयं, दध्युरस्या इदं प्रियम् ॥१५॥ भूयः सम्भूय तैः पद्भिरपि बद्धोऽर्जुनस्ततः । यक्ष-
स्याथ पदे बद्ध्वा, भजते तां तदग्रतः ॥ १६ ॥ स्कन्दश्रीरभ्यवस्कन्दस्थितेव कपटाव् जगौ । परायत्ता त्वदायत्ताऽप्यहं नाथ !
करोमि किम् ? ॥ १७ ॥ स निर्दम्भः सदंभां तां, विलपन्तीं निशम्य च । दध्यो यक्षमहं नित्यं, कुसुमैः पूजयाम्ययम् ॥ १८ ॥
तथाप्यस्यामवस्यायामेनं परिमवं लभे । यदहं तद्भवात्नास्ति, यक्षोऽध्यक्षोऽन्यथा कथम् ॥ १९ ॥ कर्मवद्धस्य मे- जीवस्येवाग्रंऽपि

मतिः प्रिया । मचोऽन्यैर्बुज्यते सान्तःकरणैः करणैश्चि ॥ २० ॥ युगम् ॥ एवं विचिन्तयत्यस्मिन्, यक्षोऽलक्ष्योऽपरैरैः । अङ्गी-
कृतकृपस्तस्य, प्रविवेश शरीरके ॥२१॥ ह्यदिति त्रोटयित्वाऽथ, बन्धनं धावितः क्रुधा । जग्राह मुद्गरं लोहं, सहस्रपलसम्भृतम् ॥२२॥
आविष्टोऽप्येवसौ शीघ्रं, सर्वान् दुष्टांस्तया समम् । जघान जघनासक्तान्, घनघातेन तानया ॥२३॥ पण्णरान् कामकोपाधान्, दुर्गतिं,
स्त्रीं च सप्तमीं । निम्नतोऽस्य पुरः केऽपि, परे नास्थुर्येतेरिव ॥२४॥ स्त्रीलतासप्तमानां नृक्षोणिजानां क्षयङ्करः । तस्यागुर्वह्वोऽप्येवं,
वासराः कासरा इव ॥ २५ ॥ न निर्गच्छन्ति लोकोऽपि, ताघद्राजगृहाद्बहिः । स्त्रीसप्तमानां नो नृणां, यावदाकर्णितो वधः ॥ २६ ॥
तदा च भगवांस्तत्र, श्रीवीरः समवासत् । निर्याति नगरात् क्रोऽपि, न तु नन्तुमना अपि ॥ २७ ॥ श्रेष्ठी सुदर्शनो नाम,
जिनेन्द्रदर्शनोद्यतः । निश्चिन्तो यद्भविष्यत्वे, प्रचचाल विवन्दिपुः ॥ २८ ॥ विलोक्यार्जुनकस्तं च, समृद्धगिरितमुद्गरः । अधावत
वधायास्य, क्रोधसम्बोधदुर्द्वरः ॥ २९ ॥ सोऽप्यर्हत्सिद्धनिर्ग्रन्थधर्म्माणां शरणंश्रितः । ऊचे जगद्गुरुः श्रीमान्, महावीरो गतिर्भम
॥ ३० ॥ अस्यां च मम वेलायां, प्रमादो यदि जायते । आहारोपधिदेहाद्यं, विसृष्टं त्रिविधेन तत् ॥३१॥ प्रत्याख्याय च साकारं,
नमस्कारं विचिन्तयन् । कायोत्सर्गेण तस्यौ स, च्छब्रस्थ इव तीर्थकृत् ॥ ३२ ॥ तप्तपेयामिषैतं च, परितः स परिभ्रमन् । अक्षमो
निर्निमेषेण, तं निरैक्षत चक्षुषा ॥ ३३ ॥ अथ मुद्गरमादाय, यक्षे प्रतिगते सति । पपातार्जुनकः क्षोणौ, क्षणान्निर्दोषपात्रवत् ॥३४॥
उत्थितस्तमपृच्छच्च, कथं कथमहं स्थितः ? । कृतं किं किं मयाऽवस्था, का च ? मे त्वं निवेदय ॥ ३५ ॥ प्राच्यं व्यतिकरं तं च,
तस्याचक्षे सुदर्शनः । श्रुत्वा हाहाऽस्म्यहं पाप, इति वैराग्यमागमत् ॥३६॥ अपृच्छच्चार्जुनः क त्वं, प्रस्थितोऽस्यपरोऽवदत् । वन्दितुं
स्वामिनं सोऽपि, समं तेन गतस्ततः ॥३७॥ नत्वा जिनं तदाख्यातं, धर्मं श्रुत्वा च तं नमत् । उवाच भगवन्! शुद्धिः, किं ममापि

र्वितं समादाय, तममानममानयत् ॥ ४ ॥ नृपास्थानेऽन्यदा वाक्यं, धर्मद्वेषि, द्विजोऽवदत् । पालको बालकोऽभापि, स्कन्दकेन मनीषिणा ॥ ५ ॥ त्रिकालज्ञे जिते देवे, तदुक्तपथगे गुरौ । जिनप्रणीते धर्मे च, विसंवादः सर्वां कुतः? ॥ ६ ॥ तत्त्वत्रयं प्रति-
ष्ठाय, कृतः सद्यो निरुत्तरः । कुमारमेप वाग्मात्रानुद्वेवे गूढमत्सरः ॥ ७ ॥ स्कन्दकस्तु भवास्कन्दकरोऽसौ बालकालतः । श्रीसुव्रते समायाते, योषपञ्चशतीयुतः ॥ ८ ॥ जग्राह मोदतो दीक्षां, स्रित्ये च प्रतिष्ठितः । कुम्भकारकटं गन्तुं, पप्रच्छ प्रभुमन्यदा ॥ ९ ॥ युग्मम् ॥ प्रभुः प्राणान्तिकं प्राहोपसर्गं तत्र सोऽब्रवीत् । आराधकाः ? प्रभुः प्रोचे, त्वां विनाऽऽराधकाः परे ॥ १० ॥ ज्ञातेऽपि सपरिवारो, मधितव्यानुभावतः । जगाम स्कन्दकाचार्यः, कुम्भकारकटे पुरे ॥ ११ ॥ ज्ञात्वा स्कन्दकमायातं, पालकः स्वहितैर्नरैः । यतिवामोचितोघानेव्यायुधानि न्यधापयत् ॥ १२ ॥ समायातं समाकर्ण्य, स्कन्दकं दण्डकिर्तृपः । प्रणन्तुमागमद् द्वेषा, पुरन्दरयशो-
युतः ॥ १३ ॥ वन्दित्वा सादरं मक्त्या, तस्माचाकर्ण्य देशनाम् । स्तुवन् पुरान्तरायातो, विज्ञप्तस्तेन पाप्मना ॥ १४ ॥ नोपेक्ष्यः सेवकैर्भक्तैः, स्वस्वामी व्यसने पतन् । सर्वनाशोचितस्यास्य, तेन विज्ञप्यसे प्रभोः ॥ १५ ॥ स्कन्दकः सैप ते राज्यं, जियुक्षुः समुपागतः । सहस्रयोधिभिः पञ्चशत्या पाण्डिभिर्वृतः ॥ १६ ॥ स स्कन्दके समारूढमत्सरच्छन्नसत्यदृक् । प्रत्यायितुं नृपं तत्रो-
घाने शम्भान्यदर्शयत् ॥ १७ ॥ तद् दृष्ट्वा दण्डकी रोषाद्दण्डायैषां तमादिशत् । पालकः स्वेच्छया यन्त्रे, सोऽपिपचांस्तिलानिवा ॥ १८ ॥ सर्वे निष्पील्य कर्म्मणि, पील्यमानेऽङ्गेऽथ ते । अन्तकृत्केवलीभापमाप्यागुः परमं पदम् ॥ १९ ॥ अथ बालमुनेः काले, पालकं स्कन्दकोऽब्रवीत् । मां पिष्ट्वा प्रथमं बालमेतं पिण्डं ततः परम् ॥ २० ॥ पालको बालकं साधुं, तं यन्त्रे प्रथमं न्यधात् । स ठठाराधनाध्यानमन्धानो निवृतिं ययौ ॥ २१ ॥ स्कन्दकः पीड्यमानस्तु, निदानं कृतवानिति । भूयासं देशभूपालपालकसोपदे-

तेषु ॥ २२ ॥ धर्मध्वजे च रक्ताक्षं, भुजभ्रान्त्या तदीयकम् । नभसा शुकुनी नीत्वा, तत्याजान्तःपुरोपरि ॥२३॥ पुरन्दरयशादेवी,
प्रत्यभिज्ञाय तं पुनः । उवाच किमिदं? ज्ञात्वा, कञ्चुक्पुत्रे च तत्तथा ॥२४॥ कर्मोतिश्रपचं साधो, दुर्वचं किमिदं त्वया? । विहितं
दण्डके! देवी, क्रुधेति नृपतिं जर्गं ॥२५॥ कर्मचण्डालता चक्रे, प्रचण्डा दण्डके! त्वया । यद्वाक्येनेदृशी धिक् तं, द्विजातिं चाध
माधमम् ॥ २६ ॥ निन्ये ज्ञासनदेव्याऽसौ, वदन्तीति नृपान्तिकात् । व्रतं श्रीसुव्रतस्वामिसमीपे च समाददे ॥ २७ ॥ स्कन्दकोऽ-
ग्निकुमारेपूतपद्याभ्येत्य विरोधतः । सराष्ट्रं दण्डकं दग्ध्वा, दण्डकारण्यमाह्नोत् ॥ २८ ॥

अथ याञ्ज्यापरीपहृष्टान्तः, तथाहि द्वारकादोहे, सञ्जाते यादवक्ष्ये । विष्णुलोकं गते विष्णौ, सिद्धार्थसुखोधिः ॥१॥
श्रीमन्नेमिसमादिष्टचारणभ्रमणान्तिके । आचदीधो बलः शैलशृङ्गस्थस्तप्यते तपः ॥ २ ॥ युगम् ॥ सप्तसप्तमिकाद्याः स, प्रतिमाः
प्रतिपञ्चान् । तासां स्वरूपं विज्ञेयमित्यमागममापितम् ॥ ३ ॥ प्रथमे सप्तके दत्तरेकैकाऽश्नपानयोः । द्वितीये द्वे स्युरेवं च, सप्तमे
सप्त सप्तके ॥ ४ ॥ एवमेकोनपञ्चाशद्दिनैर्भिक्षाशुतेन च । पणवत्यधिकेन स्यादाराद्वाऽसौ ययार्थिधि ॥५॥ स्यादष्टाष्टमिकाऽप्येवं,
चतुःपष्टया तु वासुरैः । एकाशीत्या दिनैरेवं, भवेन्नवनवम्यपि ॥ ६ ॥ तृणहारकाष्ठहारवनच्छिन्नयोऽन्नपानकम् । सोऽर्द्धमासादयो
मासात्, प्राप्य पारणकं व्यधात् ॥ ७ ॥ तृणकाष्ठादिहारैभ्यस्तपःकाष्ठालुपं च तम् । दिव्यरूपं परिज्ञायाधुम्यन् सीमान्तपार्थिवाः
॥ ८ ॥ दक्षुश्च कुलो कोऽपि, तपोऽस्माकमुपर्येयम् । कष्टं करोति राज्येच्छुस्तत्तं विध्वंसयामहे ॥ ९ ॥ सन्नद्धबद्धकवचा, विवि-
धायुधपाणयः । अनेकवाहनारूढास्ते श्रीराममुपागमन् ॥१०॥ ततः सिद्धार्थेदेवेन, रामर्षिचरणान्तिके । महाविकरालवदना, महाभै-
रवेणः ॥११॥ क्षोदयन्तः क्षितिं कालायसाङ्कुशसर्वैर्नरैः । युक्तस्कन्धसटाः सिंहव्यूहास्तत्र विनिर्मिताः ॥१२॥ युगम् ॥

मृगेन्द्रान् वीक्ष्य मत्स्येन्द्रः, स्तुत्या नत्वा बलं मुनिम् । स्थानं निजं निवृत्त्यागुर्वृत्तिहास्यां त्ववाप सः ॥ १२ ॥ तस्य साम्यजुषो
प्यानलेः स्वाध्यायसंजुषः । शान्ताः स्नेहं व्ययुनित्यं, शत्रवोऽपि हि जन्तवः ॥१४॥ केचिद्भद्रकर्ता भेजुः, श्रावकत्वं च केचन ।
केचिन्नानशनं केचिच्छिष्यवत्सुपासते ॥ १५ ॥ एको मृगः पुनर्जोतिस्मरः संवेगवांस्ततः । यत्र यत्र मुनिर्याति, तत्र तत्रानुयाति
सः ॥ १६ ॥ अन्यदा बलदेवर्षिर्मासपारणकारणात् । प्राधियत्पुरि भिक्षार्थी, ददृशे चैकया स्त्रिया ॥ १७ ॥ साऽऽलोक्ष्य कामपा-
लर्षिं, काममूर्च्छिगिडम्यरुम् । जगाम कामयाणानां, निकाममपि वेध्यताम् ॥१८॥ निरूपयन्ती तद्रूपमसौ कूपतटस्थिता । कुंभकण्ठ-
भ्रमात् धीरकण्ठकण्ठे गुणं न्यधात् ॥ १९ ॥ अट्टीकृतपाशायां, तस्यां सोऽन्तिकमागमत् । तां संबोध्य निजं रूपं, निन्दन्
व्यावृत्त्य निर्गतः ॥२०॥ निरियायाऽन्यदा चारुदारुग्रहणहेतवे । रथकारपरीवारः, पाथेयादियुगाययी ॥ २१ ॥ तदादेश्या नराः
पारवष्याः सितपरश्वर्यः । परःशवांस्त्वंश्चिन्वानर्द्रच्छिन्नान् चक्रिरे ॥ २२ ॥ बलर्षिरपि भिक्षार्थी, तेषु भोज्योद्यतेषु तु । पारणा-
यागमत् शृष्टे, सारङ्गोऽपि समागमत् ॥२३॥ निरीक्ष्य बलमायातं, रथकारो व्यचिन्तयत् । अहो पुण्योदयो मे यदतरीत् द्युतरुर्मरौ
॥ २४ ॥ अहो महाजुषशमोऽस्याहो रूपमहो महः । तत्कृतार्थोऽस्म्यहं भिक्षाकृते यदयमागमत् ॥ २५ ॥ अकस्मादागतायास्मै,
मदीपशुचैः कृती । प्रागुभिक्षाप्रदानेन, करोमि स्वं विकल्मषम् ॥ २६ ॥ ध्यात्वेति मूर्द्ध्नेति करौ, किराटीकृत्य भावतः । प्रणनाम
मदीन्यरतवानुमस्वरुहस्वकः ॥ २७ ॥ अन्नपाने समादाय, समुदये समुत्थितः । ते चतुर्दो विशुद्धे ते, विज्ञाय मुनिरग्रहीत् ॥२८॥
तेन दानफलनेन, रथकृत् युक्तकर्मी । यन्धय देवलोकायुः, पात्रदानेऽल्पकं हि तत् ॥ २९ ॥ मृगोऽपि भक्तिर्निगच्छद्राप्युपुवि-
तलोचनः । तागुभापपि निध्यापन्नस्यायदिति शुद्धयोः ॥ ३० ॥ धन्यात्समा धन्यमूर्द्धन्पो, मुनिरप महामनाः । अयवेद्यमयो यस्य,

नगरेऽभिग्रहग्रहः ॥३१॥ एवंविधमहापात्रप्रदानफलभाजनम् । वनच्छिदापि घन्योऽयं, येनैप प्रतिलंभितः ॥३२॥ अहं तु निजदुष्क-
र्मवशतः पशुतां गतः । सुरङ्गोऽपि कुरङ्गोऽस्मि, द्विधा दानाक्षमत्वतः ॥ ३३ ॥ तावुभावपि यद् दृष्टौ, दृष्टिभ्यां तेन सम्मदात् ।
विशिष्टदृष्टिस्तज्जातिर्मन्ये जज्ञे तदाद्यपि ॥ ३४ ॥ इति सद्ग्रथानसन्धानसावधानमनःस्पृशः । सन्ति त्रयोऽपि ते यावदत्र योगमृतो
मियः ॥ ३५ ॥ अर्द्धच्छिन्नस्तरुस्तावन्मरुता परिताडितः । तेषामुपरि सद्योऽपि, पपात पविपातवत् ॥ ३६ ॥ त्रयोऽपि पंचतां
प्राप्य, त्रिदिवे पंचमे च ते । विमाने जज्ञिरे पद्मोचराभिधे ॥ ३७ ॥ ग्रभावः कोऽपि भावस्य, स्पृश्यमानस्य पश्यतः ।
दानुतायुसमानर्था, मृगायापि ददौ गतिम् ॥३८॥ दानुग्राहकमेलोपोऽगुण्यपुण्यो महाद्भुतः । यस्यावस्यायतामात्रादपि यत्र सुप-
र्वता ॥ ३९ ॥ कक्षे कक्षीकृतो दुष्प्रसहो याचूजापरीषहः । तथा नैव यथा श्रीमन्मन्दिरे मन्दिरेगतेः ॥ ४० ॥ यथा श्रीवलभद्रेण,
बलभद्रेण साधुना । याजूजापरीषहः पोटस्तथा सहाः परेरपि ॥ ४१ ॥

अथालाभपरीषहोदाहरणम्, — कृष्णस्य दण्डणापत्त्या, दण्डणो नामतः सुतः । बुद्धो देशनया श्रीमन्नेमेः स व्रतमग्र-
हीत् ॥ १ ॥ द्वारिकांतः स च आम्यन्, भिक्षां न ग्राप कुत्रचित् । ये चान्येऽपि संगं तेन, गुनयो यान्ति ते तथा ॥२॥ श्रीनेमि-
मुनिभिः पृष्टः, प्रभो ! किं दण्डणो मुनिः । शिष्यो वः कृष्णद्वन्द्व, नगर्यामृद्धिभाज्यपि ॥ ३ ॥ आम्यन्न लभते भिक्षामप्येप
सकलं दिनम् । इति लब्धि परेषां च, तत्र किं नाथ ! कारणम् ? ॥ ४ ॥ प्रसुः ग्राहाधिमगधं, ग्रामेऽभृद्भान्यपूरकं । पुरे परासरो
नाम, द्विजो राजनि भोगवान् ॥५॥ क्षेत्राणि क्षमापतेर्विद्याग्रामीणैर्वापयन्नयम् । यामयुग्मे समेतेऽपि, भर्केऽमुंचन्न खटकान् ॥ ६ ॥
धुष्ट्रप्रान्वैर्नरैः पंचदशत्या वद्विद्वगुणैर्द्वैः । क्षेत्रे प्रत्येकमेकैकां, सीतामयमर्कपयत् ॥ १ ॥ सोऽथ मृत्या भवं आन्त्वा, दण्डणो

नामतोऽभवत् । तच्चान्तरायकर्मास्य, सम्प्रत्युदयमागतम् ॥ ८ ॥ श्रुत्वेत्ययं न भोक्ष्येऽहं, परलब्धेत्यभिग्रहम् । गृहीत्वा पालयामास, दुष्पालमपि सात्त्विकः ॥ ९ ॥ गदाभृदन्वदाऽपृच्छन्नाथं दुष्करकारकः । कः साधुषु विशेषण ? ततः श्रीनिमिब्रवीत् ॥ १० ॥ दुष्करं कुर्वते सर्वे, विशेषाद् ढण्डणो मुनिः । बहोः कालाघतोऽलामपरीपहसहः स हि ॥ ११ ॥ प्रभुं नत्वा विशन् विष्णुः, पुरीं ढण्डणमैक्षत । गजादुत्तीर्य तस्मै च, साधवे माधवोऽनमत् ॥ १२ ॥ तद्वीक्ष्यैको वणिग् दध्वौ, धन्योऽयं विष्णुना नतः । तद्गृहे स गतस्तेन, मोदकैः प्रतिलाभितः ॥ १३ ॥ पप्रच्छ स प्रभुं नत्वा, क्षीणं तत् कर्म किं प्रभो ! । प्रभुः प्राह हरेर्लब्धिसौ लब्धिर्न ते मुने ! ॥ १४ ॥ प्रतिज्ञातार्थस्मरोऽसौ, मृद्र (संमृद्रन्) मृद्रु मोदकान् । परिष्ठापयितुं शुक्लध्यानी केवलमासदत् ॥ १५ ॥ कृतपुण्यकपुत्रस्य, जलकान्तमणिर्यथा । तथाऽस्य केवलं प्रादुरभून्मोदकमर्दने ॥ १६ ॥ प्रभुं प्रदक्षिणीकृत्य, ततो ढण्डणकेवली । उपाविशत् सुरैः पूज्यमानः केवलिपर्यदि ॥ १७ ॥

अथ रोगपरीपहहृष्टान्तः, मथुरायां पुरा पुर्यां जितशशुरभून्पृथुः । नाम्ना कालाऽप्यकालांगी, पण्यस्त्री तत्र तिष्ठति ॥ १ ॥ रूपेणाप्रतिरूपा सा, वीक्ष्य विश्वंभराभुजा । अघरोधे परिक्षिप्ता, रत्नं यत्नं यदर्हति ॥ २ ॥ तस्यां च तनयो जज्ञे, जितशशुमहीभुजः । कालावेश्यांगजत्वेन, म ख्यातः कालबोशिकः ॥ ३ ॥ तस्य स्वसा स्वसामर्थ्यप्रभावहतशुणा । शुद्रथैलपुरेणेन, व्यूढाऽस्ति हतशशुणा ॥ ४ ॥ स चान्येद्युः कुमारत्ये, श्रुत्वा गोमायुवासितम् । अपृच्छत्रिजकान् पत्नीन्, यत् केषां श्रूयते स्वरः ? ॥ ५ ॥ तैरूचेऽमी वन्यजीवाः, फेत्वा विहितारवाः । कुमारः प्राह बद्ध्वैकं, ममानयत कौतुकी ॥ ६ ॥ ते गत्वा पातयित्वा च, पाशिके घोरवासिनम् । समानीर्यापियामासुराज्ञा मान्या यदीशितुः ॥ ७ ॥ स तं निहन्ति यद्यथाघः, खिषीति स च कूजति ।

कुमारस्य स्वरेणास्य, जायते महर्ता रतिः ॥ ८ ॥ हन्यमानोऽमुना क्रोधा, स क्रोशति यथा यथा । कुमारो मारयन्नैतं, प्रहृष्यति तथा ॥ ९ ॥ अन्यदा हन्यमानोऽयं, तुद्यमानोऽग्रघाततः । मृत्वाऽभूद् व्यन्तरः क्रोधाऽकामनिर्जरया तथा ॥ १० ॥ अन्यदा स्थविरचार्ये, मधुरायाप्रपागते । द्विधापि त्यक्तमारः स, कुमारः प्राव्रजत् सुधीः ॥ ११ ॥ क्रमादेकत्ववीहारप्रतिमाप्रतिपन्नकः । मुद्गशैलपुरेऽगच्छत्र यत्रास्ति सा स्वसा ॥ १२ ॥ अशोरीरोगश्च तस्याभूद्भ्रातृत्वादपि कृच्छ्रकृत् । तत्रायातस्तदा चाण्डं, पीडितः सहसा तु सः ॥ १३ ॥ विज्ञा विज्ञाय तज्जामिरशोमदलामिथिताम् । भिक्षां दत्तवती सोऽधिकरणं तद्विचिन्तयन् ॥ १४ ॥ रोगपीडोपघर्त्रोऽदोषीन्यादशनादि सः । प्रत्याख्याति स्म तद्वेद, शृगालः व्यन्तरः स तु ॥ १५ ॥ स शिवामशिवायाम्, वद्धां बालकमीलिताम् । विधार्य कुर्वन् खीळीति, खादति स्म प्रसीदति ॥ १६ ॥ हतशत्रुर्नृपस्तस्यासन्नसञ्ज्ञातमाश्रितः । रक्षणायोपसर्गोणां, मुंचति स्म निजान् भटान् ॥ १७ ॥ यावत्ते पुरुषस्तावदशिवाय शिवा न सा । दूरस्थेषु तु खीळीति, भाषमाणैव खादति ॥ १८ ॥ तेष्वास-
न्नेष्वदस्यः स्यादयं तु सहते मुनिः । अशोऽर्त्तिं च स चाण्डं तु, महात्मा सोढवान् मुनिः ॥ १९ ॥ यथाऽयमर्शसां पीडां, सेहे नोप-
घमाददे । तथाऽन्यैरपि तद्विज्ञैः, सखो रोगपरीपहः ॥ २० ॥

अथ तृणस्पृशपरिपहः, श्रावस्तीनगरीनाथजितशत्रुनृपात्मजः । भद्रोल्लसन्मतिर्भद्रो, नाम्नाऽस्ति क्रिययाऽपि च ॥ १ ॥ सोऽन्यदा गुरुपादान्ते, दान्तेन मनसाऽन्वितः । निविष्ट ईदृशं घर्मोपदेशं मसृणोऽशृणोत् ॥ २ ॥ मनुष्यं दुर्लभं मत्वा; संत्यज्य विषयादिकम् । यत्नो विधीयतां घर्मे, यावन्नायाति घार्दकम् ॥ ३ ॥ भ्यादीनां सर्वधातूनामन्वेऽधीताश्रुरादयः । तदन्ते यद्द-
न्वास्तदहो. वार्दकवैशसम् ॥ ४ ॥ बलिभिः कलितं भाति, स्थविरस्य कलेवरम् । यमराजागमे दत्तस्वस्तिकं जरसा रसात् ॥ ५ ॥

श्रुत्वेति लघुकर्मैप, व्रतमादाय सद्गुरोः। अर्घीते स्म श्रुतं सर्वमज्ञासीन्निखिलाः क्रियाः ॥६॥ कालेनैकत्ववीहाराप्रतिमां प्रत्यपद्यत। विहरन्नन्यदा क्वापि, विराज्ये स समागमत् ॥१०॥ हेरिकोऽयमितिश्रान्त्या, विधृतो नृपपूरुषैः। पृष्टः कस्त्वं? स्पशत्त्रे च, नियुक्तः केन वा वद? ॥११॥ मगवानेप नो किञ्चिदमापत रुषा ततः। अनार्यैरविचार्यैव, स दुर्मौषैर्विमापितः ॥१२॥ ततः क्षारेण तक्षित्वा, वेष्टयित्वा कुशैः सितैः। अमुच्यत स तैः पारैरविपह्वान्यथाकरैः ॥१३॥ विलिख्यमानमांसोऽपि, कुशैर्लोहकुशैरिव। वेदनामाधिसेहेऽसौ, देहे दध्नौ तथेदयम् ॥१४॥ प्रदीप्तांगारपूर्णेषु, वज्रकुण्डेज्वसन्धिषु। कूजन्तः करुणं केऽपि, दहन्ते नारकाग्निना ॥१५॥ अग्निमीताः प्रधावन्तो, गत्वा वैतरणीं नदीम्। शतितोयामिमां ज्ञात्वा, क्षारांसिसि पतन्ति ते ॥१६॥ क्षारदग्धशरीराश्च, भयवेगोत्थिताः पुनः। असिपत्रवनं यान्ति, छायायां कृतबुद्धयः ॥१७॥ शक्तियष्टिप्राशक्त्यैः, खड्गतोभरपट्टिशैः। छिद्यन्ते कृपणास्तत्र, पतन्निर्वातकम्पितैः ॥१८॥ अहं परवशो बाढं, बहुशोऽपि हि वेदनाः। सोढवान्न पुनर्लाभः, स्ववशस्य तदस्तु मे ॥१९॥ उक्तं चाशाश्वते काये, विज्ञाते जिनशासने। कर्मण्यवश्यवेद्ये च, लाभो दुःखे प्रतिक्षणम् ॥२०॥ प्राणान्तिकोऽपि तेनैप, वृणस्पर्शपरीपहः। यथा सोढस्तथा सखः, श्रमणैरपरैरपि ॥२१॥

अथ मलपरीपहः- चम्पापुर्यां सुनन्द्राल्यः, परमः श्रावकोऽभवत्। क्रयाणकानि सर्वाणि, सुप्रापाण्यस्य चापणे ॥१॥ हेलयाऽपि ददात्येप, भेषजाद्यं यथोचितम्। सत्कुप्रभृतिकं चापि, मुनिभ्यः प्राशुकं सुधीः ॥२॥ अतो भीष्मेऽन्यदा ग्रीष्मे, क्षरत्स्वेदमलाविलाः। सुसाधवः समाजगुर्भेषजाय तदापणे ॥३॥ अमलानां मनस्वेषां, मलगन्धः स गात्रजः। तदीयसुरभिद्रव्याण्यभिभूय प्रवृद्धवान् ॥४॥ न्यस्तकस्तूरिकः शीर्षे, स च चन्दनचर्चितः। हृतो गन्धेन नासायां, तेनाशासु प्रसारिणा

॥ ५ ॥ अचिन्वयच्च चित्तेऽसौ, मुनयोऽनुनयस्पृशः । सुन्दरं स्यान्मलं गात्राद्बुद्धत्वर्योच्चारयन्ति चेत् ॥ ६ ॥ तच्चिन्तितमना-
लोन्प, लेख्यशेषो बभूव सः । त्रिदिवे त्रिदशीभूतः, प्रभूतः सुखभागभूत् ॥ ७ ॥ ततश्च्युतश्च कौशाभ्यामिभ्यप्युत्रतयाऽभवत् ।
निर्विण्णकाममोगोऽथ, धम्मे बुत्वाऽऽदे व्रतम् ॥ ८ ॥ तत्र कर्मण्युदीर्णं च, दुर्गे दुर्गन्धमाप सः । यत्र यत्र व्रजत्येव, तत्र
तत्रोपहासिता ॥ ९ ॥ भणितः साधुभिः सोऽथ, मा निर्गच्छ प्रतिशयात् । यतः धासनमालिन्यं, गोपनीयं प्रयत्नतः ॥ १० ॥
नित्यं दुर्गन्धकायोऽयं, कायोत्सर्गं व्यधात्तवः । अयमोगेन तत्कर्ममर्मभेगं समुघतः ॥ ११ ॥ कर्मण्युदीर्णं जीर्णेऽसौ; देवता-
ऽवनर्ताङ्किकः । चक्रे देवतया दिव्यगन्धसम्बन्धवन्धुरः ॥ १२ ॥ सुगन्धिनिखिलद्रव्यगन्धन्यत्कारकारकः । काष्ठासुपागतः
कायो, देवस्तस्याध्यवासयत् ॥ १३ ॥ सुगन्धत्वेऽपि दुर्गन्धरीत्या वाच्यं जने गतः । सुन्दरेऽसुन्दरे वापि, स्यात् सर्वत्रातिगहिता
॥ १४ ॥ कायोत्सर्गवतस्तस्य, पुनर्देवतदर्शनात् । दुष्टसुष्टुविहीनत्वाद्गन्धः स्वामाविकोऽभवत् ॥ १५ ॥ नाधिसेहे यथा तेन,
पुरा महपरीपहः । साधुना नाधुना तद्द्विधैर्यं विधिर्वेदिता ॥ १६ ॥

अथ सत्कारपुरस्कारपरीपहः-मधुरायां पुरा पुर्यामिन्द्रवृत्तः पुरोहितः । स्वप्रासादगवाक्षस्य, आयान्तं मुनिमीक्षते ॥ १॥
तस्मिन्नथः समेतेऽसौ, लम्बमानं पदं व्यधात् । अमुण्य मस्तके न्यस्ता, स्यादित्याकृतदुष्टधीः ॥ २ ॥ श्रेष्ठिना स तथा दृष्टः,
भावकेण च केनाचित् । अमर्षणः स सागारः, संगरं विदधागिति ॥ ३ ॥ यदि तेन पदभ्रंके, चक्रेण मनसा मुनी । छेदनीयस्ततोऽ-
वश्यं, मया गतदयात्मना ॥ ४ ॥ मार्गेयत्यन्वहं तस्य, छिद्रमुष्टुरोपधीः । भूतः कृतात्मारक्षस्येवास्य तच्छभवे न तु ॥ ५ ॥
अन्यदा विशदाचार्यपदाब्जत्वाऽऽख्येदप तत् । तैरूचे सहाते हेप, दुःसहोऽपि परीपहः ॥ ६ ॥ स प्राह विदधे सेयं, प्रतिज्ञा

निर्दया मया । दूरयः ग्राहुरधुना, किमोकस्यस्य वृत्तेः ॥७॥ स जगदाज्ञानसिधुरोधसोऽस्य पुरोधसः । ग्रासादोऽस्ति नवो भावी,
तवप्रवेशमहोत्सवः ॥ ८ ॥ भोजनाय जनाधीशमयमामन्त्रयिष्यति । समग्रपरिवारेण, सहितं पूजयिष्यति ॥ ९ ॥ आचार्या
जगदुस्तहि, ग्रासादे प्रविशन्नृपः । तर्हि त्वया धृतः नत्वा, विधातव्योऽतिदूरतः ॥ १० ॥ ग्रासादोऽयं पतत्युच्चैरितिवाच्यं
नृपाग्रतः । तदाऽहं पातयिष्यामि, ग्रासादं हृद्यविधया ॥ ११ ॥ तथा भूतेऽरिलेऽप्यर्थे, श्रेष्ठिना भणितो नृपः । यन्मारयितुमार-
न्या, यूयमेतेन पाप्मना ॥ ११ ॥ कुपितस्तस्य भूपालः, श्रावकस्य तमार्षयत् । तेनास्य चरणौ वदुध्वा, चेन्द्रकीले प्रवेशितः
॥ १३ ॥ पश्चादयोमयं कृत्वा, छित्वा चैनं दयामयः । पुरोहितमथो भूतदयः श्रेष्ठो व्यसर्जयत् ॥ १४ ॥ साधुना साधु एवैव,
विपोढव्यः परीपहः । न तु श्रावकवत्कार्यमकार्यमिदमीदृशम् ॥ १५ ॥

अथ प्रज्ञापरीपहः, धरावासपुरेशस्य, चैरिसिंहस्य नन्दनी । अभूतां सुरसुन्दर्या, कालकश्च सरस्वती ॥१॥ कालकोऽन्ये-
पुरुधाने, वाहकेलिं गतो गुरोः । गुणाकाराभिधाद् बुद्धः, ग्रात्राजीदनुजायुतः ॥ २ ॥ शतसङ्ख्या नरा नार्यस्तावनु प्रात्रजन्नथ ।
कालकः स्वपदे न्यासि, गुरुभिर्गुरुभिर्गुणैः ॥३॥ प्रवृत्तिर्नित्ये तज्जामिरवन्त्यामन्यदाऽगमन् । श्रीमन्तः कामिकाचार्याः, साधु-
साध्वीसमन्विताः ॥ ४ ॥ गर्दभिल्लोऽन्यदाऽज्वन्तोपतिर्वीक्ष्य सरस्वतीम् । बलादन्तःपुरे न्यास्यत्, को विवेको हि कामिनाम् ॥५॥
तस्मिन् बोधवचः क्षरेः, सक्षस्य च धृथाऽभवत् । पारधौ बन्धुवदुवत्, क्षीणायुरपि जायुवत् ॥ ६ ॥ अथोन्मत्तकवेपेण, अमन्त्रिति
ललाप सः । गर्दभिल्लो यदि नृपस्ततः स्यात् किमतः परम् ? ॥ ७ ॥ भिक्षेऽहं यदि शून्ये वा, वसामि किमतः परम् ? । मत्वेति
बोधितोऽमात्येनोपुध्यत नृपाधमः ॥ ८ ॥ श्रुत्वेति कुपितः क्षरिः, सस्मारागमभाषितम् । सङ्घादिकार्ये यच्चक्रिसेन्यमप्यंतयेन्मुनिः

॥ ९ ॥ ध्यात्वेति शक्रकूलेऽगात्, सामन्तास्त्व शारयः । नृपः शालाबुशाखिस्तु, कीर्त्यते देशमापया ॥ १० ॥ शाखिमकं च
मन्त्राद्यैस्तस्थुरावर्ज्यं सूरयः । क्षुरिकाप्रामृतस्तत्रान्यदा दूतः समागमत् ॥ ११ ॥ शाखिः श्यामाननः पृष्टः, सूरिभिः ग्राह नः
प्रभुः । क्रुद्धः प्रेषयते शर्षीं, तथा छेद्य निजं शिरः ॥ १२ ॥ कृपाणिकायामेतस्यां, पणवत्यङ्कयीक्षणात् । मन्ये पणवतेः साम-
न्तानां क्रुद्धो धराधिपः ॥ १३ ॥ सर्वेऽपि गुप्तमाहाय, सूरिभिस्तेऽय मेलिताः । तर्षाभिः सिन्धुसुचीर्यं, सुराब्द्यायां समाययुः ॥ १४ ॥
वर्षारान्ने उदायाते, गतेः प्रत्यूहकारिणि । विधाय पणवत्याऽशैः, सुराब्दं तेऽवतस्थिरे ॥ १५ ॥ गुर्वादियैश्च शरदि, तैरूचे नास्ति
शम्भलम् । गुरुचूर्णेन सौवर्णमिष्टिकापाकमादधे ॥ १६ ॥ शम्भलाद् बलवन्तोऽपि, मालवं लाहुमिच्छवः । चित्रं गुरुगिराऽऽसंस्ते,
गुर्वाशा हि बलीयसां ॥ १७ ॥ गर्दामिह्नः ससैन्योऽपि, समेतस्तेर्महाबलैः । भग्नः प्रविश्य पुर्यस्योदेवां रुरुधिरे च ते ॥ १८ ॥
अघाटमीदिने दुर्गे, शून्ये पृष्टः शकैर्गुरुः । आचल्यौ गर्दभीं विद्यामघायं साधयिव्यति ॥ १९ ॥ तद्रवश्रवणाच्छत्रुसैन्यं स्यान्मू-
र्च्छितं यथा । गन्धूतैः परतः सर्वं, शिबिर तान्निवेशयताम् ॥ २० ॥ अष्टोत्तरं शतं शब्दवेधिनः सन्तु मेऽन्तिके । तथा कृतेऽथ तैः
सूरिगादितैः शब्दयेधिभिः ॥ २१ ॥ तस्याः प्रसारितं वक्र, तूणीचके क्षणादपि । हृतप्रभावा नष्टाऽथ, विद्याऽवघात्मनस्ततः
॥ २२ ॥ युगमम् ॥ धर्याज्ञया ततः पुर्यां, प्रविश्याऽऽनायितः शक्रः । बद्ध्या पाशैस्ततो गर्दभिह्नो गुरुपदान्तिके ॥ २३ ॥ स तैरूचे
तवान्यायतरोः पुष्पमिदं ननु । फलं त्वन्यभये भाधि, घोरा नरकवेदनाः ॥ २४ ॥ तद्धर्मं प्रतिपद्यस्वाधुनाऽपि जिनभाषितम् ।
इत्युक्तेऽवागसौ द्वेषा, चक्रे निर्विषयः स तैः ॥ २५ ॥ मित्रं शाखि नरेन्द्रत्वे, सामन्तत्वे परानपि । दूरयः स्थापयामासुर्निजां
जांमिं च भंयसे ॥ २६ ॥ अथ भृगुपुरे राजा, युवराजश्च तिष्ठतः । बलमित्रमानुमित्राभिधौ जामिसुतौ गुरोः ॥ २७ ॥ प्रधानं

प्रेम्य ते शरिमानाय्य प्राज्यमानतः । प्रेवंश्य चक्रतुर्थेत्योत्सवं जितशतक्रतू ॥ २८ ॥ सुतो नृपस्वसुर्भानुश्रियो धर्मं गुरोर्मुखात् ।
 पलमानुः समाकर्ण्य, दक्षो दीक्षागुपादेदे ॥ २९ ॥ मक्तं वीक्ष्य नृपं क्रुद्धः, पुरोधा विचदन्मुधा । निरुत्तरीकृतो भूपं, कैतवादित्य-
 मापत ॥ ३० ॥ वन्धपादपदाक्रान्तिर्महादोषप्रपोषिणी । नृपोऽथ तद्विरा मूढोऽनेपणां नगरे व्यधात् ॥ ३१ ॥ एवं निरीक्ष्य च
 घनागमेऽपि स घनागम । महाराष्ट्रकिरीटाभे, त्रविष्टानपुरेऽगमत् ॥ ३२ ॥ शालिवाहनभूपेन, महद्दूर्यो स प्रवेशितः । विज्ञप्तश्च ससंघेन,
 पृष्ट्यां पर्युपणाविधौ ॥ ३३ ॥ यतो लोकानुशुत्याऽत्रेन्द्रोत्सवः पंचमीदिने । सूरयः प्रोचिरे पर्युपणा नात्सेति पंचमीम् ॥ ३४ ॥
 विना गणेशास्त्वच्छिष्या, पंचाशत्के दिने यथा । पुरा पर्युपिठास्त्वब्रवुः, गुरवो नस्तथा वयम् ॥ ३५ ॥ चतुर्थ्यामस्त्विति प्रोक्ते,
 नृपेण गुरवो जगुः । अस्तु प्रोक्तं हि सिद्धान्ते, परिवास्तव्यमारतः ॥ ३६ ॥ स्वच्छन्दानन्यदा शिष्यान्, प्रोज्झ्य शय्यातराग्रतः ।
 आख्याय सागरचन्द्रं, प्रशिष्यं शरयो ययुः ॥ ३७ ॥ तेन चाम्युत्थिता व्याख्याक्षणे तेऽज्ञातवृत्तवत् । तस्थुस्त्वत्पृष्टवृत्तव्याख्या-
 चारुताप्रथनोद्यताः ॥ ३८ ॥ अथ शय्यातराद् ज्ञात्वा, मुनयोऽपि समाययुः । गुरून्धमयन् वाढमपुनःकरणेन च ॥ ३९ ॥
 ज्ञात्वा सागरचन्द्रोऽपि, हीमरानतकन्धरा । तस्थी वाष्पजलैः पादौ, प्रमोः प्रवालयात्रिव ॥ ४० ॥ उत्थाप्य वालुकाप्रस्थार्द्र-
 मृद्दृष्टान्तदर्शनात् । तं सम्योऽप्यावदन् ज्ञाने, त्वं गर्वं मा कृया वृथा ॥ ४१ ॥ यथा रिक्तो भवेत्प्रस्थः, स्थाने स्थाने विरेचनात् ।
 स्थाने २ विलगनाद्यथा च स्यान्मृदल्पिका ॥ ४२ ॥ तथा गणेशपूर्विभ्यो, वत्स! हीनोऽस्म्यहं क्रमात् । अस्मत्तस्ते गुरुस्तस्मात्, त्वं
 च हीनतरस्त्वया ॥ ४३ ॥ प्रज्ञापरीपहः सोऽयं, वत्स ! सस्रस्त्वस्त्वया । इत्युक्तः स गुरोर्वाचिं, तथेति प्रत्यपद्यत ॥ ४४ ॥
 शुकोज्ज्यदा निगोदानां, व्याख्यां सीमन्धरप्रमोः । श्रुत्वा पप्रच्छ मरेते, व्याख्यात्वेवंविधं हि कः? ॥ ४५ ॥ विज्ञाय कालकाचार्यं,

विप्रवेपः समागतः । तद्व्याख्यानश्रुतेस्तुष्टः, पत्रच्छायुर्निजं वृषा ॥ ४६ ॥ छरिः श्रुतेन चिन्नाय, शक्रोऽसीति जगाद तम् । हृष्टः सोऽथ निजं रूपं, प्रकाश्यैवं तमस्तवीत् ॥ ४७ ॥ जय प्रवचनाधार !, जय सीमन्धरस्वामिस्तुत ! श्रीमन्मो-
ऽस्तु ते ॥४८॥ स्तुत्वेतीन्द्रोऽन्यतो द्वारं, विधाय तदुपाश्रये । गतो दिवं छरिरपि, तत् क्षमाश्रमणादिवत् ॥४९॥ पदस्थानपतितां मत्वा, श्रुतकेवलिनोऽपि हि । न गर्वः सर्वथा कार्यः, छरिः सागरचन्द्रवत् ॥ ५० ॥

अथाज्ञानपरीपहः—तथा हि जाह्नवीकूलवासिनौ द्वौ सहोदरौ । त्रतिनौ स्वस्तयोरैकः, श्रुतवानश्रुतः परः ॥१॥ श्रुतवान्
छरितां प्राप्तः, शिष्यैः छत्रार्थलिप्सुभिः । विश्रामं लभते नैव, दिनेष्वपि निशास्वपि ॥२॥ अपश्रुतः पुनः स्वैरं, स्वैरैरतिपीवरैः ।
वासरे च रजन्यां च, शयानः सुखमेघते ॥ ३ ॥ निद्राविद्राणदृक् छरिर्दृष्यो दुर्ध्यानमन्यदा । आता मे पुण्यवानेप, सुत्वा शेते
सुखेन यः ॥४॥ मन्दपुण्यस्य मे निद्राऽवकाशो नास्ति निश्चयि । इति प्रद्वेषतोऽबध्नाद्, ज्ञानावरणकर्म्मसः ॥५॥ तत्तादृशमना-
लोच्य, देवभूयं जगाम च । इहैव भरतधेने, सोऽभूदाभीरदेहभूः ॥ ६ ॥ यौवने परिणीतस्य, तस्य जज्ञे च दारिका । कन्यका
घन्यकायाऽऽसीद्, आसीत् रूपवती पुनः ॥ ७ ॥ स चैकदा समं पुञ्या, भृतं घृतघटरनः । आदाय नगरेऽचालीद्, घृतविक्रयका-
म्या ॥ ८ ॥ परेऽपि त्वसुतारूपनिरूपणसमीहया । आभीरदारकाथेऽलुर्घृतविक्रयकैतवात् ॥९॥ शकटे स्वे च सागध्यजुषस्तस्या
सुखद्युतिम् । मनांस्यनांस्यपि द्रष्टुमुत्पथेनैव तस्थिरे ॥ १० ॥ तेपामनांसि भग्नानि, न मनांसि पुनस्ततः । सा तैरशकटा प्रोक्ता,
स चाप्यशकटापिता ॥ ११ ॥ पुनः पुनः सदैवेषु, व्याहरत्सु महाघ्वनिम् । प्राप वैराग्यमाभीरः, परामीरपरामवात् ॥ १२ ॥
परिणाय्य सर्तां तस्यै, गृहसारं प्रदाय च । पूर्वोभ्यासवशादीक्षां, वीधापन्नः समाददे ॥ १३ ॥ तेन योगभृताऽर्धति, वोचराध्य-

यनत्रये । तत् प्राच्यमप्रतिक्रान्तं, कर्मोदीर्णमजीर्णवत् ॥ १४ ॥ तुर्यमध्यमं तस्य, पठतोऽप्यनवंस्थितेः । नापत्तपदमप्येकं, पुण्यहीनस्य वस्त्विव ॥ १५ ॥ आचामाम्लद्वये जाते, दूरयः प्रोचिरे च तम् । तुर्यमध्यमं तेऽनुजानानामोऽथ वयं वद ॥ १६ ॥ सः प्राह कीदृशो योगोऽध्ययनस्यास्य दिश्यताम् । ते प्रोचुर्यावदायाति, नैव तावत्तपः परम् ॥ १७ ॥ सत्त्वृत्तिः स इत्यूचेऽनुज्ञया पूर्यते मम । यावदायाति मे तावदाचामाम्लानि संतु मे ॥ १८ ॥ तत्तपः कुर्वतस्तस्य, द्वादशाब्दा गतास्ततः । ज्ञानावरणं तत् कर्म, तत्क्षणं क्षयमाप च ॥ १९ ॥ तुर्ये तस्यागतेऽध्यायं, विकर्मणि च निर्गते । सत्यं वर्चोऽभवद्वैद्यस्यागमो रोगनिर्गमः ॥ २० ॥ श्रुतं शेषं सुखेनैव, तेनार्थीतमतो युधाः । सहन्तां तद्द्वज्ज्ञानपरीपहसुपागतम् ॥ २१ ॥

अथ विपक्षे दृष्टान्तः-वभूव पाटलीपुत्रे, नन्दो नाम नराधिपः । मन्यस्य शकडालाख्यस्तस्य लक्ष्मीवती प्रिया ॥ १॥ स्थूलभद्रस्त्वयोरार्थाय, सुतोऽन्यः श्रीयकामिधः । तत्र वेरयाऽस्ति कोद्योति, कोशः स्मरनेरथितुः ॥ २॥ द्वादशाब्दी स्थूलभद्रस्तद्गृहेऽस्थात् सुरैकधीः । श्रीयकस्त्वंगारक्षत्वं, नन्दराजस्य निर्भमे ॥ ३ ॥ अभूद्ररुचिस्तत्र, वादी लाक्षणिकः कविः । सोऽष्टोत्तरशतेनास्तौन्नित्यं श्लोकैर्नैवैर्नृपम् ॥ ४ ॥ मिथ्यादृगिति तं मंत्री, न प्राशंसद् द्विजं क्वचित् । प्राभृतैः सेवितुं मन्त्रिपत्नीमप्यप्रचक्रमे ॥ ५ ॥ स तथा हृष्टया पृष्टः, कार्यमाचष्ट शिष्टधीः । त्वत्पतिर्नृपतेरग्रे, कथितां मे प्रशंसतु ॥ ६ ॥ तयोक्तः सचिवोऽवोचन्नमिथ्यादृग्धवचः स्तुवे । तयोक्तं साग्रहं मेते, कः स्त्रीवाक्ये पराद्दृष्टुः ॥ ७ ॥ अन्यदा पठतस्तस्य, मन्यूचे साधु मापितम् । नृपस्ततोऽस्मै दीनारशतमष्टाचरं ददौ ॥ ८ ॥ नित्यदाने नृपं मंत्री, प्रोचे कोऽयमसद्वचयः । नृपः प्राह स्तुतस्तेऽसौ, पुराऽस्माभिः कृतो नतु ॥ ९ ॥ मंत्री प्राह स्तुतं वृक्तं, मयाऽगं न कविः स्तुतः । एतस्य पठितं वाक्यं, यत्पठन्त्यपि वालिकाः ॥ १० ॥ यथाऽयं

यक्षदिशा च, भूताऽथ भूतिदत्तिका । सेणा वेणो च रेणा च, सप्तासन् मन्त्रिपुत्रिकाः ॥११॥ सकृदुक्तं वचो ज्येष्ठाऽप्रहीदन्या यथा-
क्रमम् । ताथोपावेशयन्मंत्री, सर्वा जवनिकान्तरे ॥१२॥ ऊचं वररुचिः श्लोकान्नुपस्याप्रे स्वयंकृतान् । अनूचिरे यथाज्येष्ठं, तास्तान्
सप्तापि बालिकाः ॥ १३ ॥ द्वारं न्यवारयवस्य, नृपो वररुचिस्ततः । न्यास्यद्यन्त्रेण दीनारग्रन्थि त्रिपयगाजले ॥ १४ ॥ अयं
प्रागस्तवीद्वर्गा, यन्त्रेण ग्रन्थिमग्रहीत् । जनाध्यक्षं जनोऽबोचत्, कवेर्दरे न किंचन ॥ १५ ॥ राजा तन्मन्त्रिणेऽथाख्यन्मंत्र्युचे
वीक्ष्यतां प्रणे । मंत्री स्वंपुसा दक्षेण, तद्ग्रन्थि स्वकरोऽकरोत् ॥ १६ ॥ कविः स्तोतुमगाद्वर्गां, नृपोऽपि सह मन्त्रिणा । प्रीतो
वररुचिर्गंगां, कृतविस्तरमस्तवीत् ॥ १७ ॥ स्तुत्यन्ते तस्य यन्त्रेण, न दीनाराः करेऽपतन् । न पाणिस्पर्शनेनापि, हीनत्रास्य-
स्ततोऽभवत् ॥ १८ ॥ मन्त्र्युचेऽन्याधिनी गंगा, न न्यस्वमपि तेऽर्पयत् । तन्न्यायेन मया ते स्वमाप्तमेतद् गृहाण तत् ॥ १९ ॥
कविर्नृपजनाध्यक्षं, मंत्रिणेति लघूकृतः । नृपः प्राह त्वया छद्वास्य ज्ञातं साधु मन्त्रिप ! ॥ २० ॥ नृपः सविस्मयो वेरमन्यगा-
न्मंत्री जनोऽपि च । मंत्रिदासीमथामर्षाद्, द्विजो विचैरुपाचरत् ॥ २१ ॥ प्रीतां च तां स पप्रच्छ, प्रत्यहं मंत्रिचोदितम् । चेत्याह
श्रावकोद्वाहे, नृपायास्त्रादि सज्यते ॥ २२ ॥ मन्त्र्युच्छेदरुचिस्तच्च, ज्ञात्वा वररुचिः कविः । सुखादिकाप्रदानेन, डिम्भरूपाण्य-
पाठयत् ॥ २४ ॥ न वेत्ति लोको यदयं, शकडालः करिष्यति । व्यापाघ नदं तद्राज्ये, श्रीयकं स्यापयिष्यति ॥२५॥ पठतां डिम्भ-
रूपाणां, सर्वत्रार्षादशं वचः । जनश्रुत्या समाकर्ण्य, नृपश्चित्ते व्यचिन्तयत् ॥ २६ ॥ बालका यच्च भापन्ते, यच्च जल्पन्ति
योपितः । उत्पादिकी च या भापा, सा भवत्यन्यथा न हि ॥ २७ ॥ ध्यात्वेत्याप्तो नरो राज्ञा, प्रेषितो मंत्रिमन्दिरे । आगत्या-
ख्यन्नुपमित्याभूषणास्त्रादि सज्यते ॥ २८ ॥ रुष्टोऽथ मंत्रिणे भूपः, प्रणामेऽभूत् पराङ्मुखः । मंत्री श्रीयकमेकान्ते, प्राह रुष्टोः

नृपोऽधिकम् ॥ २९ ॥ ततः कुलधयो मा भूदिति त्वं मद्रचः कुरु । नमतो मम राजानं, वत्स! च्छेद्यं त्वया शिरः ॥ ३० ॥
 प्रभोरभक्तो वध्यो नः, पिताऽपीति ततो वदेः । श्रीयकः प्राह ततेदृक्, म्लेच्छोऽपीच्छति कर्म किम् ? ॥ ३१ ॥ मन्याह पितृ-
 हत्याया, मा भयीर्वत्स ! यद्विषम् । सुते तालपुटं कृत्वा, ततो नस्याम्यहं नृपम् ॥ ३२ ॥ बोधितो जनकैर्नवं, स्वीचक्रे च चकार
 ष । राज्ञाऽपि किमिदं चक्रे ? स्वामिशर्तुहोऽनदत् ॥ ३३ ॥ कृतौर्ध्वदेहिको वप्तुर्विशुद्धः श्रीयकस्ततः । विज्ञो विज्ञपयांचक्रे,
 सर्वव्यापारदं नृपम् ॥ ३४ ॥ मज्ज्येष्ठः स्थूलमद्रोऽस्ति, कोशावेण्यानिकेतने । तमाकार्यं नृपः कार्यमेतत्तस्मै जगाद च ॥ ३५ ॥
 पर्यलोच्य विधास्यामि, स्थूलमद्रो वदन्नदः । राज्ञाऽऽलोचयितुं प्रैपि, सोऽशोकवनिकान्तरे ॥ ३६ ॥ सोऽध्यायञ्च नियोगश्रीः,
 शाकिनीवच्छलेधिणी । मोगे नरस्य कस्यापि, न निजा जातु जायते ॥ ३७ ॥ आत्मरक्षाकरं मंत्रं, मंत्री विभ्रदपि च्छलात् ।
 विनाशितोऽनयाऽत्रार्थे, ताव एव निदर्शनम् ॥ ३८ ॥ न शरीरं धनं धेत्रं, न कलत्राणि नो सुताः । तस्य चित्ते सुखाय स्युर्यः
 स्यादस्या वशे नरः ॥ ३९ ॥ सनिकाराभिमां हित्वा, योगथियमहं श्रये । यद्दशा साऽपि मृक्तिधीरनन्यश्रीमनोरथैः ॥ ४० ॥
 इति स्यात्त्वा च कृत्वा च, स लोचं पंचमुष्टिकम् । रजोहरणभृद्रत्नकम्वलप्रान्तवर्त्तिभिः ॥ ४१ ॥ प्राष्ट्यं कम्बलरत्नं, समां
 गत्वाऽऽह भूपतिम् । आलोचितं मयेदं ते, धर्मलाभः प्रवर्द्धताम् ॥ ४२ ॥ पंचभिः कुलकम् ॥ निःसृतेऽस्मिन्नुपोऽध्यायत्, किं
 कोशावेण्म यात्ययम् । क्षणं गवाक्षदत्ताद्यस्तमैक्षिष्ट धमापतिः ॥ ४३ ॥ कोशागुह्यतिक्रान्तमेकान्तसमताश्रयं । वीक्ष्य यातं क्षमाकान्तं,
 धमाकान्तः शिरोऽधुनात् ॥ ४४ ॥ श्रुतकैवलिसम्भूतविजयाचार्यसन्निधौ । प्रतं सामाधिकोच्चारपूर्वकं स समाददे ॥ ४५ ॥ मुद्रा-
 मथ महीनाथः, श्रीयकस्य करेऽकरोत् । स वन्धुस्नेहतः कोशासदने याति सर्वदा ॥ ४६ ॥ स्थूलमद्रवियोगात्तामन्यदा ताम-

बोचत । देव ! किं क्रियते सर्वमिदं वररुचिर्व्यर्धात् ॥ ४७ ॥ एतेन नाशितस्वात !, स्थूलभद्रः प्रवासितः । तद्भरपारं गच्छामि,
 देव ! चेत् त्वं प्रसीदसि ॥ ४८ ॥ कथं त्विति तथा प्रोक्ते, श्रीयकः प्राद्व स द्विजः । त्वज्जाभिकामुको मधं, पाट्यते यदि तद्वरम् ॥ ४९ ॥
 तयैतत् प्रतिपन्नं च, कारितं च जवादपि । नित्यं पिवत्ययं मधं, ज्ञापितं चैति मंत्रिणः ॥ ५० ॥ शकडालात्यये विप्रः, प्राविश-
 द्राजसंसदि । स कवित्वगुणान्नित्यं, पूज्यते च सभाजनैः ॥ ५१ ॥ स्मरन्नुपोऽन्यदा मंत्रिगुणानां श्रायकं रहः । जगाद शकडालं
 यन् श्रीमालं(ला)विनेति नु ॥ ५२ ॥ कलितापि सभा सन्निः, सभा मे विगतप्रभा । रहिता शकडालेन, शशिनेव निशीथिनी ॥ ५३ ॥
 नृपः साश्रोऽवदन्नित्यं, व्यज्ञपि श्रीयकेन सः । स्वामिन्! वररुचिश्चके, मद्यपस्तद्धि तादृशम् ॥ ५४ ॥ राज्ञा प्रोक्तं पिवत्येप, किं
 मधं ? श्रीयकोऽवदत् । श्रमेऽग्रे देवपादानामदः प्रकटयिष्यति ॥ ५५ ॥ प्रभातेऽधिसभं मंत्रिगुप्तशिक्षितमालिकः । सर्वेषामब्जमे-
 फैकमदाद्वररुचेः पुनः ॥ ५६ ॥ उन्माद्यन्मदनफलक्षोदव्याप्तोदरं करे । सर्वेऽब्जं स्वं समाजगुः, प्रशशंसुश्च सौरभम् ॥ ५७ ॥
 युग्मम् ॥ द्विजोऽपि हि निजामोजगंधं तच्चूर्णगर्भितम् । उच्छ्वासेनाग्रहीद्रात्रिषीतं मधं ववाम च ॥ ५८ ॥ सभाया निर्गतो
 लोकैर्धिक्कृतो हविकतश्च सः । प्रायश्चित्ते पपौ तप्तं, त्रपु प्राप च पंचताम् ॥ ५९ ॥ श्रीयकः पितृवैरस्य, पारगामी चिरादय ।
 सचक्रे मंत्रिभर्नाथप्रजार्थानार्थिबान्धवः ॥ ६० ॥ स्थूलभद्रस्तु संभूताचार्यक्रममुपासयन् । अधीतस्तत्र सत्रार्थो, दुस्तपं तपते
 तपः ॥ ६१ ॥ वर्षास्वभिग्रहानित्यं, जगृहुर्यतयस्त्रयः । जोषिता स्मधत्तुर्मोसी, कायोत्सर्गजुषो वयम् ॥ ६२ ॥ एकः सिंहगुहाद्वारे,
 दृग्विपाहिविलेऽपरः । तृतीयः कूपमण्डूकासने स्थास्याम इत्यलम् ॥ ६३ ॥ तेषां विज्ञाय सामर्थ्यमनुज्ञां गुरवो ददुः । स्थूलभद्रोऽथ जग्रा-
 हाभिग्रहं दुर्ग्रहं परैः ॥ ६४ ॥ कोशावेक्याश्रये चित्रशालायां पड्रस्ताशितः । स्थाता-वर्षाः क्षमं मत्या, त्वज्ञासीचत्र ते गुरुः ॥ ६५ ॥

सा घनिनां वयम् । स ग्राह मृगनेत्रेऽर्थः, क मे सरविपाणवत् ? ॥ ८४ ॥ निर्देयितुमेतं सा, ग्राह यद्रत्नकम्बलम् । दत्ते नेपाल-
भूपालोऽपूर्वसाधोस्तमानय ॥ ८५ ॥ अकालेऽपि चचालायं, नेपालाय तपोधनः । पङ्के निमग्नहृत् पङ्के, मञ्जन् पद्मिन् कौतुक्रम्
॥ ८६ ॥ कृतार्थे चलिते सार्धौ, पथि चौरपतेः शुक्रः । जगाद लक्षमेतीति, वीधिते नास्ति किञ्चन ॥ ८७ ॥ यथार्थे कथिते
सुक्ते सुतौ पुनः ग्राह, लक्षं यातीति कीरकः । व्यावृत्य पृष्टः सोऽप्यारुह्यद्वयस्थं रत्नकम्बलम् ॥ ८८ ॥ यथार्थे कथिते सुक्तः,
कोशार्थे तं देदौ च सः । प्रणालपङ्के निःशङ्कमानसा साऽक्षिपच्च तम् ॥ ८९ ॥ मुनिः ग्राहः महामूल्यः, किं पङ्केऽक्षेपि
कम्बलः ? । सा ग्राह स्मरतं मूढ !, पङ्के मञ्जन्व शोचसि ॥ ९० ॥ सोऽथ तस्या गिरा बुद्धः, प्रोचे साध्वस्मि बोधितः । गुरुरूपो
गुरुत्वाऽऽलोचयेदुष्कृतं निजम् ॥ ९१ ॥ कोशा जगाद यचक्रे, मया ब्रह्मस्थयाऽपि व । आशतना प्रबोधाय, क्षम्यतां सा क्षमा-
पते ! ॥ ९२ ॥ इच्छामतीति वदन्नत्ना, गुरुणामन्तिकेऽतनोत् । तपांसि निविधान्येषु, विहितालोचनः पुनः ॥ ९३ ॥ दत्ता राज्ञाऽ-
न्यदा कोशाः रथिने साऽमजच्च तम् । स्थूलभद्रगुणैर्मद्रं, स्तुवन्ती तत्पुरः सदा ॥ ९४ ॥ गृहोद्याने स्वविज्ञानं, स तस्यै शयनस्थितः ।
अदर्शयद्विपु न्यस्याम्रलुम्ब्यो मथता शरैः ॥ ९५ ॥ अनुपुङ्खार्षितैर्योऽथथकार करगोचरम् । धृन्तं छित्वाऽर्द्धचन्द्रेणाकृष्यैतां स्वकरोऽ-
करोत् ॥ ९६ ॥ युग्मम् ॥ कोशाऽथ सार्षपे राशौ, न्यस्य सूचीं सुमावृताम् । ननच न च विद्वाऽङ्गे, ध्रुवप्रसवसर्षपा ॥ ९७ ॥
रथौ तुष्टोऽनदत्कोशा, कान्ते ! किं ते ददे ? वद । साऽवदज्जातिसिद्धे वाऽभ्याससिद्धे च नाद्भुतम् ॥ ९८ ॥ अण्डजाः पुष्करे यद्ब-
च्चरन्ति च रमन्ति च । सुमेषु वर्चनं तद्वात्सिद्धं नो किन्तु तुष्टिकृत् ॥ ९९ ॥ स्वभ्यस्ते दुष्करं किं स्यादनम्यस्ते हि दुष्करम् ।
यत्पुराभुक्तमोगोऽस्यात्, स्थूलभद्रोऽक्षतततः ॥ १०० ॥ स्थूलभद्रं विनाऽन्यस्य, सर्वस्य भ्रम्यते मनः । सप्तधातोः फणिकेव,

ततो नत्वाऽथ सर्वेऽपि, गयुः स्थानं यथोचितम् । कोशाभ्युत्थाय नाथस्त्वं, किं करोमीत्युवाच च ॥६६॥ स्थूलमद्रोऽवदद् धर्म-
लाभस्तेऽस्तु ममार्षताम् । चित्रशालां चतुर्भाषी, निवासायार्पयच सा ॥ ६७ ॥ तत्रास्थादेप कोशा तु, दध्यौ भग्नो व्रतादयम् ।
समेतो मामिति ध्यात्वा, पद्मसैस्त्वमभोजयत् ॥ ६८ ॥ ततः सा स्फारष्टङ्गारसारा सारावभूषणा । स्थिरा स्थिराशयं तं तु, धर्म-
(दृष्ट्वा) धर्मैच्छुरेय सा ॥ ६९ ॥ ननाम काममुत्सृज्य, भावपावनमानसा । निर्नष्टकामनाकोटिप्रवेशा ग्राप्तपोतिका ॥ ७० ॥
सा नवाङ्गी ततो मत्स्या, रराजास्य युनेः पुरः । पतिता कुण्ठतो प्राप्य, स्मरसाऽऽलिरिवावनौ ॥ ७१ ॥ स्थूलमद्रान्न मन्ये-
न्यं, वेद्यावद्यमिहापरम् । गुरोर्धर्ममपि प्राप्यानीयास्यै यः समर्पयत् ॥ ७२ ॥ कामो विषयपश्चास्यः, कटाक्षो दृग्विपः फणी ।
रूपः स्त्रीसन्निधिस्तेन, तद्वयं तत्र यन्त्रितम् ॥७३॥ थायिका सा न शिश्राय, नृपादिष्टात् परं नरम् । बभूव च विवेकाश्वमन्दुरा सुन्दरा
क्रमात् ॥ ७४ ॥ निर्व्यूढाभिग्रहाथागुस्ते गुरून् यतयस्त्रयः । प्रोक्तास्तैः स्वागतं वोऽस्ति, सदा दुष्करकारकाः ! ॥७५॥ आयान्तं
स्थूलमद्रं त्वभ्युत्थाय गुरुरालपत् । सात्त्विक ! स्वागतं ते दुष्करदुष्करकारक ! ॥ ७६ ॥ सापत्रपास्त्रयोऽव्येते, सुनयोऽथ मिथोऽ-
वदन् । आमंत्रणं गुरोरात्र, मन्त्रिपुत्रत्वकारणम् ॥ ७७ ॥ यद्येवं पद्मसाहारः, कृतदुष्करदुष्करः । प्रतिपत्स्यामहे वर्षांतरे तद्वयमी-
दृशम् ॥ ७८ ॥ अष्टमासीमवीयुस्तेऽथ गुरोः पुरतोऽग्रहीत् । प्राथपि स्थूलमद्राभिग्रहं सिंहगुहागुनिः ॥ ७९ ॥ तत्कार्याक्षममाचार्या,
विचार्याथ तमभ्ययुः । अभिग्रहग्रहोऽयं ते, प्राग्धृत्तस्यापि निग्रहः ॥८०॥ इत्थं गुरुनिपिद्धोऽपि, तत्रागाद् वेद्यया पुनः । एष श्री-
स्थूलमद्रेण, स्पर्धावानित्यलक्ष्यत ॥८१॥ कोशा तां पद्मसाहौरमौजयित्वा स्वयं पुनः । पर्युपास्ते स्म वक्रेन्दूलासितस्मेरया गिरा
॥ ८२ ॥ स्थूलमद्रं स्मरोऽप्राप्य, जपानैवं तपस्विनम् । नरः करमयद्रासभं गतः ॥ ८३ ॥ स्मरार्थमर्थयन्तं तं, सोऽचे

रूपोऽस्थात् वाः पुनर्गुरुम् । प्रापुर्मत्वोपयोगेन, गुरुः प्राहास्ति नो हरिः ॥१९॥ गता चवन्दिरे स्थूलभद्रं यक्षा जगाद च । भग-
वन्! सार्धमस्माभिः, श्रीयकोऽध्याश्रितो व्रतम् ॥ १२० ॥ स तु तीव्रधुधुः पर्युपणापर्वणि मदिरा । यामादिप्रत्याख्यानेनोपवासं
कृतवानलम् ॥ १२१ ॥ रात्री दिवं गते तत्र, साधुहिंसोत्खेदयुक् । संघेनावाचि नाघं ते, जिनाख्याते धृतिर्मम ॥ १२२ ॥
कायोत्सर्गे स्थिते संपे, सीमन्धरजिनान्तिके । निन्यं श्रासनदेव्याऽहं, निर्दोषा भाषिताऽहता ॥ १२३ ॥ चूलिकायुगलं स्वामिदत्तं
संघस्य चार्पयम् । इत्युदित्वा ययुः साध्व्यः, स्वाश्रये सपरिच्छदाः ॥ १२४ ॥ वाचनार्थमथागतं, स्थूलभद्रं गुरुर्जगी । न यो-
ग्योऽसीति स स्वागो, व्रतादानाद् व्यचिन्तयत् ॥१२५॥ अस्मृतौ तं गुरुः प्राहः, संघाज्ञां (कृत्वाऽयं) त्वं न मन्यसे । सोऽयं
पुनः का कारणस (स्मरणतः) पल्लवोऽक्षमयद् गुरुम् ॥ १२६ ॥ सर्वथापि निपिद्धो यः, प्रह्वः संघमसञ्जयत् । तदभ्यर्थेनयाऽ-
म्पेरय, संघः क्षरिमभापत ॥ १२७ ॥ श्रुतकेवव्यथ प्राह, विकारोऽस्यापि यत्किल । तदन्ये विकारिव्यन्ति, तस्मादेप न शिष्यते
॥ १२८ ॥ संपेनोक्तः पुनः स्थूलभद्रमित्यन्वयाद् गुरुः । न त्वया शेपपूर्वाणां, कार्यं कापि प्रकाशनम् ॥ १२९ ॥ स्थूलभद्रस्ततः
सर्वपूर्वभृत् क्षरितायुतः । आगतः पाटलीपुत्रं, मित्रावासं च संघयुक् ॥ १३० ॥ तत्पृष्टा प्राह मित्रेष्टा, भर्ता यातो वणिज्यया ।
तद्गृहं च पुरा चारु, जीर्णशीर्णं तदाऽस्ति तु ॥१३१॥ स्तम्भस्यैकस्य चाधस्तात्, पूर्वैरास्ते निधिः कृतः । तं च ज्ञानेन जानाति,
स्थूलभद्रो गणाधिपः ॥ १३२ ॥ स ततस्तमितः स्तम्भं, हस्तं कृत्वा जगाद ताम् । समग्रस्थापि संघस्य, पश्यतः दृण्वतस्तथा
॥ १३३ ॥ इदमीदृक् च तचादृक्, पश्य कीदृगजायतः । इति मित्रगृहायातः, स्थूलभद्रस्तदाऽवदत् ॥१३४॥ सा च सर्वजोऽन्य-
थ, दृष्यौ यद्भगवानयम् । जीर्णशीर्णगृहं वीक्ष्यानिर्यतां कथयत्यलम् ॥ १३५ ॥ कतिथैस्तिथिभिस्तास्मिन्नायातेऽरुथयच सा ।

शीतमासात्त्रिचिंतात् ॥१०१॥ भोज्यं च पट्टसं पूर्वक्रीडिताऽहं च सन्निधौ । चित्रशालानिवासश्चैकैकं केन विसह्यते? ॥ १०२ ॥
 स्तुत्वा श्रीस्थूलभद्रं तं, कः स्तुयादपरं नरम् । कश्चिन्नृपिय पीयूषं, काञ्चिकं किं समीहते? ॥ १०३ ॥ रथी ग्राह त्वया कोऽयं,
 स्थूलभद्रोऽनुवर्ण्यते । साऽवदन्नन्दभूतेऽमूर्त्तौ दुःशकडालजः ॥ १०४ ॥ रथी ग्राहास्य दासोऽस्मि, तादृशस्तादृशश्च यः । अथाय-
 मनयाऽर्षोषि, फयन्त्या जिनोदितम् ॥ १०५ ॥ तयाऽऽख्याते स्वनियमे, रथी चित्ते चमत्कृतः । मद्रथीः स्थूलभद्रं सोऽन्वगात्त-
 त्कापितोऽपुना ॥ १०६ ॥ स्थूलभद्रोऽपि मगवान्, कुरुते विविधं तपः । शास्त्रविस्मृतिक्वचाभूद्, दुर्भिक्षं द्वादशाब्दिकम् ॥१०७॥
 वीतेऽस्मिन् मिलितः सद्भः, पाटलीपुत्रपत्तने । एकादशाङ्गी सम्पूर्णा, जज्ञे पूर्वगतं न तु ॥ १०८ ॥ द्वौ मुनी प्राहिणोत्सह-
 स्ताद्विदे मद्रथाहवे । सोऽज्ञापयन्महाप्राणध्यान्यहं नागमक्षमः ॥ १०९ ॥ सहादिष्टौ मुनी चान्यौ, गत्वा तं स्वरिसूचतुः । संघादेशं
 न यः कुर्याद्दण्डः कोऽस्य विधीयते? ॥ ११० ॥ संघवाहः क्रियेतासौ, स्र्युक्ते तौ तमूचतुः । तर्हि तदण्डयोग्योऽसि, स्वरिरूचेऽथ
 युद्धधीः ॥ १११ ॥ प्रसद्य सद्यः श्रीसंघः, प्रहिणोतु मुनीनिह । तेभ्योऽहं वाचनां दास्याम्येकां भिक्षात आगतः ॥११२॥ द्वितीयां
 कालवेलायां, वृतीयां च वहिर्भुवि । तुर्यां विकालवेलायां, तिस्रश्चावश्यकक्षणे ॥ ११३ ॥ इत्थं श्रीसंघकार्यं च, मत्कार्यं च प्रसे-
 त्स्यथि । इत्यागत्योदिते ताम्यां, द्वास्त्रियाक्ये समादिशत् ॥११४॥ श्रीसंघः स्थूलभद्रादि, प्रज्ञालं शतपञ्चकम् । तेषां च वाचनाः
 सप्त, दिदेश्च श्रुतैकवली ॥ ११५ ॥ पंचभिः कुलकम् ॥ वाचनात्पतया त्वन्ये, स्थूलभद्रं विना ययुः । स प्रोक्तः स्वरिणा ध्यानं,
 पूर्णप्रायमिवास्ति मे ॥ ११६ ॥ इत्युक्तः सुस्थिरः पूर्णप्यानतो मद्रथाहृतः । द्विवस्तूनानि पूर्वाणि, पपाठ दद्य स क्रमात् ॥११७॥
 मगिन्यः स्थूलभद्रस्याभ्येत्य नत्वा गुरुं जगुः । फ ज्येष्ठार्यो? गुरुस्त्वाख्यदंतोऽपवरकेऽस्ति सः ॥ ११८ ॥ स ता निरीक्ष्य हर्येक्ष-

रूपोऽस्थात् ताः पुनर्गुरुम् । प्रापुर्मत्तोपयोगेन, गुरुः प्राहास्ति नो हरिः ॥१९॥ गता ववन्दिरे स्थूलभद्रं यथा जगाद च । भग-
वन्! सार्धमस्माभिः, श्रीयकोऽध्याश्रितो व्रतम् ॥ १२० ॥ स तु तीव्रधुधः पर्युपणापर्वणि मद्विरा । यामादिप्रत्याख्यानेनोपवासं
कृतवानलम् ॥ १२१ ॥ रात्रौ दिवं गते तत्र, साधुहिंसोत्थखेदयुक् । संघेनावाचि नार्थं ते, जिनाख्याते धृतिर्मम ॥ १२२ ॥
कायोत्सर्गे स्थिते संघे, सीमन्धरजिनान्तिके । निन्ये शासनदेव्याऽहं, निर्दोषा भाषिताऽर्हता ॥ १२३ ॥ चूलिकायुगलं स्वामिदत्ते
संघस्य चार्पयम् । इत्युदित्वा ययुः साध्व्यः, स्वाश्रये सपरिच्छदाः ॥ १२४ ॥ वाचनार्थमथायातं, स्थूलभद्रं गुरुर्जगौ । न यो-
ग्योऽस्तीति स स्वागो, व्रतादानाद् व्यचिन्तयत् ॥१२५॥ अस्मृतौ तं गुरुः प्राहः, संघाज्ञां (कृत्वाऽयं) त्वं न मन्यसे । सोऽयं
पुनः का कारणस (स्मरणतः) पल्लग्नोऽश्वमयद् गुरुम् ॥ १२६ ॥ सर्वथापि निपिद्धो यः, प्रह्वः संघमसज्जयत् । तदभ्यर्थनयाऽ-
भ्येत्य, संघः ह्यरिभाषत ॥ १२७ ॥ श्रुतकेवल्यथ प्राह, विकारोऽस्यापि यत्किल । तदन्ये विकारिष्यन्ति, तस्मादेप न शिष्यते
॥ १२८ ॥ संपेनोक्तः पुनः स्थूलभद्रमित्यन्वशाद् गुरुः । न त्वया श्रेषपूर्वाणां, कार्यं कापि प्रकाशनम् ॥ १२९ ॥ स्थूलभद्रस्ततः
सर्वपूर्वभृत् ह्यरितायुतः । आगतः पाटलीपुत्रं, मित्रावासं च संघयुक् ॥ १३० ॥ तत्पृष्टा प्राह मित्रेष्टा, भर्ता यातो वणिज्यया ।
तद्गृहं च पुरा चारु, जीर्णशीर्णं तदाऽस्ति तु ॥१३१॥ स्तम्भस्यैकस्य चाधस्तात्, पूर्वैरास्ते निधिः कृतः । तं च ज्ञानेन जानाति,
स्थूलभद्रो गणाधिपः ॥ १३२ ॥ स ततस्त्वमितः स्तम्भं, हस्तं कृत्वा जगाद ताम् । समग्रस्यापि संघस्य, पश्यतः शृण्वतस्तथा
॥ १३३ ॥ इदमीदृक् च तचादृक्, पश्य कीदृगजायतः । इति मित्रगृहायातः, स्थूलभद्रस्तदाऽवदत् ॥१३४॥ सा च सर्वजनोऽन्य-
थ, दधौ यद्भगवानयम् । जीर्णशीर्णगृहं वीक्ष्यानित्यतां कथयत्यलम् ॥ १३५ ॥ कतिथैस्तिथिभिस्तास्मिन्नायातेऽरुथयच सा ।

आपातः स्थूलभद्रोऽभूद्, गृहे संघयुतस्त्व ॥ १३६ ॥ स ग्राह भणितं किञ्चिन्न किञ्चिदिति साऽवदत् । स्तम्भस्याभिमुखं हस्तं, दर्शयन्नित्ययं जगी ॥ १३७ ॥ इदमीदृक् च तत्तादृक्, पश्य कीदृगजायत? । सुधीः स दध्यौ सद्बुद्धिचेष्टितं तस्य चेष्टितम् ॥ १३८ ॥ इदमीदृग् निधिप्रायं, यत्तादृग् भ्रमणं व्यधात् । पश्य कीदृगभ्रमण्ये, धनं स्तम्भेऽस्ति किंचन ॥ १३९ ॥ ध्यत्वेति स खनन्नाप, स्तम्भाधो रत्नसम्भृतम् निधिं सत्पात्रदानार्थं, सफलं विदधे च तम् ॥ १४० ॥ इत्थं न स्थूलभद्रेण, सोढो ज्ञानपरीपहः । तथा तथाऽपरिनेय, विधेयं शुद्धस्वरिभिः ॥ १४१ ॥ अहो मोहस्य माहात्म्यं, श्रुतेकवलिनोऽपि यत् । दृष्टान्तो व्यतिरेकेणाजनि ज्ञानपरी-पहे ॥ १४२ ॥ अन्येनैव दृष्टान्तः, सोढव्ये स्त्रीपरीपहे । व्यतिरेकेण दृष्टान्तः, पुनर्ज्ञानपरीपहे ॥ १४२ ॥

अथ सम्यक्चपरीपहः, वत्सेऽनुच्छेद्यत्त्याढ्यः, आर्यापाढो गणाधिपः । बहुश्रुतोऽस्ति भव्यानामुद्यतः प्रतिबोधने ॥ १ ॥ यो यः कालं करोत्यत्र, तं तं निर्यापयत्ययम् । वक्ति चैनं सुपर्वत्वे, दर्शनं देयमेव मो ॥ २ ॥ इत्थं निर्यापिताः ग्राज्या, दिवः कश्चित्तु नागमत् । तैरन्यदादरादिष्टः, स्वशिव्योऽप्येवमर्थितः ॥ ३ ॥ ह्यरिस्तत्राप्यनायाते, दध्यौ क्वास्ति भवः परः ? । यत्कोऽपि नागत-स्तस्मान्द्रोगेभ्यो वञ्चितो युधा ॥ ४ ॥ इति मिथ्यात्वमापन्नो, लिंगमात्रत्रतोऽभवत् । त्यक्त्वा गच्छं व्रतं त्यक्तुमनाः स प्रचचाल च ॥ ५ ॥ शिष्यदेवोऽयधर्मत्वा, तान् बोधयितुमागतः । चक्र संवसथे दिव्यनटप्रेक्षाचिकुर्वणम् ॥ ६ ॥ तत्प्रेक्षमाणः पण्मासी, गुरु-स्तृष्णां धुधं थमम् । देवानुमायान्नादासीदथ तां संजहार सः ॥ ७ ॥ अटव्यां गच्छतोऽथास्य, परीक्षार्थं सुरो ब्वधात् । पर्णार्त् जीवनिकायानां, नाम्ना बालानलंकृतान् ॥ ८ ॥ तेषाद्यं पृथ्वीकायसंज्ञं प्रेक्ष्य व्यचिन्तयत् । गृहीत्वाऽऽमरणान्यस्य, भुञ्जे भोगान् ययारुचि ॥ ९ ॥ स याचितोऽप्यलङ्कारस्मदद्विष्टो गले । सोऽवदच्छणायामटव्यां पाहि मां प्रभो ! ॥ १० ॥ विधुरं योऽवल-

ध्वतोद्गोदापद्रतं तथा । रक्षेच शरणायातं, त्रिभिस्तैर्भूषिता हि भूः ॥ ११ ॥ तन्मुञ्च मामिति प्रोक्तः, स गलावलनोन्मुखः ।
दारकेण पुनः प्रोचे, शृणु त्वं मत्कथां तवः ॥ १२ ॥ यथा ज्ञातं पुनः कुर्याः, शृणोमीतीतरोदिते । दारकः कथयामास, कथाम-
वितयामिति ॥ १३ ॥ कुलालः कथिदाक्रान्तस्तव्याधस्तात् खनन्मृदम् । किमेतदिति लोकेन, पृष्टः । प्रोचे च दीनवाक् ॥ १४ ॥
ददे यथा पलि भिक्षां, स्वजनान् पोषये यथा । सा मामाक्रमते पृथ्वी, जातं शरणतो भयम् ॥ १५ ॥ शरणाधिनि मय्येवं, प्रहर-
स्य वृशिणा । सालातिपण्डितोऽसीति, वदताऽप्राहि भूषणम् ॥ १६ ॥ प्रतिग्रहे च तत्स्थिसमथाऽकायो द्वितीयकः । भयात्तः कथय-
त्यस्य, कथामित्यं यथातयाम् ॥ १७ ॥ कथिचालाचरो गाथापाठकः कथकस्तथा । जाह्नवीमुचरन् दूरं, पयःपूरेण नीयते ॥ १८ ॥
तं निरीक्ष्यावदलोकथिनाख्यानं बहुश्रुतम् । स्वर्वापी वहते त्वां तत्, पठ किञ्चित् सुभाषितम् ॥ १९ ॥ स प्राह येन वीजानां, जनि
र्जिनन्ति कर्मकाः । तस्य मध्ये विपचेऽहं, जातं शरणतो भयम् ॥ २० ॥ तस्यापि भूषणान्यप, जग्राहाथ तृतीयकः । तेजस्कापां-
रूपया पाल, आख्यात्याख्यानिरामिति ॥ २१ ॥ अग्निहोतृवृत्तः कस्याप्यागारं दहनो दहनम् । लोकपृष्टः स चोवाच, तालमाहृत्य
पाणिना ॥ २२ ॥ दिया सत्रो च यमहं, तर्पणे मधुसत्पिपा । तेन दग्धं ममागारं, जातं शरणतो भयम् ॥ २३ ॥ तस्यापि हि गृहीतेषु,
भूषणेषु चतुर्थकः । वायुकायाभिधो वालोऽकथयच कथामिति ॥ २४ ॥ युवा कोऽपि महाप्राणः, प्रत्यंगं व्यानपीडितः । वृद्धवक्त्रं-
प्रगात्रः सन्, पृष्टो मित्रेण केनचित् ॥ २५ ॥ प्राप्तं वेगसती शक्तोऽधुना षष्टिकरोऽसि यत् । शूनैः शूनैर्जैसि यत्, को व्याधि-
स्त्व मित्र ! तत् ? ॥ २६ ॥ स प्रोवाच निदापेऽपि, यः सुखो वाति मारुतः । तेन मे मज्यते गात्रं, जातं शरणतो भयम् ॥ २७ ॥
भूषणेषु गृहीतेषु, ततोऽप्यागात्र पञ्चमः । कथामाख्याति सोऽज्येवं, द्यसिस्म्वोधनाविधी ॥ २८ ॥ एकत्र पृथे, फाल्प्यस्ति, नीडे

नीडनिवासिनाम् । तेषां च तत्र जातानि, शिशुरूपाणि कालतः ॥ २९ ॥ अथोद्गता लता वृक्षान्तिके वेष्टति तं च सा । उपरिष्टा-
द्विलप्रास्थ, बभूव फलमाजनम् ॥ ३० ॥ ततस्तदनुसारेण, तत्रारूढो भुजंगमः । हेलया निशि रूपाणि, भक्षयामास पक्षिणाम् ॥ ३१ ॥
तैरप्युक्तमथो पूर्वं, शासिन्यध्युषितं सुखम् । मूलादभ्युत्थिता वल्ली, जातं शरणतो भयम् ॥ ३२ ॥ तस्यापि हि गृहीतेषु, भ्रूयणे-
न्यवृणावता । त्रसकायाभिधः पृष्ठस्त्वैवारूयत् कथाम् ॥ ३३ ॥ एकस्मिन्नगरे क्वापि, परचक्रेण रोधिते । मातङ्गास्तद्राहिर्भागाः,
प्रविशन्ति पुरान्तरे ॥ ३४ ॥ अन्तर्निवासिभिलोके निर्वास्यन्ते च ते बहिः । बहिश्च परचक्रेण, गृह्यते कश्चिदाह च ॥ ३५ ॥ अन्तर्निवासिनः
शुभ्याः, प्रेरयन्ति बहिर्नरान् । दिशं भजत मातङ्गा, जातं शरणतो भयम् ॥ ३६ ॥ तथाऽप्यमुञ्चत्याचार्ये, स आख्यात्यपरां कथाम् ।
पुरे क्वापि नृपः स्तेनः, पुरोधाः प्रणिधिः पुनः ॥ ३७ ॥ तातुभाषपि सर्वस्वं, हरतः परतः सदा । परिज्ञाष जनस्तच्च, पठति स्मेति
सस्मितः ॥ ३८ ॥ यत्र राजा स्वयं स्तेनो, हेरिक्श्च पुरोहितः । वनं भजत हे पौरा !, जातं शरणतो भयम् ॥ ३९ ॥ तथाऽप्यमु-
च्यमानोऽयं, कथयत्यपरां कथाम् । वर्णज्येष्ठेन केनापि, खानितं प्रवरं सरः ॥ ४० ॥ पाली देवकुलं तस्यारामस्तेन च रोषितः ।
प्रवर्चितस्ततो यज्ञः, पशुमारगलक्षणः ॥ ४१ ॥ इति प्रवृत्तिं तां कृत्वा, स द्विजन्माऽन्यजन्मनि । वभूव च्छगलत्वेनर्त्तध्यानवशतो
मृतः ॥ ४२ ॥ तथैव तनयास्तस्य, पशुघातमसं सदा । सरस्यां तत्र कुर्वन्ति, गुर्वन्तिकविलोकिताम् (गुर्वाजकं विलोकता)
॥ ४३ ॥ चरन्तं तं पितृचरं, तेषपरयन् पशुमन्यदा । मसं चिकीर्षवो मूरुयं, दत्त्वा नैर्गुहे च तम् ॥ ४४ ॥ जातिस्मरः सरस्तीरे,
नीयमानो मखावनौ । छगलः स गलन्यस्तरज्जुर्वेवचोऽजदत् ॥ ४५ ॥ अयं चानागतश्चापि, गतौ मम भवाधिति । द्वौ द्वाधितिव
वदत्येव, मन्ये प्राठवमापया ॥ ४६ ॥ घाटस्वरेण शोचन् स, ज्ञानिना मुनिना श्रुतः । तस्य तस्य सुतानां च, प्रबोधयेत्य-

भापत ॥ ४७ ॥ स्वयं संरोपिता वृक्षाः, खानितं च स्वयं सरः । स्वयं प्रवर्तितो यज्ञः, किं चेवे चस्त ! भापसे ? ॥ ४८ ॥
 श्रुत्वेति संश्रितो जोपमेप मेपः सपद्यपि । द्विजेन च मुनिः पृष्टः, किमयं मौनमाश्रितः ? ॥ ४९ ॥ तद्युवाच मुनिस्तावस्तवैष
 प्रत्ययोऽत्र कः ? द्विजेनोक्ते मुनिः प्राह, कथयिष्यत्ययं स्वयम् ॥ ५० ॥ अनेन भवता चापि, न्यस्तो योऽस्ति निधिर्गृहे । पृष्टस्त-
 मेप वस्तस्ते, पदाम्भ्यां दर्शयिष्यति ॥ ५१ ॥ द्विजः सोऽय पितृचरं, पशुं दर्शितसेवधिम । अमुंचत् स मुनेर्भक्तं, प्रत्याचक्ष्य दिवं
 ययौ ॥ ५२ ॥ इत्यारामसरोयज्ञपशुघातादि कुर्वतः । पशुत्वे शरणं तस्याशरणं समायात ॥ ५३ ॥ अयेऽतिपण्डितोऽसीति, स
 ब्रुवन् श्रमणश्रुवः । कृकाटिकां मोटयितुमारंभे सोऽथ तं जगौ ॥ ५४ ॥ बालवृद्धान्धपंगुस्त्रीमुनीनां श्रमणश्रिताम् । दीनानां च
 वधो भूरिपापव्यापद्विधायकः ॥ ५५ ॥ तं बालमतिवाचालं, यदन्विति निहत्य तम् । आदाय भूषणान्यस्याप्यन्यतः सोऽ-
 चलबलः ॥ ५६ ॥ दृष्ट्वौ देवोऽस्य चरणपरिणामो गतो ध्रुवम् । तत्परीक्षेऽधुना सम्यग्दर्शनं नास्ति वाऽस्ति वा ? ॥ ५७ ॥
 ध्यात्वेति गुर्विणी साध्वीमसाध्वीमयमादधौ । भूषितां मंडितां चापि, वीक्ष्य तां सोऽब्रवीदिति ॥ ५८ ॥ सर्वांगभूषितेऽशक्ति, धू-
 रिते पापस्फिते । जैनमालिन्यकवित्वं (कारित्वे !) द्रुष्टशैश्याऽऽगता कुतः ? ॥ ५९ ॥ सोऽचे सर्पपमात्राणि, पराच्छद्राणि
 वीक्षन्ते । जात्ननो विल्वमात्राणि, पश्यन्नपि न पश्यसि ॥ ६० ॥ श्रमणः संयतो ब्रह्मचारी तुल्याश्मकांचनः । वैद्वारिकोऽसि
 ज्वेष्टारि !, तव किन्तु पतद्ग्रहे ? ॥ ६१ ॥ इत्युक्तः स तथा हीणो, याति याचत् किलाग्रतः । तावद् वैक्रियमागच्छत्, कटकं
 वीक्षते स्म च ॥ ६२ ॥ तद् द्रुतेऽप ब्रजन् राज्ञो, यतिः सोऽभिमुखोऽभवत् । द्वीपादुत्तीर्य च नतः, प्रोक्तथाद्य सुमंगलम् ॥ ६३ ॥
 ब्रह्मो मे नागर्षेयानि, यद् दृष्टोऽसि मुनीश्वर ! । ततः प्राशुकपाथेयग्रहेणानुगृहाण माम् ॥ ६४ ॥ स नैवेच्छति वक्तव्यं, नाद्य पारणकं

मम । पश्यत्वामरणान्येष, भाजनस्थानि मा किल ॥ ६५ ॥ बलादपि नृदेवेशस्तत्पद्मग्रहमग्रहीत् । अपश्यत्तत्र पुत्राणां, सर्वा-
प्याभरणान्यथ ॥ ६६ ॥ कुपितो बृकुटिं कृत्वा, प्रोवाचानार्यकार्यकृत् । हे क्षतव्रत मे पुत्राः, कुपात्र ! निहतास्त्वया ॥ ६७ ॥
तत्रामारणान्येतान्यतस्त्वं कुत्र यास्यसि ? । कांदिशीको न किंचिच्च, यावज्जल्पत्यनर्हधीः ॥ ६८ ॥ तावद्देवः स संहृत्य, स्वमायामखि-
लामपि । प्रकटीभूय च ग्राह, तं सम्बोधनपूर्वकम् ॥ ६९ ॥ असी न युज्यते तत्रभवतां भवतान्तिदः । एवंविधः परीणामः, शुद्ध-
सिद्धान्वधारिणाम् ॥ ७० ॥ मम चागमनं नाभूत्, स्वलोकं स्वर्गिणो यतः । गतं कालं न जानन्ति, प्रमोद्भरानिर्भराः ॥ ७१ ॥ दिव्येन
प्रेक्षणीयस्य, क्षणेनाधिसमानसः । ऊर्ध्वस्थानेन पण्मासान्, स्थितो यद्भगवानपि ॥ ७२ ॥ अन्यच्च भगवन्तोऽपि, स्वयमेव हि जायते
(जायन्ते स्वयमेव हि) । संक्रान्तदिव्यग्रमाणो, विपयासक्तमानसाः ॥ ७३ ॥ असमाप्तस्वकर्षक्या, अनधीननृत्कार्यकाः । नृलोकमशुभं नैव,
यदायान्ति गुहाशनाः ॥ ७४ ॥ युगम् ॥ श्रुत्वेत्याचार्यवर्योऽयमार्योपाढो विरागवान् । स्त्रनिन्दितुं समारेभे, मारेभेण हतो
हृदि ॥ ७५ ॥ हृतं पृतं हृतं ज्ञानं, हृतं धैर्यं हता धृतिः । हतः पुरुषकारस्ते, हता निर्लज्जता तव ॥ ७६ ॥ हतं च तव धृष्टत्वं,
दुष्टेऽपि चिदपि जिनवाक्ये यदित्थं दुष्टेऽपि ॥ ७७ ॥ युगम् ॥ किं रे जीव ! त्रिदोषी त्वमथ घचूरितोऽसि किम् ?
कियाऽमच्यसमानोऽसि, यदेवं अष्टमावनः ॥ ७८ ॥ जानन्नपि तथा अष्टं, लघूभूतो जनेऽखिले । सम्प्रत्यपि तपःकर्म, कर्मक्षय-
करं कुरु ॥ ७९ ॥ ध्यात्येत्यूचे तेष्येच्छामोऽनुशिष्टि सुष्ठु शिथणम् । स देवमभिनन्द्येति, स्मरिः स्वस्थानमागमत् ॥ ८० ॥ नत्वा
देवोऽथ तं मक्त्या, देवलोकं गतस्त्वतः । आलोचितप्रतिक्रान्तः, स्मरिर्विहरतेऽन्यतः ॥ ८१ ॥ नाधिसोढो यथा तेन, प्राग्दर्शनः
परीपाढः । न तथा साधुभिः कायं, राहनीयस्तु सर्वदा ॥ ८२ ॥ ज्ञानाज्ञाने ज्ञानावरणे लामोऽन्तरायमभिसरति । दर्शनमोहे दर्शन-

परीपहो भवति विज्ञेयः, ॥ १ ॥ आक्रोशारविनारीनैपेधिकयोऽप्यचेलतायाञ्चाः । सत्कारपुरस्कारश्चरित्रमोहे त्विमे सप्त ॥ २ ॥
वेपे पंच धुपाघाः स्युः, शय्या चर्या मलो वधः । तृणस्पर्शश्च रोगथैकादशैतेऽत्र कर्मणि ॥ ३ ॥

अथ गाथाचतुर्षपादार्थः 'तेह्येव उवसग्ग दिव्वाहं'ति तथैवेति पूर्वोपक्षया, न केवलं परीपहाः सत्याः, उपसर्गो अपि
दिव्यादयः सत्याः, ते च चतुर्द्धा-देवतमानुषवैश्याध्यात्मिकभेदात्, तत्र देवतमानुषोपसर्गेषु भगवान् वीर एवोदाहरणं, आध्यात्मिके
न मनस्सुमारचक्रियुनिः, वैशयोपसर्गे तु चिलातीपुत्रदृष्टान्तः, तथाहि-क्षितिप्रतिष्ठेर्हान्निदां, यज्ञे देवद्विजोऽतनोत् । जितः
शिष्यो मवेज्जेतुः, प्रतिज्ञां त्विति कुर्वता ॥१॥ धुल्लेकेन स केनापि, चादे जित्वा व्रतीकृतः । उक्तः शासनदेव्या च, ज्ञानश्रद्धान-
वानभूत् ॥ २ ॥ युग्मम् ॥ चत्वांगयोर्मलं निदन्, स व्रतं समलं व्यधात् । तत्प्रिया त्वत्र नामुंचद्, रागं दृगिव सव्यथा ॥ ३ ॥
कर्मणं पारणेऽदात्सा, तद्वशा तद्वशाधिनी । हन्ति रक्ता वांगना गृह्णिक्वल्लिवत् ॥४॥ स तेन क्षीयमाणंगो, विषध त्रिदशोऽ-
भात् । तद्दुःखाचद्वलाऽनालोचना सापि गता दिवम् ॥ ५ ॥ जीवोऽथ यद्दत्तस्य, च्युत्वा राजगृहे पुरे । सुतथिलात्याः सार्धेश-
धनदास्यास्तणोऽजनि ॥ ६ ॥ यत्रदेवप्रियाजीवश्रुत्वा पंचांगजानुजा । भद्राया धनगेहिन्याः, सुंसुमेति सुताऽभवत् ॥ ७ ॥
युवायास्त्वं च दासेरं, वोढारं स व्यधाद्धनः । अन्यायिनं परिज्ञाय, गेहात्तं निरवासत् ॥ ८ ॥ गतः सिंहगुहां पल्लीं, तत्पल्लीशं च
संश्रितः । पल्लीशे नामथेषे स, पल्लीशस्तस्करैः कृतः ॥ ९ ॥ माधद्रजगतिः सिंहमध्या पंचेपुचौरभृत् । चिचतो नोचरत्यस्पाटवी
सा सुंगुगापि च ॥ १० ॥ स स्वानाह धनो नाम, धर्नी राजगृहे पुरे । सुजातरूपा तस्यास्ति, श्रीश्च पुत्री च सुंसुमा ॥ ११ ॥
श्रीरस्तु भर्ता सर्वा, तदीयां सुंगुमा तु मे । व्यवस्थाप्येति ते पेतुर्द्धरात्रे धनालये ॥ १२ ॥-समं च पंचभिः पुत्रैर्धने संकुच्य

तस्युपि । आत्तचित्तः समं चौरैः, सोऽगादादाय सुंसुमाम् ॥ १३ ॥ प्राहारक्षान् धनोऽर्थो वः, पुत्री मे व्याहराविधौ । तैः समं
सायुधैः पुत्रैः, पंचभिथाचलद्धनः ॥ १४ ॥ वीक्ष्यानुपदमायातास्तान् स्तेनास्त्यक्लाप्रेकाः । नेशुस्तल्लोपत्रमादाय, व्यावृत्तं पुररक्षकैः
॥ १५ ॥ चलांतयो वहन् कन्यामत्राणः प्राविशद्धनम् । तामानेतुं धनं तं चान्वागात् समुत्तपंचकः ॥ १६ ॥ धनेऽच्छिन्नत् समी-
पस्थे, स पापः सुंसुमाशिरः । प्रस्थितस्तद्वहंश्चाभादुद्गतोरुपदामिव ॥ १७ ॥ पश्यन् स तन्मुखं याम्यं, दिशं यमसमोऽगमत् ।
धनः पुत्र्याः सपुत्रोऽपि, दृग्भिरैव जलं ददौ ॥ १८ ॥ श्रमशोकार्कंतापधुत्तृष्णापंचहुताशनीम् । स सहन् दुःसहां निन्दन्, विधिं
स्वगृहमागमत् ॥ १९ ॥ समचित्तः स वैराग्यात्, श्रीमहावीरसन्निधौ । धनस्तपोधनो भूत्वा, तपस्तप्त्वा दिवं ययौ ॥ २० ॥ पापकाष्ठो
गतकाष्ठामटवीमपरो ब्रजन् । सौसुमं हस्तविन्यस्तं, मस्तकं गतकन्धरम् (सास्रकं धरन्) ॥ २१ ॥ कायोत्सर्गस्थितं वीक्ष्य, मुनिं मध्यप-
वद्रजः (पादपववु ध्रुवं) । ऊचे कथय घम्मं मे, नो चेच्छेत्ताऽस्मि ते शिरः ॥ २२ ॥ युगमम् ॥ बोधयोग्यं मुनिर्मत्वोवाच त क्रूर-
मप्यदः । कार्यः शमो विवेकश्च, संवरथ मुमुक्षुणा ॥ २३ ॥ गते मुनौ पदत्रय्याः, सोऽर्थमित्थं व्यभावयत् । क्रोधशान्त्या शमः
शरं, क्रोधमूलं त्यजामि तत् ॥ २४ ॥ विवेको हेयहानेन, हेयं च स्त्रीशिरो हृदः । यः सर्वेन्द्रियसंकोचः, संवरः स प्रकीर्तितः
॥ २५ ॥ ध्यात्वैवं हृदि हित्वा च, सुंसुमायां मनः शिवः । कायोत्सर्गस्थितो ध्यायंश्चिंलतिस्तत्पदत्रयम् ॥ २६ ॥ अस्रग-
न्धान्च तद्वात्रे, प्रविष्टाः कीटिकाः पदैः । तत्कर्मैव शिरोरूढं, चखादुर्मध्यगाः पलम् ॥ २७ ॥ पीलिकाभिः पीलिकाभिस्त-
स्याङ्गात्तितउकृतात् । चित्रं निष्कम्पतोऽप्याशु, यत्पपात बहो रजः ॥ २८ ॥ तथापि स्थिरचित्तोऽयमद्विष्टः कीटिकाः प्रति ।
साद्द्विहारात्रयुग्मेन, गीर्वाणपदमासदत् ॥ २९ ॥ इति पष्टगाथार्थः ॥ अथ सप्तमगाथया प्रत्रज्यास्वरूपं कथयति—

लद्धावलद्धविस्ती शीलंगानं च तह सहस्साहं । अट्टारसेव य सयं वोढव्वा आपुणुव्वीए ॥ ७ ॥ (९)
 लब्धं चापलब्ध च लब्धापलब्धे ताभ्यां वृत्तिः प्राणधारण यस्य स लब्धापलब्धवृत्तिः, साधुर्भवतीति शेषः, यदुक्तं—“लभ्यते
 लभ्यते साधुः साधु चैव न लभ्यते । अलब्धे तपसो वृद्धिलब्धे तु देहधारणा ॥१॥ ” तथा शीलंगानां सहस्राणि अष्टादश वोढ
 व्यान्येव आनुपूर्व्या, क्रमेणेत्यर्थः, स चायं क्रमः क्षान्त्यादिधर्मदशकं दशभिः पृथ्व्याद्यजीवपर्यन्तैः । गुणितं जायेत, शतं पञ्चगुणं
 पञ्चभिः करणैः ॥१॥ अथ च सहस्रद्वितयं, संज्ञामिश्रतसुभिस्ततः पट् ते । योगत्रिकेण ते पट् [सहस्राः,] वधघातानुमतिभिरष्टदश
 ॥२॥ एतत्सवादि गाथाचतुष्कम्-न हणेश्च सय साह मणसा आहारसन्नपरिहीणो । सोऽहंदिदयसंवरणो पुढाविजिए खंतिसंपन्नो ॥१॥
 खंती य मद्दयज्जव गुत्ती तव संजमे य वोद्धव्ये । सच्च सोयं आकिचणं च यम च जह्घम्मो ॥ २ ॥ इत्येतत्संवरणे अष्टादश
 शीलंगसहस्राणि साधुना दुर्वहानीति गार्थः ।—इत्थं पञ्चमहाव्रतान्यरजनीभोज्यं ममत्वोज्ज्वनं, निर्देभाशनमाठुकाष्टकत्तो-
 द्रव्यादिकाभिग्रहाः । मासादिप्रतिमाः कचोद्धृतिमहीस्वापोपसर्गचमाः, शीलंगोद्धहनं परीपहपरिण्यगश्च तुर्ये, गतम्, ॥ १ ॥
 इत्प्रस्यां विवृत्तौ श्रीमत्प्रद्युम्नस्य कचे, कृतौ । प्रव्रज्यायाः स्वरूपेऽदस्तुर्यं द्वारमपूरयत् ॥१॥

अथ पञ्चमं द्वार प्रव्रज्यादुष्करत्वं पञ्चभिर्गार्थाभिर्नवभिरुपमानैः प्ररूपयति, तद्यथा—

तारियव्वो य समुद्धो धाहाहिं इमो महल्लकल्लोलो । नीसायवाल्लुयाए चावेयव्वो, सया कुवल्लो ॥ (१०) ॥
 चंफामियव्वं निसियगखगगधाराहिं अस्समत्तेणं । पायव्वा य सहेलं हुयवहजालावल्ली, सययं ॥ ११ ॥ (११)
 गंगा पडिसोणुणं तोलियव्वो तुलाइ सुरसेलो । जहयव्वं तह एगागिणावि भीमारिदुट्टयलं ॥ १० ॥ (१२)

राधावेहविणिग्मिमयचक्रद्वियलत्रखसगगपुत्तलिया । विंधेयव्वाऽधस्सं उवसगपरीसहे जेउं ॥ ११ ॥ (१३)
 तथा, तिहुयणजयप्पढागा अगहियपुव्वा तहेव गहियव्वा । इय एवमाइ साहूण बुकरा होइ पव्वज्जा ॥१२॥(१४)
 अयं प्रत्रज्याविधिः समुद्रः महाकल्लोलसंकुलो बाहुभ्यां तरणीयः, यथा स तरीतुं सुदुष्करस्तथा प्रत्रज्याविधिरपि, तथा निःस्वाद-
 वालुकायाः कवलः सदा चर्वणीयः, यथा स सुदुष्करस्तथा प्रत्रज्याविधिरिति गाथार्थः ॥ तथा — चक्रमितव्यं-अतिशयेन चलनीयं,
 क ?-निसिताग्रतीक्ष्णखड्गधारयां, कथंभूतेन ? — अग्रमतेन साधुनेति गम्यम्, पातव्या च सहलं-सलीलं हुतवहज्वालवली सततं,
 यथा निसिताऽसिधाराचंक्रमणं ज्वलनज्वालामालापानं च दुष्करं तथा प्रत्रज्याऽपीति गाथार्थः ॥ गंगा प्रतिश्रोतसा तर्पेति शेषः,
 तोलनीयस्तुलया मेरुः, जेतव्यं तथा एकाकिना-असहायेन भीमारिदुष्टवलं, यथा एतानि त्रीणि दुष्कराणि तथा प्रत्रज्याविधिरपीति
 गाथार्थः ॥ राधावेद्यार्थं विनिर्मिता चासी लक्षमार्गपुत्रिका च वेध्या अवश्यं-असंशयं उपसर्गपरीपहान् पूर्वोक्तान् जित्वा-अभिभूय ।
 अत्रार्थे सुरेन्द्रदत्तो बहिरंगोऽप्युदाहरणम्, नृत्स्वदुर्लभताप्रस्तावे दशदृष्टान्तान्तरे दृष्टान्तः यः पूर्वमुत्तिष्ठतः स साम्प्रतमत्र प्रस्तावे
 भण्यते, तथाहि-इन्द्रदत्ताभिधो भूपोऽभूत् पुरेन्द्रपुरे पुरे । तस्य द्वाविंशतिः पुत्राः, सन्ति देवीपु भूरिपु ॥१॥ अस्ति तस्य नरेन्द्रस्य,
 पत्नी, सचिवपुत्र्यपि । पाणिग्रहक्षणे तेन, दृष्टा सा नान्यदा पुनः ॥ २ ॥ एकदा तामृत्सनातामपश्यत्कश्यपीपतिः । अपृच्छच्च
 समीपस्थं, द्वाःस्थं कस्येयमंगना ? ॥३॥ सोऽगददेह ! देवीयं, तवैवामात्यनन्दना । तथा सीमन्धरोऽधीशो, निशामेकामुवासा च
 ॥४॥साऽय सम्भूतगर्भाऽऽल्यत्, ज्ञात्वा प्र(मंत्रिणं)मदहेतुताम् । सोऽभिज्ञानकृते भूपोच्छापाद्यं पत्रकेऽलियत् ॥५॥पित्रा प्रपाल्यमाना
 सा, यत्ते स्म समये सुतम् । चत्वारि दासरूपाणि, तत्र जातानि चाहनि ॥६॥ मातामहो महामाल्यो, द्वादशहे विधानतः । सुरेन्द्रदत्त

इत्याख्या, दाहशस्य प्रदत्तवान् ॥ ७ ॥ अत्रिस्तु पर्वतशैव, बहली सागरोऽपि च । चतुर्णां दासरूपाणामिति नामानि जद्विरी ॥ ८ ॥
 तं चाष्टवार्षिके मन्त्री, कलाचार्यसुपानयत् । सखेलं श्राद्धयामास, क्रमाद् द्वासप्तति कलाः ॥ ९ ॥ कलाग्रहणकाले तं, करक्रममिवा-
 श्रवति । कर्षन्ति दासरूपाणि, पातयन्ति मुहुर्महुः ॥ १० ॥ एकतानमनास्त्वानि, वृणवद्वरणयन्त्रयम् । सुविचार्ये कलाचार्योदाददे
 सकलाः कलाः ॥ ११ ॥ ये च द्वाविंशति सति (दीप्ती) सुताः सर्वे सहैव तु । उपाध्यायं च तं चातिसखीकुर्वन्ति ते खलाः
 ॥ १२ ॥ ग्राह्यमाणाः कलाजालं, कलाचार्ये श्रपति ते । यद्विमूर्च्छिभर्वापि, प्रत्युत ताडयति च ॥ १३ ॥ यदि तांश्च कलाचार्या,
 कदाचिदपि ताडयेत् । ततो निजनिजांबानां, कथयन्ति समग्रदम् ॥ १४ ॥ तन्मातरः कलाचार्ये, वदन्याहंसि किं सुतान् ? यतो
 न दुलभाः पुत्रास्तेन ते नैव शिक्षिताः ॥ १५ ॥ इत्वश्च मधुरापुर्यां, जितशत्रुनेरेश्वरः । तस्यास्ति निर्धृतिर्नाम, बुद्धिवा महिता
 सताम् ॥ १६ ॥ तां च श्रासवरा प्रेक्ष्य, जगाद जगतां पतिः । यस्तुभ्यं रोचते मर्ता, वत्से ! धृणु तमिच्छया ॥ १६ ॥ सोचि
 विधायि राधां यः, स मे मर्चा भवत्विति । राज्य तस्मै च दातव्यं, तवेनातः पर हि किम् ? ॥ १७ ॥ बहूपुत्रं निशम्येन्द्रदत्त-
 मिन्द्रपुरे पुरे । सा प्राप्य पितुरादेशं, सामग्रीसहिताऽगमत् ॥ १८ ॥ आत्मानमन्यभूषेभ्यः, प्रवरं मानयन्नयम् ।
 षडुपुत्रतया राक्षो, द्वैराकारयत् परान् ॥ १९ ॥ महाविभूत्या भूषेपु, समायतेषु तेषु ह्य । पुरमिन्द्रपुरार्थाश-
 उत्पत्ताक्रमकारयत् ॥ २० ॥ बहिः पुरस्य वैपुल्यं, विपुलाया विलोकयन् । मण्डपं कार्याचक्रेऽनुच्छाद्यसमुच्चितम्
 ॥ २१ ॥ उपर्युपरि चक्रं च, चक्राण्यष्टाक्ष एकके । न्यस्य पाञ्चालिका तेषामुपरि न्यासि चोर्ध्वगा ॥ २२ ॥ इन्द्रदत्त-
 इपस्तत्र, द्वाविंशत्या युतैः सह । अगात् समग्रालङ्कारकलिता सुकुमार्यपि ॥ २३ ॥ तत्रप्रपञ्चेषु मञ्चेषु, प्रतिमाप्रतिमा नृपाः । तत्र

तन्त्रिष्ववीक्षार्यमुपायिक्षन् विचक्षणाः॥२४॥ इन्द्रदत्तोऽथ सानन्दं, ज्येष्ठं श्रीमालनामकम् । उवाच तनयं पुत्र! , विद्ध्वा वामेऽक्षिण
पुत्रिकाम् ॥ २५ ॥ गृहाण राज्यं सर्वार्थसार्थकतास्पदम् । निर्वृतिं राजपुत्रीं च, सर्वनिवृत्तिमन्दिरम् ॥ २६ ॥ मालिते नृप-
मालाभिः , श्रीमाली तत्र मण्डपे । नाभूदपि धनुर्धतुं, क्षमः प्रागकृतश्रमः ॥ २७ ॥ कथंचिदन्यथा चापलताप्रथमसङ्गमे ।
असात्त्विकोऽपि कर्माद्यः , स सात्त्विक इवाभवत् ॥ २८ ॥ कुलालचक्रवक्राष्टकं सव्यापसव्यतः । समं श्रमत् समुद्दीक्ष्य, किंक-
र्षव्यजडोऽजनि ॥ २९ ॥ दृष्टत्वेनाथ सन्धाय, यत्र तत्र व्रजत्विति । ध्यात्वाऽमुञ्चदसुं चक्रे, स श्रीमाली शिलीमुखम् ॥ ३० ॥
स चोत्प्लुत्य पतन्नस्य, शिरस्पद इयावदत् । इदृक् पततु विज्ञानं, यत्तैव हि मस्तके ॥३१॥ अहो श्रीमालिनो धन्वकौशलं चेति
मापिभिः । सह विक्षेपविज्ञेय, जज्ञे प्रहसनं तदा ॥ ३२ ॥ शेषाणामव्यशेषाणामपीपामेकविंशतेः । एकं द्वे त्रीणि चक्राण्युल्लङ्घ्य
मग्नाः शिलीमुखाः ॥ ३३ ॥ अथाद्युतिभृतं घात्रीधवं सचिवपुङ्गवः । अभ्यधादद्युतिं देव! , किं दधासि मुधा हृदि ? ॥ ३४ ॥
अप्रधानीकृतोऽस्म्यैर्नृपोक्ते सचिवोऽद्यदत् । सुरेन्द्रदत्तनामास्ति, दौहित्रो मे सुतः स ते ॥ ३५ ॥ राधावेधविधाने स, प्रम-
विष्णुः प्रभो ! ध्रुवम् । राज्ञोऽस्मृतौ दिनाद्यं स, पत्रस्थितमदर्शयत् ॥ ३६ ॥ क्व स क्व स इति प्रोक्ते, नृपेणादर्शिं मन्त्रिणा । परि-
रम्य दृढं दोर्म्यामभ्यधायि नृपेण स ॥३७॥ वत्साष्टदलचक्राणि, भित्त्वा वामेक्षिपुत्रिकाम् । विद्ध्वा राज्यं च पुत्रीं च, निर्वृतिं
प्राप्तुर्मांशिपे ? ॥ ३८ ॥ सुरेन्द्रदत्त ईशेऽहं, तातपादप्रसादतः । इति प्रोच्य विरच्यथा, स्थानं धनुरुपादेदे ॥ ३९ ॥ तं धूलिधूसरं
वीक्ष्य, कुचेलं दासकैर्धुतम् । कुमारः स्पष्टशृङ्गाराश्रक्तुर्वक्रोष्टिकां मिथः ॥ ४० ॥ ते स्वं दुर्मेधसो वेध्यवेधसन्धासु दुर्विधाः ।
सह वं विस्मरन्ति स्म, जनेनः परजनैरपि ॥ ४१ ॥ स त्वपश्यन्ननुस्त्रस्यंस्तैलकुण्डे तदन्तरम् । ऊर्ध्वं सन्धानमाधाय, राधावेधाय

तस्थिवान् ॥४२॥ तानि तं दासरूपाणि, स्थितानि परितोऽपि हि । आकर्षन्ति स्म तं त्वेष, नृणवत्तान्यमन्यत ॥ ४३ ॥ कृष्टासी
द्वौ च निखिशी, पक्षयोरुभयोरुभौ । शीर्षं तवापराधेन, च्छेत्स्याथ इति चोचतुः ॥ ४४ ॥ उपाध्यायोऽप्युपान्तस्थस्तस्मै भयमदर्श-
यत् । त्वामेवमन्तयिष्यामो, यदि वेधं न विध्यसि ॥ ४५ ॥ द्वाविंशतिः कुमारश्च, राधां मैपोऽपि विध्यतु । इति वंठवदुल्लंठवचनै-
विज्ञयन्ति तम् ॥ ४६ ॥ तानि तौ च कुमारौश्च, तानप्यगणयन्नयम् । एकतानमना लक्ष्य, एव निक्षिप्तविषणः ॥ ४७ ॥ अष्टा-
नामपि चक्राणां, विज्ञो विज्ञाय चान्तरम् । अविध्यत् पुत्रिकां वामनेत्रे पुत्रो वयोलघुः ॥ ४८ ॥ युग्मम् ॥ साधु साध्विति लोकेन,
इलाधितः स च निर्धृतिम् । राज्यं च प्राप्य पित्रादीनप्यधो विदधे गुणैः ॥ ४९ ॥ अन्तरङ्गा कथा सेयमस्या उपनयस्त्वयम् ।
ज्ञेयमिन्द्रपुरं सोऽयमिन्द्रजालनिभो भवः ॥ ५० ॥ इन्द्रदत्तोऽत्र भूनेता, मनोभावः प्रकीर्तितः । इन्द्रेण ह्यात्मना दत्तः, स स्या-
दन्वर्थ एव तत् ॥ ५१ ॥ अन्यान्यवस्तुवांछारूप्यदेव्या बद्धोऽस्य सन्ति च । तासां द्वाविंशतिः पुत्रा, विज्ञातव्याः परीपहाः ॥ ५२ ॥
मन्त्री पुण्याभिधोऽस्त्यस्य, तस्य पुत्री च सन्मतिः । दृष्टा सोपयता किन्तु, भवे भावेन नान्यदा ॥ ५३ ॥ शुचिः सा चैकदा तेन,
विवेकदाःस्थतो मिजा । ज्ञाता पत्न्युपयुक्ता चापन्नसत्त्वा बभूव सा ॥ ५४ ॥ आल्यत् पित्रे स पत्रे च, लिखति स्म दिनादि-
कम् । भावस्य संगः सन्मत्या, यत्पुण्येन प्रकाश्यते ॥ ५५ ॥ सुरेन्द्रदत्तवत्तस्याः, सुविचारः सुतोऽजनि । कपायाः सहजास्तस्य,
जज्ञिरे दासरूपवत् ॥ ५६ ॥ सुविचारः कलाचार्यस्यागमस्यापिपतः स च । गृह्णन् कलाः कपायौश्च, न किञ्चिदपि मन्यते
॥ ५७ ॥ ते तु द्वाविंशतिस्तं चागमं च प्रति वैरिणः । कलापात्रं कथं न स्मृत्त्याशंसाकृतः सदा ॥ ५८ ॥ ज्ञेया सिद्धिशिला
किञ्च, मथुराऽथ नरेश्वरः । जितशत्रुजिनस्तस्माद्भ्राता निर्धृतिदारिका ॥ ५९ ॥ सा च श्रौढा परिव्रज्या, राधाविधकृतो भवेत् ।

राज्यं च परमानन्दसुन्दरं परमं सुखम् ॥ ६० ॥ यथा वर्षति पर्जन्यस्तन्दुलानुपचाराक् । तथा दशविधो धर्मस्तद्वेतुर्निवृ-
त्तिर्भवा ॥ ६१ ॥ भवेत् सा च मनोभावपुरे श्रीमज्जिनाज्ञया । यदा याति मनोभावो, मुदितः स्यात्तदा किल ॥ ६२ ॥ परानपि
परीणामभूपानाहूय तत्र सः । प्रकर्षस्थानमंचेषु, निवेशयति तद्दिने ॥ ६३ ॥ विपुलो मण्डपस्तत्र, चित्तस्थैर्याभिधोऽभवत् ।
जातावेक्यचथाक्षे, कर्मचक्राष्टकं मतम् ॥ ६४ ॥ प्रव्रज्या पुत्रिका सामायिकं वामं च लोचनम् । तत् कर्मविवरणेन, घन्यो विल्यति
कथन ॥ ६५ ॥ समं परीपहैस्तत्र, मनोभावे समागते । तत्र निवृत्तिरप्यागाद्दशभिर्धर्ममलक्षणा ॥ ६६ ॥ क्षुधापरीपहथाद्यो,
धर्मभादाहुमक्षमः । शरयत्प्राहितो येन, यत्र तत्र ब्रजेज्जनः ॥ ६७ ॥ भवेत् प्रहासपात्रं च, क्षुधितः पुरुषो नृणाम् । एवंविधः कथं
योग्यो, दीक्षासमतयोर्भवेत् ? ॥ ६८ ॥ प्रज्ञासम्यक्त्वरूपौ तु, ज्ञानदर्शनभावतः । द्वयोर्वेध्यस्य च च्छिद्रं, कथंते किञ्चन
क्याचित् ॥ ६९ ॥ मनोभावनेन्द्रोऽथाधित्तमधृतिं दधत् । पुण्येन मन्त्रिणा प्रोक्तः, किं देव ! कुलपेऽद्युतिम् ॥ ७० ॥ यतो-
ऽस्ति मग दोहितरयोधिगः सुतस्त्व । उत्पन्नः सुमतेः कुक्षौ, राधाधेधविधिधक्षमः ॥ ७१ ॥ पुण्योन्मीलितसंकेतं, सुविचारं सुतं
नृपः । आनाग्यालिंग्य च प्रोच, वत्स ! वेत्सीति दुष्करम् ॥ ७२ ॥ तातपादप्रसादेन, सर्वे वेत्ति वदन्निति । सन्धायाजिह्वगं
चित्तं, धर्मभेदप्रतोत्करे ॥ ७३ ॥ उपद्रवत्सु क्षुद्रेषु, कपायेषु चतुर्ष्वपि । उद्यन्निस्त्रिययो रागद्वेषयोर्मूलघातिनोः ॥ ७४ ॥ भय-
दर्शनसिद्धान्ते, त्रस्परस्वस्पलितेष्वपि । परीपहेषु चोत्पुण्ठवचनैर्विभ्रयत्स्वपि ॥ ७५ ॥ स्नेहकुण्डमधः पश्यन्तूर्ध्वं संधानमादधत् ।
विज्ञाय पियरं दृष्ट्या, चाटानामपि कर्मणाम् ॥ ७६ ॥ प्रव्रज्यापुत्रिकां सामायिके वामे च लोचने । अजिह्वगेन मनसा, विष्य-
दध्यामभापभृत् ॥ ७७ ॥ पञ्चभिः कुलरुम् ॥ सुविचारः स लोकेन, दलापितः प्राप्य निर्धुतिम् । राज्यं चापि सदानन्दं, विज्ञं

विश्वं व्यधादधः ॥७८॥ यथा सुदुर्भेदं चक्राष्टकं तद्वत् सुदुर्लभम् । नृजन्म भिद्यतोऽप्याद्यमपरं तु न लभ्यते ॥७९॥ इति गाथार्थः॥
त्रिशुवनजयपताका अगृहीतपूर्वा गृहीतव्यम्, त्रिजगज्जायिनं कामं जितवतः साधोः सत्यैव सा इति, एवमादिभिरुपमानैः,
साधुना दुष्करा भवति प्रव्रज्या, तथापि निर्वाहणीयेति गाथार्थः ॥ इत्यस्यां विद्युतौ श्रीमत्प्रश्नस्य कवेः कृतौ । प्रव्रज्या-
विषमत्वेन, पञ्चमद्वारमत्यगात् ॥ १ ॥ अथ षष्ठं द्वारं धर्मफलदर्शनाख्यं गाथाद्वयेनाह—

जिणधम्मो सुक्खफलो सासयसुक्खो जिणेहिं पन्नतो । नरसुरसुहाइं अणुसंगियाइं अह् कसि पलालं वा ॥३॥ (१५)
जिनधर्मो-रागद्वेषराहितदेवताभिहिता सामाचारी मोक्षफलो जिनैः प्रव्रजसः, तस्य जिना मोक्षमेव फलमवदन् वदति वदि-
ष्यन्ति च, नरसुखसुरसुखानि-राज्यसाम्राज्यदेवत्वदेवाधिपतित्वसुखान्यानुपंगिकाणि जिनैरेवोक्तानि, दृष्टान्तमाह—विभक्ति-
लोपात् कृप्याः पलालमिव, कृषिहिं कणनिर्मितं क्रियते, पलालं त्वानुपद्रिकं स्यादिति गाथार्थः ॥ अत्रार्थे बाहुभवे विहितच-
तुर्दशपूर्वलक्षावाह्याभ्यन्तरवपञ्चरणः श्रीभरतचक्री दृष्टान्तः, तथाहि—अष्टापदाद्री निर्वाणि, युगादिजगदीशितुः । पृथिव्यासुख-
सच्छ्लोकभरतो भरतोऽप्यतत् ॥१॥ सर्वसहापतौ तस्मिन्, द्राक् तस्मात् पतिते तदा । भजे सर्वसहा कम्पं, निःसहा मुक्तमेव
तत् ॥ २ ॥ महीद्रचेतनस्यातः, शोकग्रन्थि विभेदितम् । कण्ठे लगित्वा शक्रेण, पूञ्चक्रे वीक्षयजितम् ॥ ३ ॥ ततः सचेतनचक्री,
श्रुत्वा शक्रस्य पूत्कृतम् । गुरोर्वाक्यमिव च्छात्रोऽनुगम्य शालपत्ततः ॥ ४ ॥ अहमेव कथं नाथा, मुक्तो मुक्तिं यियासता । अश-
रण्ये भवारण्ये, कारुण्याम्बुधिना त्वया? ॥ ५ ॥ लोकः सर्वोऽपि शून्योऽयं, मोहनिद्रास्तचेतनः । तमसा ग्रस्यते वाडं, स्वाभिन्नं

त्वा शिवं विना ॥७॥ चतुर्दशगुणस्थानमतिक्रम्य गंतं त्वया । न चतुर्दश रत्नानि, साम्प्रतं प्रीणयन्ति माम् ॥ ८ ॥ विलपन्निति
शक्रेण, बोधितो भरताधिपः । सुतः किं तस्य तातस्य, त्वाद्दृश्यः कातरो भवेत् १ ॥ ९ ॥ तं प्रबोध्येति सुत्रामा, चारुगोशीर्ष-
दारुभिः । आनायितैः सुरान् प्रेष्य, पूर्वोघाशास्वथ क्रमात् ॥ १० ॥ वृत्तां विभोः शरीरस्य, त्र्यश्रामिध्वाकुञ्जनिमनाम् । चतुरश्रां
चितामन्यमुनीनां च व्यधापयत् ॥ ११ ॥ युगम् ॥ सुरास्तानि शरीराणि, स्नपयित्वा विलिप्य च । शिबिकाभिः समानीयाक्षि-
पंस्वासु चितासु च ॥ १२ ॥ ततः प्रज्वालयामासुरग्निमग्निकुमारकाः । चिता विध्यापिता कालेऽनल्पैर्भेषकुमारकैः ॥ १३ ॥
ऊर्ध्वं दंष्ट्राद्वयं शुक्रेशानां दक्षिणवामगम् । आदातां तदधःस्थं तु, क्रमेण चमरो बलिः ॥ १४ ॥ देवैरस्थिचयो वह्निः, श्रावकै-
र्भस्म कैमन । जगृहेऽज्जनि पावित्र्यं, ततः पावकभस्मनोः ॥ १५ ॥ देवैथितात्रयस्थाने, रत्नस्तूपत्रयं कृतम् । स्वाम्यङ्गकृत्यं
शक्रेण, चक्रेऽन्येषां तु नाकिभिः ॥ १६ ॥ कृत्या नन्दीश्वरे यात्रां, स्वस्वस्वर्वासमागतः । दंष्ट्रां माणवकस्तम्भे, पूजनाय न्यवी-
विशत् ॥ १७ ॥ चक्री वर्धकिमारोप्य, संस्काराम्यर्णभूतले । चतुर्गव्यूतिविस्तारं, त्रिगव्यूतिसमुच्छ्रयम् ॥ १८ ॥ चैत्यं सिंह-
निपघारुयं, सर्वरत्नशिलामयम् । मेरुचूलामिवानीय, निवेशितमकारयत् ॥ १९ ॥ युगम् ॥ चक्रे निजनिजोच्चचवर्णलक्षण-
लक्षिताः । चतुर्विंशतितीर्थप्रतिमास्तस्य चान्तरे ॥ २० ॥ मूर्त्तिस्तदग्रे बन्धूनां, नवाग्रनवतेरपि । प्रत्येकं त्वकरोत् मूर्त्तिं, स्व-
सक्तानां तदुपासिकाम् ॥ २१ ॥ रक्षार्थं बहुशो यन्त्रप्रयोगांस्तत्र तेनिरे । चक्रे दुस्तंचरो दण्डरत्नेनोत्तिल्लह्य दन्तकान् ॥ २२ ॥
निर्मानुपग्रचारोऽतो, पर्वतस्तेन सर्वतः । चक्रेऽष्टमेखलायुक्तः, कीर्त्त्येतेऽष्टापदस्ततः ॥ २३ ॥ युगम् ॥ तासामप्रतिमानां
च, प्रतिमानां नराधिपः । स्नानपूजाः स्तुतीः कृत्वा, विनीतां नगरीमगात् ॥ २४ ॥ तत्रापि प्रशुपादानां, संस्मरन् शोक-

विद्वलः । अमाल्यैः प्रतिबोधैष्य, स्वकृत्येषु प्रवर्धितः ॥ २५ ॥ स्वामिमोक्षदिनात्पञ्चपूर्वलक्ष्मीमलक्षयत् । यान्तां निमेषवन्नैप,
विश्वग्नोचरगोचरः ॥ २६ ॥ अन्यदा विहितस्नानो, हरिचन्दनचर्चितः । देवदृष्याण्यदृष्याणि, वसानो वसनान्यसौ ॥ २७ ॥
विभाणो मुकुटं मूर्ध्नि, कर्णयोः कुण्डलद्वयम् । प्रैवेयकं च ग्रीवायामङ्गदे वाहुरङ्गदे ॥ २८ ॥ अंगुलीबन्धुलीयानि, मुक्ताहारं
च वधति । चरणद्वितये योग्यचरणाभरणानि तु ॥ २९ ॥ श्रीनाभेयकुलाब्धीन्दुसननाभिशृगनाभिजाम् । विअच्छिरसि
ताम्बूलमास्ये पञ्चसुगन्धिकम् ॥ ३० ॥ चतुःषष्टया सहस्रैश्च, सुभद्रादिभिरावृतः । प्रेयसीभिः स्मरश्मापद्मारावलगकैरिव
॥ ३१ ॥ निखभीभरतभङ्गी, भरतः शक्रसच्चिभः । रत्नादर्शगृहे गत्वाऽऽत्मादर्शं समलोकत ॥ ३२ ॥ पद्भिः कुलकम् ॥
इतश्च निधयोपात्परिग्रज्येन पाहुना । या तपःश्रीः समाराद्धा, पूर्वलक्षाश्चतुर्दश ॥ ३३ ॥ एकान्ते चैकदा सेवाभ्येत्य
श्रीकेशलिभिया । अमिलापातिदुःखिन्या, सुतयेव निजा प्रद्यः ॥ ३४ ॥ मातस्तदा मयाऽञ्जायि, सङ्गं त्वं जनयि-
ष्यति । भ्रंस्वैर ममानेन, वरेण सह पाहुना ॥ ३५ ॥ तैस्तैस्तदातनैस्तस्येङ्घ्रितैरन्तस्तरंगितैः । बाढं बद्धानुरागं मां, तदा वेत्ति
भरतयपि ॥ ३६ ॥ दैवयोगात् परं नाभूत्तदा मे तेन संगमः । सर्वार्थसिद्धिं सम्प्राप्तस्तवाप्यजनि दूरतः ॥ ३७ ॥ गृहिणीरहितं
तप, तं भुत्वा भुतवाक्यतः । तस्मिन् त्यक्तवत्यस्मि, रागं दूरगताऽपि हि ॥ ३८ ॥ अधुना स प्रियः प्राप्तस्तीर्थिकृत्युन्नतामपि ।
अभद्राभिः सुभद्राभिः, सौभिर्विष्णुप्यतेऽधिकम् ॥ ३९ ॥ विश्वालोकस्वभावायाः, पश्यन्त्या अपि मे पुरः । मत्प्रियो भुज्यतेऽन्या-
भिर्नारीभिः किं करोम्यइम् ॥ ४० ॥ स्वदुःखं तदिदं मातस्तवाग्रे कथितं मया । यथा तथापि तं नाथं, मम मेलय हेलय ॥ ४१ ॥
पराधीः प्राह किं बल्ले !, करोमि ? गृहभेदतः । विनष्टं हि तदा कार्यमेतज् ज्ञातं मया स्वयम् ॥ ४२ ॥ परस्य मिलितं ह्यात्मजने

कार्यं विनश्यति । काष्ठखण्डे कुठारेण, घाटिते छिद्यते द्रुमः ॥ ५३ ॥ मदीयपरिवारान्तर्यदभ्यन्तरमानुषम् । साधूपकारकं साधु-
धैयावृत्त्याख्यमस्ति यत् ॥५४॥ मिलित्वा तेन विपयाभिलापस्य पुरस्कृताः । विपया मोहराट्पुत्ररागराजस्य मंत्रिणः ॥ ५५ ॥
ततस्तैर्विपयैरेप, वैयावृत्त्याद्विजृम्भते । अपरापरनारीणामानीतः करगोचरम् ॥ ५६ ॥ एतैर्विमोहितौ दानशीलाख्यौ तु
ममाग्रजौ । न मां ममानुजं भावमुपलक्षयते ह्ययम् ॥५७॥ तद्वत्से ! ग्राममध्ये न, प्रवेशोऽपि हि लभ्यते । यत्र देशत्रतानां तु, द्वयं
प्रक्षिप्यते कथम् ? ॥ ५८ ॥ सुन्दरं त्वेकमेवास्ति, चरितेऽस्याधुनातने । यदेप स्वकृतिं कृत्वा, श्रावकानित्यपाठयत् ॥ ५९ ॥
जितो भवान् वर्द्धते भीस्तस्मान्मा हन मा हन । विरागताया मे सख्याः, प्रवेशोऽस्तीति यत् खलु ॥ ६० ॥ कदाचिदेतद्द्वा-
रेण, मामेप सपरिच्छदाम् । सकुटुम्बां च सन्मान्य, विधास्यति तवेक्षितम् ॥ ६१ ॥ केवलश्रीस्ततः प्राह, सहिष्णुर्नाहिमस्मि
यत् । इयत्कालविलम्बस्य, वाढमुत्कण्ठता श्रिये ॥ ६२ ॥ अनन्ता मत्प्रिया भूता, भवन्तो भाविनोऽपि च । यथाऽयं न तथा
कश्चिच्चरंष्टो मम चेतसि ॥ ६३ ॥ ममाग्रतो गृहीत्वा च, कामितः कामिनीजनैः । अपरैस्तद् गृहीत्वाऽहं, कामये तं तदग्रतः
॥ ६४ ॥ तदम्ब ! निर्विलम्बस्य, कार्यस्यास्य कृते सखीम् । निजां विरागतां छन्नदूतीत्वे त्वं नियोजय ॥ ६५ ॥ मिलितायां हि
मथ्येप, पराः स्त्रीस्त्यक्ष्यति क्षणात् । मयाऽऽश्लिष्टो विना सिद्धि, नान्यया रमते नरः ॥ ६६ ॥ ततस्तपःश्रियाऽऽदिष्टा, तत्र
कार्ये विरागता । उवाच युज्यते प्रणुसग्रार्थे भवितव्यताम् ॥६७॥ साऽगाद्विरागताऽऽहृता, भापिता च तपःश्रिया । सर्वकार्यशुभा
नान्या, काऽप्यस्ति त्वाद्दशी सखी ॥ ६८ ॥ केवलश्रीर्विद्वोः कालात्, कुर्वते भरते रतिम् । मां विनाऽप्यनयोयोगं, तत्त्वं घट्टय
दुर्घटम् ॥ ६९ ॥ प्रत्यूचे सा तपःश्रि ! त्वं, निःस्पृहाणां शिरोमणिः । त्वयाऽदिष्टं करोम्येषा, तदधैव धृणादपि ॥ ७० ॥ अहं

तत्रैव यान्त्यस्मि, पृष्ठे प्रेष्या विरागता । तूर्णं पूर्णं विजानीहि, केवलश्रीमनोरथम् ॥ ७१ ॥ इत्थं कृतप्रतिज्ञा सा, तत्रागाद्भवि-
तव्यता । रत्नादर्शान्तरे मूर्तिं, चक्रिणः पश्यतो निजाम् ॥ ७२ ॥ स पश्यन्मुहुरे मूर्तिं, प्रत्यविम्ब्यत निश्चलः । कायोत्सर्गोस्थित-
श्छद्मस्थत्वे श्रीनाभिभूरिव ॥७३॥ मूर्तिं स पश्यन्नादर्शे, पश्यति स्म कर्नीनिकाम् । अनूर्म्मिकां तदाऽऽयातभवितव्यतया कृताम्
॥ ७४ ॥ विच्छायां प्रेक्ष्य तामन्यांगुलीभ्योऽप्ययमूर्म्मिकाम् । अंगुलीविगलच्छोकमत्वेन सहामुचत् ॥ ७५ ॥ नृकोटीरः स्वको-
टीरं, स्वशीर्षादुदतारयत् । शिरोऽधिरूढचक्रित्वभारं चिरमिवोद्दृष्टम् ॥ ७६ ॥ कुण्डलच्छन्नना कर्णयुगलाञ्चक्रवर्तिना । चाद्वनि
चाटुकारणामिव दूरं वितेतिरे ॥ ७७ ॥ कण्ठभूषाथमूं मोक्षं, मुंचन्नयमशोभत । प्रेमद्वतसुभद्रादिबाहुपाशानिवायतान् ॥ ७८ ॥
केयूरकंकणश्रेणीभुजयोर्दूरयन्त्रयम् । दानावलेः चक्षुर्योऽबलेपद्वयमिवात्यजत् ॥ ७९ ॥ विरागताश्रितः सोऽथ, हारमुज्झाचकार
च । वक्षसा सर्वसंसर्गपरिहारमिवाचरन् ॥ ८० ॥ इत्थं विमुक्तसर्वांगाभरणो भरतेऽरः । फल्गु तद्रहितं कार्यं, गतच्छायमलो-
कयत् ॥ ८१ ॥ ततो विरागताचान्तस्वान्तः शान्तमतिः स तु । जातवंगो भवावासं, संवेगेनेत्यभावयत् ॥ ८२ ॥ देहो दुःसह-
गन्धोऽयं, द्विदिनीं द्विदलान्नवत् । अधिवास्याधिवास्योञ्चैर्भोगयोग्यो विधीयते ॥ ८३ ॥ दुष्टव्यापारधूमेन, वह्निनेव विनाशता ।
देही देहेन को वाऽस्मिन्, देहे न च बहुव्यथाम् ॥८४॥ श्रीनाभेयभवेनापि, भवे गृद्धिमता मया । कृते शरीरकस्यास्य, किं न किं,
दुष्टृतं कृतम् ? ॥ ८४ ॥ पिशुनेन शुनेनेव, सरोपं भवता मया । विहिताः सहिताचाराः, सोदरा अपि दूरतः ॥ ८६ ॥ अमान-
मानसंक्रोधयोधं मायाऽऽमयादितं । लोभान्धं विषयप्रस्तं, धिग् धिग् मामधमाधमम् ॥ ८७ ॥ इत्थं विरागतादृतीवाक्यैरागत्य स-
म्मदात् । क्षपकश्रेणिनिश्रेण्या, केवलश्रीस्तमारिलपत् ॥ ८८ ॥ शक्रेणागत्य स प्रोचे, द्रव्यलिंगग्रहं कुरु । ततो वन्दे ततश्चक्रे, स

लोकं पंचमुष्टिरुम् ॥ ८९ ॥ देवताध्यापयन्मुद्रां, ततः शक्रेण वन्दितः । राज्ञां दशसहस्रया च, तदनु व्रतमाददे ॥ ९० ॥ भव्य-
लोकप्रबोध्यैप, पूज्यैश्च विद्वद्य च । जगामाष्टापदं यातो, मोक्षं भरतकेचली ॥ ९१ ॥ एतदेव व्यतिरेकेणोपदिशति-यतः श्रीभरत-
चक्रिणाऽष्टापदे यथावर्णप्रमाणराल्नचतुर्विंशतिजिनप्रतिमास्थापनविहितदुरितावसादः सिंहनिपद्याप्रासादः कारितः, तत्र च
यथोक्तविधानि स्थापितानि, प्राग्भवे च सा वैयावृत्यपूजा कृता, दुर्द्धरं च व्रतं धृतं, यस्य त्वेतेषां चतुर्णां मध्ये न किमपि स्यात्
तस्य मनुष्यजन्मव्यर्थत्वे गाथामाह—

भयणं जिणस्स न कयं न य धियं नेय पूइया साह । दुद्धरवयं न धरियं जम्मो परिहारिओ तेहिं ॥१४॥ (१६)

भयनं जिनस्य न कृतं, न विभ्यं, न च पूजिताः साधवो, दुर्द्धरं व्रतं न धृतं, मनुष्यजन्म तेन लब्धं हारितमेवेति ॥ इत्य-
स्यां चितृती श्रीमत्प्रद्युम्नस्य कवेः कृतौ । धर्मफलदर्शनाख्यं, पण्डं द्वारमपूर्यत ॥ १ ॥ अथान्वयव्यतिरेकाभ्यां
शीलनिर्वाहकस्यः पंचभिर्गाथाभिः श्लाघते—

शुणियूदो सीलभरो विसयपसत्ता तरंति नो वोहुं । किं करिणो पट्टाणं उब्बोहुं रासहो तरइ ॥१५॥ (१७)

मन्यन्ते माधुसामाचारीमिति मुनयः तैर्व्यूढः शीलभरोऽष्टादशसहस्रशीलांगभारः पूर्यप्रणीतः यत एव विषयप्रसक्ताः-शब्दादिषु
प्रसर्पेण संसर्गवन्तो न वोहुं तरन्ति-शक्युवन्ति 'शकेश्रयतर्तीरपाराः' इति प्राकृतत्वात्, व्यतिरेकदृष्टान्तमाह-किं करिणः पर्याण-
भारस्यं उडोहुं रासभः शक्योति?, अपि तु न, शक्तिपुरपरिषरूपरागादिभुजांगलाभंगमहागजप्रायमहाशुनिच्युटं शीलपर्याणं रासभप्रा-
यगत्याभ्यामः कथं वोहुं शक्यत इति भावः, चिद्रूपस्य वयःस्यस्य, शीलमत्यद्भुतं यदि । चित्रं न तर्थाचिद्रूपविरूपजरीणां तु किम्?

॥१॥ रूपवन्तो वयः स्याथ, विध्वन्यामोहकारिणः । स्त्रीसंगैरर्थभंगैथ, न ये भिव्वा नमामि तान् ॥२॥ अत्रार्थे श्रीवज्रस्वामिदृष्टान्तः,
तथाहि-अवन्तीधिपये तुम्बवनाख्ये सन्निवेशने । धनिपुत्रो घनगिरिर्नाम्नाऽऽस्ते धार्मिकः सुधीः ॥ १ ॥ पितरौ यत्र यत्रास्य,
कृते कन्यां यथाचतुः । तत्र तत्र व्रतेच्छुं स्वं, कन्यापित्रोः शंसस सः ॥ २ ॥ सुनन्दा धनपालेभ्यकन्याऽऽह पितरौ निजौ । विना
घनगिरिं नान्यो, मान्यो मम वरोज्वरः ॥ ३ ॥ व्रतेच्छवेऽपि तस्मै सा, पितृभ्यां प्रददे ततः । भजे घनगिरिस्तां चान्यदा
कर्मनियोगतः ॥ ४ ॥ श्रीदसामानिको देवस्तस्याः कुशाववातरत् । मत्वा चापन्नसत्त्वां तामूचे घनगिरिः सुधीः ॥ ५ ॥ यत्रा-
र्वसामितो नाम, भ्राता प्रव्रजितस्त्व । श्रद्धोप्यामि व्रतं तस्मादहं सिंहगिरोगुरोः ॥ ६ ॥ इदमुक्त्या च मुक्त्वा च, तां सगर्भामसौ
कृती । व्रतमादाय निर्मार्यस्तपस्तेपे सुदुस्तपम् ॥७॥ सुनन्दा सुदिनेऽब्रुव । सुतं तस्याः सखीजनः । प्रतिजागरणायतस्तमेवं चालमा-
लपत् ॥ ८ ॥ अग्रहीष्यचपस्या ते, तातस्ताव । न चेतुरा । अभविष्यत्ततः कीदृग् , वत्स ! जन्मोत्सवस्तव ? ॥ ९ ॥ तदाकर्ण्य
स पालोऽपि, ससंज्ञः कर्मलाषव्यात् । जातजातिस्मृतितैश्चच्छातस्य पथि पान्थताम् ॥ ४ ॥ अम्यां विलक्षतां नेतुं, रुदन्न-
स्यादहर्निशम् । सदोलादोलनैर्गोभिश्चतुश्चिन्नदर्शनैः ॥ १० ॥ अब्दाधं रुदता तेन, स्मृतिज्ञानेन संक्षिना । नन्दनेन निरानन्दा,
सुनन्दा विदधेऽधिकम् ॥१२॥ अन्यदा घनगिर्यार्यसमित्तादिभिरावृतः । आचार्यसिंहगिर्योख्यस्तत्रागात् सन्निवेशने ॥ १३ ॥
घनगिर्यार्यसमितौ, विचार्य शकुनं गुरुः । प्राहाचित्ता सचित्ता वा, भिक्षा श्राद्धाऽद्य हे सुनी ! ॥ १४ ॥ सुनन्दासदनायतौ, जनी
तस्या सखीजनैः । वीक्ष्य प्रोक्त्वा सुनन्देति, मुनये ! वनुरर्थताम् ॥ १५ ॥ तेनात्सुद्विजिता सा च, दोभ्यर्मासुत्पाद्य चालकम् ।
सुनि घनगिरिं प्राह, गृहाणामुं निजांगजम् ॥ १६ ॥ स्मरन् गुरुवचः सोऽमूमूचे कुर्वन्न साक्षिणः । पथात्तापवती पथादालं न

लभते शुभे ! ॥ १७ ॥ सुनन्दा साक्षिणः कृत्वा, निर्विण्णा तनयं ददौ । न्यस्तश्च पात्रबन्धेऽसौ, विरतथानुरोदनात् ॥ १८ ॥
 पितरं विरतं प्राप्य, विरतो रोदनादसौ । शुनिहस्तगतो युक्तं, बालो मौनमवाप सः ॥ १९ ॥ सुनन्दामन्दिरादेवावुपेतौ शुदितौ युनी ।
 गुरुर्धनगिरिं वीक्ष्य, भारितं चाम्यधावत ॥ २० ॥ बालस्य बलिनो भारद्वाज्यमानभुजान्मुनेः । पात्रबन्धं क्रे चक्रे, बालं वज्र-
 मिति ब्रुवन् ॥ २१ ॥ गुरुर्लक्षदृग् वीक्ष्य, तं सुलक्षणलक्षितम् । उवाच शासनस्यायं, बालो मावी प्रभावकः ॥ २२ ॥ अहं सिंहगिरिः
 सिंहपोतेनानेन जाग्रता । सत्याभिधो भविष्यामि, चादिद्विरदमर्हिना ॥ २३ ॥ नररत्नमिदं यत्नरक्ष्यमेवमुदीर्यं सः । आर्योणामर्ष-
 यामास, बालं पालयितुं गुरुः ॥ २४ ॥ आर्याः शय्यातरीणां तमार्पर्यस्ताश्च मातृवत् । स्वापत्यानिर्विशेषं तं, सुदा बालमपालयन्
 ॥ २५ ॥ आक्रीडयन्नयुधाङ्केऽस्वपयन्नप्यमण्डयन् । अर्पीप्यन् प्रस्तुकार् नित्यं, स्तन्यस्तन्यं स्तनन्धयम् ॥ २६ ॥ बालकः स च नीहा-
 राहारादिषु सचेतनः । न किञ्चिद् दुःखकृत्तासौ, चक्रे चक्रेतराशयः ॥ २७ ॥ तं बालं नाल्पया च, व्याकुला यत्र वासरे । तं
 भेने सा वृथा साध्वी, यथाऽऽवश्यकवर्जितम् ॥ २८ ॥ प्रत्युपेक्षानिरीक्षादि, प्राशुकान्नाशनेऽपि च । अर्माणि शिक्षयन्नेप,
 साध्वीयर्गममोदयत् ॥ २९ ॥ शय्यातरी सुनन्दार्ये, याचन्स्यै नार्पयत् सुतम् । साऽभ्यन्यनारोसामान्यं, जित्शुस्तमपालयत् ॥ ३० ॥
 अर्थयुधर्नगिर्याधास्तत्र वज्रे त्रिवापिके । सुनन्दाऽजनि सानन्दा, सुताऽऽदानकृताशया ॥ ३१ ॥ खरुं सुनन्दा साधुभ्यो,
 ययाचे न ददुश्च ते । लोकोऽवादीदमुं वादं, वृषो निर्वाहयिष्यति ॥ ३२ ॥ सुनन्दा स्वजनैर्युक्तोपाविशद्दामपक्षतः । नृपस्य
 दक्षिणे पक्षे, सक्षमद्वारकः पुनः ॥ ३३ ॥ भापोत्तरं द्रयोर्ज्ञात्वा, बभापे नृपतिस्ततः । येनाहूतः समायाति, तस्य स्तादेप बालकः
 ॥ ३४ ॥ अयं पक्षद्वयेनापि, निर्णयो मन्यते स्म च । ऊचे च प्रथमं पुत्रमाकारयतु कः पुनः ? ॥ ३५ ॥ क्षोपक्षाः प्रोचिरे बालः ;

साधुभिश्चिरसद्गतः । तत्पूर्वं पुत्रमात्रैव, तदाह्वाने निदिश्यताम् ॥ ३६ ॥ सम्भैः परममित्युक्ते, सुनन्दा न्यस्य तत्पुरः । खेल-
नानि सभोज्यानि, नानारूपाण्युवाच सा ॥ ३७ ॥ वत्सैतत् पूर्वगात् (मादाय), ममोत्सङ्गपुरोकुरु । त्वं मे माता पिता देवः ,
शरीरं जीवितं गुरुः ॥३८॥ मातुर्दुष्प्रतिकारत्वं, विदन्नपि न भेदितः । यस्तस्याश्रुभिः सत्यो, वज्रो नाम्ना हृदापि तत् ॥३९॥
स बालोऽचिन्तयत् सङ्गे, महिमानं ददाम्यहम् । परिणामसुखं दुःखं, मातुर्भावि व्रताच्चदः ॥ ४० ॥ ध्यायन्नित्येप तन्मातुः ,
साघसेलनकादिकम् । दृष्ट्याऽपि नास्पृशन्नक्तद्वेषी भक्तमिवाखिलम् ॥ ४१ ॥ बुन्नो राज्ञा धनगिरिस्तथ्याष्टुदगिरिद्विरम् ।
व्रतेच्छुस्तच्चविचेत्सं, तद्रजोहरणं भज ॥ ४२ ॥ कराद्धनगिरेः शीघ्रमेतथ धर्मध्वजं ललौ । चारित्र्यीनिवासैकशुभ्रांगोजनिभं
शिशुः ॥ ४३ ॥ तद्रजोहरणं रंजे, बालस्यास्य कराम्बुजे । तन्मानसनिवासित्वान्नव्यमानसवासिवत् ॥ ४४ ॥ सुनन्दाऽथ
निरानन्दाऽध्यायन्मे बान्धवो धवः । सुतश्च व्रतिनोऽभूवन्, ममाप्नेतद्धि युज्यते ॥ ४५ ॥ सुनन्दा हृदि कृत्वैवं, निजं सदन-
मासदत् । आजगुर्वज्रमादायोपाश्रयं व्रतिनोऽपि ते ॥ ४६ ॥ स्तन्यं स्तनंघयोऽधेष, पपौ नैव व्रतेच्छया । तदाचार्यैः परि-
त्राज्य, व्रतिनीम्यः समर्पितः ॥ ४७ ॥ अनुस्रुतु सुनन्दाऽपि, सानन्दा व्रतमाददे । एकादशाङ्गी वज्रस्तु, जग्राहार्यासुखश्रुताम्
॥ ४८ ॥ व्रतिन्युपाश्रयादष्टवार्षिकः स महर्षिभिः । स्वोपाश्रयं समानीतो, विनीतो नीतिवेदिभिः ॥ ४९ ॥ प्रत्ययन्त्यन्यदा
वज्रगुरवश्चेतुरन्तरा । मेघे वर्षति यक्षस्याश्रयेऽस्थुः सपरिच्छदाः ॥ ५० ॥ वयस्थाः प्राग्भवे देवा, जुम्मकाः सत्पतीक्षितुम् ।
वज्रस्य वाणिजीभूयात्स्य स्रुीन् न्यमन्त्रयन् ॥ ५१ ॥ गुर्वोदेशाद्भजन् वज्रो, भिक्षार्थं सद्वितीयकः । ववले विभ्यदःकायादल्प-
ः । तदपि विद्युपः ॥ ५२ ॥ पुनराकारितो वज्रो, देवैर्वारितवारिभिः । गतस्तदुदजे पश्यन्नमराभिश्चिकाय तान् ॥ ५३ ॥ अत्राचर्भे-

क्षेपज्ञेऽथ, बलिते स्वं निवेद्य ते । विद्यां वैक्रियलङ्घि च, दत्त्वा तस्मै तिरोदधुः ॥ ५४ ॥ तैरेवामन्त्रितो देवैर्वज्रो घृतवैरः
परैः । पूर्ववद्विद्ययाऽऽकाशगामिन्या सहितश्च तैः ॥ ५५ ॥ पदानुसारिप्रज्ञावान्, स्थिरीचक्रं मुनिर्जवात् । अङ्गान्येकादशाप्येप,
किञ्चित्पूर्वगतादपि ॥५६॥ मुनिवृद्धैः पठेत्युक्ते, शक्तिव्यक्तिमनाश्रयन् । शुश्र्वावन्यानधीयानान्, कुर्वन् गिणगिणस्वरम् ॥ ५७ ॥
बाहेर्गुरुषु भिन्नार्थं, गतेष्वपि च साधुषु । वसतौ वज्र एकाकी, सन्निवेश्याथ वेष्टिकाः ॥ ५८ ॥ शिष्यालीनामिवैतासां, स्वयं
गुरुरिव स्थितः । प्रारम्भे वाचनां दातुं, स्वयंमंगताश्रिताम् ॥५९॥ युग्मम् ॥ गुरुस्तां वाचनावाचं, श्रुत्वाऽध्यायत् किमागताः ।
मिक्षां कृत्वा महाप्रज्ञाः, स्वाध्यायैः पालयन्ति माम् ? ॥ ६० ॥ विभाव्य वज्रस्यैकस्य, स्वरं मुदितमानसः । दध्वौ
घन्यो ह्ययं गच्छो, बालो यत्रेदृशश्रुतः ॥ ६१ ॥ क्षोभो मा भूदमुष्येति, चकार द्वारमाश्रितः । गुरुर्गुरुतरारावरुचि-
नपेक्षीवचः ॥ ६२ ॥ वज्रो गुरोः स्वरं श्रुत्वा, न्यस्य स्थानेषु वेष्टिकाः । एत्यादाय गुरोर्दण्डं, पदरेणुं ममाज्जं सः ॥ ६३ ॥
गुर्वग्निरजसा भाले, स कृतालेपनः शिशुः । गुरुक्रमौ क्रमज्ञोऽयं, प्रक्षाल्याम्मोऽभ्यचन्दत् ॥ ६४ ॥ गुरुज्ञोपर्यितुं साधुं, मत्वाऽस्य
प्रतिभाप्रमाम् । निश्चूचे दिवसान् द्वित्रान्, यामो ग्रामान्तरं वयम् ॥ ६५ ॥ वाचनाग्राहिणः ग्राहूर्वाचनां कः प्रदास्यति ? ।
वज्रस्तच्च गुरुशोक्तं, तत्तथेति प्रपेदिरे ॥ ६६ ॥ प्रातर्गते गुरौ ग्रामं, मुनयो धिनयोऽज्ज्वलाः । गुरुवन्न्यस्य तं तस्मादाददुस्तन्न
वाचनाम् ॥ ६७ ॥ तं बालमपि तत्कालमिति सन्देहभेदने । गुरोरपि गुरुश्रीत्या, दृष्टशुस्ते सुदर्शनाः ॥ ६८ ॥ सूर्योऽय समा-
याताः, पृच्छूर्वाचनासुखम् । तेऽप्यूर्वाचनाचार्यो, वज्र एवास्तु नः सदा ॥ ६९ ॥ श्रुतेशेपमशेषं च, गुरुर्वज्रमपाठयत् ।
उदग्राहयदप्येनं, तथाज्ञोपाङ्गसंभवम् ॥ ७० ॥ दृष्टिवादो गुरोर्यावौस्तावन्तं तमशिक्षयत् । पुरं दशपुरं जग्मुः, सर्वज्ञाः सूर्योऽ-

न्यदा ॥ ७१ ॥ ते वज्रमूर्धुर्वत्स ! त्वं, सद्गुरोर्भद्रगुप्ततः । दशपूर्वभृतोऽवन्त्यां, दशपूर्वमधीष्व तत् ॥७२॥ स गुर्वाज्ञां दधच्छीर्षं,
यतिगुग्मयुतो ययी । रजन्यामुञ्जयिन्याश्च, नगर्या न्यवसद् वहिः ॥ ७३ ॥ भद्रगुप्तो गुरुः शिष्यान्, ब्रूते स्वप्ने नवोऽतिथिः ।
पतद्ग्रहं पयःपूर्णं, पीत्वा वृषः क्षणाद्भूत् ॥ ७४ ॥ दशपूर्वीग्रही तावत्, कोऽप्यघातिथिरेष्यति । दिष्ट्या न मयि विच्छेदो,
दशपूर्व्या मविष्यति ॥ ७५ ॥ सुदा सूरौ वदत्येवं, वज्रो नैपेधिकीं वदन् । विवेश वसति पश्चात्, प्रथमं तु गुरोर्मनः ॥ ७६ ॥
प्रणमन् पादयोर्विभ्रः, कताभ्यां गुरुणाऽऽदे । आश्लिष्य भापितो ज्ञात्वाऽऽकृत्या वज्रो ह्ययं सुधीः ॥ ७७ ॥ कञ्चित् सुख-
विहारस्तेऽ, गुरुः कुशलवांस्तव । किमवन्त्या विहारस्य, कारणं वज्र ! पण्डित ! ॥ ७८ ॥ वज्रः प्राहाखिलं भव्यमस्ति
पूज्यप्रसादतः । अध्येतुं दशपूर्वीं तु, पूज्यान् गुर्वाज्ञयाऽऽगमम् ॥७९॥ प्रभो ! प्रसीद तन्मह्यं, दशपूर्वीप्रदानतः । तेनेत्युक्ते गुरु-
र्यत्नात्समै तां प्रत्यपादयत् ॥ ८० ॥ भद्रगुप्ताज्ञया वज्रोऽगच्छद्दशपुरं प्रति । तत्र सिंहगिरिः पुर्यामनुज्ञां चास्य निर्भेम ॥८१॥
पूर्वानुज्ञोत्सवे सूरिपदे च जृम्भकारैः । प्राग्जन्मभिर्वैवज्रस्य, महौत्थके महोत्सवः ॥ ८२ ॥ ततः सिंहगिरिः स्वर्गं, गृहीतानश-
नोऽगमत् । श्रीवज्रमुनिराजस्तु, विजहार महीतले ॥ ८३ ॥ मुनिपञ्चशतीयुक्तो, यत्र यत्रागमद्विभुः । श्रीवज्रस्तत्र तत्राभू-
जनस्तद्गुणराञ्जितः ॥ ८४ ॥ इत्थं पाटलीपुत्रे, धनारूपधनिनः सुता । कन्याऽस्ति रुक्मिणी नाम, रूपेणान्येव रुक्मिणी
॥ ८५ ॥ धनस्य यानशालायां, स्थिताः साध्व्यो गुणस्तवम् । वज्रस्याहार्द्रिशं तेनुः, पुण्याहं यद् गुरुस्तुतिः ॥८६॥ तद्गुणश्रेणि-
माकर्ण्य, रुक्मिणी वज्ररागिणी । ऊचे निश्चयतः श्रीमान्, वज्र एव पतिर्मम ॥ ८७ ॥ साध्व्यस्तामवदन् मुग्धे !, निष्फलोऽयं
ग्रहस्तव । सा प्राहाहं तदादेशवशा स्थास्यामि संयमे ॥ ८८ ॥ इति निश्चयतः कन्या, सा न चक्रे वरान्तरम् । श्रीवज्रोऽपि

समागच्छत्, पाटलीपुत्रपचनम् ॥८९॥ विज्ञाय वज्रमायांतं, सम्मुखोऽगान्महीपतिः । सर्वान्त्पस्ततः (समान्) प्रेक्ष्य, पप्रच्छेत्तेषु
को गुरुः ? ॥ ९० ॥ मुनयः प्राहुरस्मासु, नक्षत्रेष्विव कान्तिमान् । राजेव राजते राजन् !, योऽसौ वज्रो गुरुः स नः ॥ ९१ ॥
श्रीमजं प्रत्यभिज्ञाय, वचन्देऽगन्दसम्मदः । अलीकमनलीकत्वं, नेतुं नत्या गुरोर्नृपः ॥९२॥ पुरोपान्तवनच्छायं, श्रेय वज्रमुनीश्वरः ।
स्थित्वा चकार संसारक्लेशनाशाय देशनाम् ॥९३॥ वज्रस्य गोपतेरुद्यदेशनाद्भुतिदीपिताः । ज्जिग्यरे विमलालोका, लोकाः कोका इवो-
न्मदाः ॥ ९४ ॥ श्रीवज्रदेशनाशान्ते, ययुः स्थाने नृपादयः । नृपो निजप्रियां प्राह, श्रीवज्रोऽद्य नतो मया ॥ ९५ ॥ तद् यूय-
मपि वन्दध्वं, गत्वा वज्रमुनीश्वरम् । नतास्वास्तं प्रभुं राजादेशद्विगुणसम्मदाः ॥ ९६ ॥ रुक्मिणी पितरं प्राह, तात ! मचिन्तितः
प्रियः । समेतो देहि तस्मै मां, यावद्याति न सोऽन्यतः ॥ ९७ ॥ तदाकर्ण्य धनः पुत्रीं, पुरस्कृत्य धनैः सह । निन्द्य कन्यां स
वजाय, प्रदातुं सरलाशयः ॥ ९८ ॥ श्रीवज्रः प्राग्दिने चक्रे, विरूप इव देशनाम् । गुणानुरूपं नो रूपं, गुरोरिति जनोऽवदत्
॥ ९९ ॥ द्वितीयेऽह्नि प्रभुर्भूरिलब्धिः स्वरूपमास्थितः । स्मेरस्वर्णाम्बुजासीनो, विदधे देशनां पुनः ॥ १०० ॥ कल्पे विशु-
विरूपोऽभूत्, पुरक्षोभभयाद् द्रुक्म् । इदं तु महजं रूपमिति प्रीतो जनोऽवदत् ॥ १०१ ॥ कन्यादानान्मुखो वज्रे, धनोऽश्रीपीत्र
देशनाम् । देशनान्ते च मुग्धोऽयं, वज्रमेवं व्यजिज्ञपत् ॥ १०२ ॥ त्वदेकशरणामेतां, स्वामिन्नुद्ग्रह मे सुताम् । धनकोटीं
प्रदास्येऽस्याः, पाणिमोचनपर्वाणि ॥ १०३ ॥ वज्रः प्राह महाभाग !, श्रीणां स्त्रीणां च दुरगाः । ईदन्ते ह्यनयः सिद्धि, स्त्रियं वा
संयमश्रियम् ॥ १०४ ॥ त्वत्पुत्री सानुरागा चेन्, मयि तन्मम वल्लभाम् । संयमश्रियमैकामाराधयतु सादरा ॥ १०५ ॥ सपत्न्या-
राधनाऽऽदिष्टा, रुक्मिणी गणिनीगिरा । प्रबुध्य वाक्यभङ्गीं तामङ्गीचक्रे गुरुदिताम् ॥ १०६ ॥ वज्रोऽयं नवतस्वास्तो, नयो

धनगिरावभूत् । चारुर्मिमकायां रुक्मिण्यां, यो धात्रापि न यन्त्रितः ॥ १०७ ॥ रुक्मिणीदृष्टिकोटीभिः, स्वर्णकोटीभिरप्ययम् ।
न दुब्यो लब्धमान् यः श्रीवज्रायास्मै नमोनमः ॥ १०८ ॥ इति व्यासार्थः ॥

अथ द्वितीयगाथामाह—

अन्नह सा पञ्चज्जा वल्लियसावज्जजोगकरणिज्जा । अन्नह पमायवहुलो जीवो चिनडेइ अप्पाणं ॥
अन्यथा सा प्रत्रज्या वर्त्तते वलितसावधव्यापारैः करणीया, ये सपापव्यापारपरिहारिणस्तैः क्रियते प्रत्रज्या, नान्धैरिति
भावः, अन्यथा प्रमादबहुलः, प्रमादेन-कपायविकथारूपेण बहुलो-चेष्टितः, कोऽसौ ?-जीवः-प्राणी आत्मानं विनटयति- विगोप-
यति, आसतां वचनशरीरव्यापाराः, कपायप्रगल्भमनेनामात्रव्यापारकपायदन्तेऽपि नरकगत्युपार्जनायोग्या भवन्तोत्यत्रार्थे श्री-
प्रसन्नचन्द्रराजर्षिदृष्टान्तस्तथाहि- एकदा भवपाथोधियोतः पोतनपत्तने । श्रीवीरो भव्यराजीववासरः समवासत् ॥ १ ॥ प्रसन्न-
चन्द्रो निस्तन्द्रो, नरेन्द्रो धर्मकर्मसु । आययौ श्रीमहावीरं, वन्दितुं सपरिच्छदः ॥ २ ॥ स श्रुत्वा श्रुतिपीयूषदेशीयां देशनां
द्विभोः । पुत्रं बालमपि न्यस्य, स्वराज्ये व्रतमाददे ॥ ३ ॥ समं संयततः स्वामिपादैश्च विचरन्नयम् । कालेनाल्पेन राजर्षिदक्षः
शिक्षामलक्षयत् ॥४॥ तेन राजर्षिणा सार्द्धमपरैरपि साधुभिः । स्वामी राजगृहं प्राप, पापद्रुमसमीरणः ॥ ५ ॥ तं ज्ञात्वा चालिता-
मात्यथेणिकः श्रीणको नृपः । वन्दनाय जगद्भृशुभ्रलितः कलितो मुदा ॥ ६ ॥ आगच्छन् राजमार्गं च, राजा राज्ञिजिभ्रिया ।
प्रसन्नचन्द्रं राजर्षि, कायोत्सर्गस्थमैक्षत ॥ ७ ॥ स्थितं पदा तमेकेन, भुजेनोर्ध्वीकृतेन च । सूर्यन्यस्तदृशं दृष्ट्वाज्वातरद्वन्दितुं
द्विपात् ॥ ८ ॥ दक्षः प्रदक्षिणीकृत्य, स्थिरचित्तं प्रणम्य च । जातरोमोद्गमथेणिः, श्रेणिको हृद्यचिन्तयत् ॥ ९ ॥ अयं स्थितः

पदकेन, शियाशुचि निवृत्तिम् । ऊर्ध्वस्थेन धुलेनास्या, दत्ते वा दक्षिणं करम् ॥१०॥ मन्ये तीव्रकरे बद्धस्पद्धस्तीव्रतरं तपः ।
तप्येऽसौ परित्यज्य, राज्यं राजर्षिरुत्तमः ॥ ११ ॥ धन्योऽयं विरतः सर्वसायद्यादुद्यतो व्रते । विरतिं काकमांसिऽपि, कञ्जुं नाहं
पुनः सहः ॥ १२ ॥ ध्यायन्निति पराधोराः, सबदश्रुविलोचनः । पुनः प्रणम्य तं प्राप, श्रीमद्दीरकमौ नृपः ॥ १२ ॥ त्रिस्तान्
प्रदक्षिणीकृत्य, शोणितयोपविश्य च । पप्रच्छ स्वामिनं मौलिन्यस्तहस्ताग्रकृड्मलः ॥ १४ ॥ प्रभो ! प्रसन्नचन्द्रर्षिरभ्यवन्दि यदा
मया । तदा विपय मधः कर्त, गतिमासादेयदयम् ? ॥ १५ ॥ सप्तमीं नरकक्षोणीमित्युक्ते स्वामिना नृपः । अनाकर्णितकं कृत्वा,
ध्वेऽपृच्छत् पुनः प्रभुम् ॥ १६ ॥ अधुना कां गतिं गन्ताः, स महर्षिर्जिनेन्दुना । सर्वार्थसिद्धिमित्युक्ते, पुनर्व्यञ्जयन्नृपः
॥ १७ ॥ द्विधा व्याकरणं हेतोः, कुतो गतिविधौ मुनेः ? । स्वामी जगाद तच्चित्तपृत्तेर्भेदो गतेरयम् ॥ १८ ॥ कथं
न्निति नृपेणोक्ते, युक्तिं स्वामी ममादिशत् । तदा त्वदागमेऽग्रस्थो, पत्नी सुमुखदुर्मुखा ॥ १९ ॥ मिथ्यादृशौ निरीक्ष्यैनं,
प्यानस्थं ग्राहृमिधः । सुमुखस्तत्र चागोचद्वन्योऽयं पुण्यवानपम् ॥ २० ॥ तपस्यतस्त्वपस्तीधमस्य मन्ये महात्मनः । नैव
स्वर्गोऽपवर्गो वा, दूरे दूरीकृतकृचः ॥ २१ ॥ दुर्मुखः ग्राह पापीयानयमग्राहनामकः । अद्रष्टव्यमुत्तोऽथव्यचरित्रश्च विपश्चिताम्
॥ २२ ॥ अयं प्रगन्नचन्द्रोऽहित्ययः स्मासु प्रजास्वलम् । न्यस्य बालं सुतं राज्येऽदः पाण्डममण्डयत् ॥ २३ ॥ शम्पासम्पातभी-
मेन, म चम्पास्वामिनाऽधुना । दधिवाहनराजेन, राज्यादुत्थापयिष्यते ॥ २४ ॥ अन्तःपुरपुरन्ध्यश्राण्य शुल्यद्रला बलात् ।
चित्तेऽिडम्नयिष्यन्ते, धने धान्यं ग्रहीष्यते ॥ २५ ॥ सचिर्वरपि चैतस्य, वैपक्षं पक्षमाश्रितः । उपेक्ष्यते क्षतेक्षारसदृशैः क्षीरकण्ठकः
॥ २६ ॥ तदाकर्ण्य यतेः कर्णतप्तनयुत्तमं वचः । तपाधिराधिना तस्य, निश्चलोऽपि चलोऽभवत् ॥ २७ ॥ संकल्पवद्यतः पश्यन्,

विपथं स्वपुरः स्थितम् । योढुं प्रवृत्ते क्रोधाद्, रुद्धयोधो विरोधिभिः ॥ २८ ॥ साक्षाद्विपथकथाशुश्रुणिस्तत्र स क्षणे । वन्दितो
भवता भूपयोग्योऽभूत् सप्तमावनेः ॥ २९ ॥ अधुना तु धुनानेन, योधिभः स्वविरोधिभिः । निरक्षेण शिरस्त्राणग्रहणायाहितः करः
॥ ३० ॥ कृत्वलोचशिरःस्पर्शप्रदुःखः स्वं तस्थितम् । स जातिस्मरणेनैव, सस्मार च निनिन्द च ॥ ३१ ॥ क्व मे राज्यं परित्यज्य,
स्वामिपादने त्रतादरः ? । वध चापध्यानसन्धानात्, कर्मचन्धोऽतिचादरः ? ॥ ३२ ॥ हृदावालिस्थितो घर्मध्यानशाली ममानया ।
मनोव्यापारसन्तत्या, गत्ययेव प्रपात्यते ॥ ३३ ॥ इत्थमेव प्रतिक्रान्तः, क्षमाकान्तः प्रशान्तधीः । सर्वाथोसिद्धियोग्योऽभूद्, द्विधाऽसौ
व्याकृतस्तवः ॥ ३४ ॥ प्रभुवाक्यस्य संवादे, सति दधानं दुन्दुभिः । तदा मुदाऽऽहता देवैरपृच्छन्नुपतिः प्रभुम् ॥ ३५ ॥ किमेत-
न्नाथ ! नाथश्च, प्राह श्रेणिक ! केवलम् । जज्ञे प्रसन्नचन्द्रैर्देवाः कुर्वन्ति तन्सहम् ॥ ३६ ॥ ततश्च श्रेणिको दध्नी, मन एव
निचन्धनम् । प्रसन्नप्रसन्नं च, शिवस्य च भवस्य च ॥ ३७ ॥ इति प्रसन्नचन्द्रस्य, श्रुत्वा दृष्टान्तमद्भुतम् । मनसाऽपि न
कर्तव्यः, कषायः कषयो यतः ॥ ३८ ॥ अप्रमादयैव सर्वथा भाव्यमिति गाथार्थः ॥ अधैनमेवार्थं तृतीयगाथया विज्ञानादि—

अन्नद सो परमत्थो अन्नद लोयाण चिट्ठियं इण्हि । अन्नेच्चिय दंता गयवराण चावंति अन्नेहि ॥ १७ ॥ (१९)

अन्यथा स परमार्थः प्रब्रज्याविधानरूपः, अन्यथा चाधुना लोकानां चेष्टितं-विलसितं इदानीं, किं च-आस्ताभिदानीं ऐदं-
पुगीनानामस्माद्यलोकानां, यत्तदापि श्रीवीरजगद्गुरुशिष्यत्वेऽपि एकेन चरणेन स्थितोऽप्यूर्ध्वबाहुतापयन्नपि अन्तर्ग्रहणं भावि-
कं न लज्जानोऽपि मनोव्यापारपारवश्याद् दुर्गतिर्योग्यः प्रसन्नचन्द्रोऽजनि, अमुमेवार्थमर्थोन्तरन्यासेन द्रढयति—' अन्नच्चिये-'

त्यादि, अन्य एव दन्ता गजपराणां युद्धादिविधुरावस्थासहायाः प्रकाशविशदाश्रयः प्रकाशविशदाश्रयः मुखमध्यस्थैः कृष्णैः शीर्षयन्ति इति गार्थार्थः ॥ अथ तुर्यगाथया अमुमेवार्थं व्यनक्ति—

वंसी सुहेण छिज्जइ कट्टिज्जइ दुष्करं कुडंगाओ । पव्वज्जा सुहगहिया सीलभरो दुव्वहो होइ ॥१८॥(२०)

वंशी-वंशजालिका सुहेन छिद्यते, यच्च कुडइगान् मिथोमिलंती शाला गहनान् कृष्यते तद् दुष्करं इति, प्रथमं दृष्टान्तमुपन्यस्य दार्ष्टान्तिकं योजयति प्रव्रज्या सुलयाद्या सुखेनापि गृह्यते, शीलभरः-अष्टादशसहस्रशीलांगभारो दुर्वहो भवति, स हि धन्यैरेवोद्यते, न त्वधन्यैरिति गार्थार्थः ॥ किमिति दुर्वह इति पंचमगाथया कथयति—

बुज्झन्ति नाम भारा तेच्चिय बुज्झंति धीसमंतेहिं । सीलभरो चोढव्वो जावज्जीचं अवीसामो ॥ १९ ॥ (२१)

ऊढंते नामेत्याप्तोक्तौ आमन्त्रणे वा, भाराः, ते क्षियशब्दस्य व्यवहितसम्बन्धात् उद्यन्ते विश्राम्यद्भिरेव, शीलभरो हि महादुर्वहो चोढव्वो भवति इह जीवितावधि, विश्रामरहितो निरन्तरमित्यर्थः । अत्रार्थे सखगिरिसिद्धप्रतिवरस्य कथा, तथाहि सखशैलस्यो-पत्यकानित्यमण्डनम् । समस्ति फोंकणं नाम, नगरं नगराजितम् ॥१॥ तस्य स्वामी नृपः सखशैले धान्यानि भूरिशः । आरोहयति वार्हाकरतो रोहयतेऽपि च ॥२॥ सुखासनसमारूढोऽन्यदा भूमीपतिगिरिम् । आरोहन्नायतोऽपश्यद्वाहीकान् भारभारितान् ॥ ३ ॥ भूरिभारभरान्क्रान्तांस्ताञ्चिरीक्ष्य नराधिपः । व्यतरद् वरसुद्भूतसद्भूतकरुणामयम् ॥ ४ ॥ मार्गो देवो मयाऽप्येषां, कस्याप्येभिः कदापि न । वरेण तेन तेऽभूवन्नतीन प्रमदस्पृशः ॥५॥ इतश्च सिन्धुदेशीयः, कश्चिद्यतिवरः परः । विषयैर्वापिचितो चाढं, प्रव्रज्याभारमत्यजत् ॥६॥ स शुद्धहृदयत्वेन, कृत्यकृत्यमिदं विदन् । दध्यौ सं दमयाम्युचंभारंवाहनकर्मभिः ॥७॥ यन्महामोहमाहात्म्यात् ,

उपमा संयमेन च । नात्मा दान्तोऽपरेणापि, भ्रारेण दमयामि तम् ॥८॥ यत् सत्यं दम्य आत्मैव, यदात्मा संप दुर्दमः । दान्तो
 द्यात्मा गुणो नित्यमिह लोके परेऽपि च ॥९॥ ध्यात्तेति ध्यामचित्तोऽयं, मध्येवार्हाकमण्डलम् । स्थितोऽतिभारवाहीति, तत्र जज्ञे
 महत्तरः ॥१०॥ महामारसमुद्धारसमर्थः स महोक्षवत् । जनेनेन जनेनापि, गौरवात् समहृदयत ॥११॥ उपत्यकामुपेत्यापि, महान-
 मोरेऽप्यतारिते । न्यत्करोत्यन्यवार्हाकानधिरूढामधित्यकाम् ॥ १२ ॥ भारोद्वाहक्षमे तस्मिन्नपरे भारवाहिनः । दिवाकरे दिवाभीता,
 इय विभ्रति मत्तरम् ॥ १३ ॥ गणिकत्वेन वैमुख्यं, प्रायः सुमनसामपि । पश्य मालाप्रखनानि, विगुखानि शुचीन्यापि ॥ १४ ॥
 कर्तुं क्रिमप्यशक्तास्ते, मत्सरच्छुरिता अपि । भागस्य शक्तिनीवास्थुच्छलान्नेपणतत्पराः ॥ १५ ॥ सोऽन्यदा शैलमारोहन्नायन्ते
 यातिमद्यत । सदाऽपि दत्तमन्यैथादत्त मार्गं च तस्य सः ॥ १६ ॥ तैश्छलान्नेपिभिः प्राप्य, तच्छलं भ्रुजोऽग्रतः । विज्ञप्तं देव !
 दत्तोऽपि, वरोऽनेन विलोपितः ॥१७॥ स आहूय महीशेन, गापितः प्राह साहसी । यद्देवेन वरो दत्तोऽस्माकं भारभृतां किला ॥१८॥
 ततो यद्यसमर्थत्वाद्यो मया भार उज्जितः । तं गो वदति नित्यं किं, मार्गस्तस्य न दीयते ? ॥ १९ ॥ अथोचुरपरे भारवाहिनः
 क्रोधाहाहिनः । नाभूतेन समुत्थितं, तृणमात्रमपि ग्रभो ! ॥२०॥ तेनाथ पृथ्वीनाथेन, पृष्टेन कथितो भृशम् । भारोऽष्टादशशीला-
 न्नाहस्ताणां सुदुर्वहः ॥२१॥ अत एव समूरान्ते, विश्राम्यद्भिः परे भराः । वोढव्यः शीलभारस्तु, यावज्जीवमधिभ्रमैः ॥२२॥ श्रुत्वेति
 जातमप्येगास्तेनैव सह केचन । व्रतं जगृहिरेऽन्ये तु, गृहिधर्मं जिनोदितम् ॥२३॥ मत्वेति साधुना शीलभर एव सुदुर्वहः । अप्र-
 मत्तेन वोढव्यः, तोढव्यश्च प्रयत्नतः ॥ २४ ॥ इत्यस्यां विष्टृतौ श्रीमत्प्रद्युम्नस्य कचेः कृतौ । व्रतनिर्वाहणाद्वारं, सप्तमं
 पर्यपर्यत ॥ २५ ॥ अथ 'श्लाघा नियाहकनृष्वि' ल्यष्टमद्वारमारभ्यते, तच्च गाथात्रयेणाह—

ता तुंगो मेरुगिरि मयरहरो ताव होइ वुत्तारो । ता विसमा कज्जगई जाव न धीरा पवज्जंति ॥ २२ ॥
 ता विट्थिण्णं गयणं तावच्चिय जलहिणो य गंमारा । गुरुणो कुलायला ताव जाव न धीरेहिं तोच्छंति ॥ २३ ॥
 वुच्चिय हुंति गईओ साहसयंताण धीरपुरिसाणं । थलहत्थी रायसिरी अह्व पवज्जा सया म्हेरा ॥ २४ ॥
 तावतुंगः- उच्चैस्त्वरो लघुयोजनप्रमाणत्वान्मेरुगिरिः, मकरध्वजो मकराकरः समुद्रस्तावद्दुस्तरो भवति, तावद्विपमा कार्यगति-
 र्यावन्न धीराः प्रपद्यन्ते, यथा धीराणां नात्युच्चशिखरः सुरशिखरी न च पयोराशिरपारो न कार्यं किमपि विपमं तथा प्रवज्याऽपि
 धीराणां गुरुरेति भावार्थः । 'विपमा कार्यगतिस्तावद्यावन्न धीराः प्रपद्यन्ते' इत्यत्र पुरुष एव प्रधानं, यतो गर्भवासस्थितोऽपि
 पुरुषो राज्यश्रियो रक्षिता भवति, अंगवीरवत्, तस्य कथा तथाहि-पुरोऽभवद्वराणस्यां, नाम्ना सम्बाधनो नृपः । राश्यो बह्व्योऽपि
 पुत्रीणां, सहस्राण्यस्य जज्ञिरे ॥ १ ॥ अपुत्रेऽमुत्र चाऽमुत्र, प्राप्ते रुद्धा पुरा परैः । लोकः सर्वोऽपि शोकेनाकुलोऽतिव्याकुलोऽभवत्
 ॥ २ ॥ बभूवान्तःपुरं शोकातुरं च सचिवाः पुनः । किर्त्तव्यजडा जातास्राता कोऽपि न कस्यचित् ॥ ३ ॥ सत्येवं नृपतेः
 पत्नीमन्तर्वत्नी विभावयन् । सचिवः शुचिधीरेनां, राज्ये तत्र न्यवेशयत् ॥ ४ ॥ तद्रमथ तदाकर्ण्य, परानीकं समागतम् । सर्व-
 पर्याप्तिपर्याप्तः, संज्ञी पंचेन्द्रियोऽपि च ॥ ५ ॥ स्वप्रदेशान् गद्विष्कृत्वा, स्वयमन्तःस्थितोऽपि सः । वीर्यवैक्रियलब्धिभ्यां, गृहीता-
 चिचपुद्रलः ॥ ६ ॥ हस्त्यन्वरथपादाजसम्पातकलितां चमूम् । विफुर्वित्वा परानीकेनामा संग्राममातनोत् ॥ ७ ॥ विस्मितास्ते
 परानीकराजानो नीरपूरवत् । व्युत्सृज्य वैक्रियानीकं, दुराव् दूरतरं ययुः ॥ ८ ॥ पुरीलोकैर्विचार्याथ, तत् सर्वं देवताकृतम् । तस्याङ्गवीर
 इत्याख्याऽद्गस्यवीरत्वतः कृता ॥ ९ ॥ स विक्रमसमाक्रान्तविक्रान्ताखिलशात्रवः । स्त्रीश्च कन्याश्च राज्यं च, पत्नी गर्भगतोऽपि हि

॥१०॥ न चैतदत्यन्तासम्भाव्यमिति शङ्कितव्यं, यदुक्तं पञ्चमार्गे-जीवे णं भंते ! गन्धगए समाणे नेरइएसु उववज्जिज्जा?, गोयमा! अथेगइए उववज्जिज्जा०, से केणट्टेणं?, गोयमा ! से णं सन्नी पंचिदिए सब्वाहि पज्जत्तोहि पज्जत्तए वेउव्वियलद्धीए पराणियं आगयं सोचा निसम्म पएसे निच्छुमइ, वेउव्वियसमुघाएणं समोहणइ, चाउरंगिणीए सेणाए सद्धि संगमं संगामेइ, से णं जीवे अरथकामए रज्जकामए भोगकामए कामकामए अत्यकंखिए रज्जकंखिए भोगकंखिए अत्यपिवासा(सि)ए रज्जपिवासाए भोगपिवासाए कामपिवासाए वचित्ते तम्मणे तल्लेसे तदज्जवसाणे तदट्टोवउत्ते तदाप्पियकरणे तन्भावणाभाविए एअंसि णं अंतरंसि कालं कोइ नेरइएसु उववज्जइ" ति, भगवत्यंगे प्रथमशतके सप्तमोघंशके ॥ कथमनेन गर्भस्थेनाप्येवं विदध इति! तदेव धीरत्वं द्वितीयगाथया विशेषयति—

तावदेव गगनं विस्तीर्णं यावद् धीरिर्नोहंध्यते, तावत् समुद्रस्यापारता यावद्धीरैः नोहंध्यते, तावच्च गुरवः कुलाचलाः यावच्च धरिस्तोन्यन्त इति ॥ किंच—

दे एव गती-द्वारैव मार्गं साहमवतां-सत्त्वतां धीरपुरुषाणां-युद्धिमन्त्राणां चलहृत्थी-कमलहस्ता राज्यश्रीः अथवा प्रव्रज्या, लक्ष्मीर्हि कमलहस्ता भवति, प्रव्रज्या तु विकस्वरा कमला, मोक्षलक्ष्मी ईष्टे यस्याः सा तथा, अपरा हि लक्ष्मीः विकस्वराऽपि संकुचिता, आत्मनाशे वा लक्ष्मीनाशे वा अनवस्थितत्वं वस्याः, मोक्षलक्ष्मीः सदा स्मरा प्रव्रज्याऽतो भवतीति ॥ अत्रार्थे हेलापहास्तितचक्रिसम्पदः सनत्कुमारदयः पूर्वोक्ता एव दृष्टान्ता ज्ञेयाः । इत्यस्यां विद्युतौ श्रीमत्प्रद्युम्नस्य कथेः कृती । निर्वाहकर्तृद्वलाघाव्याष्टमा द्वाः समर्पयत ॥ १ अथ मोहतकृच्छेदार्हं नवमं द्वारमारभ्यते—

अइगुरुःओ मोहतरू अणाइभयभायणाविगयमूलो । दुःखं उम्मूलिज्जइ अचन्तं अप्पमत्तोहिं ॥ २५ ॥
 अतिगुरुमोहितरुनादिभयभायना-संसारसंस्कारः स एव विगतं-ज्ञातं प्रख्यातं मूलं यस्य स तथा दुःखं यथा भवति एवमुन्मूल्यते
 अत्यंतप्रमत्तः-मघादिप्रमादपञ्चकारहितैरिति, यद्वचोचमदं-"अनादितरसंसारक्षेस्कारदृढमूलमृत् । रोगद्वेपद्वयीशाखः, कपायप्रतिशा-
 नुरुः ॥ १॥ विपयच्छदनच्छन्नो, दुःखसुखैश्च पुष्पितः । मोहद्रुमः फलत्पेप, फलेन नरफेन तु ॥२॥ स चाप्रमत्तैरुन्मूल्यत इति ॥२५॥
 अत्रार्थेऽप्रमत्ततार्या अगदत्तराजपुत्रो दृष्टान्तस्तथाहि—
 अस्ति शङ्गपुरं नाम, पुरं शङ्गसमुज्ज्वलः । चैर्यैर्ज्योत्स्नी निशा यत्र, निशाकरैरिवि ॥१॥ तत्र दत्तदरः शत्रुवर्गं सत्सु कृतादरः ।
 नाम्नाऽपि सुन्दरः क्षमापः, सुन्दरश्च गुणैरपि ॥२॥ अलसा गमने तस्यानलसा धम्मकर्मणि । सुलसा महिषी स्वर्णकलशोमपयो-
 परा ॥३॥ काले सुगमये याति, पंचगोनरगोचरे । तनयोऽगददत्तांऽभूत्तयोर्दत्तोरुसंसदः ॥४॥ क्रमात् प्रवर्द्धमानोऽयं, स्पृष्टमानो
 मनोयुवा । समग्रविपयक्रीडामननं प्राप यौवनम् ॥५॥ बाल्यादपि सुदुर्दान्तः, किंपुनः सखिभिर्भुतःचभूव विश्वदाहाय, दहनः पर्वनरि-
 य ॥६॥ म मानरानशत्रूश्च, निःशुकः शुक्लाश्ववत् । दूर्विनीतश्च न कदाचन त्यजति पातकान् ॥ ७ ॥ मांसासी मधपो धूतवेदया-
 व्यमनलालगः । परनारी शिंशुश्च, भ्रमति भ्रमतः पुरे ॥८॥ समागत्यान्यदा पौरैर्गौरिमुखरागतः । तद्दुष्टचेष्टितं तथ्यमकथ्यत नृपाप्रतः
 ॥९॥ तेऽस्मी यक्षिन्द् दीप्रशिगामात्रो हि पूज्यते । प्रदीपने तु विध्याप्यः, पयसा रजसाऽपि सः ॥१०॥ तदाऽकर्णमथाकर्ण्य,
 नृपः पुनोऽपि निष्कृपः । भृष्टं प्रकृष्टीकुर्येद्यत्पर्यं च समीपगान् ॥११॥ अरे पुरः कुमारस्य, कथ्यतां गच्छ दूरतः । मदीयविपयाद्
 दंतो, मदीयान् निपयान् त्यज ॥१२॥ चन्द्रप्रजः प्रजामेकामेवं तं नृपतिस्त्यजन् । त्यजेदेकं कुलस्यार्थे, इति मत्यं व्यधाद्वचः ॥१३॥

तं च व्यतिकरं मत्वा, कुमारः सागमाश्रयन् । अमर्षणमनाः खड्गसखः प्रचलितस्ततः ॥ १४ ॥ त्यक्त्वा गिरिसरिद्रामपुराद्यं पिवदेश-
जजम् (व्रजन्) ॥ पूतां सुरसरिद्रागं, प्राप वाराणसीमसौ ॥ १५ ॥ गंगाग्रे यत्र पार्थस्य, कायकान्त्यायनीनिभैः । तद्देशनासरस्वत्या,
त्रिवेणीसंगमोऽभवत् ॥ १६ ॥ तत्र अमन्त्रयं पुर्यामपर्यायघृतश्रमः । दध्यौ बन्ध्यं नृजन्मापि, ममाभून्निष्कलत्वतः ॥ १७ ॥ मयाऽऽत्मवैरिणा
मित्रद्वेषैरिजनश्रिता । निखिलो वैरितां नीतो, जनः परिजनोऽपि च ॥ १८ ॥ कलासमीरणं स्वस्य, कलाचार्यं लभे यदि । तत्प्राग्-
लम्रजःपुञ्जमधुनाऽपि धुनाम्यहम् ॥ १९ ॥ इति वैराग्यतो ध्यायन्नयं चित्ते नयं दधत् । पुरश्चरन् कलापात्रं, बहुशास्त्रं स ऐक्षत
॥ २० ॥ अपृच्छन्नरं कंचिद्, वृद्धं कोऽयं महापुमान् ? । कीदृक्कीदृक्कलापात्रं, किं नामा ? किं पठत्ययम् ? ॥ २१ ॥ स प्राहैष
कलाचार्यः, कलासु सकलास्त्रपि । नाम्ना पवनचण्डश्च, प्रचण्डः प्रतिवादिषु ॥ २२ ॥ शिक्षन्ते नृपतेः पुत्राः, शस्त्रशास्त्रकलादि-
कम् । श्रुत्वेति तत्सभीपेऽसौ, जगाम च ननाम च ॥ २३ ॥ उपविष्टश्च पृष्टश्च, कुतस्त्वमीत ? तेन सः । एकान्ते कथयामास,
घृत्नान्तं निखिलं निजम् ॥ २४ ॥ कलाचार्येण स प्रोक्तः, शिक्षात्र तं स्थितः कलाः । इदं तु गोप्यं वक्तव्यं, नापरस्य परं त्वया
॥ २५ ॥ आदेश इति तेनोक्तं, कलाचार्यो नृपात्मजैः । समं तेन च धामागात्, पत्न्यग्रे आवृजे जगौ ॥ २६ ॥ तेन सा प्रणता
पुत्रस्यैव स्नानाशनादिना । वात्सल्यं विदधे तस्मै, सुधीर्वस्त्रादिकं ददाति ॥ २७ ॥ ऊचे च स्पन्दनारमादि, मदीय भवनं धनम् ।
सर्भैव तमायत्तं, यथेच्छ वत्स ! गृह्यताम् ॥ २८ ॥ स सन्तुष्टमनाः क्रूराध्यनसायपराङ्मुखः । तस्यैव सद्नेने तस्यौ, शिक्षमाणः
कलावल्लिम् ॥ २९ ॥ गुरौ विनयान् विरजनामन्दप्रदायकः । स कालेनाल्पक्रेनापि, जग्राह सकलाः कलाः ॥ ३० ॥ स
विज्ञातकलोऽप्येवं, भवनोद्यानगं सदा । तदेकायत्तचित्तः सन्न मुंचति परिश्रमम् ॥ ३१ ॥ उद्यानस्थान्तिके तस्य, प्रधानश्रेष्ठिनो

गृहम् । अस्ति तुंगं गवाक्षेण, योधमाणमिथाखिलम् ॥ ३२ ॥ तत्रास्ति श्रेष्ठिनः पुत्री, नाम्ना मदनमंजरी । साक्षान्मदनघृक्षस्य, मंजरीचातिसौरमा ॥ ३३ ॥ स्वावातशिरारारूढा, सा तदालोकनोद्यता । फलं दलं दलं पुष्पं, नित्यं क्षिपति तं प्रति ॥ ३४ ॥ न कलारसिकस्तां न, पालामालापयत्यपि । नेक्षते च गुरोर्भीत्या, विधालोभाच्च भूपभूः ॥ ३५ ॥ साऽन्यदा तं कलासक्तं, मनोगूकृतमानसा । जयानाशोरुगुच्छेनातुच्छेनानंगधन्वना । ३६ ॥ बाला विलोकिता तेन, सा तदा सातदा दृशोः । पल्लवाभ-
कृता च्छन्नतनूः किंकिलपल्लवैः ॥ ३७ ॥ दधौ च किमसौ देवी ? किं नागस्त्री ? रमा किमु ? । पृच्छाम्येनामथो केयं ? , किमर्थं वाऽत्र तिष्ठति ? ॥ ३८ ॥ द्यात्वेत्युवाच बाले ! त्वं, काऽसि ? कस्यापि बल्लभा ? । मां कलाग्रहणासक्तं, कुतः धोम-
यसि धणं ? ॥ ३९ ॥ सा विकस्त्रनेत्रास्या, प्रोचेऽहं श्रेष्ठिनः सुता । इहैव परिणीताऽस्मि, नाम्ना मदनमंजरी ॥ ४० ॥ यतः ममृति दृष्टोऽसि, विषमामुपधिग्रहः । ततः प्रमृति जातो मे, विषमामुपधिग्रहः ॥ ४१ ॥ तापदेव सुखं यावन्न कोऽपि क्रियते प्रियः । प्रियं हि विहितं मघो, दुःखेऽप्यात्मा नियोज्यते ॥ ४२ ॥ पराक्रोऽयं जनः प्राच्ये, प्रेर्यमाणः स्वकर्मभिः । स दुर्लभजनमेममहाम्भो-
धो निमज्जति ॥ ४३ ॥ भयान्नरमणी रम्यरमणीजनवल्लभः । न रंस्यते यदि मया, मया तदुपरंस्यते ॥ ४४ ॥ श्रुत्वेति ध्यातवानेप, दशा-
वस्था हि कामिनाम् । चिन्ता च संगमेच्छा च, निधासाथज्वरस्ततः ॥ ४५ ॥ दाहो देहेऽह्निचिथाग्ने, सुच्छोऽयोन्माद एव च । नभस्यां प्राणमन्देहं, दशुम्पां गुरुपतेऽनुभिः ॥ ४६ ॥ प्राप्स्यति प्राणसन्देहं, तदियं विरहे ममा स विचिन्त्येति तामूचं, सुधामधुरया गिरा ॥ ४७ ॥ रागः श्रीगुन्दरस्याहं, गुन्दरः स्यात्प्ययापि हि । गुन्दर्यगडदत्ताख्यः, प्रथमः प्रथिनः सुतः ॥ ४८ ॥ कलाग्रहीतुमायातः, कलाचा-
र्यस्य मन्निधौ । त्वां गृहीत्वा ममिध्यामि, प्रथमदिवसे पुनः ॥ ४९ ॥ इत्युक्त्वा तां समाश्रास्य, तद्रूपगुणरञ्जितः । भुवनं भुवनो-

घानादायातस्तां दधद् दृदि ॥५०॥ अन्यदा राजपुत्रोऽयं, राजमार्गमधि व्रजन् । अश्वधिरूढः शुश्राय, बहुलं तुमुलं पुरे ॥ ५१ ॥
दप्यो किं क्षुभितोऽस्मोधिर्ज्वलितो ज्वलनः क्रिष्टु ? । किं प्राप्तं रिपुर्दैन्यं वा !, तडिद्दृदपडः पपात किम् ? ॥ ५२ ॥ इति चिन्त-
यता तेन, सहसा महसाऽद्वयुतः । बलादुन्मूलितालानो, महामात्रसमुज्जितः ॥ ५३ ॥ मारयन् गोचरायातान्, शुण्डादण्डेन
देलया । साधायम स्वागच्छन्, तेनेको ददश गजः ॥ ५४ ॥ पातयन् परितोऽप्यङ्गुहदेवकुलादिकम् । प्रचण्डः स क्षणादेव,
कुमारस्य पुरोऽभवत् ॥ ५५ ॥ प्राकारादिरस्थितो लोकः, कुमारं व्याजहार तम् । करिमागादिपसरापसरोति महारथैः ॥ ५६ ॥
कुमारस्तुरगं रित्वा, गजमाकारयत् कृती । वीलुः काल इव क्रुद्धोऽन्वधावत च तं प्रति ॥ ५७ ॥ सिन्धुरस्य पुरः योऽथ, न्यस्त-
वानुत्तरीयकम् । क्रुधाऽन्धश्च मदान्धश्च, विध्वति स्म स तन्मुष्टुः ॥५८॥ कुमारः पृष्ठमागे तं, प्राह्रव् दृढमुष्टिना । बली तत्र अमं-
त्रक्रुद्धेण तमरोदयत् ॥ ५९ ॥ सुचिरं रोदयित्वा तं, वशीकृत्य च सृत्यवत् । कुमारो गजमारोहदारोहकशिरोमणिः ॥ ६० ॥
तदीक्ष्य कौटिलं भूपः, सौधसप्तमभूमिगः । पप्रच्छ वेज्जिणं कोऽयं, बालोऽबालो निर्जैर्जुणैः ? ॥ ६१ ॥ तेजसा तेजसामीशः, सोमः
सोमतया तया । रूपेणाप्रतिरूपेण, हृतकंदर्पदर्वकः ॥ ६२ ॥ स प्राहैप कलाचार्यसदने वीक्ष्यतेऽभियम् । कलापरिश्रमं कुर्वन्,
प्रापते न परम्परा ॥ ६३ ॥ राज्ञा हृष्टेन पृष्टेन- कलाचार्येण भाषितम् । अमयाध्वेपणापूर्वं, सर्वं तस्य कुलादिकम् ॥ ६४ ॥ तुरो
रुपः प्रतीहारं, प्रहित्याकारयततः । कुमारमयमालाने, न्यस्य नागं मुदाऽनमत् ॥ ६५ ॥ पंचांगिन प्रणामेन, प्रणामेच्छुर्महीशुजा ।
परिरम्य दृढं दौर्म्योमामने स निवेशितः ॥ ६६ ॥ तं च ताम्बूलदानार्थं, परिपूज्य नरेश्वरः । निध्यापन्नेनमध्यायदुत्तमः पुरुषो
धयम् ॥६७॥ अस्मिं मूलं सुम्बानां यो, व्यवसायः श्रियां पुनः । द्वयौ मूलं विनाशानां, गुणानां विनयः पुनः ॥६८॥

चित्रं यथा मयूरेषु, यथा हंसेषु सद्गतिः । यथा गन्धश्च पद्मेषु, कुलेषु विनयस्तथा ॥ ६९ ॥ ध्यात्वेति परितुष्टेन, कुशलं च शरी-
रके । कलासु कौशलं चापि; तस्य पृष्टं महीभुजा ॥ ७० ॥ नृपं यावन्न लज्जात्मा, स किञ्चिदपि जल्पति । तावदाख्यदुपाध्यायः;
सर्वत्र निपुणो ह्ययम् ॥ ७१ ॥ परं सत्स्वपि लज्जन्ते, स्वगुणेषु मनीषिणः । इतरास्तु न मात्यङ्गैऽलीक्याऽपि प्रशंसया ॥ ७२ ॥
इत्थं कुमारवृत्तेन, मुदितं मेदिनीपतौ । समागत्य नमश्चक्रुः, पौराः प्राभृतसम्भृताः ॥ ७३ ॥ मुदा तदुपदावस्तु, कुमारार्यापि-
यन्नृपः । पुनर्नत्या च ते राज्ञे, विद्या व्यञ्जयन्निति ॥ ७४ ॥ अलीकामलकामृद्भ्या, कुर्वतो देवपूस्त्व । दरिद्रमन्दिरांतुल्यां,
त्रिदशे परिमोषिणा ॥ ७५ ॥ धितिक्षिता तलारक्षं, प्रोचेऽदस्त्वयि सत्यपि । मुष्यते नगरं सर्वं, परितः परिमोषिभिः ॥ ७६ ॥
न ग्राह दियमा देव !, बहवोऽपि ममाभवन् । तस्करं वीक्षमाणस्य, न स क्वापि तु वीक्ष्यते ॥ ७७ ॥ कुमरेणाय विज्ञप्तो, नृपो
ममादिश प्रभो ! । यथैकागारिकं सद्यो, लभेऽहं सुलभेतरम् ॥ ७८ ॥ सप्तदिन्याऽप्यलब्धेऽस्मिन्, सप्ताधिपि विशाम्यहम् । राज्ञाऽथ
विदधे आज्ञा, सन्वान् साधयेहितम् ॥ ७९ ॥ नत्वा नरपतिं मधधूतवेश्यासुदुःसहः । मठकांदविकाघासोधानदेवकुला-
दिषु ॥ ८० ॥ एकागारिकमेकोऽयं, वीक्षमाणो दिवानिशम् । वभ्राम पद् दिनोश्चेत्थं, गतास्तस्य निरर्थकाः ॥ ८१ ॥ सप्त-
मेऽथ दिने दध्यां, तमादाय मृषेक्षणाम् । यामि देशान्तरं किन्तु?, यद्वा नैतद्धि सङ्गतम् ॥ ८२ ॥ निर्वाहः प्रतिपन्ने हि, परमं
पुरुषव्रतम् । तत्र लुप्ते षयं नारी, तद्यारी कामये कथम् ! ॥ ८३ ॥ प्रतिपन्नस्य निर्वाहं, सर्वथा विदधामि तत् । ध्यात्वेति
निथितोऽगच्छदपराङ्गं पुराऽहः ॥ ८४ ॥ अगालस्य रंगालस्य, छायायां यावदस्ति सः । परित्राट् तांधदायांतस्तत्रैकस्तस्य
चाग्रनः ॥ ८५ ॥ स तं निरीक्ष्य रक्ताक्षं, रौद्रं कर्कशकुन्तलम् । दीर्घजलं करिक्राकारं चायं व्यचिन्तयत् ॥ ८६ ॥ शरीर-

लभ्यन्तेऽर्तुं मन्त्रे मलिम्बुचम् । पटुस्तु कपटे वेपं, परिव्राजामयं दधे ॥ ८७ ॥ इति ध्यायन्नयं तेन, सम्यभापे कुतो भवान् ? ।
 येन कार्येण वा चिन्ताचान्तस्वान्त इवेक्ष्यसे ? ॥ ८८ ॥ ईपश्रत्वा कुमारेण, भावज्ञेन स भाषितः । दारिद्र्यविद्रुतः शून्यचित्तः
 पुष्यो भ्रमाम्यहम् ॥ ८९ ॥ परः प्राह छिनक्ष्म्यथ, दारिद्र्यं तत्र पुत्रक ! । कुमारः प्रोचिबानेवं, स्वारत्नपादप्रसादतः ॥ ९० ॥
 अयं त्वं कूटमाधित्यं, मा भून्मे कर्मसाक्षिणः । ध्यात्वेतीव जगद्दोषो, द्वापान्तरमुपागमत् ॥ ९१ ॥ तमसि प्रसृते दूरात्तमसि-
 व्यग्रहस्वस्मू । अग्रस्थितं तदादेशात्, कुमारोऽप्यनुजग्मिवान् ॥ ९२ ॥ स तस्य पश्यतः तानं, श्रीषत्साहृति दत्तवान् । आच-
 कर्षं च पेटाद्यं, वस्तु सौवगृहादिव ॥ ९३ ॥ कुमारं तत्र युक्तैव, प्रागजल्पितदरिद्रनृन् । आनीय न्यस्य पेटाद्यं, तच्छीर्षे शेष-
 माददे ॥ ९४ ॥ स्नेन भूषञ्चवा वापि, सर्वेऽपि निरगुः पुरात् । दध्यौ कुमारो हन्म्येनं, छलघातस्तु नोचितः ॥ ९५ ॥
 परयामि च कृते कस्य, मुष्णाति ? मुषितं कियत् ? । क्व चास्य भक्षनं ध्यायदित्ययं दस्युमन्वगात् ॥ ९६ ॥ इति सर्वांश्च पुरोधान-
 मागतान् दस्युरत्रोत् । विधम्यते कियदपि, रजनी महती यतः ॥ ९७ ॥ तस्य प्रोक्तं कुमारेणानुमते तत्र तौ स्थितौ । वाही-
 कास्तु परे गुहाः, सर्वे विधस्तमानताः ॥ ९८ ॥ तायुमावपि साशंकी, द्वयोर्दृधस्य पक्षयोः । अलीकनिद्रया सुप्ती, प्रजिहीर्षु
 परस्परम् ॥ ९९ ॥ कुमारस्तु करे कृत्वा, करवालं परे तरौ । विमुच्य सस्तरं तस्थावप्रगतौ मुनीन्द्रवत् ॥ १०० ॥ दस्युः परा-
 चिहल्याथ, कुमारं यावदीद्यते । तावदेत्य कुमारेण, स प्रोचे 'कृष्टारिष्टिना ॥ १०१ ॥ छलघातिन्नरे ! पाग !, पुरसर्वस्वतस्करः । न
 भमस्युनेतुभत्त्वा, कृत्वी तच्चरणौ क्षणात् ॥ १०२ ॥ कृत्तञ्चघायुगः सोऽथ, कृत्तयुधन इव द्रुमः । पृथिव्यां पतितः प्राह, कुमारं
 रत्नारविक्रमम् ॥ १०३ ॥ अहं सुजंगमो नाम, प्रख्यातः परिमोपिपु । गृहं मम इमशानेऽस्ति, स्वसांचीरमतीति च ॥ १०४ ॥

न्यग्रोधमूले गत्वा त्वं, व्याहरेस्तां यथा शनैः । द्वारमुद्घाटयत्याशु, सा ह्यद्यापि कुमारिका ॥ १०७ ॥ तस्याः करं गृहीत्वा त्वं,
सर्वस्वं मे करे कुरु । पश्चत्तत्र सुखं तिष्ठगच्छेर्वा नगरे क्वचित् ॥ १०६ ॥ तेनेत्युक्तस्तमाश्वस्य, खड्गमादाय तस्य च । गतस्त्वत्र
कृते शब्दे, सा द्वारमुद्घाटयत् ॥ १०७ ॥ दध्यौ कुमारस्तां वीक्ष्य, बालाऽसौ स्मरसेवधिः । सापि पप्रच्छ कोऽसि त्वं ? किमर्थ-
मिह चागतः ? ॥ १०८ ॥ तेनाथ कथिते कृत्वा, दूनाऽऽप्याकारसंवृत्तिम् । निवेश्य चासने प्राह, सर्वस्वं जीवितं च ते ॥ १०९ ॥
अत्र वासगृहे तल्पे, त्वं विश्राम्य सुलोचन ! । अहं तव कृते गत्वाऽऽनयाभि तु विलेपनम् ॥ ११० ॥ उच्च्वेति निर्गतेयं द्राक्,
तस्यां दध्यौ नृपात्मजः । नीतिमूलमविधासो, विशेषणाबलाजने ॥ १११ ॥ यद्योमोऽलीकता मौढ्यमशौचं साहसं छलम् ।
निस्तृगत्वं च नारीणां, सप्त दोषाः स्वभावजाः ॥ ११२ ॥ गुणप्रेमप्रजामानवपुद्गैविणयीवनैः । दुर्ग्रहं महिलाचितः, कथंचन
निगृह्यते ॥ ११३ ॥ कामार्चः कामिनीनां स्वं, यो ह्यर्पयति पूरुषः । पतत्ययमसंदेहं, दुस्तरे दुःखसागरे ॥ ११४ ॥ ध्यात्विति
शय्याश्रुत्सृज्य, यावत्तस्थौ स दूरतः । तावत्तत्र तथा श्रुक्ता, पपात सहसा शिला ॥ ११५ ॥ सोवाच सोदरं हत्वा, मदीयं क्व नु
यास्यसि ? । श्रुत्विति धृत्वा केशेषु, तामूचे सुन्दरांगभूः ॥ ११६ ॥ आः पापे ! मां निहन्तुं कः, शक्नोति ? मतिशालिनाम् ।
जागर्त्ति परपठ्या यः, स्वपठ्यां किं शयीत सः ? ॥ ११७ ॥ उच्च्वेति बालां बालेषु, धृत्वा तां तद्विरागवान् । आख्यद्राज्ञे हतथौर-
स्तत्स्वसा नाप्यसौ पुनः ॥ ११८ ॥ प्रातः पातालगेहं तद्दर्शितं नृपतेः पुरः । स च यद्यस्य तत्तस्यार्पयत् प्रकृतिवत्सलः ॥ ११९ ॥
नृपोऽथागडदत्तायादत्त स्वमिव लोचनम् । सुतां कमलसेनाख्यां, कमलामिव जंगमाम् ॥ १२० ॥ शतं गजानां ग्रामाणामश्वानां
पादचारिणाम् । कोशस्य च क्रमेणैव, सर्वं दशगुणं ददौ ॥ १२१ ॥ इत्थं स लब्धराज्योऽपि, यत्रः प्रसरवानपि । अलीकं मन्यते

मर्षं, विना मदनमञ्जरीम् ॥ १२२ ॥ तावच्छुजा च मानश्च, धर्मबुद्धिश्च जायते । द्विषो यावद्विवेकस्य, न लगन्ति शराः स्मरात् ॥१२३॥ इति स्मरादिते तस्मिन्नेका नारी समागता । दत्तासनोपाधिषा च, पृष्टाऽऽगमनकारणम् ॥१२४॥ सोचि मदनमञ्जर्या, त्वेति समदिश्यत । मा विप्रलम्भमूर्छालां, सिच संगमवारिणा ॥१२५॥ किंच श्रुत्वा गजक्रीडां, बधं च परिमोषिणः । दुष्टनारीपरित्यागं, भूपतेरपि पूजनम् ॥ १२६ ॥ साधुवादं च लोकेन, क्रियमाणं पदे पदे । विस्मृता सा त्वदीयाशाबन्धाद्धरति जीवितम् ॥ १२७ ॥ युगम् ॥ श्रुत्वेति तस्यै गाम्बूलं, दत्त्वा स्वकरकुड्मलात् । तामाह निषुणे ! वाच्या, सा त्वया मोत्सुका स्म भूः ॥१२८॥ प्रस्तावं प्राप्य सर्वं हि, विधास्यामि सुसुन्दरम् । इत्सुवना ब्यस्तुजतां स, तथा चाश्वासिता परा ॥ १२९ ॥ अन्यदा बाहिकारूढा, ययुस्व-
चावपुरुषाः । पृष्टाश्च कुशलं पित्रोराननाश्रु यिमुंचता ॥१३०॥ ते प्राहुः कुशलं पित्रोर्दुनोति विरहस्तव । यदि त्वं नैपि सपदि, तत्तयोः प्राणसंग्रहः ॥ १३१ ॥ निशम्य सम्यगित्यंय, नृपं विज्ञप्य चादरात् । आदाय तनयां तस्य, तद्वत्तमुच्चितं तथा ॥१३२॥ निवेश्य शिचिं सर्वं, नगर्यां बहिरैव हि । स्मयं स्थितः पुरीमल्ये, रथेनैकेन भूपभूः ॥ १३३ ॥ यामिन्याः प्रथमे यामे, संगमादुत्तिकाऽ-
न्तिके । प्रेष्येनेन निजः प्रेष्यः, स गत्वाऽऽख्यत् प्रयाणकम् १३४ ॥ तया मदनमञ्जर्याः, कथिते साऽचलत्ततः । रोमांचिततलुः मल्ल्या, सहिता च सुदक्षया ॥ १३५ ॥ तामारोप्य कुमारेण, रथे-प्रेषं तुरंगमान् । सैन्ये चागम्य तत्कालं, प्रयाणं कारितं जवात् ॥ १३६ ॥ निरंतरप्रयाणेश्चोहृद्य देशं नरेशितुः । जगमारण्यमध्येऽसी, तदा चागाद् घनागमः ॥ १३७ ॥ तदा च कटके तस्य, भिद्यथाटी समापतत् । तथा च सहसा भग्नं, कुमारस्य बलं बली ॥१३८॥ रथेनैकेन परन्या च, युतो राजसुतः स्थितः । एक एव मरेभानां, युषे पंचाननो यथा ॥ १३९ ॥ तन्मार्गणावल्लभिनं, भग्नं भिल्लबलं क्षणात् । भिह्लाधिषां बुढाकेऽथ, कुमारेण समं रणे

॥ १४० ॥ अन्योऽन्यं प्रक्षिपन्तौ तौ, क्षिपन्तौ च शरोत्करम् । चिरं मध्यस्थभावेन, जयलक्ष्म्या विलोकितौ ॥ १४१ ॥ दध्यावंगड-
दत्तोऽय, विपक्षं प्रेक्ष्य दुर्जयम् । बलेनापि च्छेलेनापि, निहन्तव्या हि शत्रवः ॥ १४२ ॥ ध्यात्वैति सावधानोऽभूत्, प्रोचं मदनं-
मंजरीम् । विहितस्कारमृंगारोपविश त्वं ममाग्रतः ॥ १४३ ॥ तथा चक्रे च सा तस्याः, प्रेक्ष्य रूपमनुत्तमम् । हतः पूर्वं सं मारेण,
कुमारेणानु पत्रिणा ॥ १४४ ॥ स पृथ्व्यां पतितः प्राह, नाहमस्मि त्वयाऽऽहतः । मारेण मारिते चक्रे, भवतां मृतमारणम् ॥ १४५ ॥
इत्युक्त्वाऽस्मिन् यशःशेषे, कुमारो यावदीक्षते । तावत्कोऽपि कुतोऽप्यस्ति, नैव दैवंप्रपंचतः ॥ १४६ ॥ एकैर्नैव रथेनाथः
समुच्छ्रय्य स काननम् । प्राप गोकुलमेकं च, चारुगोकुलसंकुलम् ॥ १४७ ॥ द्वौ नरौ गोकुलादेत्य, कुमारमिदमूचतुः । कुतस्त्वं ?
कुत्र याता ? स, प्रोचं शंखपुरे गभी ॥ १४८ ॥ यदि त्वं सप्रसादस्तदात्रामपि सह त्वया । तत्रायाव इति प्रोक्ते, तांभ्यां सोऽबंददो-
मिति ॥ १४९ ॥ संयोजयन्नथ प्रोचं, ताभ्यामध्वैप दुर्गमः । चौरौ दुर्योधनो नाम, यदाऽऽस्ते सान्वयाभिधः ॥ १५० ॥ मत्तैर्मा-
दृग्विपः सर्पौ, व्याघ्रश्चास्ति सुदारुणः । अन्येऽपि श्वापदाः क्रूरास्तदन्येनाध्वना व्रज ॥ १५१ ॥ कुमारः प्राह मा भैष्ट, नये-
शंखपुरं सुखात् । श्रुत्वेति यहवधंशुः, समं तेन च सार्थिकाः ॥ १५२ ॥ तदा कश्चिज्जटी भस्मोद्धूलितः शूलमुद्धहन् । प्रतिचारु-
कसंप्लुक्तः, करे विभ्रत् करण्डिकाम् ॥ १५३ ॥ महाव्रती प्रशंसतः स, समेत्य नृपनन्दनम् । ऊचे शंखपुरे तीर्थे, दर्शनार्थमुपम्यहम्
॥ १५४ ॥ दत्ताः सन्ति कियन्तोऽपि, दीनारा मम धार्भिकैः । ताभिधेहि रथं येन, व्रजापो निर्भयं वयम् ॥ १५५ ॥ बहूदित्वेति
स द्रव्यनकुलं कुलपांशनः । कुमारारायापयामास, प्रवरा दददाऽऽशिपः ॥ १५६ ॥ गायन्तृत्यन् जन्तुजातिं, गत्या राविश्वं हांसयन् ।
कथाश्च कथयन्नेप, पथि सार्थमंजयत् ॥ १५७ ॥ तस्मिंस्तपस्विधेपेऽपि, व्यश्वमीक्ष नृपात्मजः । अप्ररयत् तुरंगान्, गहने च समा-

गमन् ॥ १५८ ॥ तपस्विर्पाद्विनः सोऽयं, सार्धिक्रानित्यभापत । अघातिथ्यं करिष्यामि, सर्वेषां भयतामहम् ॥ १५९ ॥ वर्षारित्रं
स्विनोऽप्राहं, गोकुले बहुगोकुले । अत्रायान् मष्य एतस्यारण्यस्यासन्नमेव तत् ॥ १६० ॥ एवं निमन्त्र्य शीघ्रं स, गत्वाऽऽगच्छत् स ।
पद्भूरी । दधिदुग्धघृतादीनां, पूरणं माण्डेर्महत्तरेः ॥ १६१ ॥ कुमारोऽज्जेन विज्ञतो, मधुरैर्पचनैस्त्वदा । अघास्माकं कृपालो ! त्वं,
कर्तुमर्हसि चाष्टितम् ॥ १६२ ॥ उक्तं ततः कुमारेण, शिरो मे व्यथते भृशम् । अन्यञ्च व्रतिनामन्नं, न मेऽशोनापि कल्पते ॥ १६३ ॥
भगिताः सार्धिकाः मये, कुमारैणाधिसंग्रया । यदनेनान्घ आनीतं, न तद्रोज्यं कदापि वः ॥ १६४ ॥ अवमत्यं कुमारं तं, बुभुक्षुः सार्धिकाः
सगम् । सुकमात्रा यिनष्टास्ते, भुवि पेतुरचेतनाः ॥ १६५ ॥ ज्ञात्वा तान् सार्धिकान् सर्वान्, विपन्नान् शरंसंचयम् । सुंचन् व्रती,
कुमारस्य, वंषाय द्रुतमुद्यतः ॥ १६६ ॥ क्रुद्धः कुमारो वेगेन, वंचयित्वा शरन्नजम् । अर्धचन्द्रेण हतवानिमं मर्मस्पृशा ततः ॥ १६७ ॥
मत्ता । पयात दस्युः स, जीवयोपोऽन्नवीदिदम् । मलिन्दुचो यो दुर्जयो, दुर्योधनोऽहमेव सः ॥ १६८ ॥ चित्तेन रञ्जितोऽहं ते, हृष्ट्वा ।
निर्भकचित्ताम् । सविक्रमां महाभाग !, मृण्येकं वचनं मम ॥ १६९ ॥ अहं जीवितयोपोऽस्मि, त्वदीयेन पतत्रिणा । परं प्रसन्नो,
यद्घातो, वैरिणोऽपि प्रशस्यते ॥ १७० ॥ कथयामि हितं वाक्यं, तत्त्वं समवधारय । कुर्यास्त्वं यद् दृष्टो, मयां सत्त्ववतां परः ॥ १७१ ॥
॥ १७१ ॥ योमेनास्य गिरः सिन्धुद्वयान्तर्देवमंदिरम् । अस्त्यस्य पार्श्वे भोगे, सज्जिता तलिनां शिला ॥ १७२ ॥ तां प्रैव वामतो
भूमिगृहे कार्यं प्रवेशनम् । जयश्रीनाम पत्न्यस्ति, तत्र मे नववीधना ॥ १७३ ॥ द्रव्यं च बहु तत् सर्वं, कुर्वीथाः निजहस्तगम् ।
त्वया काष्ठानि देयानि, मदीये जीविते गते ॥ १७४ ॥ एवं वदन्नपं दंस्युः, सहसा प्रापः पंचताम् । कुमारो भेलयित्वाऽस्य,
दारुणि दहनं ददौ ॥ १७५ ॥ गतो रथमधारुह्य, तदारुणातप्रमाणतः । शिलामुद्रुषाट्य शब्दं स, विदधे दस्युपोपितः ॥ १७६ ॥

द्विधापि रमणीया सा, समागत्य तमालपत्र । कोकिलामपुरालापं, यदेहि गेहसधृतः ॥१७७॥ तद्रूपं प्रेक्षमाणोऽसौ, सानन्दं नृप-
 नन्दनः । इतो मदनमंजर्याऽपहस्तेनास्तलज्जया ॥ १७८ ॥ ऊचे च त्वत्कृते बन्धुः, पिता माता सखीजनः । मयाऽत्याजि गृह
 तत्त्वमन्यासक्तोऽसि निस्त्रपः ॥ १७९ ॥ तच्छ्रुत्वा धनमुज्झित्वा, रथमारुह्य चाग्रतः । गच्छन्नतुच्छधीभिर्छात्रश्रुतः पश्यति स्म
 सः ॥ १८० ॥ सांशंकोऽथ दिशः पश्यन्नपश्यन् मदवारणम् । शुभ्रवर्णं महाकायं, तरुंगग्रमंजनम् ॥ १८१ ॥ तं वीच्य सहसो-
 द्विर्गनां, चित्ते मदनमंजरीम् । सम्बोध्योत्तरीयं च रथाच्चचाल कलमं प्रति ॥ १८२ ॥ उत्तरीये पुरो न्यस्ते, सिन्धुरे वेधदायिनि ।
 कुमारः कुशलः शिखावशेनैनं वशे व्यधात् ॥१८३॥ सुचिरं खेदयित्वा तं, भयभीतं विमुच्य च । रथारूढोऽग्रतो व्याधं, व्यात्तवक्रं
 व्यलोकत ॥१८४॥ रथं हित्वा भुजं वामं, पटेन परिवेष्टितम् । मुखे तस्य (शिश्का) परेतं तं, कृपाण्या निष्कृपो व्यधात् ॥१८५॥
 पुरो व्रजन्नथ इयामं, फणामण्युग्रभासुरम् । सोऽपश्यद् दृग्विपं सर्पं, दूरादपि पराङ्मुखम् ॥१८६॥ दृग्वन्धं मुखवन्धं च, विधाय
 सोऽनवधया । विधया खेदयित्वा तं, त्यक्त्वा चाचलदग्रतः ॥१८७॥ इत्थमुह्यंश्च कान्तारं, कान्तारंजनकोविदः । जितशंखपुरं
 कीर्त्या, स शंखपुरमासदत् ॥१८८॥ तमायातं नृपो मत्त्वा, पुनर्जातिमिवांगजम् । प्रत्युज्जगाम तं चैप, ननाम लुठदंगणः ॥१८९॥
 तदा पृष्ठीपतिव्रस्तं, कुमारस्याखिलं बलम् । अपरेण पथा पुर्यो, तत्सेवायामिवागमत् ॥१९० ॥ अथ सर्वसहाधीशस्तदुच्चैर्गोपुरं
 पुरम् । मंचातिमंचकलितं, कारयामास तत्क्षणात् ॥ १९१ ॥ प्रावेशयदथो हस्तिस्कन्धारूढं महामहात् । नृपो नरविमानस्थ-
 चर्ध्वययुतं युतम् ॥ १९२ ॥ भोजनानन्तरं पृष्टः, सर्ववृत्तान्तमंगजः । आरुह्यत् पित्रे खिदाहर्षभयचिस्मयदायकम् ॥ १९३ ॥
 अन्यदा मानिनीमान्स्लानिकृन्मलयानिलः । प्रावर्त्तत पसन्तर्तुः, कर्तुमुन्मादिनं जनम् ॥ १९४ ॥ गतेऽथ सुन्दरे राश्युधाने

अप्रमत्तत्वे
 अगडदत्तः

॥२३४॥

श्री
 प्रयज्या०
 श्रीप्रद्यु-
 म्नीयवृत्तौ
 ॥२३४॥

सुरामियुन्दरे । तमन्वगात् समग्रोऽपि, जनः परिजनस्तथा ॥ १९५ ॥ कुमारोऽपि सुहृद्दुर्गसहितः प्रिययाऽन्वितः । निरोक्ष्यमाणः
पौरीभिरगादुघानमुघतः ॥ १९६ ॥ मारोपमः कुमारोऽय, रतिप्रतिमया तथा । समं मदनमंजव्याऽरमताराममध्यगः ॥ १९७ ॥
स्थित्वा चिरं विनोदेन, कुसुमावचयान्वितः । कुमारः सुचिरं स्थित्वा, यावत्किल चलिष्यति ॥ १९८ ॥ तावदाशीविषेणैषा,
दद्या मदनमंजरी । दद्या दष्टेति जल्पन्ती, पत्युत्संगे पपाव सा ॥ १९९ ॥ यावन्मन्त्रादिभिस्तस्याः, प्रतिकारं करोत्ययम् । विषमेण
विषेणैषा, तावज्जज्ञे विचेतना ॥ २०० ॥ कुमारो मूर्च्छितो लब्धचेतनो विललाप च । स्वां संवृत्य स्वयं चित्यामशून्यामकरोदथ
॥ २०१ ॥ तत्र प्रियतमां क्षिप्त्वा, एवं च प्रक्षेप्तुमुघतः । सन्धुष्याप्य त्यसौ यावज्ज्वलनं ज्वलपिष्यति ॥ २०२ ॥ तावत् खेचर-
युग्मं द्राफू, तत्रागाद्रगनाघ्वना । अपृच्छच्च कुतो हेतोः, एवं क्षिपस्याशुशुक्षणी ? ॥ २०३ ॥ स ग्राह प्रेयसीयं मे, प्राणास्ते
प्रघमं गताः । कुणपोऽस्मि च तद्धीनः, संगतं ज्वलनं ततः ॥ २०४ ॥ त्वत्प्रियां जीवयामीति, प्रोच्य खेटयुगेन सा । अभिमन्त्र्य
जलं सिक्त्वा, निद्राक्षय इयायुघत् ॥ २०५ ॥ सुसंवृतशरीराय, किमेतदितिवादिनी । समुत्तस्थौ क्षणादेव, कुमारस्य गुदा समम्
॥ २०६ ॥ विषाधरपुगे तस्परयुपकृत्य गते सति । तस्मिन् स सप्रियः प्रत्यासन्नदेवकुलेऽगमत् ॥ २०७ ॥ आनये बद्धिमहाय, याव-
त्तावदिह तया । स्पेयं प्रोच्येति तां यायत्, बद्धिमादातुमेति सः ॥ २०८ ॥ तावद्देवकुलेऽपश्यदुद्योतं विस्मयावहम् । आगतेन
च सा प्रोचे, मयोद्योतोऽत्र धीक्षितः ॥ २०९ ॥ सोचे निजकरस्याग्नेर्ज्वलितस्य समीरणात् । संक्रान्तो भवतोद्योतः, प्रिय ! दृष्टो
मधिष्यति ॥ २१० ॥ तदा खड्गं समर्प्यासौ, महीनिहितजानुकः । धीरो घमत्ययं यावद्धनंजयमधोमुखः ॥ २११ ॥ तावत्करा-
प्रतस्तस्याः, करवालं महीवले । पपाव निष्परीवारं, स पप्रच्छ च तामृजुः ॥ २१२ ॥ सा प्राह यनता मोहात्, पपातातिर्ममाग्रतः ।

प्रख्यात्य ज्वलनं तत्र, गमिता रजनी च सा ॥२१३॥ प्रातः स्वभवनं गत्वा, दम्पती मुदिताविमौ । कथयामासतुष्टुत्तं, वृत्तान्त
मेदहर्षदम् ॥ २१४ ॥ उभयोरपि सम्पन्नसमग्रहितयोस्तयोः । ययौ सुखमयः कालः, पंचगोचरचर्याया ॥ २१५ ॥ वाहिकेकल्या
गतोऽन्येपुरद्रेतेनापहृती वने । तं त्रिभुज्य भ्रमन्नेकं, जिनवेश्म ब्यलोकयत् ॥२१६॥ तत्र साहसगत्याख्यं, चारणश्रेमणाधिपम् ।
बभूभिः भ्रमणैर्युक्तमुपयुक्तं सदागमे ॥ २१७ ॥ धिष्येद्यमिव धिष्येषु, मणिष्विव च कौस्तुभम् । दुर्मेध्विव च कल्पद्रुं, मुनिष्वेनं
ददन्ने तः ॥२१८॥ युगम् ॥ गत्वा नत्वा च लब्धाशीरुपाविशत् तदन्तिके । पप्रच्छायसरं वीक्ष्य, चैवं विनयवासनः ॥ २१९ ॥
प्रभो ! केऽमी नराः पंच, रूपयोनशालिनः । तैराग्यमार्गमापन्नाः, स्वतो दीक्षां लिष्टुक्षवः ? ॥ २२० ॥ चतुर्ज्ञानधरः सोऽथ,
प्रोवाच मुनिपुंगवः । अत्रास्ति नगरी पक्षा, भिष्ठीहृष्ठीसकैयुता ॥ २२१ ॥ भिष्ठमर्त्ता धुनक्तयेतां, धरणीधरनामकः । ससैन्यथ
वदा वस्य, पत्न्यामागान्त्पृथामजः ॥ २२२ ॥ भिष्ठाधीयेन तत्सैन्ये, नाशिते वाबुभावपि । युयुष्येते चिरं तेन, स्वजायाऽथ
पुरस्त्वा ॥ २२३ ॥ पश्यंस्वांग शराधीशः, कुमारेण स मारितः । सप्रिये च गते तस्मिन्, पंचैते भिष्ठानान्धवाः ॥ २२४ ॥
वैनिर्योतनाहोतोरन्वगुप्तं रथापना । गतैः शंखपुरे दृष्टः, कुमारः परिवारयुक्तः ॥२२५॥ वीक्षमाणोऽपि च्छिद्रं, लभन्ते तस्य ते
नतु । दृष्टा म चान्यदोषाने, जायामात्रपरिच्छदः ॥ २२६ ॥ चिन्तयत्सु वधोपायं, तेषु दृष्टाऽहिना प्रिया । मृतेति स्वं तथा
सादं, यावत् धिपति सोऽजले ॥ २२७ ॥ विधाधरयुगेनेत्य, तावत् स्वस्थीकृता च सा । प्रत्यासन्ने देवकुले, मुक्त्या तां सोऽनये
गतः ॥ २२८ ॥ प्रच्छन्नास्तत्र पंचापि, सन्ति लब्धच्छला अमी । भ्रातृघातकथातार्थं, लब्धावसरतोषिणः ॥ २२९ ॥
अर्भाषा च रुनिष्ठेन, प्रदीपरिगोपितः । प्रकाशितोऽथ मा वीक्ष्य, नं तस्मिन् नन्वरज्यत ॥ २३० ॥ ऊचे च भव मे मर्त्ता, म

प्राहेच्छाम्यहं ननु । परं जानाति ते मर्त्ता, यदि तन्मे न जीवितम् ॥ २३१ ॥ सोचेऽहं निहनिष्यामि, त्वत्प्रत्यक्षं निजे पतिम् ।
ततो निर्बोपितो दीपः, स समेतश्च वद्वियुक् ॥ २३२ उवाच च मयोद्योतो, दृष्टः सेचि त्वया प्रिय ! । स्वकारस्थं ज्वलद्वह्यद्युद्योतोः
दृष्टो भविष्यति ॥ २३३ ॥ खड्गं तस्याः समर्प्येप, यावज्ज्वालयतेऽनलम् । तावदाकृष्य सा तस्य, कण्ठं घातममुंचत ॥ २३४ ॥
कृपाणमपहस्त्वैप, कृपालुस्तमर्वंचयत् । निर्जाणजानामारुधाय, तत्तादृक् चरित स्वयम् ॥ २३५ ॥ एतद्विलासितं वीक्ष्य, निरपेक्षं
सुदारणम् । एते ममान्तिके पंचाप्यागुर्वेराग्यसंगताः ॥२३६॥ आकर्ष्येति स्वक वृत्तं, सम्भ्रान्तो भूपमुर्हदि । दध्यावहो महेलानां,
चरित्रमतिदारुणम् ॥२३७॥ विपन्याघ्राहिशाईलशरभार्कजरक्षसाम् । हेलयाऽऽभिमेहेलाभिश्चरितं त्वरितं जितम् ॥२३८॥
तदहो अधमत्वं मे, यदस्याः कारणान्मया । अपकीर्तिहरीचेक्र, कुलं च मलिनीकृतम् ॥२३९॥ तावत् स्फुरति वैराग्यं, लज्जा शीलं
कुलं यशः । द्रमो गुरुस्यः शका च, यावन्न स्त्रीचक्षी नरः ॥२४०॥ दृष्टनष्टाखिले द्रव्ये, सुखदुःखसमाकुले । द्राक्
संयोगविद्योगाढ्ये, संसारे हि सुखं कुतः ? ॥२४१॥ इत्यादि मावयन्नेप, परं सवेगमागमत् । नत्वाऽऽह भगवन्नतंचरितं निखिलं
मम ॥२४२॥ एतद्वन्द्युनिहन्त्वाऽहमुद्विग्नो भवयासतः । तदीक्षायाः प्रदानेनानुग्रहः क्रियतां मयि ॥२४३॥ गुरुणा दीक्षितश्चैप, श्रामण्यं
पर्यपालयत् । क्रमात् कर्मक्षय कृत्वा, निर्माणं च समिप्यति ॥ २४४ ॥ अग्रमतोऽगडदचो, यथाऽयं सुखभागभूत् । भावतो यत-
यस्तद्वह्यगन्ते परमं पदम् ॥ २४५ ॥ इत्थं सुन्दरभूपनन्दनमुनेर्गेहस्थितिर्द्रव्यतस्तेन । स्तेनं भगिन्यवञ्चनफलां मत्वा रतिमगोस्थि-
ताम् ॥२४६॥ बोधस्यागसरे तु भायत इमां त्रेफाजमद्विर्क्षा, मोहदुच्छिदुरां महाव्रतफलां कः स्यात् प्रमत्तो मुनिः ? ॥ २४७-॥
इत्यस्यां विवृतौ श्रीमत्प्रद्युम्नस्य ऋवः कृतौ । मोदक्षितिरुहोच्छेदा, नवमी द्वारपूर्यत ॥ २४८ ॥

अथ दशमं धर्मसर्वस्वदेशानाख्यं द्वारमारभ्यते,—

त्वणभंगुरे असारे मणुयमेवे अन्मपडलसारिच्छे । सारं इत्तियमित्तं जं कीरइ सोहणो धम्मो ॥ २६ ॥
 धणभंगुरे शूलविपविपधविशूचिकानलशस्त्रवावपित्तलेमोद्रेकसन्निपातादिभिः अत एव चासारे-तुपमुष्टिकल्पे मनुजत्वे-
 मानुष्यमेवे, औपम्यमाह- अन्नपटलसदृशे, यथाऽन्नपटलं कुतोऽप्यायातं क्वापि च गतं चेति न ज्ञायते तथा छद्मस्थेन
 मनुजत्वमपीति भावः, सारमेतान्मात्रं यत् क्रियते शोभनो धर्मः—सर्वविरतिरूप एव, एतावता प्रकारेण मनुष्यमवासारत्वं
 सद्धर्मकरणं च यदता सकलप्रकरणार्थनिर्वाहोऽप्युपन्यस्त इति मतिमाद्भिर्विचार्य ॥ इह केचिन्महात्मानः सम्यक् परिज्ञातसर्वज्ञागमाः
 स्वयंविदित्तत्त्वाः सद्धर्मस्थिरमानसाः परं जीवं अविदितपरमार्थतया धर्मेऽस्थिरमपि स्थिरं कुर्वन्ति, अत्रार्थे अभयकुमारो मंत्री
 दृष्टान्तः, तथाहि-अस्थिरोऽपि स्थिरो धर्मे, ज्विः कार्यो महात्सभिः । यथाऽभयकुमारिण, स्वयुद्ध्या काण्डमारिकः ॥१॥ पुरा
 पुरे राजगृहे, श्रीश्रेणिकनृपांगजः । नाम्नाऽभयकुमारोऽभूत्, सुनन्दाकुक्षिसम्भवः ॥२॥ पंचांगभूषणं राजकार्यं सम्यक्स्वमुद्दहन् ।
 जग्मे द्वादशसंख्येषु, भूपालेषु व्रतिष्विव ॥ ३ ॥ धुद्धीश्वतसो धर्मस्य, भिदा इव विवर्द्धयन् । यः प्राप परमां काष्ठां, मंत्रित्व-
 प्रागकृत्योः ॥ ४ ॥ गणमृतपंचमः पंचमहाव्रतमृदन्त्यदा । सुधर्म्मां समवाप्नोति, महर्षीणां व्रतैः श्रितः ॥५॥ निनंसवस्तमा-
 चद्धश्रेणिकाः श्रेणिकादयः । समाजगुर्बेनास्तस्माद्देशनां चापि शुश्रुवुः ॥६॥ घनागमावतः स्यादु, संवरं विनिर्षीय ते । गतवृष्णा
 निजनिजं, वेश्मागुधातका इव ॥ ७ ॥ कोऽप्युद्विग्नोऽन्यदा काण्डमारात्कर्मभरादिव । बुद्ध्या तस्य प्रभोः पार्श्वे, प्रायजत्काण्ड-
 मारिकः ॥ ८ ॥ भिदायर्थमटत्यस्मिन्नुपशासाज्जना जगुः । महात्मा महतीमृद्धिमयं मुक्त्वाऽग्रहीद् व्रतम् ॥९॥ सोढुं तच्चासदः

सोऽथ, गणनाथं व्यजिज्ञपत् । सोऽपि प्रातर्विहारो न, इत्याख्यदमयाग्रतः ॥१०॥ कल्पेऽपूर्णे कुतो हेतोर्विहार इति सोऽवदत् ।
 मूर्फुक्ते कारणे प्रातः, स्थगमुपत्योति नागमत् ॥ ११ ॥ रत्नकोटीत्रयं कोशात्, प्रातः कृष्ट्वा चतुष्पथे । विमुख्यापोपयद्रत्नान्या-
 मत्यादत्त दे जनाः! ॥ १२ ॥ तज्जाकर्ण्यपिमुल्लोकास्वानुचेऽगयमंत्रिराह । जलाग्निस्त्रीवर्जको यस्तस्य स्याद्रत्नसंचयः ॥ १३ ॥
 ऊजुर्जनारयं त्यक्तुमिदं कः स्यात् प्रभुः! प्रभो! । विमुक्ते च त्रयेऽयुग्र, को यत्नो रत्नसंग्रहे? ॥१४॥ मंत्र्यूचे तन्नयत्यागाद्रत्नकोटी-
 नयत्यजः । काष्ठमारिकसाधोस्त्वदुपहासं विपच किम्? ॥१५॥ मन्धी न्याहन्मुनि रत्नत्रयकोटीं निनाय ताम् । नैच्छत् तां तत्रय-
 त्यागी, धर्मं जातस्त्वसौ स्थिरः॥१६॥ समारह्य ह्युनिनिष्ठाकाष्ठ्यायां काष्ठमारिकः । जगाम द्युसदां धाम, क्रमाह्लब्ध परंपदम्॥१७॥

किंच केचिज्जिन्नेन्द्रस्य, दर्शनाह्लब्धदर्शनाः । स्युस्त्वदुक्तस्ततो धर्ममः, सार एको नृजन्मनि ॥ १ ॥ करिणः कलिकुण्डोऽ-
 भूत्कुरुकुटात् कुस्तुटेन्द्रः । कध्यतेऽवस्त्वयोराल्या, सावधानैर्निशम्यताम् ॥ २ ॥ उत्तमांगसमो गाल्यदेशेऽस्ति धितियोपितः ।
 पम्पा चम्पकमालेय, पुरी पौरालिमालिता ॥ ३ ॥ तत्रास्ति द्विद्वकरकण्डुः, करकण्डुर्महीपतिः । लोको नालोकते यत्रातंकमातंक-
 हारिणि ॥ ४ ॥ तस्याः पुरो नदरे चास्त्वटवी स्फुटधीतभृत् । नाम्ना कादम्बरी कादम्बरी श्यापदसम्मदे ॥ ५ ॥ तस्यां बलिरि-
 यास्त्युच्चैः, कलिर्नाम्ना महीपारः । तफलत्रुक्त्वोर्मैरार्धिसार्धं कृतार्थयन् ॥ ६ ॥ उपत्यकायां तस्यास्ति, स्वामृतस्वादुतामदात् ।
 जयःकृतपुष्यारुण्डं, कुण्डं नाम सरोवरम्॥७॥ तत्रास्ते हस्तिनीयुथनाथः प्रथितविक्रमः । नाम्ना महीधरो हस्ती, महीधर इय स्थिरः
 ॥ ८ ॥ एवमस्योऽपि हि निम्हमाऽन्यदा पार्श्वजिनशरः । कलिकुण्डतदेशस्थप्रदेशे व्यहरद्वियुः ॥ ९ ॥ यत्रास्तमितवासी स,
 पापोरगणेषु पस्पिवान् । आत्मनः संशया जन्म, जातुदग्गमिवादिशन् ॥ १० ॥ सोऽथ यूथाधिपस्तत्र, प्रभुं प्रेक्ष्य तथा स्थितम् ।

जावनाविस्पृतिभिरोऽचिन्तयत् प्राग्भनं निजम् ॥ ११ ॥ विदेहेषु पुरे हेमंधर इत्याह्वयोऽभवम् । लोकस्य केलिपात्रत्वाद्दाम-
नोऽहं मनोहरः ॥ १२ ॥ तयाभूवं च मां भूताभिभूतमिदं बालकाः । विभाषन्ते युवानश्च, विंशत्योपहसन्त्यलम् ॥ १३ ॥ इत्थं च
हस्यमानस्य, शास्यमानस्य सर्वतः । मूर्खस्य मे सुमूर्खाऽभूदतिवैराग्यतस्ततः ॥ १४ ॥ शारिणो नम्रशाखस्यं, शाखायां स्वं
विबन्धयन् । श्राद्धेन सुप्रतिष्ठेन, दृष्टः पृष्टश्च कारणम् ॥ १५ ॥ मया यथातथै तस्य, कथिते स जगाद माम् । वामनः कर्मणा
त्वं वद, उच्छेत्तुं वामनं कुरु ॥१६॥ कथं न्विति मया प्रोक्ते, स प्राह न हि साहसम् । कर्मवामनतोपायः, किन्तु सम्यक्त्व-
निधयः ॥ १७ ॥ तदेहि सुगुरोः पार्श्वे, विष्टुर्धृतमस्म्यहम् । त्वमाश्रयस्व सम्यक्त्वं, चारित्रमहमाश्रये ॥१८॥ मया गत्वाऽथ
मग्न्यक्त्वमेरूपमुपादेदे । अर्हन् देवो गुरुः साधुधर्मस्तदुदितस्तथा ॥ १९ ॥ तत्प्रपान्यानश्न्यन्ते, निदानं च व्यधामहम् ।
उत्पैर्भूयासामित्यार्ये', मृत्नाऽमयमिमो वने ॥ २० ॥ छप्रस्थजिनलिंगं प्रागुरुणेति निवेदितम् । भवोऽयं दूषितोऽप्युच्चैर्दर्शना-
दस्य भूषितः ॥२१॥ सतमः सरसैरस्य, सुरसैः पूजयाम्यमुम् । ध्यात्वेत्ययं व्यधान्द्रावयन्धुरः सिन्धुरस्तथा ॥ २२ ॥ प्रपान्य
प्राच्यमभ्यक्त्यमन्तेऽन्यानमागमौ । सुविशुद्धान्तराद्दिव्यन्तरत्वमवाप च ॥२३॥ इदमदृशुतमुदभूतं, चरितं करकण्डुना । श्रुत्वाऽऽ-
यातेन नो दृष्टः, स्वामिस्त्वं तदशोचयत् ॥ २४ ॥ एकोऽपि हस्तिनस्तस्य, हस्तः शस्तो जिनार्चया । उभावपि तमोग्रस्तौ, हस्तौ
मे तदभायतः ॥२५॥ विद्याघातकरो विग्नभूषणं चिन्तितप्रदः । स्वामी जगाम हीं रत्नमजाग्रत इवाग्रतः ॥२६॥ स्वामिनोऽनेकप-
स्यास्य, प्रसादो यदनेकेषु । तद्युक्तं यत्तु मामेकं, न पाति स्म तददृशुतम् ॥ २७ ॥ इति स्वं शोचतस्तस्य, घरणेन्द्रप्रसादतः ।
नयदस्त्रप्रमाणाऽभूत्, पुरतः प्रतिमा प्रभोः ॥२८॥ ततो जय जयेत्युच्चैः, स्तुवंस्तामनमन् नृपः । चित्तं च कारयांनके, तत्र तस्याः

मृतः । मावी त्वमीश्वरो नाम, राजा राजपुरीश्वरः ॥ १२ ॥ तुष्टोऽहमिदमाकर्ण्य, तत् सर्वमनुभूय च । ततोऽधुना विशुं वीक्ष्य,
जातिस्मरणमाप्नुवम् ॥ १३ ॥ मंत्रिणः कथयित्वेत्यमीश्वरो जगदीश्वरम् । नत्वा गत्वाऽथ संगीतमविगीतं व्यधापयत् ॥ १४ ॥
विभी तु विह्वले तत्र, स प्रासादमकारयत् । बिम्बमप्रतिबिम्बं च, सम्प्रीतः प्रत्यतिष्ठिपत् ॥ १५ ॥ यत्कुक्कुटवरेणायमीश्वरेण
तथा कृतः । ततः ख्यातमभूर्त्तार्थे, कुक्कुटेश्वरसंज्ञया ॥ १६ ॥ कुक्कुटेश्वरतीर्थस्य, निर्माणात् कर्मणां क्षये । क्रमाद्भावीश्वरो
भूमीश्वरः सिद्धिपुरीश्वरः ॥ १७ ॥ इति श्रीकलिकुण्डाल्यकुक्कुटेश्वरतीर्थयोः । अनुध्यानोद्भवं धर्मं, कुर्मः प्रद्युम्नसुरयः
॥ १८ ॥ इत्यस्यां विवृतौ श्रीमत्प्रद्युम्नस्य कवेः कृतौ । अपूरि दशमं द्वारं, धर्मसर्वस्वदेशाना ॥ १७ ॥

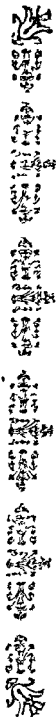
श्रीदेवानन्दशिष्यश्रीकनकप्रभशिष्यकः । समरादित्यसंक्षेपकर्ता वृत्तिमिमां व्यधात् ॥ १ ॥ बादीन्द्रदेवसूरेवंशे
श्रीमद्वनचन्द्रगुरुशिष्यः । प्रथमादर्शेऽदर्शयदेनां मुनिदेवमुनिदेवः ॥ २ ॥ श्रीप्रव्रज्याविधानप्रकरणतिलकस्यास्य वृत्तिं विधाय,
प्राप्तं किञ्चिन्मया यत् सुकृतमकृतकं योगशुद्ध्या विशुद्धम् । तेनायं मन्यलोको भवतु भवमवत्रान्तिशीतोपशान्तौ, धर्मं जैनेन्द्रधर्मं
विशुद्दलविशुद्दस्वान्तवृत्तिप्रवृत्तिः ॥३॥ किञ्च-आकिञ्चन्यवतापि याचकजनो येन स्वतुल्यः कृतः, कारणं विविधोपसर्गजनकेऽप्यु-
र्गत्रिभे दुर्जने । एकेनाप्यखिला परीपहचमूः साऽपि द्वाब् द्राविता, श्रीसिद्धार्थनेन्द्रनन्दनजिनोऽव्याहः स वीरस्त्रिधा ॥ ४ ॥
श्रीङ्गीरजिनेन्द्रस्य, विद्युथानां सदास्पदम् । सुधर्मायाः सधर्मा श्रीसुधर्माऽभृङ्गणाधिपः ॥ ५ ॥ अनम्बूकतथागजम्बूस्तस्य
शिष्यः प्रशस्यधीः । नान्यांऽस्मान्मुक्तिकामिन्या, कामितोऽस्मिन्ननेहांस ॥ ६ ॥ जम्बूकथाप्रवर्धर्यः, स्तेनो न्यायेन संयतः ।
सोऽभूत्तत्प्रभयः पूर्वप्रभयः शुककेवली ॥ ७ ॥ शत्र्यम्भवो भवोदन्वत्तारणे तरणीनिमः । दशचैकालिकग्रन्थं, निर्ग्रन्थोऽपि

व्यधादथ ॥ ८ ॥ यद्योमद्रं वितन्वानं, यशोभद्रं विशुं स्तुमः । कर्मसंग्रामनामभ्यां, सम्भृतविजयं तथा ॥९॥ श्रीभद्रबाहु-
पादेभ्यो, नमो यैर्विहिता हिता । आचक्ष्यकादिग्रन्थानां, निर्युक्तिर्युक्तिसंगता ॥ १० ॥ नमः श्रीस्थूलभद्राय, यो गार्हस्थ्ये
प्रवेऽपि च । निजद्वर्षां वर्द्धयन् कामं, कामं कोशाश्रियाहृदि ॥ ११ ॥ श्रुतकेचलिभिः षड्भस्तेः सदाऽऽचरणैरियम् । नास्त्यस्ति-
पक्षा जैनी वाक्, अमरीचात्रमयद् भुवि ॥ १२ ॥ दशपूर्वभृतामाद्यो, जयत्यार्यमहागिरिः । यस्योन्नतिरनुस्रक्ष्याऽन्यैः सचरण-
चारिभिः ॥१३॥ श्रीसुहस्ती सुहस्तीव, लिभराजस्य शासने । चित्रं त्वनेन भूपालो, निजद्वारि नियन्त्रितः ॥१४॥ श्रीसुस्थित-
गणाधीशः, स्वनामसदृशं जनम् । श्रीमान् सुप्रतिबुद्धश्च, चक्रतुर्देशनावशात् ॥ १५ ॥ अथ गणः कोटिकनामकोऽभू-
भेजस्विसंहृत्युदयाद्रितुल्यः । यत्रैन्द्रदत्तो रविराविरासीद्भव्याभ्युज्जन्मप्रतिबोधकर्ता ॥१६॥ शिष्यः सिंहगिरिस्तस्य, श्रीरोह-
णगिरिप्रभुः । यत्र वज्राकरे वज्र, इव वज्रोऽभवद्विशुः ॥ १७ ॥ वज्रस्वामी नवो वज्रो, ब्रह्माष्टादशकोणश्रुत् । रुक्मिण्यूर्भिकया
नेच, पः कथंचिन्नियंत्रितः ॥ १८ ॥ उदामधामवयधाम वभूव नाम, श्रीचञ्जसेन इति तस्य विनेयरत्नम् । यच्चन्द्रमुख्यसमिति-
प्रवक्ष्यामभुन्मौलिष्ववाप वसतिं दुरवापरूपाम् ॥ १९ ॥ नागेन्द्रचन्द्रनिर्घृतिविद्याधरसंज्ञकाश्च चत्वारः । शिष्यास्तस्याभूवन्
मर्यादायां नदीनालाः ॥२०॥ संज्ञाकपायविकथानरकादिकायुर्वेद्वार्त्तरीद्रभवमेदचयं निषेष्टुम् । ये द्रव्यकर्मचरधर्मकथानुयोगास्ते
जगिरे किल चतुर्मितमूर्तिभाजः ॥ २० ॥ श्रीवज्रसेनदृढमूलकृतप्रतिष्ठछायां सदा विदधात्यतिरम्यरूपाम् । पुष्परिव प्रसृमरैः
सुरभिर्यशोभिश्चन्द्रारुखया विजयधानयमास्ति गच्छः ॥ २१ ॥ तत्र श्रीतलवाटमन्दिरमद्वाराजाल्ङ्ककस्याग्रतो, वादं सप्रतिपक्षमक्ष-
ततमं कुर्वन् सदस्यैः समम् । संजातैकपदः समैरभिहीहतः प्रधुम्नद्यरिः प्रभुः, सूर्योऽयं जयताञ्जडेऽपि रुचिमद्यत्रामविभ्यं ययि

॥२२॥ तस्माद्रतेष्वथ च भूरिषु स्वरिषु श्रीचन्द्रप्रभः प्रभुरभूद् गुणरत्नभूमिः । जिह्वाङ्कुशीभिरनिशं कविभिः खनाङ्किः, प्रासानि
 तानि न यतः परिनिष्ठितानि ॥२३॥ पट्टे तस्य धनेश्वरः प्रभुरभूच्चारित्रलक्ष्मीपुष्पा(सुमा)कल्पोऽनल्पविकल्परम्यविद्वतिः शुद्धाद्वितिः
 प्राच्यवत् । श्रीमत्पापुल(भूमि)विचसमयूपुर्या तु देवी(व्याः पुरा), देवीभूतगुरुप्रदत्तमिद यो मन्त्रं फलाढ्यं व्यधात् ॥२४॥ तेनोहितं
 पतनतो विरताप्रबोधं, वक्ति स्वयं हि सनयूपुरपट्टदेवी । किं ब्रूमहे मनुजबोधविधौ वयं तु, श्रीमद्धनेश्वरगुरोर्गिरिमाणमस्य ॥२५॥
 शिष्यास्तस्याथ चत्वारस्तत्त्वारब्धसुचेतसः । श्रीवीरशान्तिरद्वेवेन्द्रदेवपूर्वाख्यद्वयः ४-॥-२६॥ श्रीशान्तिस्वरिनिज-
 शान्तवाक्यामृतेन तत्कालजनानपुण्यत् । वंशेषु तेषां सुमनस्त्वमद्याप्यस्तीति चित्रं हृदि कस्य न स्यात् ? ॥ २७ ॥ ज्ञानेन
 रूपेण च देवभद्रस्ततो गणाधीश्वरदेवभद्रः । श्रुतामृतं पीतमनन्तमन्तःसभं शुभं यः शुभमुज्जगार ॥ २८ ॥ हस्ते
 पुस्तकमस्ति शस्तमुदयत्पद्मश्च धर्मध्वजः, कीर्त्तिर्धौपवती सदापि विशदा यस्याधमाला प्रभोः । देवानन्दगुरुर्जयत्य-
 यमितः पुरूपभृद्भारती, शब्दानामनुशासनं तदुदितं न्यायेन सारस्वतम् ॥ २९ ॥ शिष्यास्तस्याभूवन्नाथो रत्नप्रभाभिधः
 स्वरिः । परमानन्दः स्वरिः स्वरिः कनकप्रभस्तदनु ॥३०॥ अतुल्यशब्दत्रयवत्त्रयस्ते, चारित्रभूर्भृत्करे विरेजुः । विराधनागौरव-
 दण्डशब्दत्रिकाणि भेत्तुं समकालमेव ॥ ३१ ॥ आद्यस्तु विद्यमानेषु, श्रीदेवानन्दद्वारिषु । जगाम द्युसदां भाम, तद्बोधनचिकीरिव
 ॥ ३२ ॥ भूयोऽपि विशेषतोऽपि परमानन्दप्रदानोद्यतः, स्वरिर्निष्ठिकशेखरः स परमानन्दः प्रभुः प्राणिनाम् । यस्य श्रीजय-
 सिंहस्वरिजानि ख्यातो विनयाग्रणीः, सिद्धान्तार्थविचारसारसरणिः सर्वोपकारधमः ॥ ३३ ॥ वन्दे श्रीकनकप्रभस्य समतां
 यन्नामवर्णत्रयी, पौरस्त्या विपरीतवाद्यपि निजं रूपं न मुंचत्यलम् । किं चोपश्रुतिनिःश्रितोऽप्यरतिदः कार्ये शुभे सर्वदा, मध्यस्थ-

त्वमुपागमद्मनिधौ यस्मिन्नकारोऽप्यसौ ॥ ३४ ॥ शिष्यः श्रीकनकप्रभस्य सुकविः श्रीबालचन्द्रानुजो, ज्यायान् श्रीजयासिंहतः
 प्रतिभया श्रीवस्तुपालस्तुतः । विश्वाल्हादनठक्कुरान्वयगुरुर्मत्या सतां सम्मतः, सरीणां सुकवित्वशोधनविधौ प्रद्युम्नहरिः प्रभुः
 ॥३५॥ लिखने शोधने सज्जो, मुनिदेवो मुनीश्वर । वर्षेऽष्टपक्षयक्षारणे, ऋषिवाणार्णवैमिता(?) ॥३६॥ युग्मम् ॥ प्राग्वाटान्वय-
 निष्कृटे वकुलवद्विभ्रन् महाशक्तितां, सर्वाशसु व्यचीचरद् वकुलदेवाख्यो यशःसौरभोम् । सनुस्तस्य कुमारसिंह इति च
 द्वेषापि लक्ष्मीपतेस्त्वस्मान्दन्ध इति प्रसिद्धमहिमा प्राचीकशब्धीभिधिः ॥ ३७ ॥ धन्धः ॥ मुनिप्रभोः श्रीकनकप्रभस्य, पट्टप्रभुं
 प्रार्थयते स्म वृत्त्यै । पितृप्रभुस्वामुज्जुण्येहोरोलेखयत्पुस्तकंपंचक च ॥३८॥ गोपतेर्गोः रुचो राज्ञो, यावत् सर्पति भूतले । वेदिका
 पयसो वापि, वृत्तिस्तावत् प्रसर्पतु ॥ ३९ ॥ ग्रन्थाग्र ४५०० ॥ संवत् १९८३ विक्रमानन्दे पौषशुक्लपंचम्यां शुक्रवासेरे प्राग्वाट-
 वंशे रत्नपुरोनिवासिरामलालात्मजेन ऋषभचन्द्रेण पुण्यपत्तनेऽलेखि ॥ शुभं भवतु ॥ श्री ॥

इति समाप्तं प्रब्रज्याविधानकुलकं सटीकम्

॥ अथ प्रव्रज्याविधानप्रकरणं सावचूर्णिकं प्रारभ्यते ॥

अत्र प्रकरणे दशाधिकाराः, तद्यथा-दुर्लभत्वं मनुष्यत्वे १, बोधेदुष्प्रापता ततः २। प्रव्रज्याया दुरापत्वं ३, तत्स्वरूपप्रकाशनम् ४ ॥ १ ॥ तस्या विपमताऽऽख्यानं ५, धर्मस्य फलदर्शनम् ६। व्रतनिर्वाहकत्वं च ७, श्लाघा निर्वाहकर्तृषु ८ ॥ २ ॥ मोहक्षितिरु-
होच्छेदो ९, धर्मसर्वस्वदेशना १०। धर्मप्रकरणेऽष्टभिन्न्, दशद्वाराविवेचनम् ॥ ३ ॥ अस्य प्रकरणस्य महार्थस्यापि ग्रथेण स्वल्प-
त्वात् मनसेवेष्टेदेवतां नमस्कृत्याद्यगाथया परमपदसौख्यमुख्यनिबन्धनमनुष्यत्वस्यैव दुर्लभतामाह-

संसारविसमसागरभवजलपङ्क्तिषाण संसरंताणं । जीवाण कद्ववि जह होह जाणपत्तंच मणुअत्तं ॥ १ ॥

संसार एव विपमः पोतप्राप्तावपि दुस्तरत्वात् सागरः-समुद्रः तत्रापरापरजन्मजले पतितानां परिभ्रमतां जीवानां कथमपि-
महता कष्टेन यानपात्रमिव मनुष्यत्वं यदि भवति, यतस्तत्र संसारसमुद्रे महाभीष्मदुर्दिनप्रबला विपयाः, कृयात्प्रेरितावेला
इवाधिरोहति नवनवा मनोरथाः, महायादस इवोच्छलंति संयोगवियोगाः, जलाच्छादितपर्वत इव मकरध्वजः, आबर्ता इव दुस्तराः
कपायाः, नागदंता इवोत्कटा रागद्वेषाः, महोर्मय इव दुःखपरंपराः, और्ध्वानल इवापथ्यान्नं, नेत्रवल्लीव स्थलनहेतुर्ममतः,
नक्रचक्रमिव क्लविलल्पजालं, महामत्स्या इव व्याधयः, एतैः सर्वैः पोतसंगहेतुभिः संसारसागरो विपमोऽस्ति ॥ १ ॥ अथ
चोधिदुष्प्रापतां प्रव्रज्यादुष्प्रापत्वं च एवं द्वे द्वारे भाषापूर्वोचरोधोभ्यामाह—

तत्थवि घोही जिणदेसिअंमि धम्मंमि निक्कलंकंमि । पट्टवज्जापरिणामो सुकयप्पुत्तस्स जइ होइ ॥ २ ॥
तत्रापि-मनुष्यत्वे प्राप्तऽपि आर्यदेशशुभजातिसकलेन्द्रियपाटवजीवितव्यस्वमनोवासनासाधुसामग्रीसाधुसन्निधिधर्मश्रवणेषु
सत्स्वपि बोधिदुर्लभेति गम्यं, कुत्रेत्याह— 'जिणदेसियंमि'त्ति विजितरागद्वेषादिभिस्तीर्थकरैः प्ररूपिते दुर्गतिनिपतज्जंतुजात-
समुद्धरणसमर्थे सकलमलकलंकविकले च, अथ तत्र-बोधिप्राप्तवपि प्रव्रज्यापरिणामस्तु सुकृतपुण्यस्यैव प्राणिनो यदि स्यात्तर्हि
स्यादिति गार्थार्थः ॥ अत्र बोधिद्वारं ऋषभदेवचरित्रं, दुर्लभबोधित्वे च उदायिनुपमारकाहंइत्तदृष्टांतौ, प्रव्रज्यादुप्राप्तत्वे च
जमालिप्रभृत्यष्टनिह्ववदृष्टांता ज्ञेयाः ॥ २ ॥

सा पुण दुप्परिअल्ला पुरिसाण सया विवेगरहिआणं । वोढव्वाहं जम्हा पंचेव महव्वयवयाइं ॥ ३ ॥

राईभोअणविरई निम्ममत्तं सएऽवि देहंमि । पिंडो उग्गमउप्पायणेसणाए सया सुद्धो ॥ ४ ॥

इरिआइंपंचसमिईहिं तीहिं गुत्तीहिं तवविहाणंमि । निच्चुज्जुत्तो अममो अकिंचणो गुणसयावासो ॥ ५ ॥

मासाइआ उ पडिमा अणेगरूवा अभिग्गहा बह्वे । दव्वे खित्ताणुगया काले भावे अ बोद्धव्वा ॥ ६ ॥

जावज्जीवममज्जणमणवरयं भूमिसयणमुद्धिंठे । केसुद्धरणं च तथा निप्पडिकम्मत्तणमपुब्बं ॥ ७ ॥

गुरूलवासो य सया खुहापिवासाइआ उ सोढव्वा । वार्थीसं च परीसह तहेव उचसग्ग दिव्वाई ॥ ८ ॥

सेति पूर्वगाथोत्तरार्थकथिता प्रव्रज्या दुष्परिपाल्या, अत्र हेतुमाह-पंच महात्रतान्येव व्रतानि, न त्वणुत्रतानि, त्रसस्थावरख-
इमवादर्जंजुजातपरित्राणविधानरूपमाद्यं व्रतं, कौधलोभमयहास्यैरप्यसत्याभाषणरूपं द्वितीयं, अन्यादत्ताल्पबहुस्थूलाणुसचित्ताचि-

चर्वर्जनरूपं वृतीयं, दिव्यौदारिककामत्रिविधविधपरित्यागरूपं तुर्यं व्रतं, स्थूलसूक्ष्मगाल्पबंधुसचित्ताचित्तपरिग्रहपरित्यागरूपं
पंचमं व्रतं, एारूपाणि व्रतानि निर्विचैकैर्जनैः कथमूह्यते ? इति द्वितीयगाथोक्ता प्रव्रज्या दुष्करताऽत्र समर्थिता ॥ रात्रिभोजने
निरतिः निरोधः कार्यः, ननु रजनोभोजनविरतिदेशविरतानामप्यस्ति तत्प्रव्रज्यायां को विशेषः ? उच्यते, प्रव्रजितस्य
हि चतुर्भंगप्रोक्तस्यापि निशाभोजनस्य निषेधः, तद्यथा-रात्रौ गृहीतं रात्रौ भुनक्ति १- दिवा गृहीतं रात्रौ भुनक्ति २.
इति द्वौ भंगौ सुप्रतिपाद्यौ. रात्रौ गृहीतं दिवा भुनक्ति, अयं भंगो रात्रौ पिण्डग्रहणानधिकारात्परिहार्यः ३. दिवा गृहीतं दिवा
भुनक्ति, इत्यस्मिन् दिवा गृहीते रात्रौ च पर्युपिते द्वितीयदिनपरिभोगेऽयं भवति, साधूनां सन्निधिपरिहारात् ४. इति चतुर्भंग-
प्रोक्ता निःशेषा अपि निर्विचैकानां दुष्कराः ॥ निर्ममत्वं स्वदेहेऽपि, आस्तां धनकनककलत्रपुत्रमित्रादिके, इदमपि निर्विचैकानां
दुष्करं. तथा पिंडो-भिक्षारूपः, स च उद्धमदोषाः १६ उत्पादनादोषाः १६ एवं द्विचत्वारिंशद्दोषवर्जितो ग्राह्य
इति शेषः ॥ एतावता द्विचत्वारिंशद्दोषाः स्त्वचिताः, आधाकर्मणि शालिक्रदृष्टांतः, परभावक्रीते मंगुकथा, प्रभित्ये यतिभगिन्युद्धा-
रित्तलदृष्टांतः, परिवर्तिने वणिग्द्वयभगिनोदृष्टांतः, मालापहृते दंपतीदृष्टांतौ, आच्छेत्रे गोपकथा, अनिसृष्टे द्वात्रिंशन्मित्रकथा,
घात्रीपिंडे संगमस्थविरकथा, दूर्वात्पे शग्नातराणुत्रीकथा, निमित्ते श्रवणकथा, क्रोधादौ घेवरक्षपकादिकथा, नयनांजनादौ चंद्र-
गुप्तभोजनांतर्भोजिचुल्लकद्वयकथा, योगे आर्यसमिताचार्यकथा, छर्दिते मधुविंदुदृष्टांतः। एवंविधः साधुर्भवतीति, योग्य इति गम्यते
॥ ४ ॥ ईर्ष्यादिपंचसामितिभिस्त्वमृभिर्गुप्तिभिरुपलक्षितः, गुणानां मूलोत्तरगुणरूपाणां सदावासो भवति तपोविधाने बाह्याभ्यंतररूपे
नित्यमुद्युक्तो निर्ममोऽर्कचनश्च ॥ तपःफले च वसुदेवग्राह्यभवदृष्टांतः, ननु नदिपेणमवे भिक्षाचरकुलोत्पन्नस्यापि वर्णज्येष्ठत्वं,

चतुर्देवत्वे च यदुर्वंशोत्पत्त्या प्राधान्यमन्यत्रापि श्रूयते, तदत्यंतहीनकुलोऽपि कश्चन तस्मिन्नेत्र भवे देवानामपि पूज्यो द्विजन्मना-
मपि मान्यः कथ्यः, एवंत्रिधिविरूपदलनाय मातंगदारकहरिकेशिवलयैः कथा, तपोविधानमपि क्षमासमायुक्तं मुक्तिफलदं, तच्च
गजसुकुमालदृष्टं न ज्ञेयं ॥५॥ मासिकयादयः प्रतिमा अभिग्रहविशेषाः साधूनां द्वादश स्युः, ताश्च साधुः परिपूर्णदशपूर्वधरो जघन्य-
तो नववस्तुन्यर्थाती विशिष्टसंहननयुक्तो महासत्त्वो व्युत्सृष्टदेहो जिनकल्पिवदुपसर्गसहोऽल्पकृतभोजी गुर्वनुज्ञया गच्छान्निष्क्रम्य
प्रतिपद्यते, स चाद्यप्रतिमायामन्नरानयोरकैः दत्तं मांसं यावद् गृह्णाति, एतं चक्रेक्षमासवृद्ध्या एकैरुदचित्तुवृद्ध्या च सप्तम्यां सप्त
मासान् यावदन्नपानयोः प्रत्येकं सप्त दत्तीर्गृह्णाति, ततस्त्रिस्रः प्रतिमाः सप्तरात्रिकयो भवंति, तत्राद्यायां चतुर्थभक्तैः पारण दिनवि-
हिताचामालैरपानकैः प्रतिपद्यमानो ग्रामाद्बहिरुत्तानशयः पार्थस्थो निषण्णो वा निष्प्रकपो दिव्यादीनुपसर्गान् सहते, द्वितीयापि
सप्तरात्रिक्येव, नवरं उत्क्राणिकासनी लगंडशायी वा, लगंडं वक्रकाष्ठं तद्वत् शिरः पादौ च भूमौ लगयति, न तु कट्टीतटमित्यर्थः,
दंडायतस्थानो वा तिष्ठति, तृतीयाऽप्येवं, नवरं वीरासनी वा गोदोहासनी वा कुब्जाप्रचक्रा तिष्ठति इति, तिस्रः प्रागुक्तसप्तऋस-
हिता दश स्युः, एकादशी अहोरात्रिकी, तस्यां ग्रामाद्बहिर्नगराद्बहिर्वा स्थितः प्रलंबितपाणिरपानकपृष्ठभक्तं प्रतिपद्यते, द्वादशी
प्रतिमा त्रेकरात्रिकी, तस्यां चाष्टमभक्ताननर बहिरापत्प्राग्भागतोऽनिमेषनेत्र एकपुद्गलन्यस्तदृष्टिः संहतपादः प्रलंबितमुजश्च
स्थाने तिष्ठतीति द्वादश प्रतिमाः साधुना कार्याः, अनेकरूपा अभिग्रहा बहयः कार्या इति शेषः, अभिग्रहेषु आधीरदृष्टांतः ॥ ६ ॥

यावज्जीवममज्जनम् अस्नानं, उद्दिष्टमिति द्वितीयपदगतं चतुर्थमपि पदेषु योज्यते, यदुक्तं-”कृते स्नाने क्षणं शीघ्रं शीघ्रं, रागमानौ
च चेतसि । स्त्रीजनप्रार्थनीयत्वं, ब्रह्मचर्यस्य दूषणम् ॥१५॥ घातो, जलस्थजीवानामन्यमन्त्रविनाशधनम् । क्षीरक्षालनमंगारं, इनाज्ञान-

प्रकाशनम् ॥ २ ॥ अखाने तु न दोपास्ते, मत्वेति मुनिपुंगवैः । वर्ज्यं खानं ततः सिद्धिवधूसंगमसंस्पृहेः ॥ ३ ॥” तथा अनवरतं भृमिश्रयनमुद्दिष्टं, नतु पर्यंकादिशयनं, अपूर्वं विशिष्टमित्यर्थः, निष्प्रतिकर्मत्वं, तत्र निष्प्रतिकर्मत्वे च श्रीसनत्कुमारचक्रवर्तिकथा ॥७॥

सदा गुरुकुलधासे हि स्मारणाधारणाप्रेरणादयो भवन्ति, अत्रैव विनयः संभवति, ततो विनयोऽपि विधेय एव, अत्र विनयविषये आर्यचंदनाप्रवर्तिनीमृगावतीसाध्वीदृष्टांतः, क्षुधापरीपहे हस्तिमित्रदृष्टांतः १, तृड्परीपहे शुल्लकदृष्टांतः २, श्रुति श्रीभद्रबाहुशिष्य-साधुचतुष्टयदृष्टांतः ३, उष्णेश्वरकः ४ दंशमशके श्रमणभद्रः ५, अचले सोमदेवद्विजः ६, अरतौ अर्हदत्तः ७, स्त्रियां स्थूलभद्रः ८, चर्यायां संगमस्थविरः ९, नैपथिक्यां कुरुदत्तः १०, शय्यायां सोमदत्तसोमदेवौ ११, आक्रोशे व्यतिरेकान्वययोः क्षपकालु-नमालिकौ १२, वधे स्कंदकशिष्याः १३, याञ्च्यायां चलदेवः १४, अलाभे ढंढगकुमारः १५, रोमे कालवैशिरुः १६, तृणस्पर्शे भद्रः १७, गले सुनंदः १८, सत्कारपुरस्कारे व्यतिरेकान्वययोः श्रावकसाधुकथा १९, पूजायां कालिकाचार्यशिष्यसागरचंद्रसरिकथा २०, ज्ञाने स्वरिशिष्यभ्रातृद्वयकथा २१, दर्शने आपाढभूमिसुरिकथा २२, ‘तथैवे’ति पूर्वोपक्षया, न केवलं परीपहाः, उपसर्गा अपि दिव्यादगः सखाः, ते च चतुर्था-दैवतमानुपैतरथाध्यात्मिकभेदात्, तत्र दैवमानुपोपसर्गेषु भगवान् वीर एवोदाहृतिः, तैरथेषु चिखातीपुत्रः, आध्यात्मिकेषु सनत्कुमारमुनिः ॥ ८ ॥ अथ नवमगाथया प्रव्रज्यायाः स्वरूपं कथयति—

लद्धावलद्धचित्ती स्तिलंगाणं च तह सहस्साइं । अट्टारसेव सहसाइं वोढव्वा आणुपुब्बीए ॥ ९ ॥

लब्धं बहुमानपूर्वं अपलब्धं-अपमानपूर्वं ताभ्यां वृत्तिः-प्राणधारणं यस्य स लब्धापलब्धवृत्तिः, साधुर्भवतीति शेषः, आनुपूर्व्या क्रमणेत्यर्थः, स चायं—क्षांत्यादिधमेदशकं दशभिः पृथ्व्याद्यजीवपर्यंतैः । गुणितं जायेत शतं पंचगुणं पंचभिः

करणः ॥ १ ॥ अथ च सहस्रद्वितयं संज्ञाभिधत्तसृभिस्ततः पद्भिः । योगत्रिकैष्टादश वधघातानुमीतिभिः सर्वैः ॥ २ ॥ १ ॥ अथ पंचमं द्वारं,
तरिअब्धो य समुद्रो बाहाहि इमो महल्लकल्लोलो । नीसायवालुआए चावेयन्वो सया क्वलो ॥ १० ॥
चंक्रमिअब्धं निसिअग्गखग्गधाराइ अप्पमत्तेणं । पाघठ्वा य सहेलं हुअचहजालायली समयं ॥ ११ ॥
गंगापडिसोएणं तोलअब्धो तुलाइ सुरसेलो । जइअब्धं पुण एगाणिणावि भीमारिदुट्टयलं ॥ १२ ॥
राहावेहविणिम्मिअचक्खट्टिअलक्खमग्गपुत्तलिआ । विंधेअब्ध अचसं उचसग्गपरीसहे जेउं ॥ १३ ॥
तिहुअणजग्गप्पडाणा अग्गहणिज्जा तहावि गहिअब्धा । इअ एवमाइ साहूण दुक्करा होइ पन्वज्जा ॥ १४ ॥
प्रव्रज्याया दुष्करत्वं पंचभिर्गोथाभिर्नवभिरुपमानैः प्ररूपयति. तद्यथा - बाहुभ्यां समुद्रस्तरणीयः, यथा समुद्रो बाहुभ्यां तरीतुं
सुदुष्करस्तथा प्रव्रज्याविधिरपि, तथा सदा निःस्वादवालुकायाः कवलथर्वणीयो, यथा स दुष्करस्तथा प्रव्रज्याविधिरपीत्यर्थः ॥ १० ॥
चंक्रमितव्यं-अतिशयेन चलनीयं निशिताग्रखद्गधारायां, कथंभूतेन?-अग्रमत्तेन, साधुनेति गम्यं, पातव्या च सहेलं, लीलयेत्यर्थः,
हुतवहज्यालानली सततं निरंतरं ॥ ११ ॥ गंगा नदी प्रतिश्रोतसा तीर्येत्यर्थः, तुलया च सुरशीलो-मेरुस्तोलनीयः । पुनरेकाकिनापि
भीमारिदुट्टयलं जयितव्यं । १२ ॥ राधावेधार्थं विनिर्मिता चासौ चक्रस्थिता-लक्ष्मणार्गस्था पुत्रिका वेध्या, अवश्यं निःसंशयं,
उपसर्गपरीपहान् जित्वा अभिभूय, अत्रार्थे सुरेद्रत्तो वहिरंगेऽप्युदाहरणः ॥ १३ ॥ त्रिशुवनजयपताका अग्रहणीयापि-ग्रहीतुं दुष्कराऽपि
ग्रहणीयैव, त्रिजगज्जयिनं कामं जितवता साधुना त्रिजगज्जितमेवेत्यर्थः । इत्यादिभिरुपमानैः प्रव्रज्या दुष्करा भवति, तथापि
निर्वाहणीयेत्यर्थः ॥ १४ ॥ अथ षष्ठं द्वारं धर्मफलदर्शनाख्यं गाथाद्वयेनाह -

वृष्टंति नाम भारा ते चिअ वृष्टंति वीसमंतेहि । सीलभरो बोढव्यो जावज्जीवं अचीसामो ॥ २१ ॥
मन्यंते नाथुमामाचारीमिति मुनयः तैर्व्यूढः शीलभरः अष्टादशशीलांगसहस्रभारः पूर्वप्रणीतः, अत एव विषयप्रसक्ताः—
शब्दादिषु प्ररूपेण गंगगंगतो जनास्तं-प्रज्याभारं वोढुं न शक्युवंति, 'शकेश्वयंतरतीरपाराः' इति प्राकृतत्वात्, व्यतिरेकदृष्टांतमाह-
रि ररिणः पर्याणमुद्रोढु रामभः शक्रोति ?, नेत्यर्थः, तथा मुक्तिपुरपरिघरूपरागादिभुजांगलाभंगजप्रायमहामुनिव्यूढं
शीलपर्याणं राममप्रायमुन्याभामैः कथं वोढुं शक्यते ? इति भावः ॥ अत्रार्थे श्रीपञ्चस्यामिदृष्टांतः ॥ १७ ॥ अथ तदेव
द्वितीयगाथयाऽऽह-अन्यथा वज्रितसायधयोगैः पापव्यापारपरिहारिभिरेव सा प्रज्या क्रियते, नान्यैरिति भावः, अन्यथा
'प्रमादवधुलः' प्रमादेन-विषयभिरुथादिरूपेण बहुलो-चेष्टितः, कोऽगौ ? जीमः- प्राणी आत्मानं चिन्तयति-विगोपयति,
जागतां वारायव्यापारकपायवंतः, मनोमात्ररूपायंतोऽपि नरकगत्युपार्जनयोग्या भवंतीति॥अत्रार्थे श्रीप्रसन्नचंद्रराजर्षिदृष्टांतः॥१८॥
त्रथभेत्तार्थं तृतीयगाथया विधिनाष्टि-अन्यथा स प्रतिभार्थः अन्यथा चाधुना लोकानां चेष्टितं-मिलभितं इदानीम्-एदंयुगीनानां,
आस्ताममादृशां लोकानां गत्, तदपि श्रीरीरशिष्यत्वेऽपि, एकेन चरणेन स्थितोऽपि, ऊर्ध्वनाहुरातापयन्नपि मनोव्यापारवशाद्
दुर्गतियोग्यः प्रसन्नचंद्रोऽजनि, अमुमेत्तार्थमर्थांतरन्यामेन द्रढयति—'अत्रिचित्र' इत्यादि, गजवराणां हि अन्ये एव दंता
मुद्रादां गिरुतामस्थायां सदायाः प्रसन्नशिषदाश्च दृश्यंत, यत्तु चर्षणीय चस्तु तदन्धैरेव मुसमध्यस्थैः कुर्यंदैतन्नर्षयंति ॥ १९ ॥
अथ चतुर्थ्या गाथयाऽमुमेत्तार्थं व्यनक्ति-चंशी-चंशजालिका सुपेन छिद्यते, यच्च कुडंगात्-मिथोमिलितशालागहनत् कृष्यते
गत् दृक्कर, एतं प्रथमं दृष्टानमुपग्न्यस्याथ दाष्टांतिकं योऽनयति-प्रज्या सुगम्राया सुपेनापि गृह्यते, परमष्टादशसहस्रशीलांगभारो

जिणधम्मो सुफलफलो सासयसुदलो जिणेहि पन्नत्तो । नरसुरसुहाइं अणुसंगिआइं इह किसि पलालच्च ॥१५॥
 सुवणं जिणस्स न कयं न य धिबं नाचि प्हइआ साहू । दुद्धरवयं न धरिअं जम्मो परिहारिओ- तेण ॥ १६ ॥
 जिनधर्मः-प्रव्रज्यारूपो मोक्षफलो-मोक्षरूपफलदायकोऽस्तीति शेषः, स शाश्वतसौख्यहेतुत्वात् शाश्वतसौख्यः, तथा जिनैः-
 वीतरागैः प्रव्रजसः-प्रतिपादितः, ते हि तं जिनधर्ममवदन् वदंति वदिष्यंति च, नरसुरसुखानि-राज्यसाम्राज्यदेवत्वदेवाधिप-
 तित्वसुखानि त्पानुपंगिकाणि-प्रासंगिकानि, जिनैरेवोक्तानि, दृष्टान्तमाह—विभक्तिलोपात् कृपौ पलालमिव, कृपिहि धान्यनिमित्तं
 क्रियते, पलालं तृणं तु प्रासंगिकं स्यादिति गाथार्थः, अत्रार्थे पूर्व वाहुमुनिभवे विहितचतुर्दशपूर्वक्षयाह्वाम्यंतरतपश्चरणश्रीभरतच-
 क्रिदृष्टांतः ॥१५॥ एतदेव व्यतिरेकेण दर्शयति-यतः श्रीभरतचक्रिणाऽष्टापदे यथावर्णप्रमाणरत्नमयचतुर्विंशतिजिनप्रतिमास्थापन-
 पुरस्सरं दुरंतदुरित्तावसादः सिद्धनिपद्याभिधः प्रासादः कारितः, तत्र यथोक्तविधानि च स्थापितानि, प्राग्भवे साधुभावे च साधूनां
 वैयावृत्यादिपूजा कृत्वा, दुर्धरं व्रतं धृतं, परं येनैतेषां चतुर्णां मध्ये न किमपि कृतं स्यात्तेन मानुष्यजन्म परिहारितं, तस्य
 मानुष्यजन्म व्यर्थं गतमित्यर्थः ॥ १६ ॥ अथान्वयव्यतिरेकाभ्यां पंचभिर्गाथाभिः प्रव्रज्यां श्लाघते—

सुणिपूढो सीलभरो विसयपसत्ता तरंति नो वोढुं । करिणो पल्लानं किं उचवोढुं रासहो तरइ १-॥ १७ ॥
 अन्नह सा पव्वज्जा यडिजअसावज्जाजोगकरणिज्जा । अन्नह पमायवहुलो जीवो धिनडेड अण्पाणं ॥१८॥
 अन्नह सो पडिमत्थो अन्नह लोआण चिद्धिअं इण्हि । अन्निच्चिय दंता गयवराण चावंति अन्नेहिं ॥१९॥
 वंसिय सुहेण निज्जह कड्डिज्जह दुक्करं कुट्टंगाड । पव्वज्जा सुहगहिआ सीलभरो दुच्चहो होइ ॥ २० ॥

यूहंति नाम भारा ते चिअ यूहंति यीसमंतेहि । सीलभरो चोढब्बो जावज्जीवं अर्वासामो ॥ २१ ॥
 मन्यंते साधुमामाचारीमिति मुनयः तैर्व्यूढः शीलभरः अष्टादशशीलांगसहस्रभारः पूर्वप्रणीतः, अत एव विषयप्रसक्ताः—
 मन्ददिपु प्रकृषेण संमर्गंती जनास्ते-प्रव्रज्याभारं वोढुं न शक्युवन्ति, 'अक्रेथयत्तवीरपाराः' इति प्राकृतत्वात्, 'अपतिरकट्टांतमाह-
 किं करिणः पथीणमुद्धोढुं राममः शक्योति ?', नेत्यर्थः, तथा मुक्तिपुरपरिचरूपरागादियुजांगलाभंगजत्रायमहासुनिव्यूढं
 शीलपर्योणं राममत्रायमुन्याभासेः कथं वोढुं शक्यते ? इति भावः ॥ अत्रार्थे श्रीवज्रस्वामिदृष्टांतः ॥ १७ ॥ अथ तदेव
 द्वितीयगाथयाऽऽह-अन्गथा यजितसावद्ययोगैः-पापव्याणारपरिहारिभिरेव सा प्रव्रज्या क्रियते, नान्यैरिति भावः, अन्यथा
 'प्रमादपद्मलः' प्रमादेन-विषयविकयादिरूपेण चहुलो-चेष्टितः, कोऽसौ ? जीवः- प्राणी आत्मानं चिन्तयति-विगोपयति,
 आगतो वाग्दागव्यापारकृपायवंतः, मनोमात्रकृपायवंतोऽपि नरं कस्त्युषार्जनयोग्या भवंतीति ॥ अत्रार्थे श्रीप्रसन्नचंद्रराजापिदृष्टांतः ॥ १८ ॥
 अर्थनमेवाथं तृतीयगाथया विशिनाष्टि-अन्यथा स प्रतिमार्थः अन्यथा चाधुना लोकानां चोष्टं-विलसितं इदानीम्-एदंयुगीनानां,
 आरुणामम्माट्ठां लोकानां गत्, तदपि श्रीधीरशिव्यत्वेऽपि, एकेन चरणेन स्थितोऽपि, ऊर्ध्वबाहुरातापयन्त्रपि मनोव्यापारवशाद्
 दूर्गतिर्षोम्यः प्रसन्नचंद्रोऽजनि, अमुमेवार्थमर्थान्न्यासेन द्रढयति—'अन्तिमि' इत्यादि, गजवराणां हि अन्ते एव देता
 युद्धादां शिथुरारस्थायो सदायाः प्रज्ञाशशिशदाथ दृश्यते, यत्तु चर्चणीयं वस्तु तदन्येरेव मुसमध्यस्थः कृशैर्देतश्चर्चयति ॥ १९ ॥
 अथ चतुर्थ्या गाथयाऽमृमेवार्थं व्यनक्ति-वंशी-वंशजालिका सुतेन छिद्यते, यद्य कुडंगात्-मिथोमिलितशालागहनात् कृष्यते
 नत् दुष्करं, एवं प्रथमं दृष्टानिमुपग्नस्याथ दाष्टानिकं योजयति-प्रव्रज्या सुप्रश्रया-सुतेनपि गृह्यते, परमष्टादशसहस्रशीलांगभारो

दुर्वहो भवति, किंतु स हि धन्यैरेवोद्यते, नत्वन्यैरिति गाथार्थः ॥ २० ॥ किमिति दुर्वह इति पंचम्या गाथया कथयति-उद्यते, नामेत्याप्तौ आमंत्रणे वा, भाराः, तच्चियाचि चियशब्दस्यावधारणार्थस्य व्यवहितसंबंधात् ते उद्यते विश्राम्यद्भिरेव, शीलभारो हि महादुर्वहो बोढव्यो यावज्जीवं-जीवितावधि अविश्रामो-विश्रामराहितो, निरंतरमित्यर्थः, अत्रार्थे सह्यगिरित्रतधरस्य कथा ॥२१॥ अथ 'श्लाघा निर्वाहकर्तृषु' इत्यष्टमं द्वारं गाथात्रयेणाह—

ता तुंगो मेरुगिरी मयरहरो ताव होइ दुत्तारो । ता विसमा कज्जगई जाव न धीरा पवज्जंति ॥ २२ ॥
ता विच्छिन्नं गयणं ताथच्चिअ जलहिणो अ गंभीरा । ता गुरुआ कुलसेला धीरेहिं न जा तुलिज्जंति ॥ २३ ॥

दुच्चिअ जए गईओ साहसवंताण हुंति पुरिसाणं । विह्लहलकमलहत्था रायसिरी अहव पव्वज्जा ॥ २४ ॥

यथा धीराणां नात्युच्चः सुरशिखरी, न च पयोराशेः पारो दुस्तर एव, तेषां यथा किमपि कार्यं विपमं न, तथा धीराणां प्रत्रज्याऽपि सुधारैवेति भावार्थः, विपमकार्यगतिस्तावद्यावन्न धीराः प्रतिपद्यंते, इत्यत्र पौरुषस्यैव प्राधान्यं, यतो गर्भावास-स्थितोऽपि राज्यश्रियो रक्षिता भवत्यंगवीरवत्, तस्यात्र दृष्टांतः ॥ २२ ॥ तदेव वीरत्वं द्वितीयगाथया विशेषयति-तावद्विस्तीर्णं गगनं तावद् जलधयोऽपि गंभीराः तावच्च गुरवः कुलशैलाः यावद्दीरैर्न तोल्यंते, इति गाथार्थः ॥ २३ ॥ किंच-जगति द्वावेव मार्गौ साहासिकानां पुरुषाणां भवतः, विकस्वरकमलहस्ता राज्यलक्ष्मीः, लक्ष्मीहिं कमलहस्ता, प्रत्रज्या तु विकस्वरकमलयुता मोक्षलक्ष्मीरूपैव, अतः प्रत्रज्या सदा स्मेरा भवति, अत्रार्थे हि हेलयाऽपहस्तितसुसंपदः सनत्कुमारादयः पूर्वोक्ता एव दृष्टांता ज्ञेयाः ॥ अथ मोहतच्छेदाख्यं द्वारमाह—

अदगुरुः शो मोहतरू अणाइभवभायणाविगयन्मूलो । दुकृत्वं उम्मूलिज्जइ अच्यंतं अप्पमत्तेहिं ॥ २५ ॥
अनादिमयगायना-संस्कारः, स एव विगतं ज्ञातं निश्चितं मूलं ज्ञानिभिर्यस्य सः, एवंविधोऽतिगुरुमोहरूपो वृक्षो दुःखं यथा
स्यात्तथोन्मूल्यते, कैः ?-अत्यंतं मदा(द्या)दिप्रमादपंचरुदहितैरिति, यदुक्तं—“अनादितरसंसारभावनादृढमूलवान् । रागद्वेषेद्वया-
ज्ञातः, कपायप्रतिशासकः ॥ १ ॥ विषयच्छदनच्छन्नो, दुःखपुष्पीषपुष्पितः । मोहदुःखः फलत्येष, फलेन नरकेण तु ॥ २॥” स
चाप्रमत्तैरुन्मूल्यते, अगार्थेऽगडदत्तराजपुत्रकथा ॥ २५ ॥ अथ दशमं धर्मसर्वस्वदेवनाख्यं द्वारमाख्यायते—

खणभंगुरे सरारे मणुअभवे अभपडलसारिच्छे । सारं इत्तिअमिसं कोरइ जं सोहणो धम्मो ॥ २६ ॥
खणभंगुरे-शून्यविषयिष्चिकाविषयधरानलशयवातपित्तश्लेष्मोद्रेकसान्निपातादिभिः शीघ्रं विनश्ये, अत एवासारतुपमुष्टिकल्पे
मनुजन्त्ये-मानुषभवे, औपम्यमाह—अप्रपटलसदृशे, यथाऽप्रपटलं कुतोऽप्यागतं कापि याति चेति न ज्ञायते तथा छन्नस्थैर्मनुजन्त्य-
मिति भावः, अतः शोभनो धर्मः-सर्वविरतिरूपो यत् कृत्यते तावन्मात्रमेव सारः, एतावता प्रकरणकारेण मनुष्यभवासारत्वं
धर्मस्य सारत्वं च वदता सकलप्रकरणार्थनिर्वाहोऽप्युपन्यस्त इति मतिमद्भिर्विचार्य, इह केचिद् ज्ञातपरमार्थो धर्मो स्थिरचित्ता
अन्यं तीव्रं धर्मेऽस्थिरमपि स्थिरं कुर्वति, अत्रायकुमारमंत्रिणा यथा स्वयुद्धया काष्ठभारिकः ॥ २६ ॥ श्लेषा गाथाश्चान्यकर्तृका
दृश्यन्ते ॥ इति प्रवज्याविधानायचूर्णिः समाप्ता ॥

श्लेषा गाथाधेयाः—पूर्यन्ति जे जिणिंदे यथाइं धारंति सुद्धसम्मत्ता । साहण दिस्सदाणा न हु ते मरणाउ
षांति ॥ २७ ॥ तयनियमेषण य सुक्खो दाणेण य हुंति उत्तमा भोगा । देवच्चणेण रज्जं अणमणमरणेण

इदत्तं ॥ २८ ॥ काले सुपत्तदानं सम्मत्तविमुद्धवोहिलाभं च । अत्रे समाहिमरणं अभन्वजीवा न पावन्ति ॥ २९ ॥
अधिरणे थिरो समलेण निम्मलो परवसेण सार्हीणो । देहेण जइ विहिज्जइ धम्मो ता किं न पज्जत्तं ? ॥ ३० ॥
जा दब्बे होइ मई अहवा तरुणीसु रूवन्तीसु । सा जइ जिणवरधम्मे करयलमज्झाड्ढिआ सिद्धी ॥ ३१ ॥ जिण-
सासणस्स सारो चउदसपुब्बाण जो समुद्धारो । जस्स मणे नक्कारो संसारो तस्स किं कुणइ ? ॥ ३२ ॥ इइ पन्व-
ब्जाविहाणपगरणं सम्मत्तं ॥

इति चिरन्तनाचार्यविहितं प्रब्रज्याविधानकुलकं श्रीमत्प्रद्युम्नसूरिवरसूत्रितया

वृत्या तदर्वाग्भाव्याचार्यरचितया अवचूर्णया च योजितं समाप्तं

इति वृत्यवचूर्णिद्वययुतं प्रब्रज्याविधानकुलकं

॥ समाप्तम् ॥